CUMHURİYET'İN 75. YILI ARMAĞANI

Atatürk'ün Bütün Eserleri

Cilt: 6

(1919-1920)

KAYNAK YAYINLARI

Atatürk'ün Bütün Eserleri

Cilt: 6

(1919-1920)

KAYNAK YAYINLARI

Atatürk'ün
Bütün Eserleri

Analiz Basım Yayın Tasarım Uygulama Ltd. Şti. Adına Sahibi
İsmet Öğütücü

Genel Yönetmen
Şule Perinçek

Yönetmen
Fikret Ulusoydan

Redaksiyon
Prof. Dr. Nejat Kaymaz, Derya Çağlar, Em. Tnk. Kd. Alb. Ercan Güner, Kurtuluş Güran, Feyza Perinçek, Hasan Hüseyin Yalvaç

Ankara Temsilciliği
Sarper Yiğit

Arşiv-Araştırma
Ercan Dolapçı, Hüseyin Eşki, Musa Sarıkaya, Kemal Şenoğlu, Hâdiye Yılmaz

Çevrimyazı
Ercüment Hüsnü Baki, Muazzez İlmiye Çığ, Hatice Ergül, Ahmet Hezarfen, Bekir Koç, Necdet Kurdakul, Sadık Perinçek, Memet Türkkan

Sayfa Düzeni ve Dizgi
Aslı Yazıcıoğlu, Semra Karabulut Ok

Kapak Tasarımı
Emre Şenoğlu, Sistem Ofset

Montaj
Analiz

Baskı
Analiz Basım Yayın

Cilt
Cansın Mücellit

Satış ve Pazarlama
Hüseyin Gazi Yücebağ, Şinasi Gökçe

Dağıtım
Mesut Barış, Fetih Kişioğlu

Abone
Gülsün Kaygısız Gökçe

Muhasebe
Saniye Yalçın
© 2001

Bu eserin yayın hakları
Analiz Basım Yayın Tasarım Uygulama Ltd. Şti.nindir
Birinci Basım: Ağustos 2001

İkinci Basım: Nisan 2003

Kaynak Yayınları: 332

ISBN: 975-343-235-6 (Tk. No)
975-343-330-1 (6. Cilt)

KAYNAK YAYINLARI

ANALİZ BASIM YAYIN TASARIM UYGULAMA LTD. ŞTİ.
İstiklal Caddesi 184/4 34430 Beyoğlu İstanbul
Telefon: (0212) 252 21 56 - 252 21 99 - 292 21 08 Faks: 249 28 92
Ankara: (0312) 430 42 19 Web: www.kaynakyayinlari.com
E. Posta: kaynak@kaynakyayinlari.com
suleperincek@ataturkuneserleri.com

Atatürk'ün Bütün Eserleri Danışma Kurulu

(Alfabetik soyadı sırasına göre)

M. Türker Acaroğlu

Prof. Dr. Feroz Ahmad

Prof. Dr. Sina Akşin

Talip Apaydın

Prof. Dr. Zeki Arıkan

Prof. Dr. İlhan Arsel

Ercüment Hüsnü Baki

Nejat Birdoğan*

Muazzez İlmiye Çığ

Ali Dündar

Yrd. Doç. Dr. İsmet Görgülü

Prof. Dr. Tahir Hatipoğlu

Prof. Dr. Alpaslan Işıklı

Suphi Karaman

Prof. Dr. Nejat Kaymaz

Necdet Kurdakul

Em. Tümg. Turhan Olcaytu

Emin Özdemir

Sadık Perinçek**

Dr. Doğu Perinçek

Prof. Dr. Tülin Sağlamtunç

Zeki Sarıhan

Prof. Dr. Taner Timur

Prof. Dr. Şerafettin Turan

Gürbüz Tüfekçi

Memet Türkkan

* *Atatürk'ün Bütün Eserleri*'nin yayımına büyük katkılarda bulunan Nejat Birdoğan'ı 4 Mayıs 2001 tarihinde kaybettik. Sayın Birdoğan, Cumhuriyet ve Aydınlanma dönemine ilişkin tüm kitaplığını *Atatürk'ün Bütün Eserleri*'ne bağışlamıştı. Saygıyla anıyoruz.

** Sadık Perinçek'i 13 Eylül 2000 tarihinde kaybettik.

Bu Cilde Katkıda Bulunanlar

(Alfabetik soyadı sırasına göre)

Doç. Dr. Hüsamettin Aksu, Murat Bardakçı, Servet Bayoğlu, Ali Rıza Cihan, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Çanlı, Ahmet Cevdet Geçkili, Recep Gür, Rasih Nuri İleri, Zafer Kars, Armağan Kara, Orhan Koloğlu, Uğur Tönük, Ünal Türkeş, Turhan Yılmaz, Çetin Remzi Yüregir, Yalçın Remzi Yüregir.

Adana İl Halk Kütüphanesi, Alman Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi, Amasya İl Halk Kütüphanesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kütüphanesi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Kütüphane ve Arşivi, Antalya İl Kültür Müdürlüğü, Antalya İl Halk Kütüphanesi, Aziz Berker Kütüphanesi, Basın Müzesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Bostancı Kırtasiye çalışanları, Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Çukurova Üniversitesi Kütüphane Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı, Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi, Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi, Galatasaray Lisesi Kütüphanesi, Gaziantep İl Halk Kütüphanesi, Harp Akademileri Komutanlığı Kütüphanesi, Hatay İl Halk Kütüphanesi, Havza Kaymakamlığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü Atatürk Kitaplığı, İstanbul İl Halk Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Konya İl Halk Kütüphanesi, Konya İl Kültür Müdürlüğü, Milli Kütüphane, Mülkiyeliler Birliği, Osmaniye, Marakırobası Köyü Muhtarı, Samsun İl Halk Kütüphanesi, Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü Kütüphane ve Dokümantasyon Dairesi, TBMM Kütüphanesi, TC Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Arşiv Hizmetleri Şube Müdürlüğü, Tokat İl Halk Kütüphanesi, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi ve Arşivi, Yeni Adana Gazetesi.

Atatürk'ün Bütün Eserleri

Cilt: 6

(1919-1920)

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 23

Ankara'da Eşraf ve İleri Gelenlere Konuşma (28 Aralık 1919) 25
17 Aralık 1919 Tarihli Tamime Ek (29 Aralık 1919) 33
Nazilli'de Heyeti Temsiliye Üyesi Refet Bey'e (29 Aralık 1919) 34
Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya (29 Aralık 1919) 35
Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya (29 Aralık 1919) 36
Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye (29 Aralık 1919) 37
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendiye
Heyeti Merkeziyelere (29 Aralık 1919) 39
Miralay İsmet Bey'e Cevap (Aralık 1919) 40
Aydın Mebusu Hüseyin Kâzım Bey'in Telgrafı Üzerine
Müracaat Eden Mebuslara Cevap (Aralık 1919) 41
Dersaadet Çanakkale Mevkii Müstahkem Kumandanı
Şevket Beyefendi'ye (30 Aralık 1919) 42
Bütün Mebuslara Tamim (30 Aralık 1919) 43
Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye (30 Aralık 1919) 44
Erzurum Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesi'ne (30 Aralık 1919) 45
Reşit Paşa'ya (30 Aralık 1919) 46
Bütün Vilayetler ve Bağımsız Livalar Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Merkeziyelerine (30 Aralık 1919) 47
Kuzey Cephesi Kumandanı Kâzım Bey'in
Telgrafı Üzerine Not (30 Aralık 1919) 48
Bütün Livalara, Vilayetlere ve Kaymakamlıklara (30 Aralık 1919) 49
Epoka Gazetesiyle Mülakat (30 Aralık 1919) 50
Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye
Nazilli'de Miralay Refet Beyefendi'ye
Bandırma'da 14. Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa'ya
Balıkesir'de Kuzey Cephesi Kumandanı Kâzım Beyefendi'ye
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Bekir Sami Beyefendi'ye
Salihli Cephesi Ömer Lûtfi Beyefendi'ye (31 Aralık 1919) 51

Edirne'de Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Beyefendi'ye (31 Aralık 1919) 53
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (31 Aralık 1919) 54
Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye (1 Ocak 1920) 55
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (1 Ocak 1920) 56
Bayburt'ta 9. Fırka Kumandanı Kaymakam Halit Bey'e (1/2 Ocak 1920) 57
Cemiyet Heyeti Merkeziyelerine, Hacıbektaş'ta Çelebi Cemalettin Efendi'ye,
Mutki'de Hacı Musa Bey'e (2 Ocak 1920) 58
Karesi'de 61. Fırka Kumandanı Kâzım Beyefendi'ye (2 Ocak 1920) 59
İzmit'te 1. Fırka Kumandanı Rüştü Beyefendi'ye (2 Ocak 1920) 60
Nazilli'de Miralay Refet Beyefendi'ye (3 Ocak 1920) 61
Edirne'de 1. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Beyefendi'ye (3 Ocak 1920) 62
Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya (3 Ocak 1920) 63
Sivas'ta Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti'ne (4 Ocak 1920) 64
Erzurum Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne (4 Ocak 1920) 65
Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya (4 Ocak 1920) 66
Burdur Ahzı Asker Reisi
Miralay İsmail Beyefendi'ye (5 Ocak 1920) 70
Nazilli'de Heyeti Temsiliye Üyelerinden Refet Beyefendi'ye (5 Ocak 1920) 71
Eskişehir Mutasarrıfı Fatin Beyefendi'ye (5 Ocak 1920) 72
Nazilli, Balıkesir, Bursa, Konya, Burdur, Sivas, Elbistan, Erzurum,
Diyarbekir, Mardin'deki Kumandanlara (5 Ocak 1920) 74
Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanı
Salâhaddin Beyefendi'ye (5 Ocak 1920) 75
Pazarcık'ta Kılınç Ali Bey'e (5 Ocak 1920) 76
Konya'da 12. Kolordu Kumandanı
Fahrettin Beyefendi'ye (5 Ocak 1920) 77
Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya (5 Ocak 1920) 79
15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir'e (5/6 Ocak 1920) 80
Kilikyalılar Cemiyeti Riyaseti'ne (6 Ocak 1920) 81
Binbaşı Kemal Bey'e (6 Ocak 1920) 82
Sivas 3. Kolordu Kumandanı
Salahâddin Beyefendi'ye (6 Ocak 1920) 83
Konya'da 12. Kolordu Kumandanı
Fahrettin Beyefendi'ye (6 Ocak 1920) 84

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Bekir Sami Beyefendi'ye (6 Ocak 1920) 85
Dersaadet'te Kastamonu Mebusu
Yusuf Kemal Beyefendi'ye (6 Ocak 1920) 86
Erzurum Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesi'ne (6 Ocak 1920) 87
Bütün Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Merkeziyelerine (6 Ocak 1920) 88
15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'ya (6 Ocak 1920) 89
Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanı Selâhattin Beyefendi'ye
Elbistan'da Sulh Hâkimi Ali Rıza Beyefendi'ye (6 Ocak 1920) 90
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (6 Ocak 1920) 91
Burdur Mebusu Hüseyin Bâki Bey'e (7 Ocak 1920) 93
Nazilli'de Heyeti Temsiliye Üyelerinden Refet Beyefendi'ye
Burdur Ahzı Asker Reisi İsmail Beyefendi'ye
Konya Heyeti Merkeziyesi'ne (7 Ocak 1920) 94
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (7 Ocak 1920) 95
Câmi Beyefendi'ye (7 Ocak 1920) 96
Nazilli'de Heyeti Temsiliye Üyelerinden
Refet Beyefendi'ye (7 Ocak 1920) 97
Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya (7 Ocak 1920) 98
Mardin'de 5. Fırka Kumandanı Kenan Beyefendi'ye (7 Ocak 1920) 99
5 Ocak 1920 Tarihli Tamime Ek (7 Ocak 1920) 100
Erzurum'da 15. Kolordu Kumandanı
Kâzım Karabekir Paşa'ya (7 Ocak 1920) 102
Bekir Sami ve Vasıf Beyefendilere (7 Ocak 1920) 103
İzmit'te 1. Fırka Kumandanlığı'na (7 Ocak 1920) 104
Salihli Cephesi Milli Kumandanlardan
Reşit Beyefendi'ye (7 Ocak 1920) 105
Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne (8 Ocak 1920) 106
Bütün Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziye ve İdarelerine (8 Ocak 1920) 107
3. Kolordu Kumandanlığı'na (8 Ocak 1920) 108
15. Kolordu Kumandanı
Kâzım Karabekir Paşa'ya (8 Ocak 1920) 109
Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya (9 Ocak 1920) 110

Taarruz Planı Hakkında (9 Ocak 1920) 111
Taarruz Planı (9 Ocak 1920) 113
Hüseyin Kâzım, Tahsin, Celâlettin Arif,
Hamit Beyefendilere (9 Ocak 1920) 118
15. Kolordu Kumandanlığı'na (9 Ocak 1920) 119
Erzurum Heyeti Merkeziyesi'ne (9 Ocak 1920) 120
Konya'da 12. Kolordu Kumandanı
Fahrettin Beyefendi'ye (10 Ocak 1920) 121
Erzurum Valisi Reşit Paşa'ya (10 Ocak 1920) 122
Hâkimiyeti Milliye'nin İlk Sayısındaki Başyazı (10 Ocak 1920) 123
Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanı Salâhattin Beyefendi'ye
Diyarbekir'de 13. Kolordu Kumandanı Cevdet Beyefendi'ye
Everek'te Ahzı Asker Muamelât Müfettişi Kemal Bey'e (11 Ocak 1920) 126
Konya'da 12.Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyfendi'ye (11 Ocak 1920) 127
Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya (11 Ocak 1920) 128
Erzurum 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'ya (11 Ocak 1920) 129
Hâkimiyeti Milliye'ye Abone Kaydı için Tamim (11 Ocak 1920) 130
Gazetelere ve Müdafaai Hukuk Cemiyetlerine (11 Ocak 1920) 131
1. Fırka Kumandan Vekili Fevzi Bey'e (11 Ocak 1920) 132
Erzurum'da 15. Kolordu Kumandanı
Kâzım Karabekir Paşa'ya (12 Ocak 1920) 133
1. Kolordu Kumandanı
Miralay Cafer Tayyar Beyefendi'ye (12 Ocak 1920) 134
Nazilli'de Heyeti Temsiliye Üyelerinden
Refet Beyefendi'ye (12 Ocak 1920) 135
Karesi'de İzmir Kuzey Mıntıkası Müdafaai Hukuk
Heyeti Merkeziyesi'ne (12 Ocak 1920) 136
5. Fırka Kumandanlığı'na (12 Ocak 1920) 137
9 Ocak 1920 Tarihli Taarruz Planına Ek (13 Ocak 1920) 138
Konya Başmüdür Vekili Sabit Beyefendi'ye (13 Ocak 1920) 139
3. Kolordu Kumandanlığı'na (14 Ocak 1920) 141
Padişah'a (14 Ocak 1920) 142
Denizli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Riyaseti'ne (14 Ocak 1920) 143
15. Kolordu Kumandanlığı'na (14 Ocak 1920) 144
Meclisi Mebusan Riyaseti'ne (14 Ocak 1920) 145
Konya'da 12. Kolordu Kumandanı
Fahrettin Beyefendi'ye (15 Ocak 1920) 146

Çal Şubesine (15 Ocak 1920) 147
Eruh, Garzan Aşireti Reisi Musa ve Zinya Aşireti Reisi
Resûl Beylere ve Arkadaşlarına (15 Ocak 1920) 148
Garzan'da Kürdistan Meşayihi İzâmından Hazreti Ziyaeddin Efendi
Hazarîyle Arkadaşlarına (15 Ocak 1920) 149
15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir'e (15 Ocak 1920) 150
Edirne'de 1. Kolordu Kumandanı
Cafer Tayyar Beyefendi'ye (15 Ocak 1920) 151
Trakya Paşaeli Heyeti Merkeziyesi'ne (15 Ocak 1920) 152
Kumandanlar Vasıtasıyla Heyeti Merkeziyelere (17 Ocak 1920) 153
Balıkesir'de Kuzey Cephesi Kumandanı
Kâzım Beyefendi'ye (17 Ocak 1920) 154
Nazilli'de Miralay Refet Beyefendi'ye (17 Ocak 1920) 155
Sivas Valisi Reşit Paşa'ya (18 Ocak 1920) 156
Dersaadet'te Mevkii Müstahkem Kumandanı
Şevket Beyefendi'ye (18 Ocak 1920) 157

Misakı Milli İle İlgili Belgeler (19 Ocak-17 Şubat 1920) 159

Atatürk'ün Hazırladığı İlk Müdafaai Hukuk Grubu Programı ve
Misakı Milli Taslağı (19 Ocak 1920) 161
İsmet Bey Tarafından Yazılan ve Atatürk'ün İmzaladığı
Müdafaai Hukuk Grubu Programı ve
Misakı Milli Taslağı (21 Ocak 1920) 163
Meclisi Mebusan'da Kabul Edilen Misakı Milli (28 Ocak 1920) 167
Rauf Bey'in Bildirdiği Misakı Milli Metni (6 Şubat 1920) 169
Misakı Milli Hakkında Rauf Bey'e (7 Şubat 1920) 171
Müdafaai Hukuk Grubu ve Misakı Milli Hakkında
15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'ya
9. Fırka Kumandanı Halit Beyefendi'ye (8 Şubat 1920) 172
Meclisi Mebusan Zabıtlarındaki
Misakı Milli Metni (17 Şubat 1920) 173

Padişah'ın Yaveri Naci Bey'e (19 Ocak 1920) 177
Mucur Askerlik Şubesi Başkanı Sadık Bey'e (19 Ocak 1920) 179
Miralay Şevket Bey Vasıtasıyla
İstanbul Teşkilatı'na (20 Ocak 1920) 180
İsmet Bey'in Ankara'ya Gelişi Üzerine
Kâzım Karabekir Paşa ile Haberleşme (20 Ocak 1920) 181
Suret (20 Ocak 1920) 182

Kastamonu Valiliği'ne ve Mıntıka Kumandanlığı'na (21 Ocak 1920) 183
Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne (21 Ocak 1920) 184
Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti
Heyeti Merkeziyesi'ne (21 Ocak 1920) 185
Dersaadet'te Çanakkale Mevkii Müstahkem Kumandanı
Şevket Bey'e (22 Ocak 1920) 186
Erzurum Heyeti Merkeziyesi'ne (22 Ocak 1920) 187
Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya (22 Ocak 1922) 188
Erzurum, Sivas, Diyarbekir, Bandırma, Balıkesir, Konya'da
Kolordu Kumandanlıklarına, Edirne Mevkii Müstahkem Kumandanı'na,
Refet Bey'e, Kenan Bey'e, Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Bekir Sami Bey'e (22 Ocak 1920) 190
Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya (22 Ocak 1920) 191
Sadrazam Ali Rıza Paşa'ya (22 Ocak 1922) 192
Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya (22 Ocak 1922) 194
Sadrazam Ali Rıza Paşa İle Telgraf Başında Haberleşme (22 Ocak 1920) 195
15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'ya (22 Ocak 1920) 197
10. Kafkas Fırkası Kumandanlığı'na (22 Ocak 1920) 198
Rauf Bey'e, Bekir Sami Bey'e,
Cami Bey'e ve Bütün Mebuslara (22 Ocak 1922) 199
Konya'da 12. Kolordu Kumandanlığı'na
Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanlığı'na (22 Ocak 1920) 200
15. Kolordu Kumandanlığı'na (22 Ocak 1920) 201
Rauf Bey'e (23 Ocak 1920) 202
Rauf Bey'e (23 Ocak 1920) 204
Burdur'da Ahzı Asker Kalem Reisi İsmail Bey'e (23 Ocak 1920) 206
15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'ya (23 Ocak 1920) 207
Rauf Bey'e (23 Ocak 1920) 209
Erzurum Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne (23/24 Ocak 1920) 211
Tamim (24 Ocak 1920) 213
Erzurum Heyeti Merkeziyesi'ne (24 Ocak 1920) 215
Balıkesir'de 61. Fırka Kumandanı Kâzım Beyefendi'ye
Nazilli'de Mevki Kumandanı Servet Beyefendi'ye
Konya'da 12. Kolordu Kumandanı
Fahrettin Beyefendi'ye (24 Ocak 1920) 216

Halep'te Arap Milli Teşkilat Riyaseti'ne (24 Ocak 1920) 217
Dersaadet'te *Ümid* Mecmuası Müdüriyeti'ne (24 Ocak 1920) 218
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (24/25 Ocak 1920) 219
Sivas Vilayeti Eliyle
Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne (24/25 Ocak 1920) 220
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (24/25 Ocak 1920) 222
Rauf Bey'e (25 Ocak 1920) 223
Kolordulara Malum Olan Adreslere (25 Ocak 1920) 224
Kolordulara (25 Ocak 1920) 225
15. Kolordu, 13. Kolordu, 3. Kolordu, 12. Kolordu, 14. Kolordu,
1. Kolordu, 20. Kolordu Kumandanlıklarına, Balıkesir'de Kâzım Bey'e,
Nazilli'de Refet Bey'e (25 Ocak 1920) 227
Erzurum Heyeti Merkeziyesi'ne (25 Ocak 1920) 228
Fransızların ve Ermenilerin Maraş'ta Yaptıkları
Katliam Hakkında (25 Ocak 1920) 229
15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'ya (25 Ocak 1920) 230
Kâzım Karabekir Paşa'ya (25 Ocak 1920) 231
Kayseri Kadınlar Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne (26 Ocak 1920) 232
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (27 Ocak 1920) 233
Konya Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti
Merkeziyesi Riyaseti'ne (28/29 Ocak 1920) 234
Tamim/ Balıkesir'de 61. Fırka Kumandanı
Kâzım Beyefendi'ye (29 Ocak 1920) 235
Tamim (29 Ocak 1920) 236
Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne (29 Ocak 1920) 237
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (29 Ocak 1920) 238
Rauf Bey'e (29/30 Ocak 1920) 239
Sivas Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Merkeziyesi'ne (29/30 Ocak 1920) 240
Menteşe Heyeti Merkeziyesi'ne (29/30 Ocak 1920) 241
15. Kolordu Kumandanlığı'na (29/30 Ocak 1920) 242
Konya Valisi Suphi Beyefendi'ye (30 Ocak 1920) 243

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (30 Ocak 1920) 244
Ahmet Remzi Bey'e (30 Ocak 1920) 245
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (31 Ocak 1920) 246
Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti
Merkeziyesi Riyaseti'ne (31 Ocak 1920) 247
Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na (31 Ocak 1920) 248
Sivas Müdafai Hukuk Cemiyeti'ne (31 Ocak 1920) 249
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (31 Ocak 1920) 250
Pülümür Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti İdaresi'ne (31 Ocak 1920) 251
Diyarbakır Müdafaai Hukuk Cemiyeti Reisi
Mustafa Beyefendi'ye (31 Ocak 1920) 252
Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanı Selahattin Beyefendi'ye,
Sivas Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesi'ne (31 Ocak 1920) 253
Sivas Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesi'ne (1 Şubat 1920) 254
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (1 Şubat 1920) 255
Bütün Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziye ve İdarelerine,
Sivas, Kayseri, Amasya Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti
Heyeti Merkeziyelerine (2 Şubat 1920) 256
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (2 Şubat 1920) 257
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (2/3 Şubat 1920) 258
Müdafaai Hukuk Cemiyeti
İstanbul Heyeti Merkeziyesi'ne (3 Şubat 1920) 259
Kumandanlara (3 Şubat 1920) 260
Rauf Bey'e (3 Şubat 1920) 262
Edirne'de 1. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey'e (3 Şubat 1920) 263
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (3 Şubat 1920) 264
20. Kolordu Kumandan Vekili Mahmut Beyefendi'ye (4 Şubat 1920) 265
Ocak 1920 Sonunda Siyasi Vaziyet (5 Şubat 1920) 266
Sivas Vilayeti Eliyle Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne (6 Şubat 1920) 270

Sivas Heyeti Merkeziye Riyaseti'ne (6 Şubat 1920) 271
Sivas Anadolu Kadınları
Müdafaai Vatan Cemiyeti Riyaseti'ne (6 Şubat 1920) 272
15. Kolordu Kumandanlığı'na (6 Şubat 1920) 273
15. Kolordu Kumandanlığı'na (6 Şubat 1920) 274
Niğde'de Fırka Kumandanı Mümtaz Bey'e (6 Şubat 1920) 275
15. Kolordu Kumandanı
Kâzım Karabekir Paşa'ya (6 Şubat 1920) 276
Erzurum Heyeti Merkeziyesi'ne (7 Şubat 1920) 277
Erzurum'da 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'ya
Erzincan'da 9. Fırka Kumandanı Halit Beyefendi'ye (7 Şubat 1920) 278
Rauf Beyefendi'ye (7 Şubat 1920) 279
Rauf Bey'e (7 Şubat 1920) 280
Kilikya Heyeti Merkeziyesi Reisi Ahmet Remzi Bey'e (7 Şubat 1920) 282
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (7/8 Şubat 1920) 283
Tamim (8 Şubat 1920) 284
15. Kolordu Kumandanlığı'na (8 Şubat 1920) 285
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (8 Şubat 1920) 286
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (8/9 Şubat 1920) 287
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (8/9 Şubat 1920) 288
Bandırma'da 14. Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa'ya
Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye
Balıkesir'de 61. Fırka Kumandanı Kâzım Beyefendi'ye
Nazilli Mevki Kumandanı Servet Bey'e (Refet Beyefendi'ye) (9 Şubat 1920) 289
Erzurum Heyeti Merkeziyesi'ne (9 Şubat 1920) 290
Rauf Beyefendi'ye (9 Şubat 1920) 291
Rauf Beyefendi'ye (9 Şubat 1920) 292
Harbiye Nezareti Seryaveri Salih Bey'e (10 Şubat 1920) 293
Balıkesir'de Kuzey Cephesi Kumandanı Kâzım Beyefendi'ye
Nazilli'de Mevki Kumandanı
Servet Bey'e (Refet Beyefendi'ye) (10 Şubat 1920) 294
Konya'da 12. Kolordu Erkânıharbiye Reisi
Şemsettin Bey'e (10 Şubat 1920) 295

Erzurum'da 15. Kolordu Kumandanı
Kâzım Karabekir Paşa'ya (10 Şubat 1920) 296
Ek Tamim (10 Şubat 1920) 297
Sivas Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti'ne (10 Şubat 1920) 298
Tamim (10 Şubat 1920) 299
Diyarbekir'de 13. Kolordu Kumandanı
Cevdet Beyefendi'ye (10/11 Şubat 1920) 300
Sivas Vilayeti'ne ve
Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne (10/11 Şubat 1920) 301
Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na (10/11 Şubat 1920) 302
Kolordulara (11 Şubat 1920) 303
Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanı
Salâhattin Beyefendi'ye (11 Şubat 1920) 305
Emin Arslan Bey'e (11 Şubat 1920) 306
Antalya Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Merkeziyesi'ne (11 Şubat 1920) 308
Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne (11 Şubat 1920) 309
Bandırma'da 14. Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa Hazretleri'ne
Balıkesir'de 61. Fırka Kumandanı Kâzım Beyefendi'ye
Nazilli Mevki Kumandanı Servet Bey'e
(Refet Beyefendi'ye) (12 Şubat 1920) 310
Bütün Müdafaai Hukuk Cemiyetlerine (12 Şubat 1920) 311
Güney Bölgesinde Askeri Birliklere (12 Şubat 1920) 312
Konya'da 12. Kolordu Kumandanlığı'na (12 Şubat 1920) 313
Erzincan'da 9. Fırka Kumandanı Halit Beyefendi'ye (12 Şubat 1920) 314
Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne (12 Şubat 1920) 315
Maraş Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne
Maraş Belediye Riyaseti'ne, Maraş'ta Kuvayi Milliye Kumandanı
Kılıç Ali Bey'e (12 Şubat 1920) 316
Niğde'de Kilikya Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Merkeziyesi'ne (12 Şubat 1920) 317
Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne (13 Şubat 1920) 318
Sivas Valisi Reşit Paşa'ya, Sivas Kadınları Müdafaai
Vatan Cemiyeti Riyaseti'ne (13 Şubat 1920) 319

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti
Merkeziyesi Riyaseti'ne (13 Şubat 1920) 320
Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na (13 Şubat 1920) 321
Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na (13 Şubat 1920) 322
Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne (14 Şubat 1920) 323
Sivas Vilayeti'ne, Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne (14 Şubat 1920) 324
Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne (14 Şubat 1920) 325
Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na (14 Şubat 1920) 327
15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'ya (14 Şubat 1920) 328
Dersim Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne (14 Şubat 1920) 329
Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne (14 Şubat 1920) 330
Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na (14 Şubat 920) 331
Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne (14 Şubat 1920) 332
Talimat (15 Şubat 1920) 333
Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne (15 Şubat 1920) 336
Niğde'de Kilikya Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Merkeziyesi'ne (15 Şubat 1920) 337
Bandırma'da 14. Kolordu Kumandanlığı'na
Balıkesir'de 61. Fırka Kumandanlığı'na
Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na (15 Şubat 1920) 338
Burdur'da Ahzı Asker Kalem Reisi
İsmail Beyefendi'ye (16 Şubat 1920) 336
15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'ya (16 Şubat 1920) 340
Malatya'da Topçu Kumandanı Münir Bey'e (16 Şubat 1920) 341
Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne (16 Şubat 1920) 342
Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne (17 Şubat 1920) 344
Elbistan'da Sivas Heyeti Merkeziyesi Üyelerinden
Emir Paşa ve Hakkı Beyefendi'ye (17 Şubat 1920) 345
Tamim (17 Şubat 1920) 346
Meclisi Mebusan Riyaseti'ne (17 Şubat 1920) 347
Niğde'de Kilikya Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Merkeziyesi'ne (17 Şubat 1920) 348

Refet Beyefendi'ye (18 Şubat 1920) 349
Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na (18 Şubat 1920) 350
Rauf Beyefendi'ye (19 Şubat 1920) 351
Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne (19 Şubat 1920) 352
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı
Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye (19 Şubat 1920) 353
Siverek Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Merkeziyesi'ne (19 Şubat 1920) 354
Kılıç Ali Bey'e (19 Şubat 1920) 355
Kilikya Müdafaai Hukuku Milliye
Heyeti Merkeziyesi'ne (19/20 Şubat 1920) 356
Niğde'de Kilikya Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Merkeziyesi'ne (19/20 Şubat 1920) 357
Harbiye Nazırı Fevzi Paşa ile Haberleşme (19-28 Şubat 1920) 358
Kumandanlara (20 Şubat 1920) 363
Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na (20 Şubat 1920) 365
Müdafaai Hukuk Sivas Heyeti
Merkeziyesi Riyaseti'ne (20 Şubat 1920) 366
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı'na (20 Şubat 1920) 367
3. Kolordu Kumandanı Salâhattin Beyefendi'ye (21 Şubat 1920) 369
Urfa'da Kuvayi Milliye Kumandanı Namık Bey'e (21 Şubat 1920) 370
Rauf Bey'e (21 Şubat 1920) 371
Rauf Bey'e (21 Şubat 1920) 373
Rauf Bey'e (21 Şubat 1920) 375
Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na (22 Şubat 1920) 377
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı'na (22 Şubat 1920) 378
Konya Heyeti Merkeziyesi'ne (22 Şubat 1920) 379
Bütün Teşkilata Tamim (22 Şubat 1920) 381
İsmet Beyefendi'ye (23 Şubat 1920) 382
15. Kolordu Kumandanlığı'na (23 Şubat 1920) 383
Kilikya Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Merkeziyesi'ne (23 Şubat 1920) 386
Rauf Bey'e (24 Şubat 1920) 387
Tamim (24 Şubat 1920) 388
Rauf ve İsmet Beylere, 15. Kolordu Kumandanı Karabekir Kâzım Paşa'ya,
3. Kolordu Kumandanı Salâhattin Beyefendi'ye (25 Şubat 1920) 389

Hakkâri Mebusu Mazhar Müfit Beyefendi'ye (25/26 Şubat 1920) 392
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı'na (26 Şubat 1920) 394
3. Kolordu Kumandanlığı'na (27 Şubat 1920) 395
Sivas Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne (27/28 Şubat 1920) 396
14. Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa
61. Fırka Kumandanı Kâzım Bey'e (27/28 Şubat 1920) 398
Maraş'ta Kılıç Ali Bey'e (27/28 Şubat 1920) 400
Maraş Heyeti Merkeziyesi'ne (27/28 Şubat 1920) 401
Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne (28 Şubat 1920) 402
15. Kolordu Kumandanlığı'na (28/29 Şubat 1920) 403
Sivas Anadolu Kadınları Vatan Cemiyeti'ne (29 Şubat 1920) 405
Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti'ne (29 Şubat 1920) 406
Talât Paşa'ya Mektup (29 Şubat 1920) 407
Konya'da 12. Kolordu Kumandanlığı'na (29 Şubat 1920) 413
Urfa Hakkında Emir (Şubat 1920) 415
Yusuf İzzet Paşa'ya Yazılan
Şifre Sureti (29 Şubat/1 Mart 1920) 416

DİZİN 417

SUNUŞ

Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye halkının ulusal demokratik devrimi'nin önderidir. O'nun hayatı, daha 1908 Devrimi öncesinden 1938'de hayata göz yummasına kadar toplumumuzun devrim süreçleriyle iç içedir.

Atatürk, çağımızın iki büyük devrim dinamiğinden birini oluşturan Mazlumlar Dünyası'nın başarıya ulaşan ilk devrimine önderlik etmiştir. Bu nedenle, O'nun başında bulunduğu eylem, yalnız ulusal tarihimize damgasını vurmakla kalmamış, insanlık tarihinin yaratılmasına da önemli katkıda bulunmuştur. Kurtuluş Savaşı'mızın ve Cumhuriyet Devrimi'mizin, bir bütün olarak, bütün dünyada Kemalist Devrim diye bilinmesi, başka deyişle O'nun adıyla anılması doğaldır.

Bu gerçekler ışığında, Atatürk'ü bilmek ve anlamak, 20. yüzyıl Türkiye'sini ve dünyasını inceleme ve açıklama çabasının bir gereğidir. Oysa O'nun önderliğindeki büyük devrimci eylemi ateşleyen ve yönlendiren düşünce birikiminin belgeleri, çeşitli kitap, dergi, gazete, yayın ve arşivlere dağılmıştır. Bu nedenlerle, araştırmacılar ve ilgililer, Türkiye Devrimi'ni bütün yönleri ve derinliğiyle inceleme ve açıklama olanağından yoksundur.

Atatürk'ü kaybetmemizden bu yana 60 yıl geçtiği halde, yazı ve konuşmalarını, bir arada ve asıllarına uygun olarak yayımlama görevi, ne yazık ki, bugünlere kalmıştır.

Kaynak Yayınları, tamamı 15 ciltte toplanacak olan *Atatürk'ün Bütün Eserleri*'ni yayımlama görevini üstlenmekle tarifsiz bir onur duymaktadır ve yaptığı işin bilincindedir.

Kuvvet kaynağımız, Türkiye halkının devrimci pratiğini özetleyen bu büyük birikimi, önümüzdeki devrimci atılımların enerji kaynağına dönüştürme iradesidir. Biricik güvencemiz ise, Türkiye devriminin yaratıcısı ve sahibi olan Türkiye halkıdır ve onun aydın birikimidir.

Atatürk'ün Bütün Eserleri, yalnız bir derleme ve özgün metinlere göre düzeltme çalışması sınırları içinde kalmamış, bir araştırma ve keşif faaliyeti boyutlarına ulaşmıştır. Kaynak Yayınları, Atatürk'e ait ülkemiz ve yabancı ülkeler arşivlerinde gizlenen belgelere ulaşmak için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamış ve özel bir çalışma yürütmüştür. Bu çabalarımızın ürünlerini toplamaktayız. Özellikle Türkiye ve eski Sovyetler Birliği arşivlerinde bulduğumuz, yüzlerce yeni belge, yazı, mektup, demeç, tutanak, görüşme ve konuşma, Türkiye devrim tarihinin bazı aşamalarını yeniden yazmayı gerektiren bilgileri ve kanıtları içermektedir.

Atatürk'ün Bütün Eserleri'ni yayımlama görevi, kuşkusuz ancak Türkiye devrim tarihine ve Atatürk araştırmalarına emek vermiş aydın ve uzman birikimiyle başarılabilirdi. Bu anlayışla oluşturulan Atatürk'ün Bütün Eserleri Danışma Kurulu, araştırmaların yürütülmesinde ve eserin oluşturulmasında izlenecek yöntemleri tartışmış ve anlayış birliğine varmıştır. Buna göre:

- Bu çalışmayla, Atatürk'ün yazdığı, söylediği ve imzaladığı bütün metinler ve belgeler bir araya getirilecektir.
- *Atatürk'ün Bütün Eserleri*'nde, yalnız Atatürk'e ait olduğu kanıtlanmış olan metinler yer alacaktır. Hatıralardaki aktarmalar, *Atatürk'ün Bütün Eserleri*'ne konmayacaktır.
- Hataların ve tahrifatların düzeltilmesi yanında, eksiklerin giderilmesi için, yayımlanmış metinler, asılları ve özgün belgelerle karşılaştırılacaktır.

• Belgenin kaynağı, konuşmanın nerede, hangi tarihte yapıldığı gibi nesnel bilgiler, yorumsuz olarak verilecektir.

• Metinler, eserde tarih sırasına göre yer alacaktır. Çünkü, Atatürk'ün görüşleri, tarihsel akış içinde anlamlıdır.

• Eser, günümüz Türkçesiyle yayımlanacaktır. Dildeki tarihi hava korunurken, artık anlaşılmayan sözcük ve deyimlerin yerine bugünkü karşılıkları konulacaktır.

Bu çerçevede binlerce kitap, gazete, dergi ve belge taranmış, incelenmiş, yayımlanmış metinlerle karşılaştırılmış; eski yazı metinler Latin harfli Türkçe yazıya yeniden aktarılmış; Rusça, İngilizce, Fransızca, Almanca ve diğer yabancı dillerden metinler, yeniden çevrilmiştir. *Atatürk'ün Bütün Eserleri*'nde yer alan bütün metinler ve tarihleri, belgelerin asıllarına ya da ilk kaynaklarına başvurularak teker teker incelenmiş, araştırılmış, karşılaştırılmış ve defalarca kontrol edilmiştir.

Böylesine ağır ve yorucu olan bu çalışma sırasında, Osmanlıca metinler eski Erzincan Milletvekili Sayın Sadık Perinçek, Sumerolog Sayın Muazzez İlmiye Çığ, Eğitimci ve Yazar Sayın Memet Türkkan, Emekli Kütüphane Müdürü Sayın Celalettin Kişmir; Sayın Ercüment Hüsnü Baki; Almanca metinler Sayın Fatma Artunkal ve Sayın Şule Perinçek, Fransızca metinler Sayın Ercüment Hüsnü Baki ve Sayın Kiraz Perinçek tarafından okunup yeniden çevrilmiş ve yüzlerce hata saptanıp giderilmiştir. Yanlış okuma, çeviri ve tarih hatalarından tipik olan birkaçı dipnotlarda belirtilmiştir.

Metinlerin günümüz Türkçesiyle yayımlanması için çok özenli bir çalışma yürütülmüştür. Bu konudaki deneyimiyle ve güvenilir uzmanlığıyla bilinen Sayın Emin Özdemir'e değerli katkıları için ne kadar teşekkür edilse azdır.

Yardımcı Doçent Doktor Sayın İsmet Görgülü, Atatürk'ün özellikle askeri yazılarını inceledi ve çok değerli katkılarda bulundu.

Dipnotlarda, metinlerin daha önce yer aldığı kaynaklar ile belgelerin bulunduğu arşiv belirtilmiştir.

Rumi tarihlerin yanında miladi karşılıkları gösterilmiştir.

Öğle vaktini esas alan 12 saat sistemi korunmuştur. Örneğin; "saat 2 sonra'da", "saat 14'te"; "saat 6 evvel'de", "saat 06'da" anlamındadır.

Kişi ve yer adlarının yazılışına müdahale edilmemiş, farklılıklar korunmuştur. ("Saip, Sâip, Saib", "Saffet, Safvet" ya da "Kanlı sırt, Kanlısırt" gibi.)

Sonunda "Y.N." (Yayımlayanın Notu) imzası bulunan notlar Kaynak Yayınları tarafından konulmuştur.

***

Atatürk'ün Bütün Eserleri'ni en başta O'nun önderliğinde Türkiye Devrimi'ni gerçekleştiren Türkiye halkına, Birinci Dünya Savaşı'nın, özellikle Çanakkale Direnişi'mizin, Kurtuluş Savaşı'mızın silahlı kuvvetlerine, şehit ve gazilerine, Cumhuriyet Devrimi'mizin Aydınlanma savaşçılarına, Devrim şehitlerine, Kubilay'lara, "Cumhuriyet bize emanet" diyen devrim gençliğine, ulusal demokratik devrimimizi tamamlamak için mücadele eden emekçi ve aydınlarımıza borçluyuz. Bu büyük eserin gerçek yaratıcıları, başta Atatürk, onlardır.

20. yüzyılın devrimci yükselişinde, Ezilen Dünyanın ayağa kalkışını ateşleyen ve 21. yüzyılın büyük devrimci atılımlarına olağanüstü katkılarda bulunacak olan Türkiye halkına ve aydınlarına, *Atatürk'ün Bütün Eserleri*'ni, Cumhuriyet'in 75. yılı armağanı olarak, derin saygı ve bağlılıkla sunuyoruz.

Ekim 1998
KAYNAK YAYINLARI

ANKARA'DA EŞRAF VE İLERİ GELENLERE KONUŞMA*

(28 ARALIK 1919)

Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'nin Ankara'yı İlk Teşriflerinde Memleket Eşraf ve İleri Gelenlerine İrat Buyurdukları Nutkun Suretidir.

Muhterem Efendiler!

Âcizane heyetimizi, Ankara'ya geldiğimiz gün, bütün ahalinin erkek, kadın, çocuk tekmil halkın samimi ve vatanperverane fevkalade gösterileriyle taltif buyurdunuz. Bugün topluca ziyaretiniz şerefiyle de bahtiyar kıldınız. Bu münasebetle de âcizane heyetimizin derin hürmet ve teşekkürlerini takdim etmekle kıvanç duyarım.

Muhterem vatandaşlarımızı böyle toplu bir halde selamlamak bizim için kıymetli bir fırsattır. Müsaade buyurursanız, bu fırsattan istifade ederek kısa bir hasbıhalde bulunmak isterim.

Efendiler!

Hepinizin malumudur ki... harbin son devresinde Amerika Reisicumhuru Vilson,[1] on dört maddeden ibaret bir programla ortaya çıktı. Bu program, milletlerin kendi mukadderatına hâkimiyetini temin ediyordu. Programın on ikinci maddesi ise yalnızca Türkiye'ye, devletimize ve milletimize aittir. Vilson bu madde ile Türkiye'nin, milletimizin, tam hâkimiyete sahip olması lüzumunu ortaya koyduktan sonra buna bir iki kayıt da eklemiştir. O kayıtlar şunlardır: Aramızda yaşayan Müslüman olmayan unsurların emniyetlerini ve gelişme serbestilerini temin etmek.... Bir de Boğazlar'ın açık bulundurulmasıdır. Bütün İtilaf devletleri Vilson'un prensiplerini kendi menfaatları için uygun gördükleri gibi, bizim devletimiz de bu on ikinci maddeyi kabulde hiçbir beis görmedi. Ve kabul etti. Hakikaten kabul edilebilecek bir prensiptir. Çünkü Mister Vilson'un istediği, Müslüman olmayan unsurların can ve mal emniyetleri ve her türlü hakları ve gelişme vasıtaları için icap eden her şeye zaten öteden beri devletimiz ve milletimiz tarafından riayet edilmiş idi. Hakikaten Müslüman olmayan unsurların Osmanlı Devleti ve milleti bağrında mazhar oldukları imtiyazlar üç asrı aşan bir zamandan beri ziyadesiyle mevcuttur. Dolayısıyla bu kayıt bizim için yeni bir şey değildir.

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 220, s.252-262; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 220, s.1178-1190.

Konuşmanın büyük bir bölümü, *Vakit* gazetesinin 11 Ocak 1920 tarihli sayısında yayımlanmıştır. (Y.N.)

1 Wilson. (Y.N.)

Boğazlar'ın serbestisi meselesine gelince:

Bu güzergâhta payitahtımız, devletimizin can evi vardır. Bunun emniyetini sağladıktan sonra genel ticarete hazır olarak açılması da lüzumlu görülür. İşte devletimiz ancak bu esaslar dairesinde muharebeden çıkmak ve mütareke yapmak kararını verdi. Bunun neticesi olarak İtilaf devletleriyle 30 Teşrinievvel 1918'de [30 Ekim 1918'de] Mütareke imzaladı. *(Mütarekenameyi göstererek)* Malumunuz olan Mütarekename budur. Tabii hepiniz bunun muhteviyatını bilirsiniz. Muhteviyatı ile tatbikatı arasında ne kadar büyük farklar olduğunu bir daha herkesin nazarı dikkatine koymak isterim. Mütarekename'nin bazı mühim maddelerini hatırlatacağım:

Mesela beşinci maddeye göre, sınırların muhafazası ve dahili asayişin devamı için lüzum görülecek askeri kuvvetlerden başkası terhis olunacak.. İşbu kuvvetlerin miktar ve vaziyetleri iki tarafın görüşmesiyle kararlaştırılacak idi.

Pek mühim olan yedinci madde, "İtilaf devletlerinin herhangi stratejik noktayı işgal hakkına sahip olmalarını, Müttefiklerin emniyetlerini tehdit edecek vaziyet ortaya çıkışında" açık şartıyla tayin etmiştir.

Onuncu madde, yalnız "Toros tünellerinin Müttefikler tarafından işgali"ne ilâ.. ayrılmıştır.

On ikinci madde, "hükümet haberleşmesi müstesna olmak üzere telsiz telgraf ve kabloların denetimine ilâ..." izin veriyor.

On beşinci maddede, "Osmanlı toprakları dahilindeki demiryollarının" yalnız ve ancak denetimi söz konusudur. On altıncı maddede "Kilikya'daki ordularımızdan mahallinin inzibatı için gereken kuvvetin orada terki ve kalanının beşinci maddeye göre terhisi" pek açık olarak belirtilmiştir. Ve bundan başka hiçbir kayıt ve şart yoktur.

Yirmi dördüncü madde "Vilâyâtı Sitte'nin[1] herhangi bir kısmının işgali hakkını İtilaf devletlerine muhafaza ettiren sebep, bu vilayetlerde karışıklık ortaya çıkması hali olacağı" açıktır.

İşte efendiler; Mütarekename'nin en çok nazarı dikkati çeken noktaları bunlardır.

Bu maddelerin anlamlarıyla tatbikatı arasında uygunluk var mıdır? Mesela Mütarekename'nin ilk imzalandığı zamanlarda İngilizler Musul'u işgal etti. Mütarekename imzalandığında bizim ordumuz Musul'da, İngilizler güneyde idi. Mütareke'den sonra oradaki kumandanla aldatırcasına temas ederek askerlerini Musul'a soktular. İstanbul'u kara ve deniz kuvvetleriyle işgal ettiler. Bu hususta Mütarekename'de müsaade var mıdır?

Adana havalisini, Urfa'yı, Ayıntap ve Maraş'ı evvela İngilizler ve ardından Fransızlar işgal ettiler. Buna dair de Mütareke'de bir madde yoktur. Kilikya'da bizim askeri kuvvetlerimizden beşinci madde icabınca mahalli inzibatını temin edecek kadarı bırakıldıktan sonra fazlası terhis edilecekti. O halde bu tatbik edilmiş olan şekil nedir?

İtalyanlar Antalya'yı işgal ettiler, muharip bulunmadığımız Yunanlılar da İzmir ve havalisini işgal ettiler, kısacası Mütarekename'yi baştan başa hurdahaş ettiler; bu tecavüzlere, bu haksız muamelelere karşı İstanbul'daki merkezi hükümetler ne yazık ki âciz bir vaziyet aldı. Hatta yapılan haksızlıkları protesto bile etmemişlerdir.

1 Erzurum, Van, Harput (Mamüretülaziz), Sivas, Bitlis ve Diyarbekir'i içine alan altı vilayet. (Y.N.)

Evet, İstanbul'un, Antalya'nın, Kilikya'nın haksız işgallerini protesto dahi etmemişlerdir. Bunu yapmadıktan başka İstanbul'da mesela henüz barış yapmadığımız bir milletten, jandarmamıza kumandan tayin ettiler. Kömür tedarikindeki müşkülatı yenememek aczi yüzünden İstanbul'un tramvaylarını, su kumpanyasını, bütün şimendifer hatlarımızı henüz mütareke halinde bulunduğumuz İtilaf devletlerinin idaresi altına verdiler. Halbuki biliyorsunuz, Mütarekename'de yalnız şimendiferler için kontrol söz konusudur. Yoksa idaresini, barış yapamadığımız İtilaf devletlerine vermek, akıl ve vicdanın kabul edemeyeceği hususlardandır. Hatta Efendiler! Büyük bir üzüntüyle söylemeye mecburum ki, Babıâli'nin muhafazasını bile Ferit Paşa son zamanlarda yabancılara terk etmiştir. Memleketin dahili asayişini, sınırlarını temin ve muhafaza için lüzumu kadar asker silah altında terk edilecekti. İlk zamanlarda seksen bini aşan bir kuvvet kâfi görüldü. Daha sonra İtilaf devletleri kırk üç bine indirdiler, bir müddet sonra da birçok vasıtalarla bu miktarın da altına indirildi. Bütün silahlarımızın sürgü kollarını çıkararak sandıklarla gönderdiler. Milletimizi, memleketimizi tamamen müdafaasız bırakmak maksadını takip ettiler.

Görülüyor ki Efendiler! İtilaf devletleri iki noktada yemini bozmuş bulunuyorlar. Birincisi: Vilson prensiplerini Versay Konferansı'nda kabul ve ilan ettiler. Buna göre on ikinci maddeyi ve bunun hükmünce bizim hukukumuzu kabul ettiler. Halbuki fiili hareketleriyle Vilson prensiplerini, Türkiye'nin hayat ve mukadderatının garantisi ve kefili olan on ikinci maddeyi nazarı dikkatten uzak tuttular. İkincisi: Şeref ve namusları üzerine imza etmiş oldukları Mütarekename'nin hiçbir noktasına riayet etmedikten başka, on ikinci maddenin hükümlerine muhalif olmak üzere devletimizi manda altına almak ve hatta büsbütün parçalanmaya uğratmak kararlarına kadar ileri gittiler.

Bittabi Efendiler, bu hal dikkat çekicidir. İtilaf devletlerinde büyük bir zihniyet değişikliği görülüyor. Mütarekename'nin imzalanmasında, hür ve bağımsız yaşamaya layık bir Osmanlı milleti kabul ettikleri halde, aradan bir iki ay geçtikten sonra bu kanaatlerden uzaklaşıyorlar. Başka renk ve manada kararlar veriyorlar. Bunun sebebi şu şekilde izah olunabilir: Yabancılar kendi iktisadi ve siyasi menfaatlarını tatmin edebilmek için aleyhimizde icat ettikleri iki görüşü yürütmeye başladılar, bu görüşlerden birincisi, güya milletimizin, Müslüman olmayan unsurları eşitlik ve adalet ilkesine uygun olarak idareye gayri muktedir olduğu.

İkincisi de, güya milletimiz, tamamıyla kabiliyetten mahrum bulunduğundan bahçe halinde bulunan yerlere girmiş ve oralarını harabe yerine çevirmiş. Birincisi ile millete zalimlik atıf ve isnat ediyorlar. İkincisi ile kabiliyetsizlik... Eğer bu iki görüş cidden varit olsa idi, milletimizin bağımsız yaşamaya hakkı iddia olunamazdı. Hakikaten zulüm, medeniyetle birleştirilemez. Kabiliyetsizlik de affedilecek bir şey olamaz. Çünkü milletler işgal ettikleri arazinin hakiki sahibi olmakla beraber insanlığın vekilleri olarak da o arazide bulunurlar. O arazinin servet kaynaklarından hem kendileri istifade eder ve dolayısıyla bütün insanlığı istifade ettirmekle mükelleftirler. Bu düstura göre, bundan âciz olan milletler süreklilik ve bağımsızlık hakkına layık olamamak lazım gelir.

Halbuki bu görüşler bizim hakkımızda katiyen varit değildir. Her ikisi de sırf iftiradır. Milletimizin kabiliyetsiz olmadığı, tarihen ve mantıken sabittir. Bunun delili-

ni yine yabancıların kendi muamelelerinde bulabiliriz. Avrupa devletleri, Mütareke'den evvel ve Mütareke anında Mütarekename ile "kendi milli sınırı dahilinde yaşamaya layık Türkiye kabul etmişlerdir", aradan bir sene geçmeden nasıl oluyor da bir millet zalim ve kabiliyetsiz oluyor. Ve bundan dolayı hayat hakkından mahrum edilmek isteniliyor. Avrupa devletleri milletimizi evvelce bilmiyorlar mıydı? Vilson prensiplerini kabul ve Mütarekename'yi imza ettikleri zaman altı asırlık bir milletin mahiyeti, kabiliyeti hakkındaki malumatları noksandı da bir iki ay zarfında mı tamamladılar? Hakkımızda tatbik edecekleri kararları bilmiyorlardı da sonra mı hatırlarına geldi?

Halbuki düşününüz Efendiler! Milletimiz ufak bir aşiretten; anavatanda bağımsız bir devlet tesis ettikten başka Batı âlemine, düşman içine girdi ve orada büyük müşkülat içinde bir imparatorluk vücuda getirdi. Ve bunu, bir imparatorluğu altı yüz seneden beri büyük bir şevket ve azametle devam ettirdi. Buna muvaffak olan bir millet elbette yüksek siyasi ve idari niteliklere sahiptir. Böyle bir vaziyet yalnız kılıç kuvvetiyle vücuda gelemezdi. Cihanın malumudur ki, Osmanlı Devleti pek geniş olan ülkesinde bir sınırından diğer sınırına ordusunu fevkalade sürat ile ve tamamen donanmış olarak naklederdi. Ve bu orduyu aylarca ve belki de senelerce iyi besler ve idare ederdi. Böyle bir hareket yalnız ordu teşkilatının değil, bütün idari şubelerin fevkalade mükemmeliyetine ve kendilerinin kabiliyeti olduğuna delildir.

Milletimizin zalim olması meselesine gelince, bu da sırf iftiradan, katıksız yalandan ibarettir.

Efendiler, hiçbir millet, milletimizden ziyade yabancı unsurların inançlarına ve âdetlerine riayet etmemiştir. Hatta denilebilir ki, başka dinler erbabının dinine ve milletine riayetkâr olan yegâne millet bizim milletimizdir.

Fatih İstanbul'da bulduğu dini ve milli teşkilatı olduğu gibi bıraktı. Rum patriği, Bulgar eksarhı ve Ermeni kategigosu gibi Hıristiyan dini reisleri imtiyaz sahibi oldu. Kendilerine her türlü serbesti bahşedildi.

İstanbul'un fethinden beri, Müslüman olmayanların mazhar bulundukları bu geniş imtiyazlar, milletimizin dinen ve siyaseten dünyanın en müsaadekâr ve civanmert bir milleti olduğunu ispat eder en açık delildir.

Milletimize bu isnatlarda bulunan muarızlar insaf etsinler de dünyanın en büyük ve medeni milleti olduğunu iddia edenlerden, İslam dinini resmi olarak tanımayan, İslamları pazar gününü tatil ve mübarek günü suretinde tanımaya zorlayan ve İslamların mahsus günü olan cuma gününü resmen tanımayan milletler olduğunu unutmasınlar.

Memleketimizde yaşayan Müslüman olmayan unsurların başına ne gelmiş ise, kendilerinin yabancı entrikalarına kapılarak ve imtiyazlarını suiistimal ederek vahşiyane surette takip ettikleri ayrılma siyaseti neticesidir.

Her halde Türkiye'de ortaya çıkmış arzu edilmeyen bazı ahval birçok sebeplere ve mazerete dayanmaktadır. Bunu da kati olarak arz edebilirim ki, bu ahval, Avrupa devletlerinde mazeretsiz işlenmiş bunca haksızlıktan pek aşağı bir mertebededir.

Rusya'nın Polonya'ya karşı bir buçuk asır müddet takip ettiği kan dökücü siyaset, Kafkasya'da Çerkezlere ve Pogrom namıyla Musevilere tatbik ettiği zulümler, bunlar arasında sayılacak misallerdendir.

Tekrar ediyorum, aleyhimizde öne sürülen görüşler yanlıştır. Bu hakikat tarihen ve mantıken sabittir. Bu hususu yalnız Batı'ya değil, hatta vatandaşlarımıza da ehemmiyetli bir surette ihtar etmek lüzumunu hissediyorum. Çünkü nadirattan olmakla beraber üzüntüyle işitiyoruz ki, milletin tarihini okumamış veya milli histen mahrum kalmış olması lazım gelen bazı şahıslar, yabancıların aleyhimizde öne sürdükleri ithamları reddetmedikten başka, vatanlarını, milletlerini kabahatli göstermekten çekinmiyorlar. Hâlâ bugün, Sultanî Mektebi'nin[1] salonlarını aleyhimizde konferans verdirmek için yabancılara açık bulunduranlar var, bu gibilere lanet...

Efendiler! Düşmanlarımız hakkımızda icat ettikleri iftiralarını bir aralık Paris Konferansı'na da kabul ettirir gibi oldular. İhtimal bunun neticesi olarak daha muharebe esnasında birbiriyle yaptıkları gizli anlaşmaların ve teati ettikleri sözlerin tatbikatına başlanmış idi. İzmir, Antalya, Adana, Ayıntap, Urfa ve Maraş'ın işgalleri hep bir karşılıklı taahhütler neticesi olsa gerek... Halbuki haktan, adaletten bahseden İtilaf devletlerinin bu gibi muamelelerde bulunmamaları lazım gelirdi, medeniyet ve insaniyetten bahsedenlerden bu beklenmezdi.

Fakat Efendiler!.. Her halde âlemde bir hak vardır. Ve hak, kuvvetin üstündedir. Şu kadar ki, milletin haklarını idrak etmiş olup, müdafaa ve muhafazası emrinde her türlü fedakârlığa hazır olduğuna dair âleme bir kanaat vermek lazım gelir. İşte düşmanlarımızın bu hareketi, milletimizi bu idrakten ve bu fedakârlık hissinden mahrum zannettiklerinden çıkmıştır.

Fakat doğrusunu söylemek lazım gelirse, Mütareke'den beri birbirini takip eden hükümetlerimizin memleketin maruz kaldığı haksızlıklara karşı kusurlu ve akılsızca hareketleri aleyhimizdeki yanlış fikirleri teyide yaramıştır. Mesela Tevfik Paşa vatanımızın bir kısmını Ermenistan'a eklemede bir beis görmemekte idi. Ferit Paşa resmi beyanatında Doğu vilayetlerinde geniş bir Ermenistan muhtariyetinden bahsettiği gibi, Paris'te de güney sınırımızın Toros olabileceğini söylemişti. Toros'un güneyinde Arapça konuşulduğunu zannediyor. Ve Toros'tan da Antakya'ya kadar olan bölgenin Türklerle meskûn ve bin seneden beri Türk kanıyla yoğrulmuş olduğunu bilmiyordu. İşte bu gibi hükümetlerin tavır ve hareketleridir ki, milletimizi mazisini unutmuş, milliyetin ve hususi medeniyetlerin bahşettiği hukuktan bihaber, kansız, miskin bir millet olarak tanınmasına yol açılmıştı.

Milletimizin kendini bu şekilde kabule meydan vermesinde pek büyük bir kabahati vardı. Milletimizin o kabahati, efendiler, merkezi hükümetin icraatı ile Avrupa'nın namusuna aşırı itimat göstermiş olmasıdır. İşte bu kabahatten dolayı, kendi kıymetini, mahiyetini, faziletlerini unutturmak derecesine düşmüştür.

İzmir faciasından sonra idi ki, milletimiz hakikaten üzüldü ve aklını başına topladı. Ve derin bir uçuruma sürüklendiğini idrak etti. Ve onun ardından haklarını bizzat müdafaaya karar verdi, tabii bunu yapabilmek için bir şekil almak, teşkilatlanmak lazım gelirdi. Zaten her taraftan teşkilat ve şekillenme daha evvel başlamış idi. Fakat evvela Erzurum ve ardından Sivas kongrelerinde genel birliğimiz vücuda geldi. Erzurum ve Sivas kongrelerinin bütün cihana karşı olan Beyannamesi ve Nizamnamesi muhteviyatı ehemmiyet taşımaktadır. Esasen muhteviyatı hepinizce malumdur. Fa-

1 Galatasaray Lisesi. (Y.N.)

kat müsaade ederseniz her ikisinden bazı noktaları burada tekrar hatırlatmak isterim: Nizamname'nin teşkilata ait sayfasında görülüyor ki, maksat, "Osmanlı vatanının bütünlüğünü ve yüce hilafet ve saltanat makamının ve milli bağımsızlığın dokunulmazlığını temin konusunda Kuvayi Milliye'yi hâkim kılmaktır."

Efendiler! Bir millet mevcudiyeti ve hakları için bütün kuvvetiyle, bütün fikri ve maddi kuvvetleriyle alakadar olmazsa, bir millet kendi kuvvetine dayanarak mevcudiyet ve bağımsızlığını temin etmezse, şunun bunun oyuncağı olmaktan kurtulamaz. Milli hayatımız, tarihimiz ve son devirde idare tarzımız buna pek güzel delildir. Bu sebeple teşkilatımızda Kuvayi Milliye'nin etken ve milli iradenin hâkim olması esası kabul edilmiştir. Bugün, bütün cihanın milletleri yalnız bir hâkimiyet tanırlar: Milli hâkimiyet.. Teşkilatın diğer teferruatına bakacak olursak, işe köyden ve mahalleden ve mahalle halkından, yani fertten başlıyoruz. Fertler fikir sahibi olmadıkça, haklarını idrak etmiş bulunmadıkça, kütleler istenilen istikamete, herkes tarafından iyi veya fena istikametlere sevk olunabilirler. Kendini kurtarabilmek için, her ferdin mukadderatı ile bizzat alakadar olması lazımdır. Aşağıdan yukarıya, temelden çatıya doğru yükselen böyle bir müessese elbette sağlam olur. Şüphe yok, her işin başlangıcında aşağıdan yukarıya doğru olmaktan ziyade yukardan aşağı olması zarureti vardır.

Birincisinin tecellisinde bütün insanlık için gayeye ulaşmak kolaylaşmış olurdu. Böyle olmanın pratik ve maddi imkânı henüz bulunamadığından bazı müteşebbisler, milletlere verilmesi lazım gelen istikametin verilmesinde yol göstericilik ediyorlar. Bu suretle yukardan aşağıya şekillendirilebilir. Biz memleketimiz dahilindeki seyahatlerimizde bittabi birinci tarzda başlamış olan milli teşkilatımızın hakiki başlangıca, ferde kadar indiğini ve oradan tekrar yukarıya doğru hakiki şekillenmelerin başladığını büyük bir şükranla gördük. Bununla beraber olgunluk derecesine ulaştığını iddia edemeyiz. Bunun için özel olarak aşağıdan yukarıya tekrar bir şekillenmenin ortaya çıkması gayesine özel olarak mesai sarf etmemiz, milli ve vatani bir vazife kabul edilmelidir.

Beyanname'mizin de bazı noktalarından tekrar bahsetmek isterim. Osmanlı İmparatorluğu'nun muharebeden evvelki sınırı malumunuzdur. Harbi Umumi'nin neticesi, birtakım fedakârlık yapılmasına devletimizi mecbur kılıyor, buna göre devlet için milli yeni bir sınır kabul ettik. Bu sınır Beyanname'mizin birinci maddesinde açıklanmıştır. Teferruat itibariyle bilmeyenler olabilir. Ve bittabi mazurdurlar.

Bu sınır ortaya çıkarken işin içinde bulunduğumdan bunu da arz edeceğim:

Mütareke imzalandığı gün ordularımız fiilen bu hatta hâkim bulunuyordu. Bu sınır, İskenderun körfezi güneyinden Antakya'dan Halep ile Katma istasyonu arasında Cerablus köprüsü güneyinde Fırat nehrine kavuşur. Oradan Dirzor'a[1] iner; daha sonra doğuya uzatılarak, Musul, Gerkük,[2] Süleymaniye'yi ihtiva eder. Bu sınır ordumuz tarafından silahla müdafaa olunduğu gibi, aynı zamanda Türk ve Kürt unsurlarıyla meskûn vatan kısımlarımızı sınırlar. Bunun güney kısımlarında Arapça konuşan dindaşlarımız vardır. Bu sınır dahilinde kalan memleket kısımlarımız Osmanlı camiasından ayrılmaz bir bütün olarak kabul edilmiştir. Beyanname'nin dördüncü maddesine bakalım! Bu madde ile biz, bizimle beraber yaşayan Müslüman olmayan unsurları

1 *Nutuk*'un 1961 basımında "Deyrzor". (Y.N.)
2 1961 basımında "Kerkük". (Y.N.)

aynı hukuk ve aynı salahiyette kabul ediyoruz. Hepimiz bu devletin Müslüman ve Müslüman olmayan unsurları dahil olarak aynı şekilde tebaasıyız. Ve bu itibarla hepimizin hukuku birdir. İçimizde yaşayan Müslüman olmayan vatandaşlarımıza bizim siyasi hâkimiyetimizi ve toplumsal dengemizi ihlal edecek fazla birtakım imtiyazlar veremeyiz. Bu madde, dahili siyasetimizdeki genel kanaatimizi izah etmektedir. Yedinci madde; harici siyaset hakkındaki görüşümüzü bildirir. Her halde devlet ve milletimiz dahilen ve haricen bütün manasıyla bağımsız kalacaktır. Bize başka bir idare tarzı tatbik edilemez. Bu konuda birçok muhtelif sebeplerin başında en büyük ve mühim sebep şudur: Dinen dahi bağımsız olmak mecburiyetindeyiz. Yalnız geniş olan memleketimizi seri bir şekilde imar edebilmek için ve milletimizin az zamanda ilim ve marifetini asrın icaplarına göre yükseltmek için muhtaç olduğumuz hususları takdir ederiz. Ancak bu hususta bize yardım edebilecek devletin nasıl olabileceği yedinci maddede açıklanmıştır. Böyle bir devletin yardımını iyi kabul ederiz.

İşte Efendiler! Erzurum ve Sivas kongrelerinde tespit edilen esaslar ve görüşler başlıca bunlardan ibarettir. Bu esaslar sayesinde bütün milletimiz birleşmiş bir hale gelmiştir. Bu mukaddes maksadın temini ile meşgul olunduğu bir sırada pekâlâ hatırlarınızdadır ki, Ferit Paşa buna mani olmaya kalkıştı. Bu teşebbüsleri memleket dahilinde kötüye yormaya uğraştı. İttihatçılıktır dedi. Bu isnat dahili ve harici kamuoyunda muvaffak olamadı. Bunu gördükten sonra yeni bir silah aradı. Bolşeviklik dedi. Resmi telgraflarında Bolşeviklerin Karadeniz'den takım takım Samsun, Trabzon ve dahile doğru yürüdüğünü, memleketi altüst ettiğini resmen yaydı. Bunlar da tesirli olamadı. Ferit Paşa ve kabinesi daha ileriye gittiler. Bazı yerlerde İslam ahaliyi aldatarak üzerimize sevk etmek, millet için, vatan için çalışanları imha etmek kastında bulundular. Tabii bunlarda da muvaffak olamadılar. Fakat nihayet millet Ferit Paşa'ya itimatsızlık göstermeye mecbur oldu. Kabine düşürüldü. Milli birlik sağlamlaştı.

Milli teşkilatın ortaya çıkarmış olduğu dahili ve harici vaziyet ile eski vaziyet arasında fevkalade farklar mevcuttur. Dahilen emniyet ve asayiş bakımından karşılaştırılamaz değişiklikler vardır. Haricen yabancıların hakkımızda verdikleri ve verebilecekleri imha ve idam kararının pek yanlış olduğu artık bütün İtilaf devletlerince takdir olunmuş ve milli teşkilatın kıymet ve ehemmiyeti inkâr edilemez görülmüştür. İtilaf devletlerinden ihtimal bazısı henüz özel menfaatlarını temin etmek için milletten başka bir yerde dayanak noktası arıyor. Millet birlik ve azminde sebat ettikçe bu gibilerin de hakikati kabul edeceklerinde şüphe yoktur. Şimdi lazım olan, milletimizin sebatkârane bir surette azminde devam etmesi ve İstanbul'da yakında toplanacak mebuslarımızın kanun yapma vazifelerini hakkıyla yapabilmesidir. Her halde millet hükümetin bekçisi olmak lazım gelir. Çünkü hükümetlerin icraatı olumsuz olup da millet itiraz etmez ve düşürmezse, bütün kusur ve kabahatlere katılmış demektir. Ferit Paşa Paris'e gittiği zaman aldığı cevabi nota tamamen arz ettiğim mealdedir. Hakikaten şunun bunun oyuncağı olabilen milletler, haklarını idrak etmemişler demektir. Ve böyle bir millet denetim altında bulundurulmaya müstahak olur.

Millet Ferit Paşa'yı düşürdükten sonra yerine gelen Ali Rıza Paşa milli emeller dairesinde milletle ortaklaşa çalışmayı kabul etti. Ferit Paşa'nın düşmesiyle Ali Rıza Paşa'nın geçmesi meselesinde milletin alakası bittabi birinciyi düşürmededir. Bundan başka bir şey yapamazdı. Vekiller reisini bittabi zatı şahane[1] seçer. Ve adı geçen de

1 Padişah. (Y.N.)

arkadaşlarını... Bu yeni kabineye eski kabineden bazı zevat dahil olmuştu. Bu sebeple Heyeti Temsiliye'miz müteredditt kaldı. Birtakım şartlar öne sürmek mecburiyeti görüldü. Nihayet anlaşıldı. Hükümetle yapılan İtilafname'de[1] üç noktaya dayanılıyordu. Kuvayi Milliye'nin meşruiyetinin tasdiki, Milli Meclis'in toplanmasına kadar millet mukadderatı hakkında kati ve son taahhütlerde bulunulmaması, Sulh Konferansı'nda milletin mukadderatını müdafaa edecek delegelerin eskisi gibi millet ve memleket menfaatlarını idrak etmemiş olanlardan seçilmemesi.. Hükümet bu üç noktayı kabul etti. Ve teferruat üzerinde daha ziyade anlaşabilmek için Bahriye Nazırı Salih Paşa'yı gönderdi. Bahriye Nazırı Amasya'da Heyeti Temsiliye ile görüştü. Adı geçen ile vuku bulan görüşmede ben de bulundum. *(Göstererek)* Bu Beyanname ve Nizamname'mizin her satırı beraber okundu. Tamamen fikir birliği hasıl oldu. Bu görüşmeler esnasında diğer mühim bir meselenin söz konusu edilmesine lüzum görüldü. Milli Meclis'in toplanma mahalli!. İstanbul'un bugün içinde bulunduğu acı şartlar içinde Meclisi Mebusan'ın, millet vekillerinin vazifelerini tam bir serbesti ile yapıp yapamayacağı, düşünmeye değer görüldü. Bunun için Meclis'in hariçte toplanması düşünüldü. Salih Paşa'nın İstanbul'a dönmesinden sonra merkezi hükümet bu fikre katılmadı. Bittabi bütün sakıncalarına rağmen İstanbul'da toplanması lazım geldi. Bununla birlikte Heyeti Temsiliye'ce sakıncalara karşı icap eden tedbirler alınmıştır.

Efendiler! Milli teşkilatımızın bugün takip ettiği gaye, vatanın parçalanmaktan ve milletin esaretten kurtarılmasına yöneliktir. İnşallah yakın zamanda milli teşkilat bu gayenin elde edilmesiyle üstlendiği vatani vazifesini yapacaktır.

Fakat vazifesini tamamlamış sayılacak mıdır? Bence bundan sonra da pek mühim vatani ve milli vazifemiz vardır. Bilhassa dahili ahvalimizi ıslah ile medeni milletler arasında faal bir uzuv olabileceğimizi fiilen ispat etmek lazımdır. Bu gayede muvaffak olmak için siyasi mesaiden ziyade toplumsal mesaiye ihtiyaç vardır. Milli teşkilatımızın böyle bir gaye için nasıl bir şekil almak lazım geleceğini şüphesiz milletimizin genel emelleri tayin ve tespit edecektir. Şimdilik Heyeti Temsiliye, mebusların tam bir emniyetle vazife yaptıkları tahakkuk edeceği güne kadar eskisi gibi vazifesine devam edecektir.

Efendiler! Ümit ederim ki, müsait bir barış yapılmasından sonra vaziyetimiz iyi idare edilirse, evvelki sınır dahilindeki vaziyetimizden daha iyi olur. Bu noktada bir fikir izah etmek istiyorum: Cemiyetimiz görüşüyle çizdiğimiz sınır haricinde kalan dindaşlarımızla, bu muhterem kardeşlerimizle aynı sınır dahilinde asırlardan beri vatandaşlık ettik. Bu kardeşlerimiz her tarafta, Suriye'de, Irak'ta, Yemen'de, Doğu'da kendi dahillerinde mevcudiyeti muhafaza ve bağımsızlığı temin için mesai sarf ediyorlar. Bütün bu İslam parçalarının bağımsızlığa mazhar olmaları İslam âlemi için ne büyük bahtiyarlık olur. Bunun ortaya çıkışında İslam âleminin vaziyetinin ne kadar sağlam olacağını şimdiden tasavvur etmekle pek büyük saadet hissediyorum. Uyanıklığa mazhar olduğuna şüphe kalmayan İslam âleminin muvaffakiyetini o kadar kuvvetli görüyorum ki, bu imanla hissiyat izah eylediğimden dolayı duyduğum vicdani zevk pek büyüktür. Fazla rahatsız etmek istemem, beni dinlemek lütfunda bulunduğunuzdan dolayı hassaten teşekkürlerimi arz ederim.

1 Anlaşma metni. (Y.N.)

17 ARALIK 1919 TARİHLİ TAMİME EK*

(29 ARALIK 1919)

Şifre
Gayet aceledir.

Ankara, 29.12.1919

17.12.1919 tarih ve numarasız şifreye ektir:

1. Bir suretinin Müdafaai Hukuk Cemiyeti heyeti merkeziyelerine verilmesi rica olunur.

Ankara-Eskişehir hattının işlemekte bulunması nedeniyle kolaylık bakımından görüşme mahalli olarak Ankara seçilmiştir. Dolayısıyla, Heyeti Temsiliye üyesi olarak seçilmiş olan muhterem mebusların Ocak'ın beşinden itibaren Ankara'ya gelmeleri beklenir. Hareketleri hakkında Heyeti Temsiliye'ye malumat verilmesi rica olunur.

2. Heyeti Temsiliye her livadan üye sıfatıyla gelecek mebuslarla icra edeceği görüşmeye, diğer şerefli mebuslardan mümkün olduğu kadar fazla miktarda diğer zevatın da görüşmelere katılması son derecede arzu edilmektedir. Bu hususta icap edenlere lüzumlu tebligatta bulunulması rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 214, s.242; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 214, s.1167.

NAZİLLİ'DE HEYETİ TEMSİLİYE ÜYESİ REFET BEY'E*

(29 ARALIK 1919)

Şifre
Aceledir.

Ankara
29.12.35 [1919]

Nazilli'de Heyeti Temsiliye Üyelerinden Refet Beyefendi'ye

Harbiye Nazırı Cemal Paşa'dan alınan bir şifrede, Alaşehir Kuvayi Milliye Kumandanlığı'nın yazısına atfen Demirci Mehmet Efe tarafından Yunanlıların, 1 Ocak'ta İzmir'in iltihakı[1] merasimini yapacaklarına dair yazışmalarda bulunulduğu anlaşıldı. Doğrudan doğruya haberleşme keyfiyetinin uygun olmayacağının tebliği ile bu konudaki yüksek malumatlarınızın bildirilmesini rica ederiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 404. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 31 Aralık 1919 tarihli şifrede olduğu gibi, bazı belgelerde "ilhakı" olarak geçiyor. (Y.N.)

HARBİYE NAZIRI CEMAL PAŞA'YA*

(29 ARALIK 1919)

Şifre
Aceledir.

Ankara, 29.12.35 [1919]

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne

C. 23.12.35 [1919] tarih 1459,

İzmir'in iltihakı[1] teşebbüslerine karşı siyaseten ve fiilen karşılık verilecektir, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 405. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 31 Aralık 1919 tarihli şifrede olduğu gibi, bazı belgelerde "ilhakı" olarak geçiyor. (Y.N.)

HARBİYE NAZIRI CEMAL PAŞA'YA*

(29 ARALIK 1919)

Ali Fuat Paşa'nın kumandadan ayrılmasını, biz, esasen, hiçbir vakit daimi kabul etmedik. Ahmet Fevzi Paşa'nın asaleten kumandanlığa tayini söz konusu olamaz. Barışın kararlaştırılmasından evvel, tasavvur ve tasvip edilen prensibin, tatbik mevkiine konması büyük sakıncaları davet eder. Harpte fiilen makam ve mevki kazanmış zevatı aşağı vaziyete sokmak, olamaz. Bu uygunsuz teşebbüsler, milli teşkilat için çalışmakta olan zevatın işbaşından ayrılmalarını ve bu suretle milli birliğin müteessir olmasına yol açar.

Açıkta kalmış, muktedir zevat, kolordular dairelerinde ve kolorduların emrinde, mıntıka ve mevki kumandanlıklarına, ahzı askerlere[1] tayin olunarak refahları sağlanabilir.

Küçük rütbeli subaylar ve doktorların ise bir an evvel gönderilmesi lazımdır. 12. Kolordu'ya gelince; bu kolordu, muharebe eden Kuvayi Milliye ile işbirliği etmiş ve iki taraf arasında fiile dayanan karşılıklı bir itimadı meydana getirmiştir. Değişiklik katiyen uygun değildir. Oradaki vaziyetin de böyle bir hale asla tahammülü yoktur.

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.249-250; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.347-348.

1 Askerlik şubelerine. (Y.N.)

KONYA'DA 12. KOLORDU KUMANDANI FAHRETTİN BEYEFENDİ'YE*
(29 ARALIK 1919)

Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye

29.12.1919

Harbiye Nazırı'ndan gelen telgraflar ve verilen cevaplar aynen takdim olundu. Bu konuda görüşleri rica olunur.

Mustafa Kemal

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne

1- Cihan Harbi'nin başında Kafkas cephesinde 9. Kolordu Kumandanı, Mütareke'de İstanbul Muhafızı Ahmet Fevzi Paşa ve diğer fırka kumandanları hakkındaki görüş ayrılığının süratle kaldırılması ehemmiyetle talep edilmekle aşağıdaki izahatı vermeyi ve kati cevabın süratle bildirilmesi ricasına mecbur oldum.

1. Birçok erkân ve üst subay açıktadır. Tutulan yol, kolordulara erkân, yani liva ve ferik ve daha yukarısı, fırkalara miralay rütbesindeki üst subayların tayini imkânını aramaktır.

2. Bu sayede birçok haklı müracaatların önü alınmakla beraber harice bir hayli subay sevk edilmiş olacaktır.

3. Zatı samilerinin milli müdafaa hususundaki görüşü göz önünde duracaktır.

4. 12. Kolordu'ya, Nazilli cephesine Nurettin Paşa'nın tayini ve maiyetlerine yine çokça bir maiyet ayrılması tasavvur edilmektedir.

* Fahrettin Altay, *10 Yıl Savaş ve Sonrası*, İnsel Yayınları, İstanbul, 1970, s.207-209.

5. Nezaretin görüşünün yüksek niyetlerinize muhalif görünmesini uygun görmediğim gibi, Anadolu'ya büyük rütbeli çokça subay göndermiş olmak, açıkta kalmış muktedir erkân ve üst subayın refahlarını temin gibi düşüncelerin sizin gayenizi kolaylaştıracağını ümit etmek hakkını, büyük bir ehemmiyetle ve hararetle muhafaza etmekte olduğumu arz ederim.

Harbiye Nazırı
Cemal

Harbiye Nezareti'ne

Ali Fuat Paşa'nın kumandadan uzaklaşmasını esasen hiçbir vakit kabul etmedik. Bu sebeple Ahmet Fevzi Paşa'nın 20. Kolordu Kumandanlığı meselesinin halihazırı ile kalması zaruridir. Yani 20. Kolordu'ya vekâlet eden 24. Fırka Kumandanı Mahmut Bey, Ali Fuat Paşa emir ve kumandayı üstleninceye kadar vekâlette kalacaktır. Barış kararlaştırılıp ordunun alacağı şekil tamamı ile belli olmayınca tasvip buyurulan prensibin tatbik mevkiine konulmasının faydası değil büyük sakıncaları olacaktır. Harpte fiilen mevki ve makam kazanmış zevatı aşağı vaziyete indirmekle memnun olmayan hale sokmayı gerektirecek bu uygunsuz teşebbüsler milli benliğe pek zararlı bir tesir yapacaktır. Açıkta kalmış muktedir zevat kolordu mıntıkalarında, ahzı asker dairelerinde istihdamları sureti ile refahları mümkün olduğundan, bu zevatın bu gibi yerlere tayini için kolordular emrine gönderilmesi uygun olur. Asıl kolordu ve fırkaların muhtaç olduğu ufak rütbeli erkânıharp ve saf subaylarıyla[1] İstanbul'a yığılmış olan hekimlerin bir an önce taşraya gönderilmesi lazımdır. 12. Kolordu'ya gelince, Fahreddin Bey fiilen muharebe eden Kuvayi Milliye ile anlaşmış ve işbirliği etmiş, vatanın kurtarılmasında fiile dayanan karşılıklı itimat meydana getirmiş bulunduğu için değiştirilmesi katiyen uygun olamayacağından oradaki vaziyetin de buna asla tahammülü yoktur. Tazimat arz eyleriz, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

1 Erkânıharp subayı: Kurmay subay. Saf subayı: Küçük rütbeli subay, muharip subay. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE HEYETİ MERKEZİYELERE*

(29 ARALIK 1919)

Ankara
29.12.35 [1919]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye
Heyeti Merkeziyelere

Siyasi vaziyet bir an evvel Milli Meclis'in toplanmasını emretmektedir. Düşmanlarımız bin türlü entrikalarla seçimlerin ertelenmesine çalışıyor. Kamuoyu, mevcut hükümet, Meclis'in bir an evvel toplanmasına hazır iken, maalesef hâlâ bazı yerlerde sırf şahsi menfaatlar yüzünden ertelemeler vukua getiriyorlar. Vaziyetin nezaket ve ehemmiyeti nazarı dikkate alınarak bir an evvel seçimlerin tamamlanması lüzumu arz olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Bekir Koç tarafından okunmuştur. Belgenin "Edirne'de 1. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Beyefendi'ye" başlıklı örneği için bkz. Cemal Kutay, *Türkiye İstiklâl ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi*, c.19, Alioğlu Yayınevi, (yayın yılı yok), s.VIII.
Miralay Bekir Sami Bey'in yaveri Selahattin (Yurdoğlu), kendisinin tuttuğu harp ceridelerini, aynı zamanda Latin harflerine çevirerek Türk Tarih Kurumu Arşivi'ne veriyor. Bekir Sami Arşivi bu ceridelerden ve Selahattin (Yurdoğlu)'nun çevrimyazılarından oluşuyor. (Y.N.)

MİRALAY İSMET BEY'E CEVAP*

(ARALIK 1919)[1]

C. Kati surette, Saffet Bey'in Erzurum'a getirdiği İzzet Paşa yazısı bize gelmemiştir. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

Mevkii Müstahkem Kumandanı
Miralay
Şevket[2]

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.423.

1 Metin, Miralay İsmet (İnönü) tarafından, 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa vasıtasıyla Mustafa Kemal Paşa'ya gönderilen 29 Aralık 1919 tarihli telgrafın cevabıdır. Miralay İsmet imzalı telgraf şöyledir:

"Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne mahsustur.
Binbaşı Saffet Bey Erzurum'a izinli olarak giderken bir yazı sureti götürmüştü. Bu yazı Erzurum'dan Heyeti Temsiliye'ye telgrafla verilerek, nezdi âlilerinde malumat hasıl olmuştur. Yazıdaki esaslar Heyeti Temsiliye'ce kabul olunmuş mudur? Bu genel hatlar dahilinde icabında fikir alışverişi etmekte sakınca var mıdır?

Miralay İsmet"

Kâzım Karabekir, telgrafta sözü edilen yazının Sivas Kongresi'nden önce geldiğini, Kongre'ye bir tesir yapmamak için yazıyı tehir ettiğini belirtmektedir. Bkz. *İstiklâl Harbimiz*, aynı yerde. (Y.N.)

2 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

AYDIN MEBUSU HÜSEYİN KÂZIM BEY'İN TELGRAFI ÜZERİNE MÜRACAAT EDEN MEBUSLARA CEVAP*

(ARALIK 1919)[1]

Hüseyin Kâzım Bey'in yazısı ile bizim hiçbir alakamız yoktur. Adı geçenin vaziyetten tamamen haberli olmadığı anlaşılıyor. 17 ve 29.12.1919 tarihli telgrafnamelerimiz hükümlerince hareket, milli ve vatani menfaatlarımıza daha uygun olduğu için onların icabının süratlendirilmesini ve Kâzım Bey'in kendi başına vuku bulmuş olan yazısına münasip cevap verilmesini ve keyfiyetin bildirilmesini rica ve ihtiramlar takdim eyleriz, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.243; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.338.

1 *Nutuk*'ta belgenin tarihi belirtilmemiştir. Aydın Mebusu Hüseyin Kâzım Bey'in mebusları İstanbul'a çağıran telgrafı 29 Aralık 1919 tarihlidir. Mustafa Kemal, kendisine müracaat eden mebuslara yukardaki cevabı verdikten sonra, bütün mebuslara 30 Aralık 1919'da bu konuda bir tamim yazmıştır. (Y.N.)

DERSAADET ÇANAKKALE MEVKİİ MÜSTAHKEM KUMANDANI ŞEVKET BEYEFENDİ'YE*

(30 ARALIK 1919)

Şifre
Aceledir.

Ankara, 30.12.1919

Dersaadet Çanakkale Mevkii Müstahkem Kumandanı
Şevket Beyefendi'ye

Aydın Mebusu Hüseyin Kâzım Bey'in taşra mebuslarına telgrafnameler çekerek en seri vasıta ile Dersaadet'e gelmelerini talep eylediği vaki olan müracaattan anlaşıldı. Adı geçenin Bekir Sami Bey nezdinde bulunan Heyeti Temsiliye tebligatından haberdar edilmesini ve değerli mebuslarla Meclis'in açılmasından evvel vuku bulacak görüşmelerde hazır bulunmak arzu buyuruyorlarsa lütfen ve süratle Ankara'ya teşrifleri lüzumunun kendilerine anlatılması istirham olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 215, s.242-243; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 215, s.1167-1168.

BÜTÜN MEBUSLARA TAMİM*

(30 ARALIK 1919)

Ankara,
30 Kânunuevvel 1919
[30 Aralık 1919]

Aydın Mebusu Hüseyin Kâzım Beyefendi'nin değerli mebuslardan bazılarına, süratle Dersaadet'e hareketlerine dair telgrafnameler çektiği anlaşıldı. Bu teşebbüs, adı geçenin vaziyetten tamamen haberli olmadığını gösterdiğinden kendisine vaziyet anlatıldı ve ..... tarih ..... numaralı tebligata dair malumat verdirildi. Dolayısıyla, Heyeti Temsiliye'ce istirham olunduğu üzere, Heyeti Temsiliye üyesi olarak seçilmiş değerli mebuslarla diğer mebuslardan görüşmelerde hazır bulunmak isteyen muhterem zevatın Kânunusani'nin [Ocak'ın] beşinden itibaren Ankara'ya teşrifleri, izah olunarak, istirham olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul,1934, s.243; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.339.

KONYA'DA 12. KOLORDU KUMANDANI FAHRETTİN BEYEFENDİ'YE*

(30 ARALIK 1919)

Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye

30.12.1919

Harbiye Nezareti'nin kumanda makamlarında tasavvur ettiği değişikliklere tarafımızdan verilen cevabı arz etmiştik. Buna rağmen, şayet kolordunuza Nurettin Paşa tayin edilecek olursa, kumandayı terk etmeyerek eskisi gibi, milli vatani vazifenize devam etmekliğiniz icap eylemektedir. Dolayısıyla bu konuda vaki tebligattan vaktiyle heyetimizin haberdar edilmesini rica ederiz. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

* "Emekli Orgeneral Fahrettin Altay Anlatıyor", *Hayat* haftalık mecmua, c.1, yıl 1956, sayı 6, s.13.

ERZURUM MÜDAFAAİ HUKUK HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(30 ARALIK 1919)

Erzurum Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesi'ne

Çıkış yeri: Kongre
Numarası: 614

11.12.35 [1919] tarihli telgrafla Heyeti Temsiliye üyeliğine seçilmesi ve isminin bildirilmesi rica olunan zevat hakkındaki cevabınızın hızlandırılması rica olunur, Efendim.

30/12

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü (TİTE) Arşivi, Kutu 28, Belge 165. Eski yazı belge Sadık Perinçek tarafından okunmuştur. Telgrafın 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir'e gönderilen örneği için bkz. *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.140.

REŞİT PAŞA'YA*

(30 ARALIK 1919)

Reşit Paşa Hazretleri'ne

Paris'ten alınan sağlam malumatta, başlangıçta Clemenceau'nun, Kuvayi Milliye'den ürkerek tamamen lehimize döndüğü ve fakat tahminen bir buçuk ay evveli Sivas'tan geçen bir zatın verdiği raporda, Kuvayi Milliye'nin bir blöf[1] şeklinde gösterilmiş olmasından dolayı, Clemenceau'nun, eski Türk ve Müslüman düşmanlığını gösterdiği ve meylettiği bildirilmektedir. Dolayısıyla asayişin tamamen muhafazası ve her fırsattan istifade ederek Kuvayi Milliye'nin azamet ve sağlamlığının dosta düşmana gösterilmesi ehemmiyetle tavsiye kılınır.

30.12.35 [1919]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2701'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.140. Aynı belgenin "Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye" başlıklı örneği için bkz. Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Bekir Koç tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*'te yanlışlıkla "bölük" şeklinde yer almıştır. (Y.N.)

BÜTÜN VİLAYETLER VE BAĞIMSIZ LİVALAR MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYELERİNE*

(30 ARALIK 1919)

Bütün Vilayetler ve Bağımsız Livalar
Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyelerine

Çıkış yeri: Kongre

Tamim

Livanızın mebusluğuna seçilen zevatın isimlerinin süratle bildirilmesi rica olunur. 30.12.35

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: Bayram Sakallı, *Ankara ve Çevresinde Milli Faaliyetler ve Teşkilatlanma*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988, s.128 ve Ek: VI. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

KUZEY CEPHESİ KUMANDANI KÂZIM BEY'İN TELGRAFI ÜZERİNE NOT*

(30 ARALIK 1919)

Karesi
30.12.35 [1919]

20. Kolordu Kumandanlığı'na

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne:

Genel bir taarruz başlayıncaya kadar Yunan işgal sahası altındaki bölgelerde düşmanı taciz ve nakliyatını sekteye uğratmak maksadıyla kumandam altında bulunan bütün bölgelerde akıncı müfrezeleri teşkil edilmiştir.

Bunlar Kanunusani'den [Ocak'tan] itibaren harekât icraya başlayacaklardır. Bergama cephesi akıncı kolunun Bergama'ya yapmış olduğu akında altı Yunan neferi esir edilmiştir. Akıncı müfrezelerinin harekâtının İtilaf devletlerince ne şekilde karşılanacağı ve Yunanlılar tarafından ne gibi propagandaya vasıta olacağı meçhul bulunduğundan, şimdilik bunların icraatını gizli tutacağım. Malumat için arz olunur, Efendim.

Kuzey Cephesi Kumandanı
Kâzım

Teşekkür. Pek uygundur.
Refet'e verelim yaptırsın.[1]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, Aralık 1960, sayı 34, Vesika No: 838.
1 *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*'nde bu notun Atatürk'ün el yazısı olduğu belirtilmektedir. (Y.N.)

BÜTÜN LİVALARA, VİLAYETLERE VE KAYMAKAMLIKLARA*

(30 ARALIK 1919)

Çıkış yeri: Ankara
Numro: 4179
Acele

Bütün Livalara, Vilayetlere ve Kaymakamlıklara[1]

Bugün, Yevmi İstiklâli Osmani[2] olmak münasebetiyle tebriklerimi arz eder, bu vesile ile vatanımızın tamamen kurtuluşunu ve devlet ve milletimizi altı asırlık şanlı bağımsızlığıyla saadete mazhar eylemesini Cenabı Hak'tan dileriz. Bu yüce günün idrakinin saadetini, bütün millettaşların yekdiğerini tebrike koşmalarını temenni eyleriz.

30 Kânunuevvel 335 (30 Aralık 1919)

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: Bayram Sakallı, *Ankara ve Çevresinde Milli Faaliyetler ve Teşkilatlanma*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988, s.88-89 ve Ek: VII. Eski yazı belge Ercümend Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. Ayrıca bkz. Orgeneral Kâzım Özalp, *Millî Mücadele 1919-1922*, c.1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1971, s.80; *İzmir'e Doğru*, 3 Ocak 1920, sayı 15, s.2. *İzmir'e Doğru*'daki eski yazı metin Kemal Şenoğlu tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Başlık, özgün belgede, "Umum elviye vilayat ve kaymakamlığına" şeklindedir. (Y.N.)

2 "Osmanlı Bağımsızlık Günü". (Y.N.)

EPOKA GAZETESİYLE MÜLAKAT*

(30 ARALIK 1919)

Roma'da yayımlanan "Epoka" gazetesinin İstanbul muhabiri, Mustafa Kemal Paşa ile mülakat etmiştir. Muhabirin gönderdiği telgraf şu soruları ihtiva ediyordu:

1. Sulh Konferansı, Türkiye meselesi ile meşgul olmaya koyulduğu şu zamanda sizin bu hususta şahsi görüşünüzü öğrenmek ve Meclisi Mebusan açılır açılmaz Kuvayi Milliye'nin dağılıp dağılmayacağını bilmek, gazeteme pek faydalı olacaktır.

2. Sizin Meclisi Mebusan'da Erzurum'u temsil etmekten vazgeçtiğiniz doğru mudur?

Mustafa Kemal Paşa'nın cevabı şudur:

Ankara, 30 Kânunuevvel [30 Aralık]

Bu vesileyle size şahsi fikirlerimi söylemek isterim: Milletin bu hususta arzuları Sivas Kongresi'nin resmi Beyannamesi'nde açıklanmıştır. Teşkilat, bu arzusu yerine gelinceye kadar vazife yapmaya, hatta genişlemeye devam edecektir. Benim, Meclisi Mebusan'da Erzurum'u temsilden vazgeçtiğim hakkındaki haber yanlıştır.

Mustafa Kemal

* *Vakit*, 5 Ocak 1920, sayı 778. Eski yazı metin Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

KONYA'DA 12. KOLORDU KUMANDANI FAHRETTİN BEYEFENDİ'YE NAZİLLİ'DE MİRALAY REFET BEYEFENDİ'YE BANDIRMA'DA 14. KOLORDU KUMANDANI YUSUF İZZET PAŞA'YA BALIKESİR'DE KUZEY CEPHESİ KUMANDANI KÂZIM BEYEFENDİ'YE BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE SALİHLİ CEPHESİNDE ÖMER LÛTFİ BEYEFENDİ'YE*

(31 ARALIK 1919)

Şifre

Ankara
31.12.35 [1919]

Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye
Nazilli'de Miralay Refet Beyefendi'ye
Bandırma'da 14. Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa Hazretleri'ne
Balıkesir'de Kuzey Cephesi Kumandanı Kâzım Beyefendi'ye
Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Bekir Sami Beyefendi'ye
Salihli Cephesinde Ömer Lûtfi Beyefendi'ye

1. Yunanlılar İzmir ve havalisinde milli bir ordu vücuda getirerek Paris Sulh Konferansı'nın tahliye kararı vermesi halinde dahi isyan ederek işgale devam etmeye karar verdikleri, bundan başka Yunanistan'ın daha şimdiden İzmir'i resmen ilhak merasimine hazırlandığı anlaşılmaktadır.

2. Böyle bir hale karşı bütün kuvvet ve vasıtalarımızla Yunanlıları vatanımızdan atmak zarureti karşısında kalacağız. Bugün cepheyi tutan Kuvayi Milliye'nin yalnız başına böyle bir hareketi neticelendirmesi tabii zordur. Dolayısıyla aşağıdaki tarzda hareket elzemdir:

3. 14. ve 12. kolordular, bütünüyle, lüzumlu an geldiğinde, görünüşte ve resmi olarak, merkezi hükümete karşı alakasını keserek, Kuvayi Milliye vaziyet şeklini kazanacaktır. Belirtilen kolorduların bütün İzmir cephesi gerisinde bulunan fırkaları tertip ve tanzim edilecek bir plan dahilinde lüzumlu harekâtı icra edecektir. Buna göre fırkaların mümkün olduğu kadar seferber mevcuduna ulaştırılması lazımdır.

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Haziran 1957, sayı 20, Vesika No: 511. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. Telgrafın Edirne'de 1. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Beyefendi'ye gönderilen örneği için bkz. *Dün ve Bugün*, 4 Kasım 1955, c.1, yıl 1, sayı 1, s.8 ve Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, c.II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1987, s.70-71.

4. Kıtaların seferberliği ve diğer hususlardaki noksanlarının tamamlanması için şimdiden icap eden her türlü tedbirlere ve tertibata girişilecektir.

5. İşbu telgrafın ulaştığının ve bu konudaki görüşlerinin süratle bildirilmesini rica ederiz.

6. 12. ve 14. kolordu kumandanlarına, Miralay Refet Bey'e çekilmiştir. (56. Fırka ve 61. Fırka kumandanlarıyla Kaymakam Ömer Lûtfi Bey'e çekilmiştir.)

Malumat için: 20. Kolordu, 1. Kolordu, 15. Kolordu, 13. Kolordu, 3. Kolordu ve Çanakkale Mevkii Müstahkem Kumandanlığı'na verilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
M. Kemal

20. Kolordu Kumandanı

EDİRNE'DE KOLORDU KUMANDANI CAFER TAYYAR BEYEFENDİ'YE*

(31 ARALIK 1919)

Edirne'de Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Beyefendi'ye

Şifre çözümü
Dakika gecikmesi cezayı icap ettirir.

Çıkış yeri: Ankara

İstanbul'dan alınan telgraf aynen arz olunur. 31.12.35 [1919]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Suret

Rumi yılbaşında Yunanlıların, İzmir'i ilhak ettiklerini ilan edecekleri ve bu hususu İngilizlerin teşvik eyledikleri ve buna karşı Türk kamuoyunun ne göstereceğine dikkat olunacağı rivayet edilmektedir, Efendim. 31.12.35 [1919]

* Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Milli Mücadele*, c.2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara,1987, s.70. Aynı belgenin "Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye" başlıklı örneği için bkz. Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Bekir Koç tarafından okunmuştur. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(31 ARALIK 1919)

Ankara
31.12.35 [1919]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Bekir Sami Beyefendi'ye

Bilecik'in özel vaziyeti oradaki milli teşkilatın en kuvvetli ve muntazam olmasını emretmektedir. Halbuki buraya dair gelen raporlar asla memnuniyet verici değildir. Bu suretle itibar ve itimat edilir ve nüfuz sahibi bir zat ile Bilecik milli teşkilatının teftiş ettirilmesi ve Nizamname'ye uygun olarak şekillenmesine ve yayılmasına yol göstermeleri ve gayret etmeleri istirham olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Bekir Koç tarafından okunmuştur. (Y.N.)

KONYA'DA 12. KOLORDU KUMANDANI FAHRETTİN BEYEFENDİ'YE*

(1 OCAK 1920)

Şifre
Zata mahsustur.

1.1.36 [1920]

Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye

Dersaadet'teki Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesi, Refet Bey'in müracaatı üzerine, Antalya'dan gelip Karahisar'da bulunan iaşenin doksan bin lirasının Kuvayi Milliye nakliyat ve ihtiyaçlarına sarf edilmek üzere ayrılmasına Harbiye Nezareti'nden müsaade elde ettiği ve bu paranın bu maksatla 12. Kolordu emrine verileceğinin Nazır Cemal Paşa tarafından bildirildiğini haber vermekle, bütün cephelere icra kılınan nakliyat Dersaadet'ten vaki olduğundan, süratle bu paradan uygun miktarının Çanakkale Mevkii Müstahkem Kumandanı Şevket Bey'e gönderilmesini rica ediyor, Efendim.

Heyeti Temsiliye Namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili

* *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Haziran 1955, sayı 12, Vesika No: 302. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(1 OCAK 1920)

Ankara
1.1.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

Bilecik seçimlerinde yolsuzluklar olduğu, mebuslardan Mercimekzade Ahmet Bey'in şu anda Bursa'da yargılandığı haber alındı. Bu konudaki yüksek malumatlarının ve yolsuzlukların oraca düzeltilmeye imkân olup olmadığının bildirilmesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Bekir Koç tarafından okunmuştur. (Y.N.)

BAYBURT'TA 9. FIRKA KUMANDANI KAYMAKAM HALİT BEY'E*

(1/2 OCAK 1920)[1]

Hart hadisesinde elde edilen biraderlerinin muvaffakiyetlerini tebrik ve mebusların Ankara'ya gelmesi hakkında sarf buyurulan mesaiye teşekkür ederim.

Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.248; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.346.

1 *Nutuk*'un 1927 ve 1934 basımında telgrafın 21 Ocak 1920, 1961 basımında ise 1/2 Ocak 1920 tarihli olduğu yazılmaktadır. Bayburt'ta 9. Fırka Kumandanı Kaymakam Halit Bey, 25 Aralık 1919'da, Şeyh Eşref tarafından çıkarılan ayaklanmayı bastırmak üzere Hart köyüne hareket eder. Halit Bey, 1 Ocak 1920 tarihli şifresinde, "Hart meselesi, yalancı peygamberin ve oğullarının ve adamlarından bazılarının itlafı ve Hart'ın teslimiyle neticelenmiştir" der. Yukardaki telgraf, Mustafa Kemal'in bu şifreye cevabıdır. Doğru tarih, 1/2 Ocak 1920 olmalıdır. (Y.N.)

CEMİYET HEYETİ MERKEZİYELERİNE HACIBEKTAŞ'TA ÇELEBİ CEMALETTİN EFENDİ'YE MUTKİ'DE HACI MUSA BEY'E*

(2 OCAK 1920)

... Seyahatimizdeki gözlemlerimiz ve incelemelerimiz, bizlere, Cenabı hâfızı hakikinin inayeti rabbaniyesi ile tecelli eden milli birliğimizin, dayandığı milli teşkilatın şekillenmiş ve millet ve memleketin mukadderatını kurtarmak için hakkıyla dayanmaya değer bir kuvvet ve kudret haline gelmiş olduğunu şükranla gösterdi.

Harici vaziyet, bu milli azim ve birlik sayesinde, Erzurum ve Sivas Kongresi esasları dairesinde, millet ve memleket menfaatlarına uygun bir şekle girmiştir.

Mukaddes birlik ve azim ve imanımıza dayanarak meşru taleplerimizin temini gününe kadar, büyük bir sebatla çalışılması ve bu beyanatımızdan, köylülere kadar, milletin dahi haberdar kılınması tamimen rica olunur.

Anadolu ve Rumeli ve Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk I*, Devlet Matbaası, İstanbul,1934, s.238-239; Kemal Atatürk, *Nutuk I*, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.332-333.
Mustafa Kemal, bu belgeyle ilgili olarak *Nutuk*'ta, "2 Kânunusani [Ocak] 1920 tarihinde, Cemiyet heyeti merkeziyelerine, Hacıbektaş'ta Çelebi Cemalettin Efendi'ye, Mutki'de Hacı Musa Bey'e ayrıca bir tebliğde bulunduk. Bu tebliğimizin metni ve yazı tarzı şöyle idi: "dedikten sonra yukardaki metne yer vermektedir.
Telgrafın "Sivas'tan Ankara'ya kadar devam eden seyahatimdeki..." şeklinde başlayan 4 Ocak 1920 tarihli örneği için bkz. *İzmir'e Doğru*, 7 Ocak 1920, No: 16, s.2; Ömer Sami Coşar, *Milli Mücadele Basını*, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları No: 5 (yayın yeri ve yılı yok), s.30. *İzmir'e Doğru*'daki eski yazı metin Ahmet Hezarfen ve Kemal Şenoğlu tarafından okunmuştur. (Y.N.)

KARESİ'DE 61. FIRKA KUMANDANI KÂZIM BEYEFENDİ'YE*

(2 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 2.1.36 [1920][1]

Karesi'de 61. Fırka Kumandanı Kâzım Beyefendi'ye

C. 30.12.35 [1919]

Kuzey Cephesi Kumandanlığı sıfatıyla Yunanlılara karşı yapılan baskın ve gerilla muharebeleri[2] planı uygundur. Bu konudaki yüksek gayretlerine teşekkür arz eyleriz. İcraatın gizli tutulması hakkında sizle hemfikiriz. Sulh Konferansı'nın bizi İzmir'de kalacak Yunanlıları püskürtmeye izin vereceği ihtimali nazarı dikkate alınarak lüzumlu tertibata girişilmesi uygun olur. Hepimiz hürmet arz eyleriz. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[3]

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Atatürk Arşivi, Dolap 49, Göz 1, Dosya 5'ten aktaran *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, Aralık 1960, sayı 34, Belge No: 839. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Belgenin üzerinde 2.1.35 [1919] tarihi bulunmaktadır. Gerek 30 Aralık 1919 tarihli bir yazının cevabı olmasından, gerekse içeriğinden ve Ankara'dan gönderilmiş olmasından, doğru tarihin 2 Ocak 1920 olduğu anlaşılmaktadır. (Y.N.)

2 Metinde "muharebatı sagire". (Y.N.)

3 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

İZMİT'TE 1. FIRKA KUMANDANI RÜŞTÜ BEYEFENDİ'YE*

(2 OCAK 1920)

Şifre
Zata mahsustur.

Ankara, 2.1.1920

İzmit, 1. Fırka Kumandanı Rüştü Beyefendi'ye

Kartal Müdafaai Hukuk Reisi Binbaşı Necati Bey hakkında Dersaadet Heyeti Merkeziyesi'nden verilen malumatta, Üsküdar Livası'nca milli teşkilatın meşru ve Nizamname'ye uygun yapıldığı, Binbaşı Necati Bey'in biraz idaresizliği varsa da asla cezaya müstahak olmadığı, Necati Bey'le Nail, Hulûsi Efendiler hakkındaki verilen raporların incelemeye muhtaç olduğu, Gebze Kaymakamı ve Üsküdar Mutasarrıfı'nın şahsen zararlı oldukları, Yahya Kaptan ve Büyük Aslan'ın ve Sadık'ın tedibe[1] müstahak oldukları belirtilmektedir. Bu konuda evvelce vaki olan sorulara cevaben, Yahya Kaptan ve Necati Bey hakkında ... tarihli şifreleriyle verilen izahat ile yukarıda arz edilen yazı arasında tezat görülmektedir. Keyfiyetin bir kere daha emniyet ve itimat edilir zevat vasıtasıyla araştırılarak ve incelettirilerek tamamı hakkındaki yüksek kanaatlerinin açık olarak bildirilmesini, ehemmiyet ve aciliyetle rica ederiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 205, s.237; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 205, s.1162.

1 Tedip: Haddini, edebini bildirme; terbiye etme, cezalandırma. (Y.N.)

NAZİLLİ'DE MİRALAY REFET BEYEFENDİ'YE*

(3 OCAK 1920)

Ankara
3.1.36 [1920]

Nazilli'de Miralay Refet Beyefendi'ye

İaşenin Karahisar'da bulunan doksan bin lirası hakkındaki malumat ve bu konudaki yüksek görüşlerinizin bildirilmesi rica olunur, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili

* *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1955, sayı 12, Vesika No: 303. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

EDİRNE'DE 1. KOLORDU KUMANDANI CAFER TAYYAR BEYEFENDİ'YE*

(3 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 3.1.1920

Edirne'de 1. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Beyefendi'ye

C: 31.12.1919.

Batı Trakya Müslüman Komitesi'ne, lüzumlu teşviklerde bulunulmak ve Doğu Trakya tarafından da Yunanlıların ve yerli Rumların teşkilat ve teşebbüslerine karşı, mukabil teşkilat ve teşebbüslere azami gayretle girişilmesi, Sivas Kongresi Teşkilat Nizamnamesi'nin ekine göre silahlı milli müfrezeler teşkili ve bu hususta Kolordu'nun azami gizli yardımda bulunması ve konuşlanma değişikliği ile elde edilemeyen faydaların, bu suretle telafisi lazımdır. Hükümetçe bu konuda siyasi teşebbüslerde bulunulması için müracaat olunmuştur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 247, s.290-291; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 247, s.1220.

HARBİYE NAZIRI CEMAL PAŞA'YA*

(3 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 3.1.1920

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne

Doğu Trakya'daki hat boyunda bulunan Yunan taburuna, erlerin terhisi bahanesiyle silahlı erler gelmekte ve giden erlerin de silahları alıkonarak taburun Rum eşkıyasının bir silah deposu haline sokulmakta olduğu, terhis olunan erlerin Osmanlı memleketleri dahiline dağıtıldığı ve taburun merkezi olan Lüleburgaz'a külliyetli miktarda gelen bombaların Çorlu, Çatalca, Babaeski, Alpullu, Çerkezköyü müfrezelerine dağıtıldığı, Paşaeli Heyeti Merkeziyesi'nden bildirilmektedir. Hükümetçe kati ve şiddetli teşebbüslerde bulunularak Yunanlıların Doğu Trakya'da olsun tahriklerine engel olunması ehemmiyetle arz olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 248, s.291; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, Vesika No: 248, s.1220-1221.

SİVAS'TA ANADOLU KADINLARI MÜDAFAAİ VATAN CEMİYETİ'NE*

(4 OCAK 1920)

Sivas'ta Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti'ne

Çıkış yeri: Kongre
Numarası: 681
Alındığı tarih: 4'te
Saat: 23

Fransızların, Adana'da İslam ahaliye reva gördükleri zulümlerden dolayı İtilaf temsilcileri nezdinde vaki protestonameleri öğrenildi. Türk kadınına, Müslüman hanımanına[1] has olan asil vatani hissiyat ile yüksek insani şefkatin bereketle yayılmasının kaynağı olan Cemiyetinize, Heyeti Temsiliye'miz, şükran ve minnettarlığını arz eyler. Millet böyle kız kardeşlerini mukaddes birliğinin öncüsü görmekle, meşru mücahedesinde azim ve imanının bir kat daha sağlamlık bulduğunu idrakle mesuttur.

4 Kânunusani 36 [4 Ocak 1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 37/4158'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri* IV, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.144; Cumhurbaşkanlığı Atatürk Arşivi, Kutu 2-3, Dosya 1, Fihrist 22'den aktaran: Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, *Millî Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Atatürk ve Atatürkçülük Dizisi: 2, Ankara, 1986, s.6.

1 Nimet Arsan'ın hazırladığı kitapta "hanımanına"; Bekir Sıtkı Baykal'ın kitabında "kadınına". "Hanıman", kadının temsil ettiği ev, yuva, ocak anlamında kullanılıyor. (Y.N.)

ERZURUM MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ'NE*

(4 OCAK 1920)

Erzurum Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne

Çıkış yeri: Kongre
Numarası: Numarasız
Alındığı tarih: 6
Saat: 14 ev. 40 son.

Kilis kasabasındaki Fransız işgal kıtası kumandanının İslam ahali kardeşlerimize hitaben yayımladığı aşağıdaki beyanname, "Sivas'ta müteşekkil Anadolu Kadınları Müdafaai Milliyei Vatan Cemiyeti" tarafından İtilaf temsilcileri nezdinde protesto edilmiştir. Vahşi kavimlere bile bu asırda tatbikine insanlık vicdanının kabul etmeyeceği bu zalimane tedbirlerin bütün heyeti merkeziyelerce protesto olunması tavsiye olunur.

4.1.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

1. Ne için taşıdığını araştırmaya bile lüzum görmeksizin, üzerlerinde revelver bulunan bir adamın sorgusuz sualsiz kurşuna dizilmesi.

2. Kargaşalık meydana çıkışında telef olacak veyahut yaralanacak bir Fransız neferine karşılık yerliden iki adamın kurşuna dizilmesi ve bunların da kura ile seçilmesi.

3. Bir haneden silah atılırsa o hanenin yakılması.

4. Osmanlı hükümeti memurlarının böyle bir hal vukuunda derhal idare ve hâkimiyet haklarının düşürülmesi ve sokakların mitralyöz ve bomba ve gazlı mermilerle ateş altına alınması.[1]

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 38/4337'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.143.
Telgrafın Urfa Müdafaai Hukuk Heyeti'ne gönderilen örneği için bkz. Ali Saib, *Kilikya Faciaları ve Urfa'nın Kurtuluş Mücadeleleri*, Ankara, 1340, s.67; Ali Saib Ursavaş, *Çukurova Faciaları ve Urfa'nın Kurtuluşu*, Kastaş A.Ş. Yayınları, İstanbul, 1988, s.58-59. Urfa Müdafaai Hukuk Heyeti'ne gönderilen telgraf, *Kilikya Faciaları...* adlı kitapta 8 Ocak 1920 tarihiyle, aynı kitabın 1988 basımı olan *Çukurova Faciaları...* adlı kitapta ise 21 Ocak 1920 tarihiyle yayımlanmıştır. (Y.N.)

1 İtalik dizilen bölüm, Fransız işgal kıtası kumandanının bildirisidir. (Y.N.)

HARBİYE NAZIRI CEMAL PAŞA'YA*

(4 OCAK 1920)

Tahrirat
Gayet gizlidir.

Ankara,
4 Kânunusani 1920 [4 Ocak 1920]

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne

Seryaver Salih Bey'e emanet edilerek gönderilen 31.12.1919 tarihli iki kıta emirnamei devletleri elimize ulaştı. Salih Bey'in de hazır bulunmasıyla üzerinde konuşuldu. Esas maddelere dair görüşlerimiz aşağıda arz olunur.

1. Heyetimizce, İtilaf devletlerinin vatanımızı nüfuz bölgelerine taksim etmeleri keyfiyeti o derece kuvvetli bir ihtimal halinde görülmemektedir. Temaslarımızdan ve genel vaziyetten anladığımıza göre, bunlardan her birisi, bütün vatanda azami menfaatlarını temin etmek gayesini takip ediyor ve bunun için itimat edilir bir müracaat ve dayanak noktası arıyor. İngiliz siyasetinin tamamen aleyhimizde olduğu muhakkaktır. Fakat, bunların açıktan açığa karşı görünmeleri sebebini, kabinenin tarafsız konumuyla yabancılara göstermekte olduğu dayanaksızlıkta aramalıdır.

2. Yakında yayımı kararlaştırılmış olan beyanname hususuna gelince, bu ancak, hükümetin her bakış açısından Kuvayi Milliye'ye dayandığı kanaatini verecek bir hareket yolu kabulü ve bunu âleme hissettirmesi ve göstermesi suretiyle, mevkiini, harici siyasette kuvvetli kıldıktan sonra ve barış delegelerinin gitmelerinden evvel ve fakat Milli Meclis toplanmış ve Meclis'te milli esasları kabul eylemiş çoğunluğun, yani "Müdafaai Hukuk Cemiyeti Grubu'nun" olur vermesi ve tam katılımıyla yapması uygun ve tesirli olabilecektir. Çünkü, Milli Meclis'te çoğunluk fikrine dayanmadıkça, bu beyanname, düşmanlarımızca kıymet ve itibar sahibi sayılmayacaktır. Âcizane görüşlerimize göre, bu hususta işe evvela kabul olunacak ıslahattan değil, belki milletin bağımsızlığı ve memleketin bütünlüğünden başlamak, ancak bunun teminine bağlı ve şart olmak üzere, idare işlerinin esas hatları kararlaştırılmak uygun olacaktır. Millete dayandığını iddia eden mevcut hükümet için de bu beyannameye esas

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, 1934, Vesika No: 217, s.244-249; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika: 217, s.1169-1174.

olacak Sivas Genel Kongresi Beyanname ve Nizamnamesi'ndeki mühim hatlardır ki: bunlar da, gelecekteki sınırlar, devlet ve milletin bağımsızlığı, azınlıkların hakları, yardımın[1] milletçe kabul tarzı gibi hususlardır. Bunun şimdiden hazırlanması pek lazım ve Milli Meclis'in açılışında da çoğunluk grubu ile görüşülerek ilanı zaruri kabul olunmaktadır.

3. Dahiliye Nazırı'nın istifasıyla kabinede bir buhran meydana gelmesine sebep görülememektedir. Bundan olsa olsa herkesin, riyaset makamını, Sadrazam yerine Dahiliye Nazırı'nın şahsında görmekte olmaları manası çıkarılabilir. Yüksek malumlarıdır ki, bir kabinede buhran ancak sadrazamın istifasıyla hasıl olur ki, böyle bir halin arzu edilmemesinden dolayı da Ali Rıza Paşa'nın istifa etmemesi evvelce münasipçe istirham olunmuştu. Fakat, devletlerinin izahatından öyle anlıyoruz ki, kabine Dahiliye Nazırı Şerif Paşa'ya tabi kalmakta ve adı geçen de düşük Damat Ferit Paşa'ya bağlı bulunmaktadır. Polis Müdürü'nün hâlâ makamında oturması, dahiliye memurlarının tayin tarzı bu irtibatın en açık alametleridir. Halbuki, gerek zatı devletleri ve gerekse Ahmet İzzet Paşa Hazretleri bu kabine işbaşına geçtiği zaman eski kabineden devralınan zevat hakkındaki endişemize cevaben, kati teminat ve vicdani kefalette bulunmuşlardı. Yeri gelmişken şunu da arz edelim ki, Polis Müdürü yerinde kaldıkça şahsımız da tehlike altındadır.

4. Meclis'in açılmasıyla, Dahiliye ve Hariciye nazırlarının değiştirilmesinin muhakkak olduğu hakkındaki devletlerinin işaretini iyice anlayamadık. Keyfiyetin tahakkuku için, bu iki nazırın Meclis huzuruna çıkmadan evvel istifa edeceklerini şimdiden vaat eylemiş olmaları veyahut Sadrazam Paşa'nın zatı şahane ile bu konuda anlaşmış bulunması lazımdır. Meclis'in kabineye itimat oyu vermesi haline göre de bunların değiştirilmesi, Meclis'in Padişah'la anlaşmasına bağlıdır.

5. Düşmanların, Meclis'i açtırmamak isteyecekleri ve her türlü vesileye müracaat edecekleri tabiidir. Yalnız Meclis'in toplanmasına irade etmiş olan zatı şahanenin,[2] bu toplantıyı gayri meşru kabul etmesi, iradesini bozması ihtimali hatıra gelmekte midir? Hakikaten Padişah'ın Milli Meclis'in gayri meşru olduğuna dair bir kanaati varsa, o halde Meclis, İstanbul'da dağıtmak ve milleti mebussuz bırakmak için mi toplanıyor? Dolayısıyla, zatı şahanenin bu konudaki görüşlerinin Heyetimizce kati olarak şimdiden bilinmesi lazımdır ki, mebusları hariçte, emin bir mahalde toplamak için teşebbüslerde bulunalım. Aksi halde, Meclis İstanbul'da toplanma yüzünden yukarıdaki ahvale düşerse, bunun mesuliyeti Dersaadet'te toplanma hususunda ısrar edenlere ait olacaktır.

6. Mebusların Ankara'ya gelmeleri, memleketin kurtuluşu uğrunda aynı kanaatte olan şahısların Meclis'te birlikte çalışmalarını temin gayesine yöneliktir. Meclis'te, kuvvetli milliyetperver bir grubun meydana gelme mecburiyeti vardır. Bu zaruret de, Meclis'in Dersaadet'te toplanması yüzünden hasıl olmuştur. Esasen bunun için genel bir toplantı yapılacak değildir. Gelenlerle fikir alışverişi şekli tercih olunmuş ve bu suretle zaman kaybına meydan verilmemesi kararlaştırılmıştır. Bu çoğunluk grubu-

1 Metinde "müzaheret". (Y.N.)
2 Padişah. (Y.N.)

nun, Kuvayi Milliye ile yakından anlaşması ve ancak bu suretle Meclis'te milleti temsil eylemesi en mühim bir noktadır. Aksi halde Meclisi Mebusan, yabancılar gözünde milleti temsil edemez. Arada maazallah fikir anlaşmazlığı meydana gelmesi ise, vatanın pek büyük zararına sebep olur. Dolayısıyla, düşmanların yalan dolanları, memleketin hayat ve mematıyla alakalı bu gibi meselelerde tesir ve kıymet sahibi olamaz.

7. Nurettin ve Ahmet Fevzi Paşalar hakkındaki devletlerinin görüşüne gelince, evvelki cevapnamemizde, her doğru şeyin Heyeti Temsiliye'den çıktığını iddia eylemiş değiliz. Tatbiki kararlaştırılan prensip hakkındaki âcizane görüşlerimizi sormuş olduğunuzdan, bu konudaki düşüncelerimizi arz etmiştik. Görüşlerimizde isabet olduğuna ait kaanatimizi tekrar ederiz.

Heyeti Temsiliye'miz kabinenin iktidar mevkiine geldiği tarihte düşük Damat Ferit Paşa'nın suçlarının mirası olan Aydın cephesi ve bölgesinin oralardaki Kuvayi Milliye'nin bugününü ve geleceğini son derece alaka ile nazarı dikkate almış, hükümetin harici siyasetine uygun ve o bölgenin vaziyet ve dahili ihtiyaçlarına uygun, gelecek için ümit verici bir vaziyetin teminini düşünmüş idi. Tasavvurlarını karara bağlamadan evvel yüce nezaretleri ve erkânıharbiyei umumiyesinin görüşünü bilmeyi bir vazife sayarak ... tarih ... numaralı maruzatı ile Ali Fuat Paşa'nın milli kumandan olmasına izin istemiş ve Konya'ya, Cemal Bey'in fesatçılıklarıyla yaratılan vaziyeti ıslah edebilecek ve mevcut fenalıkları söndürebilecek ve cephe işlerini tanzim eyleyecek bir kumandan tayinini istirhamla, bu arada Refet Bey'in de vazifelendirilmesinin münasip olacağını arz etmişti. ... tarih ... numaralı cevabi emirnamelerinde "Fuat Paşa'yı Ankara'da kolordusu başında görmek isterim. Refet Bey ismini zayi etmek şartıyla Aydın Cephesi Kuvayi Milliye Kumandanlığı'na tayini uygundur" buyrulmuştu. Miralay Fahrettin Bey'in mutlaka 12. Kolordu Kumandanlığı'na tayinini temin için yol göstermemiz talep kılınmıştı ve ek olarak Fahrettin Bey'in, görüşümüze göre Aydın cephesinin ihtiyacının temini için her türlü tedbirleri icra etmeye devletleri tarafından talimat almış bulunduğu da belirtilmiş idi. Dolayısıyla, devletlerinin yazdıkları, Aydın cephesinin müdafaa vasıtalarını tanzim için Heyetimizce tertip kılınan planın esasını, kaidesini teşkil eylemişti. Buna dayanarak cephe ile alakadar olan resmi ve milli kumandanlar ve ihtisas sahipleri ile haberleşerek ve kısmen de muhtelif cephelerden davet olunan zevat ile görüşülerek, Aydın cephesi hakkında bir plan tertip olundu. Bu plana göre, Refet Bey, Aydın ve Salihli cephelerinin ve bu cephelerle alakadar olan geri bölgelerin, Konya da dahil olduğu halde, milli kumandanlığını üstlenmiş ve Fahrettin Bey de Konya'da kolordusu başında olarak aynı bakış açısına göre faydalı ve verimli yardım ve faaliyet göstermekte bulunmuştur. Ali Fuat Paşa da devletlilerinin emrine göre kolordusu başında bulunmak üzere Ankara'ya gelmişti. Arz olunan tertibat neticesi olmak üzere bugünkü vaziyet memnuniyet verici bir şekle girmiştir. Dolayısıyla, başka bir kumandana lüzum olmadığı gibi, Nurettin Paşa'nın tayini halinde de namus ve hayatlarını ortaya koymuş iki kıymetli arkadaşımızın kalbinin kırılmasına, Heyeti Temsiliye'ye tamamen boyun eğen, mukaddes hilafet makamına bağlı Demirci Efe ve maiyetinin memleket için zararlı bir şekle girmesine sebebiyet verilmiş olacaktır.

Ahmet Fevzi Paşa meselesine gelince: 20. Kolordu bölgesi dahilinde mevcut Kuvayi Milliye'nin özel bir vaziyeti vardır ki, bütün milli teşkilat üzerine tesirli bulunmaktadır. Bu vaziyetin hiçbir sebep ve suretle değişikliğine hal ve vaziyet müsait değildir. Arz olunan vaziyetin muhafaza ve devamını temin için bütün bu bölgede Ali Fuat Paşa'nın devlet gözünde, herkesin gözünde, vaziyetinin her türlü eleştiriden, sakıncadan uzak bulunduğu kanaatinin muhafazası esas şarttır. Dolayısıyla adı geçenin, 20. Kolordu başından her ne şekil ve suretle olursa olsun ayrılması, milli harekât esnasında ileri atılmış, fedakârlık göstermiş bulunması sebebine atfolunacaktır ki, muhafazası sağlam olması zaruri bulunan görüşe göre, buna asla izin verilemez. Esasen hükümetçe varit siyasi sakıncaları bertaraf kılmak için yapılacak her şey yapılmıştır. Dolayısıyla, Ali Fuat Paşa'nın bu bölgede ve bütün ordu gözünde 20. Kolordu Kumandanı olarak bilinmesi ve Kolordu'nun da fiilen bugün olduğu gibi yeterlilik ve iktidarı ve emelleri ve hakiki maksadı ile tamamen uygun olduğu tartışmasız bulunan 24. Fırka Kumandanı Kaymakam Mahmut Bey'in vekâleti üzerinde kalması hal ve vaziyetin zaruri icabındandır. Ahmet Fevzi Paşa hakkında olumsuz bir görüşte bulunmak arzu etmeyiz. Fakat şunu da eklemeye mecburuz ki, adı geçen, tasavvur buyurduğunuz bakış açısından işbirliği kabiliyetine sahip değildir. Adı geçenin, daha başlangıçta özel vazife ile gezip dolaştığı zamanlarda vaki mantıksız ifadelerini .... tarihli şifre ile arz eylemiştik. Bunun muhtemel olamayacağına dair yüksek cevaplarınız alındıktan sonra idi ki, adı geçenin bizzat Rauf ve Bekir Sami Beyefendilere yazdığı cevabi şifrede, ordu bugünkü anarşi halinde kaldıkça memleket için felaket muhakkak bulunduğu tarzındaki ifadesi ile milli teşkilatın ve bunun yardımcısı olan ordu münasebetinin kendi görüşüne göre anarşi kabul edildiği anlaşılmaktadır. Halbuki devletlerinin malumudur ki, ordu, milli teşkilat kadrosu haricinde değil, belki onun ruh ve esasını teşkil eylemektedir.

Son alınan raporlarda adı geçen Fevzi Paşa'nın, Gönen'de ilk iş olarak Anzavur meselesinden dolayı bin müşkülatla ele geçirilebilen canilerin tahliyesini talep eylediği bildirilmektedir. Dolayısıyla, vatan ve milletin kurtuluşu söz konusu olduğu şu hengâmede aynı maksat uğrunda fedakârca çalışan zatı samilerinin, mahalli vaziyet ve kabiliyeti yakından bilen âcizane Heyetimizle fikir alışverişi eylemeden tayin buyurmuş oldukları iki zatın kabul edilmemelerine ait ortaya konulan zaruri ve haklı görüşü, bir izzetinefis meselesi yapmak isteyeceklerini, vatana olana sadakat, millete olan bağlılıkları itibariyle, bağdaştırılamaz gördüğümüzü ve sırf vatan ve milletin menfaatları bakış açısına yönelik vuku bulan maruzatımızın iyi kabul buyurulacağından emin olduğumuzu samimiyetle arz eyleriz.

İstifaları halinde, Meclisi Mebusan toplantısının imkânsız olacağı kaydına göre, Sadrazam da dahil olduğu halde kabinenin, meşrutiyet idaresinin aleyhtarı bulunduğu anlaşılmaktadır. Pek mühim olan bu noktanın tamamıyla açılması ve izahı, Heyetimizce zatı devletlerinden rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

BURDUR AHZI ASKER REİSİ MİRALAY İSMAİL BEYEFENDİ'YE*

(5 OCAK 1920)

Şifre Ankara: 5.1.36 [1920]

Burdur Ahzı Asker Reisi[1] Miralay İsmail Beyefendi'ye

C. 16.12.35 [1919]

Yüksek görüşleriniz pek isabetlidir. Nazilli cephesinin ıslah ve tanzimi, Doğu cephesindeki genel harekâtın idaresi için, Heyeti Temsiliye'miz üyelerinden Miralay Refet Beyefendi şimdi Nazilli'de bulunmaktadır. Kendisine görüşleriniz bildirilerek bu konuda birlikte icabına girişilmesi yazıldı. Temas buyurularak milli teşkilatın, Nizamname'ye göre, mahalli vaziyete uygun surette şekillenmesinin ve yayılmasının hızlandırılmasına ve ahalinin fikirlerinin aydınlatılmasına ihtimam buyurulması, herkesçe bilinen hamiyetlerinize emanet edilmiştir. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[2]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*. E.U. Basımevi. Ankara, Haziran 1955, sayı 12, Vesika No: 296. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Askerlik Şubesi Başkanı. (Y.N.)

2 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

NAZİLLİ'DE HEYETİ TEMSİLİYE ÜYELERİNDEN REFET BEYEFENDİ'YE*

(5 OCAK 1920)

Şifre

Ankara: 5.1.36 [1920]

Nazilli'de Heyeti Temsiliye Üyelerinden Refet Beyefendi'ye

Burdur, Isparta, Antalya sancaklarından meydana gelen mıntıka kumandanı olan Burdur Ahzı Asker Reisi Miralay İsmail Bey'den alınan bir şifrede, bu bölge ahalisinin harpten yorgun ve takati sınırlı olmasına rağmen bağımsızlığı muhafaza uğrunda her fedakârlığa hazır oldukları, cemaat teşkilatının olmaması, yerli memurların, jandarmaların kötü hali, hükümet reislerinin resmi muamelelerde İtalyanlarla işbirliği eylemeleri gibi sebeplerin, bazı bölgelerde İtalyanlara mahsus eğilim olduğu bildirildikten sonra, bu sakıncalara çare bulmak üzere milli teşkilat uğrunda azami gayretle çalıştıklarını, fakat merciin, Heyeti Temsiliye'den başka bir de Nazilli olduğu, ara sıra gelen efelerden korkarak, nakdi yardım ve gönüllü gönderdikleri bildirilmekte; liva, kaza heyetlerine irşat kısmı namıyla aydın zevatın, propaganda heyeti ilhakıyla halkın aydınlatılması ve İtalyanlara eğilimli olanlara karşı, gizli korkutma usulü tatbiki teklif olunmaktadır. Mahsus vaziyeti itibariyle kumandanız altındaki cephe ile alakadar olan bu bölge için yapılacak tedbirler ve icraatın, yüksek görüş ve tensiplerinize uygun olması tabii bulunduğundan, bu konuda adı geçenle temas olunarak o bölgedeki milli teşkilatın şekillenmesine ve yayılmasına, efelerin tacizlerine meydan verilmemesi vasıtalarına girişilmesi, yüksek gayretlerinize emanet edilmiştir. İsmail Bey'e, bu konuda ayrıca sizinle irtibatta bulunması bildirilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Haziran 1955, sayı 12, Vesika No: 297. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

ESKİŞEHİR MUTASARRIFI FATİN BEYEFENDİ'YE*

(5 OCAK 1920)

Şifre
Gayet aceledir.

Ankara, 5.1.36 [1920]

Eskişehir Mutasarrıfı Fatin Beyefendi'ye

Dersaadet'ten bugün hareketle, Eskişehir'den geçecek olan Maraş Mutasarrıfı Cemil Beyefendi'ye aşağıdaki şifrenin gizli ve zata mahsus olarak ulaştırılmasına yol göstermeleri ve adı geçene kendilerinde yoksa, Beyanname ve Nizamname ile ekinden kâfi miktarının verilmesi istirham olunur.

1. Urfa, Maraş, Ayıntap'ın geçenlerde işgalinin geçici mahiyeti Fransız hükümetince resmen beyan edilmiştir. Fransız siyasi ileri gelenleriyle vaki temasımız ve bilhassa Suriye ve Ermenistan Komiseri Jorj Piko ile icra edilen görüşmemizle, Ermeni askerlerinin bu bölgeden geri alınacağı, Osmanlı hükümeti memurlarının kanuni salahiyetlerine asla tecavüz olunmayacağı, Müslüman ahaliye hiçbir suretle baskıda bulunulmayacağı, Osmanlı kanunlarının hâkim ve yürürlükte bulunacağı, Müdafaai Hukuk Cemiyeti teşkilatının serbestçe şekillenmesine ve yayılmasına devamımıza karşı Fransızlarca engelleme gösterilmeyeceği vaat olunmuş ve buna karşılık, silahlı tecavüzlerde bulunulmaması Heyeti Temsiliye'den rica edilmişti. Heyetimiz de, kendileri ve Ermeniler tarafından sebebiyet verilmedikçe hiçbir tarafta silahlı taarruz vaki olmamasına çalışılacağı söylenmiş ve mahalli Müdafaai Hukuk heyeti merkeziyelerine tamimen tebligatta bulunmuştu.

Dersaadet'ten aldığımız malumatta, Fransızların zaman kazanmak politikasını takip eyledikleri anlaşılmıştır.

2. Müdafaai Hukuk Cemiyeti Nizamnamesi'ne uygun olarak, milli teşkilatın şekillenmesinin ve yayılmasının hızlandırılması ve bu Nizamname ekine göre de silahlı milli müfrezeler hazırlanması hususunda azami gayretin sarfı ve ahalinin her vasıtaya müracaatla, durmadan uyarılması ve aydınlatılması, herkesçe bilinen vatani hamiyetlerinizden beklenmektedir.

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*. E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 409. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

Elbistan'da kuvvetli bir heyeti merkeziye ve silahlı teşkilat vardır. Burası ile gayet sıkı ve emin bir irtibat tesisi son derece mühimdir. Maraş, Sivas'taki 3. Kolorduyu Hümayun bölgesine ait bulunduğundan şifreli haberleşmeyle adı geçen kolordu kumandanlığıyla da temas edilmesi, Ankara'daki Heyeti Temsiliye'mizle gizli haberleşmenin, adı geçen kolordu vasıtasıyla icrası lazımdır. Cenabı Hakkın, milli ve vatani hizmetlerinizde yardımcınız olmasını tazarru eder, başarılarınızı temenni eyleriz, Efendim. Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi namına Mustafa Kemal.

NAZİLLİ, BALIKESİR, BURSA, KONYA, BURDUR, SİVAS, ELBİSTAN, ERZURUM, DİYARBEKİR, MARDİN'DEKİ KUMANDANLARA*

(5 OCAK 1920)

Şifre
Gayet aceledir.

Ankara, 5.1.36 [1920]

20. Kolordu'ya bir suret.

1. Nazilli'de Heyeti Temsiliye Üyelerinden Refet Beyefendi'ye
2. Balıkesir'de 61. Fırka Kumandanı Miralay Kâzım Beyefendi'ye
3. Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Bekir Sami Beyefendi'ye
4. Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye
5. Burdur Kalem Reisi Miralay İsmail Beyefendi'ye
6. Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanı Salâhattin Beyefendi'ye
7. Elbistan'da Sulh Hâkimi Ali Rıza Bey'e
8. Erzurum'da 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne
9. Diyarbekir'de 13. Kolordu Kumandanı Cevdet Beyefendi'ye
10. Mardin'de 5. Fırka Kumandanı Kenan Beyefendi'ye

1. İstihbarata göre, Rumların sene başına tesadüf eden 14 Kânunusani'de [14 Ocak'ta], Yunanistan hükümeti, mesuliyeti kendine ait olmamak üzere, İzmir'in Yunanistan'a ilhakını çabuklaştırmak maksadıyla, yerli Rumlar tarafından bağımsız bir milli hükümet vücuda getirilmesine gayret ve bütün Türkleri göçe zorlamak için, yerli Rumlardan ve Yunan kıtalarından bu hükümete katılacak kuvvetlere, katliam icra etmeleri için tertibata girişti̇ği anlaşıldığından, İzmir Müdafaai Hukuk Cemiyeti, İtilaf devletleri komiserlerine bir nota vermeye karar vermiştir.

2. Böyle bir hal vukuunda her tarafta muazzam mitingler yapılarak, şiddetli protestolarda bulunulacak ve Aydın Cephesi Kuvayi Milliyesi taarruzi harekâta geçecektir.

Yalnız Refet ve Kâzım Beylere ek: (Tabii bu taarruzi harekât kati bir taarruz olamayacaktır. Yalnız, fiilen protesto mahiyetini taşımak üzere, kısımların başarısının neticesi aleyhine yöneltilecektir.)

M. Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 410. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

SİVAS'TA 3. KOLORDU KUMANDANI SALÂHADDİN BEYEFENDİ'YE*

(5 OCAK 1920)

Şifre
Aceledir.
Genel.

Ankara, 5.1.36 [1920]

Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanı Salâhaddin Beyefendi'ye

Pazarcık'tan Kılınç Ali Bey'den alınan malumatta milli teşkilatı tamamladığı bildirilmekte ve Fransızların Pazarcık'ı işgal eylemeye karar verdikleri haber verilmekte ve böyle bir hal vukuunda silahlı müdafaa ve mukavemet olunacağından, muharebenin büyük çapta etrafa yayılması muhakkak olduğu için, tam asayiş halinde bulunan adı geçen mevkinin, Fransızların taarruzi bir harekete kalkışmamaları için siyasi teşebbüslerde bulunulması tavsiye kılınmaktadır. Vaziyetin incelenmesiyle, hakikaten böyle bir teşebbüse lüzum hissolunursa, civar heyeti merkeziye tarafından en yakın Fransız kumandanına, taarruzları halinde karşılık görecekleri, halin akıbetinden kendileri mesul kalacağı tarzında bir ihtarname verdirilmesi reyi saibanelerine menuttur.[1]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 431. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 "... isabetli fikirlerinize bağlıdır" anlamında. (Y.N.)

PAZARCIK'TA KILINÇ ALİ BEY'E*

(5 OCAK 1920)

Şifre
Aceledir.
Genel.

Ankara, 5.1.36 [1920]

Pazarcık'ta Kılınç Ali Bey'e

C. 31.12.35. [1919]

Bütün bölgenin emir ve kumandası üzerine verilmiş olan 3. Kolordu Kumandanı Salâhaddin Bey'e vaziyet bildirildi. İcap eden talimat verildi, siz hazırlığınıza devam ediniz. Şayet Fransızlar tarafından bir tecavüz vaki olursa silahlı mukavemet ve müdafaada asla tereddüt edilmemelidir. Yaptığınız teşkilat şekil ve cinsini Heyeti Temsiliye'ye bildirmekle beraber 3. Kolordu Kumandanı Salâhaddin Bey'e de bildiriniz ve harekât ve icraatta birlik olması için daima adı geçenle irtibatı muhafaza eyleyin.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 432. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

KONYA'DA 12. KOLORDU KUMANDANI FAHRETTİN BEYEFENDİ'YE*

(5 OCAK 1920)

Şifre

Ankara
5.1.36 [1920]

Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye

Adana'dan Konya'ya gidip gelen mutemet haberci Şükrü Efendi buldurularak, Adana Heyeti Merkeziyesi'ne ait aşağıdaki beyanatımızın, bu zatın yol göstermesiyle Adana'da Nur adresi ile ulaştırılmasına aracılık etmeleri rica olunur.

1. Müdafaai Hukuk Cemiyeti, Osmanlı tabiiyetine sahip Müslüman olmayan unsurlar için aynı hukuk ve şartları kabul ettiğine göre, Ermenilerle iyi geçinmek tavsiye edilir. Yalnız, Ermenilerin Müslümanlardan fazla bir imtiyaza mazhar olmamaları ve Müslümanlar aleyhinde caniyane tertibatta bulunmamaları, esas şarttır.

2. Geçici bir işgal mahiyetinde olan Adana vilayetimizdeki Fransızlar haklarımıza riayetkâr oldukça tarafımızdan elbette iyi muamele göreceklerdir. Devlet ve millet hukukuna tecavüzleri hiçbir şekilde kabul edilemez. Kadı Efendi'ye Müslüman olduğunu düşünmesini, Adana'nın pek yakında yine asli sahiplerine malik olacağını bilmesi lüzumunu ihtar ediniz.

3. Suphi Paşa Hazretleri gibi hamiyet ve namus sahibi zevata hepimiz teşekkür beyan eyler.

4. Silah azlığının ehemmiyeti yoktur. Nizamname'ye göre teşkilatınızı tamamlayınız. Her haksızlığa karşı son derece milli hassasiyet gösterilmesi lazımdır.

5. Hükümet konağında resmi ve para cezası makbuzlarını Konya'da Kolordu Kumandanı Fahrettin Bey'e gönderiniz. Adı geçen, bize ulaştırır. Yazılarınız da yine bu muhterem zat vasıtasıyla bize ulaştırılacaktır.

6. Millet ve ümmet düşmanı propagandacılar hakkındaki tasavvurlarınız isabetlidir.

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 433. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

7. Her haksızlığı, tecavüzü, yolsuzlukları, hükümet, millet, ayrı ayrı protesto etmeli ve bize de bildirmelidir.

Cenabı Hak haklı davamızda yardımcımızdır.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili

HARBİYE NAZIRI CEMAL PAŞA'YA*

(5 OCAK 1920)

5 Kânunusani 1920
[5 Ocak 1920]

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne

C: Yazının sahibi mebusların isimlerinin ve bu yazıyı kime hitaben verdiklerinin bildirilmesini bekliyoruz. Efendim.[1]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.246; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1961, s.343.

1 Harbiye Nazırı Cemal Paşa 1 Ocak 1920 tarihli telgrafında, Dersaadet'te bulunan bir grup mebusun müracaat ederek yazılı talepte bulunduklarını bildirmekte ve beş madde olan taleplerine yer vermektedir. Bu yazıda, özetle, mebusların Meclisi Mebusan'ın açılmasından önce Ankara'da toplanmalarına karşı çıkılmaktadır. Harbiye Nazırı Cemal Paşa, Mustafa Kemal'in yukardaki telgrafına verdiği 6 Ocak 1920 tarihli cevapta, bu müracaatta bulunan mebusların "Hüseyin Kâzım, Tahsin, Celalettin Arif, Hamit... ilâ" olduğunu, yazıyı Hüseyin Kâzım ve Tahsin'in kendisine getirdiğini bildirmektedir. Bkz. *Nutuk*, c.I, İstanbul, 1934, s.243-246. (Y.N.)

15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR'E*

(5/6 OCAK 1920)

Aceledir.

Ankara: 5/6.1.1336 [1920]

Erzurum Heyeti Merkeziyesi'nden 26.12.1335 [1919] tarihiyle alınan şifrede, Vali'nin, milli harekâtı lekedar etmek üzere el altından çalıştığı, tehcir ve takyil[1] fiilinden dolayı haklarında yakalama müzekkeresi[2] çıkmış olan Ebülhindli Cafer Arslan vesairenin hükümete civar bir hanede iskân ettirildikleri, Sıhhiye ve Polis müdürlerinin, Jandarma Alay Kumandanı ve Evrak Müdürü'nün bunlarla gece gündüz temas halinde bulunduğu ve Vali'nin tesiriyle aleyhlerinde şahitlikte bulunacaklara mahkemede ifade değiştirilmeye uğraşıldığı ve bu gibi kanunsuz ahvali, Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne atfeyledikleri ve zanlıların, Heyeti Temsiliye'nin kendilerine yardımcı olduğuna dair pervasızca haber yaydıkları, Vali'nin öteden beri fukara sıfatıyla hükümetin sırtından kan emmeyi sanat haline getirmiş birtakım tufeyli insanlardan meydana gelen bir parti tesisine çalıştığı, her vesileden istifade ederek milli harekâtı millet gözünde küçültmeyi bir gaye edindiği ve hükümete dayanan bu olumsuz grubun ahvalinin, suçlarının, orduya ve Cemiyete dayandırılmakta bulunduğu tafsilatlıca sıralanmakta, Cemiyetin temizliğini ve meşruiyetini muhafaza için talimat talep olunmaktadır. Kendilerine, icabına girişildiği ve neticeyi beklemeleri cevaben bildirildi. Keyfiyetin layık olduğu ehemmiyetle araştırılması ve incelenmesiyle yüksek görüşlerinin bildirilmesini bekliyoruz, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
M. Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.432.

1 *İstiklâl Harbimiz*'in 1960 basımındaki "tehcir ve takyil" sözcükleri aynı kitabın 1969 basımında "tehcir ve tenkil" olarak değiştirilmiştir. Bkz. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1969, s.411. (Y.N.)

2 *İstiklâl Harbimiz*'de "müzakeresi". Doğrusu "müzekkeresi" olmalıdır. (Y.N.)

KİLİKYALILAR CEMİYETİ RİYASETİ'NE*

(6 OCAK 1920)

Şifre
Aceledir.

Ankara
6.1.36 [1920]

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne

C. 4.1.36 [1920]
Kilikyalılar Cemiyeti Riyaseti'ne.
Milli Meclis'te Adana vilayeti mebuslarının bulunması kati bir zarurettir.
Âcizane heyetimizce, bu konuda Dersaadet'teki bir kısım mebuslarla hükümet erkânının görüşünden ziyade, ... tarih ..... numara ile arz eylediğimiz Niğde'deki Kilikya Heyeti Merkeziyesi'yle fikir alışverişinde bulunulması, ehemmiyetli görülmektedir. Adana vilayetinin son vaziyeti, Celâl Bey'in varış ve kabul şekli yönüyle de seçimler için son ve kati bir teşebbüste bulunmak da hatıra gelmektedir, Efendim.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 434. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

BİNBAŞI KEMAL BEY'E*

(6 OCAK 1920)

Şifre

Ankara
6.1.36 [1920]

Everek'te Ahzı Asker Muamelât Müfettişi Binbaşı Kemal Bey'e

Niğde'deki Kilikya Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi, Adana'da ehemmiyetli Fransız kuvveti bulunmadığı, Mersin'e çıkan kuvvetlerin Katma İstasyonu'na sevk olunduğu, bu civardaki çarpışmalarda yaralanan Fransızların Adana'ya gelmekte olduğu hakkında malumat vermektedir. Bu havadislerin sağlamlık derecesinin araştırılmasıyla bildirilmesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 435. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

SİVAS 3. KOLORDU KUMANDANI SALAHÂDDİN BEYEFENDİ'YE*

(6 OCAK 1920)

Şifre

Ankara
6.1.36 [1920]

Sivas 3. Kolordu Kumandanı Salâhaddin Beyefendi'ye

C. / /

Milli teşkilatın şekillenmesi ve yayılması hususunda sarf edilen vatanperverane gayretlerinize, Heyetimizce şükran ve minnettarlık arz eyleriz. Maraş'a tayin olunduğunu arz ettiğimiz Mutasarrıf Cemil Bey'in oraya varışı ile tesis buyurulacak irtibat sayesinde vaziyetin gittikçe lehimize gelişmesi kuvvetle ümit edilmektedir. Kolorduların ihtiyacı hakkında Harbiye Nezareti'nin nazarı dikkati çekildiği gibi, burada bulunan Seryaver Salih Bey'e de not ettirildi. Hürmet ve hasret arz eyleriz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 436. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

KONYA'DA 12. KOLORDU KUMANDANI FAHRETTİN BEYEFENDİ'YE*

(6 OCAK 1920)

Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye

6.1.1920

Herhangi bir sebeple Dersaadet'e davet olunduğunuz takdirde, Heyeti Temsiliye'ye malumat verilmesi, bu konuda, tarafımızdan bildirilmeden önce hareket edilmemesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* "Emekli Orgeneral Fahrettin Altay Anlatıyor", *Hayat* haftalık mecmua, c.1, yıl 1956, sayı 6, s.13; Fahrettin Altay, *On Yıl Savaş ve Sonrası*, İnsel Yayınları, İstanbul, 1970, s.210.

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(6 OCAK 1920)

Kongre
6.1.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Bekir Sami Beyefendi'ye

Tamim: Heyeti Merkeziyelere

Bu defa Sivas'tan Ankara'ya seyahatimiz esnasında icra edilen incelemelerden henüz bazı köylerde ve nahiyelerde teşkilatın icra edilmediği ve bilhassa köylülerin aydınlatılması hususunda mesai sarf olunmadığı anlaşılmıştır. Teşkilatın bir an evvel Nizamname'mize uygun olarak icra ve takviyesi lüzumlu iken bazı merkezlerin mühim meselede lüzumu derecede faaliyet göstermemesi doğru olamayacağından, aşağıdaki maddeler ehemmiyetle nazarı dikkate alınarak icrasına ve yerine getirilmesine ihtimam ve gayret olunması bu kere de tekrar edilerek rica olunur.

Madde 1. Nizamname'ye uygun olarak mahalle, köy ve nahiye teşkilatının derhal icrası ve köylülere Nizamname ve Beyanname'nin içeriğinin anlayabilecekleri bir şekilde izah edilerek ve anlatılarak aydınlatılmaları,

2. Bunun için heyeti merkeziye üyelerinden veyahut itimat edilir zevattan icap edenler köylere ve nahiyelere gönderilerek veyahut köylerin ve nahiyelerin eşraf ve ileri gelenleri merkezlere çağrılarak mahalli ahval ve icaplara göre ve her halde vakit geçirilmeksizin yapılması,

3. Nerelerde heyeti merkeziye idareleri teşekkül etmiş ise gerek halleri ve gerekse anılan heyeti teşkil eden zevatın isimlerinin bildirilmesi, her hafta başında, günleri ve bir hafta zarfında bu konudaki mesainin derecesini gösterir bir raporun muntazaman gönderilmesi.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Bekir Koç tarafından okunmuştur. (Y.N.)

DERSAADET'TE KASTAMONU MEBUSU YUSUF KEMAL BEYEFENDİ'YE*

(6 OCAK 1920)

Dersaadet'te Kastamonu Mebusu Yusuf Kemal Beyefendi'ye

6 Kânunusani 1336 [6 Ocak 1920]
Kongre

Dolaylı olarak yazılan telgrafnamenin gelip gelmediğinin bildirilmesi ve gelecek mukadderat hakkında isabetli fikirlerinden istifade etmek ve fikir alışverişinde bulunmak üzere bir iki gün Ankara'ya teşrifleri ve hareketleri gününün bildirilmesini rica ederiz, Efendim.

Mustafa Kemal

* Yusuf Kemal Tengirşenk, *Vatan Hizmetinde*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981, s.135.

ERZURUM MÜDAFAAİ HUKUK HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(6 OCAK 1920)

1282

Erzurum Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesi'ne

Çıkış yeri: Ankara
Numarası: 800
Saat: 10 ev. 10 sonra

Tamimen 22.12.35 [1919] tarihli telgrafla açıkça ve tafsilatlı olarak bildirildiği üzere Heyeti Temsiliye zaruri masrafları için bütçe gereğince ve her tarafın takati nazarı dikkate alınarak dağıtılan aidatın Bankı Osmani[1] veyahut Ziraat Bankası bulunan mahallerde o vasıta ile ve telgraf poliçesiyle ve bulunmayan yerlerde posta ve diğer vasıtalarla ve Ankara Heyeti Temsiliyesi namına süratle gönderilmesi tekrar rica olunur. 6.1.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 38/4339'dan aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.145-146. Telgrafın Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na gönderilen örneği için bkz. Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter

1 Osmanlı Bankası. (Y.N.)

BÜTÜN MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYELERİNE*

(6 OCAK 1920)

1491

Bütün Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'ne

Çıkış yeri: Ankara
Numarası: 921
Saat: 13/34

Her livadan Heyeti Temsiliye üyeliğine seçilen muhterem mebusların, Ankara'ya teşrifleri hakkında vuku bulan tamim bazı mahallerce layıkıyla anlaşılamadığından açıklığa kavuşturulmasına mecburiyet görülmüştür. Adı geçenlerin Kânunusani'nin [Ocak'ın] beşinde Ankara'da vuku bulacak toplantıya değil, Kânunusani'nin [Ocak'ın] beşinci gününden itibaren kendileri ile fikir alışverişinde bulunmak üzere Ankara'ya teşrifleri rica edilmiştir. Ayın beşinde bulunmak şart değildir.

6.1.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 38/4338'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri II*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.146.

15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA*

(6 OCAK 1920)

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne

C. 1.1.1336 [1920]

İsmet Bey'e söz konusu yazı hakkında verilen cevap, Heyetimizce pek isabetli ve uygun görülmüştür. Teşekkür arz ederiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.424.

SİVAS'TA 3. KOLORDU KUMANDANI SELÂHATTİN BEYEFENDİ'YE ELBİSTAN'DA SULH HÂKİMİ ALİ RIZA BEYEFENDİ'YE*

(6 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 6.1.36 [1920]

Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanı Selâhattin Beyefendi'ye
Elbistan'da Sulh Hâkimi Ali Rıza Beyefendi'ye

Eski Batum Mutasarrıfı Cemil Bey, Maraş Mutasarrıflığı'na tayin edilmiştir. Adı geçenin, Dersaadet'ten hareketinde vaki olan müracaatı üzerine dün (5.1.36) [1920], Eskişehir'den geçerken kendisine Heyeti Temsiliye'nin görüşlerine ve genel vaziyete dair bir talimat verilerek, Elbistan Heyeti Merkeziyesi'yle sıkı bir şekilde temasta bulunması ve gizli hususlarda şifreli haberleşmeyle 3. Kolordu Kumandanlığı ile irtibat tesis eylemesi bildirilmiştir. Malumat arz olunur. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[1]

* Genelkurmay Harp Tarihi Arşivi, Dolap 49, Dosya 12, Göz 1'den fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, Mart 1961, sayı 35, Vesika No: 864. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(6 OCAK 1920)

Kongre
6.1.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

Anzavur meselesine dair. Batı Anadolu Heyeti Merkeziyesi'nden alınan raporda son derecede dikkat çekici noktalar görüldü. Memleket ve millet menfaatlarıyla alakalı olmak haysiyeti ile bu konudaki şahsi görüşlerinizi öğrenmek isteriz.

Raporda: Kolordu Kumandanı, başlangıçta takip ve cezalandırma hususunda Heyeti Merkeziye ve Fırka Kumandanlığı ile hemfikir iken, eşkıyanın mal ve mülklerinin yağma edilmesi hakkında vermiş olduğum emir icabı olarak Şah İsmail'e ve Daricalı Hasan'a ait birkaç hayvana el konulması üzerine, şaki Çerkez Şevket'in tarafını tutarak Kara Hasan'ın tutuklanmasına ve hayvanların iadesine emir verdiği ve Gönen'de tutuklu bulunan ve birçok fedakârlıklarla elde edilen canilerin tahliyesi için de emir verdiği ve hatta adliye tarafı engelleyecek olursa memurlarının da tutuklanmasına dair talimat verildiği, halbuki tutuklu canilerin Susurluk'tan askeriyenin iki topunu ve cephanelerini gasp etmek, subayları dövmek, askeri terhis etmek, Susurluk ve Gönen'i yağma etmek, belediye sandığı muhteviyatını zapt, eşrafına hakaret etmek gibi cinayetlerle itham ettikleri Yusuf İzzet, Ahmet Fevzi Paşaların Çerkez Ethem ile görüşerek Mihaliç'te bir Çerkez toplantısı yaptırdıkları, Kolordu'nun şu anda Kuvayi Milliye'ye gönderilen silahlar ve cephane levazıma el koymaya başladığı belirtilerek, bu hal böyle devam ederse birliğe muhtaç olduğumuz bu tarihi hengâmede maazallah Türk ve Çerkez'in, iki din kardeşinin boğazlaşmaya başlayacakları ve neticede İzmir'deki Yunanlılara memleketimizi parçalatmak üzere, milli birliğimizin dağılmasına fırsat kollayan düşmanlarımızın emellerini kendi elimizle destekleyeceğimizin muhakkak olduğu bildirilmektedir. Yusuf İzzet Paşa'nın dini hamiyetinden ve vatani muhabbetinden şüphemiz yoktur. Fakat bu tehlikeli vaziyetini gerekli

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Bekir Koç tarafından okunmuştur. (Y.N.)

görmesinin sebebini de bir türlü anlayamıyoruz. Hedef ve gayemiz vatanın ve milletin selametidir. Bu sebeple bu konudaki kanaat ve görüşünüzü tarafsızca bildirmenizi ehemmiyetle istirham ederim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

BURDUR MEBUSU HÜSEYİN BÂKİ BEY'E*

(7 OCAK 1920)

Tel

Ankara: 7.1.36 [1920]

Burdur Mebusu Hüseyin Bâki Bey'e

C. 2.1.36 [1920]

Verdiğiniz malumata teşekkür ederiz. İcap edenlere lüzumlu tebligatta bulunuldu. Bir an evvel Ankara'ya teşriflerini bekliyoruz, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1955, sayı 12, Vesika No: 299. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

NAZİLLİ'DE HEYETİ TEMSİLİYE ÜYELERİNDEN REFET BEYEFENDİ'YE BURDUR AHZI ASKER REİSİ İSMAİL BEYEFENDİ'YE KONYA HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(7 OCAK 1920)

Şifre

Ankara: 7.1.36 [1920]

Nazilli'de Heyeti Temsiliye Üyelerinden Refet Beyefendi'ye
Burdur Ahzı Asker Reisi[1] İsmail Beyefendi'ye
Konya Heyeti Merkeziyesi'ne

Burdur Heyeti İdaresi'nin Nizamname'ye uygun olarak teşekkül etmemiş olduğu, seçim mücadeleleri neticesinde mevcut heyet üyelerinin arasına soğukluk girdiği, mühim tebligatın görüşme mevkiine konmayarak, bazıları tarafından saklandığı gibi dikkat çekici safhalara dair malumat verilmektedir. Vaziyetin ıslah ve milli menfaatlara göre tanzimi vasıtalarının tamamlanması arz olunur. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Haziran 1955, sayı 12, Vesika No: 300. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Askerlik Şubesi Başkanı. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(7 OCAK 1920)

Ankara
7.1.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

C: 5.1.36 [1920] şifreye.

Teşkilatın kurulması ve yayılması hususundaki vatanperver hizmetlerine heyetimizce şükran ve minnettarlık arz eyleriz. Kuzey cephesine vaki olmakta olan kıymetli yardımları inşallah düşmanlarımızın ümit ve hayalini kıracak muvaffakiyetlerin elde edilmesine sebep olacaktır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Bekir Koç tarafından okunmuştur. (Y.N.)

CÂMİ BEYEFENDİ'YE*

(7 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 7.1.36 [1920]

Dersaadet 10. Fırka Kafkas[1]
Kemal Beyefendi'ye

C 3.1.36 [1920]

Câmi Beyefendi'ye. Pek münasiptir. Heyeti Merkeziye'ye lüzumlu tebligat yapıldı. Emrivaki yapılması haline karşı da, kati tedbirlere girişilmiştir. Hürmet arz eyleriz. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[2]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 411. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 "Dersaadet'e 10. Kafkas Fırkası" olmalı. (Y.N.)

2 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

NAZİLLİ'DE HEYETİ TEMSİLİYE ÜYELERİNDEN REFET BEYEFENDİ'YE*
(7 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 7.1.36 [1920]

Nazilli'de Heyeti Temsiliye Üyelerinden Refet Beyefendi'ye

Kuzey Cephesi Kumandanı Kâzım Bey, Yunanlılar yılbaşında İzmir'i ilhak ederlerse, bölgesi dahilindeki cephelerde birlikte bir taarruz icrası ve işgal sahası dahilindeki şimendifer köprülerinin tahribiyle, ulaşımının kesilmesi için tedbirler aldığını bildirmektedir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 412. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

HARBİYE NAZIRI CEMAL PAŞA'YA*

(7 OCAK 1920)

Şifre
Gayet acele.

Ankara, 7.1.36 [1920]

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne

Ahvali incelemek üzere Adana'ya gönderilen Yüzbaşı Vehbi Efendi'ye, Adana Valisi Celâl Bey, Fransızların mebus seçimlerini birçok bahanelerle geciktirdikleri, vilayetin İşgal Kuvvetleri Kumandanlığı nezdindeki mükerrer teşebbüslerinin verimli olamadığı, Dahiliye Nezareti'ne keyfiyetin bildirilmesini Fransız sansürünün engellediğini haber vererek, hükümetin Dersaadet Fransız Siyasi Temsilcisi'ne kati bir surette müracaat ederek seçimlerin icrasına, Fransız İşgal Kuvvetleri'nce vaki olan engellemenin kaldırılmasını talep eylemesi lüzumuna dair beyanatının süratle iletilmesine aracılığını rica eylemiştir. Meselenin, chemmiyet derecesine göre hükümetçe tedbirler alınmasının buyrulmasına devletlerinin aracılığını istirham eder ve ancak hiçbir çare ve ümit kalmadığı takdirde Fransızların vaki olan harekâtını, bütün Amerika ve Avrupa gözünde protesto etmek şartıyla, Niğde'deki Kilikya Heyeti Merkeziyesi'nin oluruyla hariçte bulunan Adanalılardan mebus seçimine girişilmesi uygun olacağını arz eyleriz. Adana Valisi'nin resmi haberleşmesinin sansüre tabi olmaması hususunda da ayrıca siyasi teşebbüslerde bulunulmak lüzumu kanaatinde olduğumuz arz olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 414. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

MARDİN'DE 5. FIRKA KUMANDANI KENAN BEYEFENDİ'YE*

(7 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 7.1.36 [1920]

Mardin'de 5. Fırka Kumandanı Kenan Beyefendi'ye

C. 2.1.36 [1920] Yaverlik 13

Verilen malumata teşekkür arz ederiz. Ayıntap'taki General Kerebet'in[1] sözü edilen tebliğnamesi suretini ele geçirmek ehemmiyetlidir. İmkân olursa süratle bildirilmesini rica ederiz. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[2]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 415. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 "Querette" olmalı. (Y.N.)

2 Mustafa Kemal'in imzası şifrye dahil edilmiştir. (Y.N.)

5 OCAK 1920 TARİHLİ TAMİME EK*

(7 OCAK 1920)

Şifre
Gayet aceledir.

Ankara, 7.1.36 [1920]

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

5.1.36 [1920] tarihli tamime ektir.

İzmir'in Yunanistan'a ilhakını çabuklaştırmak maksadıyla hazırlıklarda bulunulmakta olduğu teyit edilmektedir. Emrivaki hususunda her tarafta muazzam mitingler ve protestolarla, Aydın cephesindeki Kuvayi Milliye'nin taarruzi harekâta geçmesi lüzumu arz edilmişti. Bundan evvel, şimdiden bütün heyeti merkeziyeler tarafından şiddetli bir lisan ile, İtilaf devletleri ve Amerika temsilcilerine işbu hazırlıkları protesto etmek, siyaseten faydalı görülmektedir. Protestonamede, bilhassa işgalden evvel vilayetimizde asayişin mükemmel ve Müslümanlar sükûn içinde barışı beklerken, sebepsiz, asayişin temini bahanesiyle İtilaf devletleri namına yapılan Yunan işgalinin, İtilaf devletleri Tahkik Heyetleri'nin itiraf ettiği gibi, yağma, yangın, ırza tecavüz, katliamdan meydana gelen vahşi neticelere ve facialara sebebiyet verdiği ve bu halin, halen bütün şiddetiyle devam eylemekte olduğu, milletin bu haksız istilaya, bu vahşi hunhar Yunanlılara karşı meşru olarak başladığı mücadeleye devamının pek tabii ve insani olduğu ve bu halin devam etmesi halinde, milletimizin muhtelif vasıtalara müracaata mecbur kalacağı ve bunun ise cihanın selameti için tehlikeli olaca-

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 416. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. Aynı belgenin "Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye" başlıklı örneği için bkz. Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. (Y.N.)

ğı ve bundan çıkacak mesuliyetin doğrudan doğruya işgali kararlaştıranlara ve tertip eyleyenlere ait bulunacağı, Anadolu'da ikinci bir Makedonya meydana getirilmesine asla müsaade etmeyeceğimizi, dolayısıyla bu haksızlığın bir an evvel düzeltilmesiyle, işgalin hemen kaldırılması gibi esasların yer alması, tavsiyeye değer görülmektedir. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[1]

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

ERZURUM'DA 15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA*

(7 OCAK 1920)

Gayet aceledir.
Geciktirilmesi mesuliyeti icap ettirir.

Ankara: 7.1.1336 [1920]

Erzurum'da 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne

1. Ankara'ya gelen mebuslarla hasıl olan temas neticesinde, Milli Meclis'te bizden birimizin bulunması zarureti anlaşılmaktadır. Milli esaslarımıza sadık kuvvetli bir grubun teşkili ancak bu suretle olabilecektir. Aksi takdirde bütün emeklerin heba olabilmesi ihtimal altına girmektedir. Bunun için Heyeti Temsiliye'ce Rauf Beyefendi'nin Milli Meclis açılışında Dersaadet'te bulundurulmasını uygun ve zaruri görmekteyiz. Bu konuda bir karar alınmak üzere rey ve mütalaai devletlerinin[1] bildirilmesini rica ederiz.

2. Konferansa davetimiz halinde gidecek barış delegeleri arasında, keza Rauf Beyefendi'nin bulunması hakkındaki yüksek görüşlerinizi ayrıca istirham eyleriz. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut[2]

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.434.
1 "...düşünce ve görüşlerinizin" anlamında. (Y.N.)
2 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

BEKİR SAMİ VE VASIF BEYEFENDİLERE*

(7 OCAK 1920)

Şifre
Acele

Ankara
7.1.36 [1920]

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne

C. 6.1.36 [1920]

Bekir Sami ve Vasıf Beyefendilere. Görüşlerinize tamamen katılırız. Nurettin Paşa hakkındaki fikrimiz bizim de aynıdır. Hamiyet ve gayretine itimadımız vardır. Fahrettin Bey'in de malumunuz olduğu üzere adı geçenden değerce hiçbir farkı yoktur. Nurettin Paşa dahi kıymetli mesaisine muhtaç olduğumuz bir zattır. Heyeti Temsiliye'mizle işbirliği eylemek üzere Ankara'ya teşrif eylemelerini son derece arzu eyleriz. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Atatürk Özel Arşivi, Dolap No: Özel, Göz No: Özel, Klasör 22, Dosya 1336/8, Fihrist 10-1'den fotokopisiyle birlikte aktaran, *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, Ankara, Ekim 1982, sayı 82, Belge No: 1791. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

İZMİT'TE 1. FIRKA KUMANDANLIĞI'NA*

(7 OCAK 1920)

Şifre
Makine başında.

Ankara, 7.1.1920

İzmit'te 1. Fırka Kumandanlığı'na

Yahya Kaptan'ın Tavşancıl'da kuşatma altına alındığı havadisinin sıhhat derecesi ne mertebededir? Keyfiyet hakikaten bu merkezde ise, oradaki İstanbul'dan geldiği bildirilen kıta kumandanına, adı geçenin bizim adamımız olduğu ve eğer bir kusur ve kabahati varsa tarafımızdan icabının yapılması tabii bulunduğu, hiçbir suretle Yahya Kaptan'ın kuşatılmasına ve tutuklanmasına razı olmadığımızın bildirilmesini ve neticenin bize süratle bildirilmesini rica ederiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 206, s.238; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 206, s.1162-1163.

SALİHLİ CEPHESİNDE MİLLİ KUMANDANLARDAN REŞİT BEYEFENDİ'YE*

(7 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 7.1.36 [1920]

Salihli Cephesinde Milli Kumandanlardan Reşit Beyefendi'ye

C. 4.1.36 [1920]

Ömer Lütfü Bey'le aranızda cereyan eden haberleşme, Heyetimizi üzüntüye düşürdü. Bu halin devamı, elde etmeye çalıştığımız mukaddes gayeye tamamıyla muhaliftir, zararlıdır. İşi bu raddede terk ile daha ileriye götürmeyerek halletmenizi, herkesçe bilinen hamiyet ve anlayışınızdan bekler ve bunu hassaten kadim hukukumuza dayanarak rica ederim. Ömer Lütfü Bey'e de icap eden tebligatta bulunulmuştur. Şunu da yeri gelmişken arz edeyim ki, Anzavur'un alçaklığı, şahsına ve teşvikçisi olan İngilizlere ve hempalarına aittir. Bu din ve devletin sadık bir uzvu olan Çerkes kardeşlerimiz, hepimizin iftiharı ve baş tacıdır. Asıl bugün düşmanlarla kuşatılmış olan Türk, Çerkes, Kürt gibi din kardeşlerinin el ele vermesi, sarsılmaz bir vücut meydana getirmeleri, namus ve hayatımızı kurtarmak için bir farzı ayndır.[1] Selam, ihtiram eder, muvaffakiyetler temenni eyleriz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Harp Tarihi Arşivi, Dolap 49, Göz 1, Dosya 5'ten fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, Aralık 1960, yıl 9, sayı 34, Vesika No: 849. Eski yazı belge Erciment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 "Allah emridir" anlamında. (Y.N.)

SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ RİYASETİ'NE*

(8 OCAK 1920)

3. Kolordu Kumandanlığı
Erkânıharbiye
İ
Şube 94

Sivas: 8.1.36 [1920]

Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne "suret"

Bazı heyeti merkeziyelerden, Rauf Bey'in ve benim mebus olarak İstanbul'a gideceğimizden endişe olunduğu ve barışa kadar milletin arasından ayrılmamaklığımıza dair telgraflar alıyoruz. Bundan, her tarafın, Sivas'taki son kararlardan henüz layıkıyla haberdar olamadıkları anlaşılıyor. Heyeti Temsiliye'nin, eskisi gibi milli vazifesine devam edeceği ve bizim de Milli Meclis için tam ve kati emniyet hasıl oluncaya kadar belirtilen Heyet içinde Anadolu'da kalacağımıza dair, icap edenlere lüzumlu tebligatta bulunulması rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2705'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayını, Ankara, 1964, s.149-150. Belgenin "Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Bekir Sami Beyefendi'ye" gönderilen örneği için bkz. Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter.

BÜTÜN MÜDAFAAİ HUKUK HEYETİ MERKEZİYE VE İDARELERİNE*

(8 OCAK 1920)

1652

Bütün Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziye ve İdarelerine

Çıkış yeri: Ankara
Numarası: 1217

Trabzon Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesi'nin, hilafetin merkezi ve saltanatımızın payitahtı olan Dersaadet'teki Türkçe matbuatın, dosta düşmana birliğimizi göstermeye muhtaç olduğumuz bu mühim zamanlarda, milli birliği ihlal edecek, herkesin nefretini çekecek ve İslam âlemini üzecek şekilde dedikodulara vasıta olması görülmekle, hasıl olan milli üzüntülerimizi Matbuat Cemiyeti'ne yazarak, milli emeller haricinde kalem oynatacak gazetelerin de, milletin gözünde zararlı sayılacağını bildirdik ve bu tarzda bütün heyeti merkeziyelerden yazı yazılması uygun görülmüş olduğu tamimen rica olunur. 8.1.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 38/4340'tan aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.150.

3. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA*

(8 OCAK 1920)

Şifre

Ankara

3. Kolordu Kumandanlığı'na

İngiltere Hükümeti Başvekili Lloyd George'un, İstanbul ve Boğazlar'ın milletlerarası bir hale sokulmasına, Türk hükümetinin yeni merkezinin Anadolu'da olacağına ve İstanbul'un yalnız[1] hilafet merkezi ve dini bir payitaht olarak kalacağına dair Sulh Konferansı'na tekliflerde bulunacağı gazetelerde görüldü. Milli ananelerimize ve dinimize aykırı olan böyle bir kararın milletimizce asla kabul edilemeyeceği tabiidir. Temsilcilere bu konuda şiddetli protestolarda bulunulması ve bir suretinin de malumat için Heyeti Temsiliye'ye çekilmesi rica olunur.

8.1.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2706'dan aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.151. Aynı telgrafın 7 Ocak 1920 tarihli olarak "Bütün Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyelerine" çekilen ve fotokopisi Atatürk'ün Bütün Eserleri Arşivi'nde bulunan örneği için bkz. Kayıhan Cönger Özel Arşivi, Belge No:1. Kayıhan Cönker Özel Arşivi'ndeki eski yazı belge Dr. Derviş Kılınçkaya tarafından okunmuştur.

1 Kayıhan Cönker Özel Arşivi'ndeki belgede "belki". (Y.N.)

15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA*

(8 OCAK 1920)

Şifre
Aceledir.

Ankara: 8.1.36 [1920]

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne

C. 6.1.36 [1920]: Rawlinson'la görüşmeyi bildiren şifreleri okundu. Adı geçenin İstanbul hakkındaki görüşleri Lloyd George'un tekliflerine tamamen uymaktadır. Yüksek tarafınızdan verilen cevaplar, milli esaslarımızın ruhunu ihtiva etmekle, teşekküre değerdir. Eğer Rawlinson, tabi olduğu hükümet tarafından, Heyeti Temsiliye ile temas ederek, görüşmeye dair talimat alarak, salahiyet sahibi bir vaziyette bulunuyorsa, bir an evvel Ankara'ya gelmesi fayda icabı görülmektedir. Tabii bizle yapacağı görüşme de, Sivas Kongresi genel hatları dahilinde sınırlı kalacaktır. Salahiyet sahibi olmadığı takdirde buraya kadar gelmesine lüzum yoktur. Buna göre, kendisinden keyfiyetin açıkça sorulması ile bildirilmesini istirham eyleriz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili

* Fotokopisiyle birlikte yayımlayan: *Atatürk'ün Milli Dış Politikası (Milli Mücadele Dönemine Ait 100 Belge) 1919-1923*, c.I, Kültür Bakanlığı Atatürk Dizisi, Ankara, 1992, s.128-130. Ayrıca bkz. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.417-418. *Atatürk'ün Milli Dış Politikası*'nda yayımlanan eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

HARBİYE NAZIRI CEMAL PAŞA'YA*

(9 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 9.1.36 [1920]

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne

1. General Keret[1] Ayıntap'tan 13 Kânunuevvel [Aralık] 1919 tarihi ile yayımladığı beyannamede;

Fransa Cumhuriyeti'nin Suriye ve Kilikya Fevkalade Komiseri, Doğu Orduları Başkumandanı emriyle Urfa, Maraş, Ayıntap sancaklarındaki Fransız kıtalarının emir ve kumandasını üstlendiğini, zatı şahane ile anlaşarak Fransa hükümetinin bugün Suriye ve Kilikya ve doğu arazisi üzerine vesayetkârane icraatını yaygınlaştırdığını, bütün ahalinin, kuvvet ve kudreti galibiyetiyle teyit edilen Fransa silahlarının himayesi altında bulunduğunu, namuslu olanların Fransa tarafına iltihak eylemelerini, üç sancak ahalisine yayımlamış ve tamim eylemiştir.

2. Zatı şahane ile anlaşma, sınırı belli olmayan doğu arazisi, vesayetkârane icraat kayıtları ve tabirleri, hükümeti seniyenin bu konuda şiddet ve azimle hareketini emretmektedir. Bu konuda Heyetimizin aydınlatılmasını ve icraat neticesinden malumat verilmesini istirham eyleriz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 418. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Querette. (Y.N.)

TAARRUZ PLANI HAKKINDA*

(9 OCAK 1920)

Gayet gizli ve
yalnız zata mahsustur.

Numara
55

Ankara, 9.1.36 [1920]

TH
6

(Emniyetli bir subay vasıtasıyla) Edirne'de 1. Kolordu Kumandanı Miralay Cafer Tayyar Beyefendi'ye

" " " " Dersaadet'te Çanakkale Mevkii Müstahkem Kumandanı Miralay Şevket Beyefendi'ye

" " " " Dersaadet'te 10. Kafkas Fırkası Kumandanı Kaymakam Kemal Beyefendi'ye

" " " " Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

" " " " 61. Fırka Kumandanı Miralay Kâzım Beyefendi'ye (Haşiye: Ekteki plan suretinin aynen veya kısmen 14. Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa Hazretleri'ne verilmesi, görüşünüze havale edilmiştir.)

Posta ile Nazilli'de Miralay Refet Beyefendi'ye

" " 12. Kolordu Kumandanı Miralay Fahrettin Beyefendi'ye

" " 20. Kolordu Kumandan Vekili Mahmud Beyefendi'ye

" " 3. Kolordu Kumandanı Miralay Salâhattin Beyefendi'ye (Haşiye: Ekteki plan suretinden birer nüshasının en seri vasıta

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1957, sayı 20, Vesika No: 519, 519/2. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. Belgenin, Edirne'de 1. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey'e göönderilen örneği için bkz. *Dün ve Bugün*, 4 Kasım 1955, c.1, yıl 1, sayı 1, s.8-9.
Bu planda 13 Ocak 1920 günlü ek yazıyla bazı düzeltmeler yapılmıştır. Bkz. *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, 6. cilt, s.138. (Y.N.)

ile 15. Kolordu Kumandanı Mirliva Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne ve 13. Kolordu Kumandanı Miralay Cevdet Beyefendi'ye gönderilmesi temenni olunur.)

1. Resmi ve gayri resmi elde edilebilen malumattan İtilaf devletleri ve ortaklarının bizimle barış imzalamak hususunda aralarında pek anlaşabilmiş oldukları ve hemen görüşmeye başlayarak mukadderatımız hakkında pek yakında bir karar alacakları ve Yunanistan'ın 13 Kânunusani 1336'da [13 Ocak 1920'de] barış kararı her ne olursa olsun resmi veya gayri resmi surette Aydın vilayetinin ilhakını ilan edecekleri tahakkuk etmiştir.

4 Eylül 1335'te [1919'da] Rumeli ve Anadolu'nun tam ittifakıyla Sivas'ta toplanan Milli Kongre'de alınan kararların ikinci maddesinde bu gibi ahvalde hukuk ve mukaddesatımızın bütün varlığımızla müdafaasına karar verilmiş olduğu yüksek malumlarıdır. Halbuki bu gibi kararların tatbikinden evvel kararlaştırılmış bir plan mevcut olmadığı halde keyfi ve alelacele icra edilecek harekâtın muvaffakiyetle neticelenemeyeceğini düşünerek ve birçok ihtisas erbabının fikirleri de eklendikten sonra bir plan tertip ve ekte takdim kılınmıştır. Bu plan zata mahsus olup muhteviyatı fevkalade gizli tutulacaktır. Belirtilen plan ancak ekinde beyan edilen şartların tamamıyla meydana gelmesi ve tarafımızdan tatbiki emredilmesi halinde fevkalade bir azim ve süratle tatbik edilebilecektir.

2. Rumeli'deki kolordularımız hakkında planın ekinde beyan olunan görüşten başka bazı görüşlerin burada belirtilmesine mecbur oldum:

a) Rumeli'deki kolordular aynen Anadolu kolorduları gibi seferberlik icra edecek.

b) Bulgarların hiç olmazsa tarafsızlığı kazanılacak.

c) Payitahtı seniye ve yüce hilafet makamı her nevi taarruza ve bilhassa İslamların katli hususunda mahalli Hıristiyan ahalinin tecavüzlerine karşı müdafaa edilecek ve Batı Trakya'dan Doğu Trakya'ya muhtemel her tür taarruzu durdurulacak.

d) c maddesi vaki olmazsa Aydın vilayetindeki harekâtımızın kolaylaştırılması maksadıyla Nizamiye ile takviye edilmiş milli müfrezelerle Selanik civarında öteden beri toplandığı bildirilen Yunan ihtiyat kuvvetlerinin Aydın vilayetine naklini engelleyici harekât icra edilecek.

M. Kemal

TAARRUZ PLANI*

(9 OCAK 1920)

Ankara
9.1.36 [1920]

Bir sureti en seri vasıta ile Yusuf İzzet Paşa Hazretleri'ne

Miralay Refet Bey
61 Miralay Kâzım Bey
56 Miralay Bekir Sami Bey
12. Kolordu Miralay Fahrettin Bey
20 Kaymakam Mahmut Bey
3 Miralay Selâhattin Bey

1. Hasım devletlerin kuvvetli öncüsünü teşkil eden Yunanlıları def etmek ve püskürtmek için mühim bir vaziyet hasıl olabilir. Şöyle ki:

TH
7

Doğu'da asırlık istila hırslarını tatmin için Osmanlı Devleti'ni taksimde ısrar edecek olan İtilaf devletleri ve ortakları, kararlarını vermezden evvel Osmanlı milletinin mukavemet kuvvetini bir kere daha tecrübe maksadıyla, Aydın havalisine toplanmış olan Yunan kuvvetlerini çarpıştırarak hangi tarafın galebe edeceğini tecrübe ettikten sonra melanetkârane tasarımlarını kabul ettirmeye karar verirler. Bunun için Yunanlıların İzmir vilayetinin ilhakı hakkındaki tasarımları şüphesiz milli mukavemetimizin kuvvet ve mahiyetini anlamak ve ezmek için İtilaf devletlerinin hainane tertiplenmiş bir planından başka bir şey değildir. Böyle bir vaziyette Kuvayi Milliye'nin birlik ve kudreti ve dolayısıyla hükümet ve devletin henüz yara almamış olan hayati kuvvetlerini âleme ispat etmek için mevcut bütün vasıtaların bu maksatta kullanılmasıyla muvaffakiyetin temini her vatanperverin en mukaddes vazifesi olarak kabul edilmelidir.

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Haziran 1957, sayı 20, Vesika No: 519/3. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. Planın Edirne'de 1. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey'e gönderilen örneği için bkz. *Dün ve Bugün*, 4 ve 11 Kasım 1955, c.1, yıl 1, sayı 1 ve 2; Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Milli Mücadele*, Türk Tarih kurumu Basımevi, Ankara, 1987, s.71-79. 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Bey'e gönderilen örneğinin özeti için bkz. "Emekli Korgeneral Fahrettin Altay Yazıyor: Millî Mücadele Hatıralarım", *Hayat* haftalık mecmuası, c.1, 1959, sayı 7, s.14-15. 13. Kolordu Kumandanlığı'na gönderilen 14/15 Ocak 1920 tarihli örneği için bkz. *Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Encümeni Türk İstiklâl Harbi Vesikaları 1919-1922*, c.I, Ankara, 1937, Vesika No: 3, 61. Fırka Kumandanlığı'na gönderilen örneği için bkz. Kâzım Özalp, *Millî Mücadele*, c.II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1972, s.182-185, Belge No: 100.
Bu planda 13 Ocak 1920 günlü ek yazıyla bazı düzeltmeler yapılmıştır. Bkz. *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, 6. cilt, s.138. (Y.N)

2. Böyle bir vaziyette Rumeli'deki kolordularla ahval özelliği bulunan 15. Kolordu'dan başka 3., 12., 13., 14. ve 20. kolorduların Harbiye Nezareti'nin 24.12.35 [1919] tarihli ve 32 numaralı seferi kadroların tamamlanması hakkındaki gayet gizli işaretli emirnamesini harfiyen icra etmeleri gereklidir. Mevcut ahval ve şartlara göre yapılacak bu seferberliğin ve harekâtın muvaffakiyetle neticelenmesi için (İzmit-Adana) ve (Bandırma-Balıkesir-Akhisar) ve (Afyon-Alaşehir) ve (Afyon-Nazilli) şimendifer hatlarına tamamıyla hâkim olmakla beraber, İzmit, Afyonkarahisar cephane depolarıyla Niğde Esliha Deposu'na[1] bu emrin tebliğinden sonra el koymak ve adı geçen hatların işletmesini üstlenmek icap eder.

3. Altı aydan beri kâfi miktar kuvvet ve cephane getirterek, tahkimat yapmak ve İslâm unsuru azaltmak suretiyle Aydın vilayetinde yerleşmiş olan ve kuvvet, silah, kumanda heyetince üstün durumda bulunan Yunan kuvvetlerini bulunduğumuz şartlar altında mağlup etmek ve tümüyle Aydın vilayeti haricine atmak zor görünmekte ise de, kış mevsiminde anavatanından, Adalar Denizi'yle ayrı kalmış bulunan Yunan kuvvetlerinin büyük takviyeler alabilmesi müşkül olup İzmir istilasıyla yüz binlerce Rumun servet ve hayatını ihlal ve imhası sebebiyle meydana gelen ve günden güne kuvvetlenen Rallis muhalif partinin ilk bir muvaffakiyeti ve belki de seferberliğin ilanından ve muntazam yığınağa girişilmesinden sonra Yunanistan dahilinde ve siyaseten bir mühim muvaffakiyet temin edeceği ve zaten Yunanistan'ın sayıca ve maddeten büyük üstünlüğüne karşı muntazam olmayan bir avuç ve mahalli Kuvayi Milliye karşısında geçirilen zamanla orantılı olmayan muvaffakiyetleri göz önüne alınmalıdır. Yunanın Aydın vilayetinden ihracı hususunda tarafımızdan vuku bulacak ciddi teşebbüsler İtalyanların da memleketimizi terk etmesi gibi bir ikinci muvaffakiyet temin edilebileceğinde şüphe yoktur.

4. Stratejik yığınak:

Aydın vilayetindeki Yunan kuvvetleri iki harekât üssüne dayanır. Biri Foça, diğeri İzmir'dir. Hemen iki grup halinde bulunan bu kuvveti birbirinden ayırmak ve ilk hamlede vilayetin mühim bir kısmını geri alarak cepheyi küçültmek maksadına yönelik olacak ilk askeri harekâtın hedefi Bergama, Manisa ve bunun doğusundaki boğazı ve İzmir-Torbalı şimendifer hattının doğusundaki dağları işgal etmeye yönelik olmalıdır. İlk harekâtımızın temini maksadıyla Akhisar'da bir ve Alaşehir'de iki muntazam ve seferber mevcudunda fırkanın[2] toplanmasıyla Söke havalisinde en azından topçu ve makineli tüfekle takviye edilmiş, iki bin kişilik bir milli kuvvetin ve Yunanın Selanik'te ihtiyat olarak bulundurduğu otuz bin kişilik bir kuvvetin Bulgarların tamamıyla tarafsız kalmaları halinde bu kuvveti ya Aydın harekât alanına veyahut Edremit veya Çanakkale Boğazı'nın bir mahallinde karaya çıkartarak kuzey grubunun gerilerine bir hareket icra eylemesi muhtemel bulunduğundan Bandırma'da bir ihtiyat kuvvetinin toplanması icap etmektedir.

5. Dördüncü maddedeki kuvvetlerin hazırlanmasına ve toplanmasına dairdir:

1 Niğde Silah Deposu. (Y.N.)
2 Tümen. (Y.N.)

Cephede faaliyet gösteren 61 ve 57. fırkalar seferber haline konularak harp vazifelerine devam etmelidir. 56. Fırka'dan yaklaşık iki piyade alayı, 23. Fırka'dan bir fırka karargâhı, bir piyade alayı, bir cebel[1] taburu ve 14. Kolordu'dan bir muhabere, bir istihkâm, bir süvari, bir nakliye, bir sıhhiye müfrezesi, eski 23. Fırka Kumandanı Ömer Lûtfi Bey kumandası altında Akhisar'da toplanacaktır. 24. Fırka'dan iki piyade, bir topçu alayı ve 41. Fırka'dan bir piyade alayı, 20. Kolordu'dan bir muhabere, bir süvari, bir istihkâm, bir nakliye, bir sıhhiye müfrezesi (mümkün ise şimendiferle) 24. Fırka Kumandanı Kaymakam Mahmud Bey kumandasında Alaşehir'de ve 41. Fırka'dan bir piyade alayı, bir cebel taburu ve 11. Fırka'dan iki piyade alayı ve 12. Kolordu'dan bir muhabere, bir süvari, bir istihkâm, bir nakliye, bir sıhhiye müfrezesi (mümkün ise şimendiferle) eski Kavak Mıntıkası Kumandanı Kaymakam Arif Bey kumandasında Alaşehir'de toplanacaklardır.

Bundan başka 20. Kolordu bir başkumandanlık karargâhı teşkil ederek Afyonkarahisar'ına ve 12. Kolordu da bir kolordu karargâhı teşkil ederek ilk kademe olarak Alaşehir'e gönderecektir.

Menteşe Mutasarrıflığı ile Demirci Efe, Aydın bölgesindeki kuvvetlerden başka, Söke havalisinde iki bin kişilik bir milli kuvveti süratle hazırlayacak ve buna 57. Fırka'dan iki cebel topu ve bir makineli tüfek bölüğü verilecektir.

3. Kolordu'dan Samsun-Sinop-Merzifon bölgesinde dahilde Hıristiyan unsurun taşkınlığını ve hariçten bir ihracın engellenmesini temin edecek ve keza Silifke sancağı da dahil olarak Adana işgal bölgesinin batısına ve kuzeyine genişlemesine mani olacaktır. Harekât başlar başlamaz 3. Kolordu tarafından takviye olacak olan 11. Fırka, 3. Kolordu emrine girecektir. 15. ve 13. kolordular mümkün olduğu kadar 3. Kolordu'nun vazifesini kolaylaştırmaya çalışacaklardır.

6. Aydın cephesi Gediz çayı ayrım hattı olmak üzere iki gruba taksim olunacak, adı geçen çayın kuzeyindeki kuvvetler Kuzey Grubu'nu ve güneyindeki kuvvetler Güney Grubu'nu teşkil edecek ve Kuzey Grubu'nu 14. Kolordu Kumandanı ve Güney Grubu'nu ise Alaşehir'e gelecek olan Kolordu Karargâhı maiyetine verilmek üzere Miralay Refet Bey sevk ve idare edecektir. Her iki grubu, Umum Anadolu Kumandanı namıyla Mustafa Kemal Paşa idare edecek ve Erkânıharbiye Riyaseti'ni de Ali Fuat Paşa üzerine alacaktır. 20. Kolordu'nun Afyon'a göndereceği ordu karargâhı, Umum Anadolu Kumandanlığı Karargâhı'nı teşkil edecektir. 12., 14., 20. kolordu kumandanları ve Güney Grubu Kumandanı doğrudan doğruya Mustafa Kemal Paşa'ya ve 3., 13., 15. kolordular kıdemli olmak itibariyle Kâzım Karabekir Paşa'ya ve Kâzım Karabekir Paşa da Mustafa Kemal Paşa'ya bağlı bulunacaktır.

Gerek seferberliğin sürat ve inzibatını temin ve gerekse muharebe cereyan ederken bölgelerde asayişin muhafazasıyla ihtiyaçların ve depo kıtalarının hazırlanması vazifesiyle İzmit, Eskişehir, Bolu sancaklarının mıntıka kumandanlığına mümkünse merkezi Bilecik olmak üzere 56. Fırka Kumandanı Bekir Sami Bey; Kütahya, Afyonkarahisarı, Isparta, Burdur, Konya Vilayeti, Niğde Sancağı, Kayseri Mutasarrıflığı

1 Cebel: Dağ. (Y.N.)

Kumandanlığı'na 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Bey; Ankara, Kastamoni Vilayetleri Mıntıkası Kumandanlığı'na 5. Kolordu Ahzı Asker[1] Heyeti Reisi Nurettin Bey memur olacak ve doğruca Mustafa Kemal Paşa'ya bağlı bulunacaklardır.

7. Seferberliğin muntazaman icrasından evvelemirde kolordu kumandanları, daha sonra Ahzı Asker reisleri mesul olup vatanın kurtulmasına yönelik olan işbu seferberlikte muvaffakiyetin temini maksadıyla Harbi Umumi'de kolordu kumandanlarının sahip olduğu her tür salahiyete tamamen sahip olacaktır.

8. Seferberlik ilan edilir edilmez; 12., 14., 20. kolordu kumandanlıkları bölgeleri dahilinde bulunan jandarma kıtaları, seferberlik nizamnamesi üzre seferber edilecek ve kolordu kumandanlarının tertip edecekleri plan icabınca dahili asayişi ve sahilleri muhafaza edecekler ve gözetleyeceklerdir.

Aynı zamanda Geri Mıntıkası Kumandanlığı'nı üstlenecek olan Miralay Bekir Sami, 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendiler derhal İzmit, Afyonkarahisar, Konya cephane ve silah depolarına el koyacaklar ve şimendifer hattına hâkim olacaklardır.

Bunun için Eskişehir, Afyonkarahisarı, Konya civarındaki yabancı kıtalarına karşı iki misli kuvvet toplayarak milli harekâtın başladığını ve milli harekâtın hiçbir devlete husumet göstermek emelinde olmayıp zulmen hayatına kastedilen Osmanlı milletinin bağımsızlığı ve kurtuluşu için bizzat millet mukadderatına hâkim olacağını ve dolayısıyla Türkiye'de bulunan bütün nakliye vasıtaları ve şimendifer, silah, cephane depolarına ve her tür malzeme ve harp ihtiyaçlarına sahip olmalarına azmettiklerinden işgalleri altında bulundurdukları şimendifer hattı silah ve mühimmat depolarını derhal terk etmedikleri takdirde silahla karşılık verecekleri ve dolayısıyla vakit kaybetmeyip bunların teslimi ve memleket dahilinde bulunan yabancı kıtaları silahlarını ve cephanelerini mahalli kumandanlıklara teslim ve bulundukları mahallerde tamamıyla tarafsız kalmaları ve haklarında her tür dostane muamelede kusur edilmeyeceği ve kolaylık gösterileceği tebliğ edilmekle beraber büyük bir azim ile arz edilen mevkilere el konacaktır.

İzmit'in batısında bulunan İngiliz ordugâhıyla İzmit'in arasında şimendifer sınai imalâtı mükemmelen tahrip edilecek ve tahribata 10. Kafkas Fırkası Kumandanı memur olacaktır.

1. Fırka Kumandanı kendisine tebligat vaki olur olmaz İzmit Piyade Cephaneliği'ne baskın yaparak muhteviyatını İzmit-Adapazarı arasına münasip bir mahalle nakletmeyi en mukaddes bir vazife kabul edecektir.

Her bir ihtimale karşı Adana'dan Fransızların kuzeybatıya hareketini engellemek maksadıyla Toros tünel ve köprülerinin tahribinde uyanık bulunulacaktır. Bunu lüzumu anında yaptırmak 3. Kolordu Kumandanlığı'na ait olacaktır.

9. Afyonkarahisarı'nda vazife yapacak olan Hat Komiserliği evvelemirde cephenin muhtaç olduğu silah ve cephaneyi Afyonkarahisarı'na nakledecek ve ardından hattı, sırf askeri nakliyata hazır bulunduracaktır.

1 Ahzı Asker: Askerlik Şubesi. (Y.N.)

Kolorduların seferberliğin gerektirdiği her hazırlığı, bütün harp malzemesi ve ihtiyaçlarını tedârik ederek ve hazırlayarak, cepheye sevk edilecek kıtaların sıhhi malzemece ve nakliye vasıtasınca noksansız olmasına itina edilecektir.

Ek:

Yukarda arz edilen plan hiçbir vakit Anadolu'nun bağımsızlığı manası taşımayacaktır. Yunanlıların resmi veya gayri resmi Aydın vilayetinin ilhakını ilan etmeleri veyahut İtilaf devletleri ve ortakları, Sivas Milli Kongresi'nin çizmiş olduğu sınır dahilindeki anavatanı parçalanmaya uğratacak herhangi bir teklifin tebliği halinde hilafet ve saltanat makamı ve merkezi hükümet ve Milli Meclis resmi hiçbir teşebbüs veya hareketle arz edilen tehlikelere karşı bir tedbir alacak vaziyette bulunamadıkları takdirde veyahut yapılacak her tür barışçı teşebbüsler verimli bir netice vermez ise, sırf son bir tedbir olmak üzere işbu plan tertip edilmiş ve bununla birlikte hükümetin gizli ve azami yardımına mazhar olunacağı da nazarı dikkate alınmıştır. Dersaadet ve Trakya hakkında bu planda bir görüş ortaya konulamaması sebepleri, Dersaadet ile Trakya ve Anadolu arasına kuvvetli yabancı kıtalarının girebilmesi ihtimalinden dolayı, Anadolu'dan oralara hâkim olamamak endişesidir. Oralarda aynı şekilde hareket olunarak aradaki yabancı kuvvetlerin yok edilmesiyle neticelenebilecek harekâta girişilerek Anadolu ile irtibat tesisi elzemdir.

Kumanda meselesi de sırf tasvir edilen vaziyetin bir emrivaki halinde meydana geleceği düşüncesiyle, işbaşında bulunanlardan istifade etmek mecburiyetine göre halledilmiştir.

Yazılmıştır. 9.1.36 [1920]
Cevdet

M. Kemal

HÜSEYİN KÂZIM, TAHSİN, CELÂLETTİN ARİF, HAMİT BEYEFENDİLERE*

(9 OCAK 1920)

Ankara, 9.1.1920

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne

Hüseyin Kâzım, Tahsin, Celâlettin Arif, Hamit Beyefendilere:

Ankara'ya gelmenin kötüye yorumlanacağına dair, Harbiye Nazırı Paşa Hazretleri vasıtasıyla ulaştırılan görüşlerinize vâkıf olduk. Mesele, vatan ve milletin hayatıyla alakadardır. Milli Meclis'te, milli teşkilat üzerine dayanan kuvvetli bir grup meydana gelmez ve Sivas Genel Kongresi'yle milletin cihana ilan eylediği kararlar, büyük çoğunluk tarafından bir inanç ve düstur kabul edilemezse, milli hizmetimizin temin edeceği muvaffakiyet heba olur. Memleket bir felakete maruz kalabilir. Dolayısıyla, birtakım vatansız ve dinsizlerin propagandaları, bizim için hareket düsturu olamaz. Gaye, milletin ve vatanın kurtuluşudur. Bir iki gün için teşrifleriyle fikir alışverişi yapmak ve emelleri birleştirmek bizce pek mühimdir. Buna göre hareket tarzının tayini, menutu reyi âlileridir.[1] İhtiramlar arz eyleriz, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.247; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.344.

1 "... yüksek görüşlerinize bağlıdır" anlamında bir deyim. (Y.N.)

15. KOLORDU KUMANDANLIĞINA*

(9 OCAK 1920)

Ankara: 9.1.1336 [1920]

15. Kolordu Kumandanlığı'na

İngiltere Hükümeti Başvekili Loit Corc'un İstanbul ve Boğazlar'ın milletlerarası bir hale sokulmasına, Türk hükümetinin yeni merkezinin Anadolu'da olacağına ve İstanbul'un yalnız hilafet merkezi olarak dini bir payitaht olarak kalacağına dair Sulh Konferansı'na tekliflerde bulunacağı gazetelerde görüldü. Milli ve dini ananelerimize aykırı olan böyle bir kararın milletimizce asla kabul edilemeyeceği tabiidir. Temsilcilere bu konuda şiddetli protestolarda bulunulması ve bir suretinin de malumat için Heyeti Temsiliye'ye çekilmesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
M. Kemal[1]

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1969, s.398.

1 *İstiklâl Harbimiz*'in 1960 basımında "Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal" imzası bulunmamaktadır. Bkz. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.418. Aynı kitabın 1969 basımında ise imza kısmı yukardaki gibidir. Aynı telgraf, 8 Ocak 1920 tarihiyle "Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Bekir Sami Beyefendi'ye" de gönderilmiştir. Bkz. Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. (Y.N.)

ERZURUM HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(9 OCAK 1920)

Erzurum Heyeti Merkeziyesi'ne

Şifre çözümü
1212

Erzurum ahalisi muhterem hemşehrilerim tarafından gösterilen teveccüh ve itimat eserlerine teşekkürü vazife sayarım. Seçim mazbatasının bir suretini telgrafla Heyete ve diğer suretini de telgrafla Dahiliye'ye tebliğ ve aslını arkadaşlarımızdan birine vererek elden gönderilmesine himmet buyurulmasını rica ederim, Efendim. 9 Kânunusani 336 [9 Ocak 1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 38/4341'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.160.

KONYA'DA 12. KOLORDU KUMANDANI FAHRETTİN BEYEFENDİ'YE*
(10 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 10.1.36 [1920]

Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye

Adana Valisi Celâl Bey'in, Sivas Kongresi'nin Adana hakkındaki kati kararını bilmediğinden, bu konuda kendisine kati talimat verilmesini rica eylediği haber alındı. Aşağıdaki talimatın emin vasıta ile adı geçene ulaştırılmasına yol göstermenizi ve Sivas Kongresi Nizamname ve Beyannamelerinden de kâfi miktar göndermenizi istirham eyleriz.

"Kilikya havalisi işgali, Mütareke hükümlerine aykırı ve tamamen geçici bir mahiyettedir. Fransızlar, iktisadi menfaatlarını temin etmek şartıyla tahliye etmeye hazırdırlar. Ermenilere, Müslümanlar aleyhinde zulüm yaptırmayacaklarını ve kendileri tarafından da hükümet haklarına ve milli haysiyetimize tecavüz edilmeyeceğine söz vermişlerdir. Müdafaai Hukuk Cemiyeti teşkilatının alenen devamına ve genişletilmesine razı olmuşlardır.

Yalnız kendileri tarafından veya Ermenilerce sebebiyet verilmedikçe silahlı tecavüzlerden vazgeçmemizi rica eylediklerinden, biz de silahlı tecavüzleri engellemeye çalışacağımızı vaat eyledik.

Mebus seçimleri için, Paris Sulh Konferansı'nın işgal edilmiş memleketlerde seçimlerin icra edilmemesine dair verdiği karara riayetkâr olmak istiyorlar. Milli teşkilat, yani birleşmiş olan Müslümanlar, başlarında hükümet memurları olduğu halde, tesirli teşebbüslerde bulunmakta devam ederlerse, seçimlere de müsaade edecekleri kuvvetle muhtemeldir. Hükümeti seniye ayrıca siyasi teşebbüslerde bulunuyor.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 419. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

ERZURUM VALİSİ REŞİT PAŞA'YA*

(10 OCAK 1920)

Ankara'dan

Erzurum Valisi Reşit Paşa Hazretleri'ne

1. Heyeti merkeziyelere de tebliği rica olunur.

2. Hükümeti seniyenin, Milli Meclis'in açılışı arifesinde, İtilaf devletleri temsilcilerine verilmesinde acele ettiği muhtırayı gazetelerde gördük. Bu teşebbüsün, hükümetimizin 4 Teşrinievvel 1335 [4 Ekim 1919] tarihli taahhütlerinin ikinci maddesine tamamen muhalif olduğunu arz eyleriz. İkinci madde, Milli Meclis'in toplanmasıyla fiili denetime başlayıncaya kadar, millet mukadderatı hakkında hiçbir kati ve resmi taahhüde girilmemesi tarzındadır. Bundan başka, aynı tarihli taahhütlerin birinci maddesi ile hükümeti seniyenin tamamen kabul etmiş olduğu, Erzurum ve Sivas kongrelerinin beyannamelerindeki yedinci maddede tayin ve tespit eylediği şartlar katiyen nazarı dikkate alınmayarak, devletin dahili işlerini ve bağımsızlığını alakadar edebilecek genel bir tarzda, herhangi bir yabancı devletin adeta himayesine eğilim gösterilmiş olması, milli emellere ve vatanın hakiki menfaatlarına bütünüyle aykırı görülmektedir. Yedinci madde; milletimiz, insani, asri gayeleri yüceltir ve fenni, sınai, iktisadi hal ve ihtiyacımızı takdir eder. Dolayısıyla, devlet ve milletimizin dahili ve harici bağımsızlığı ve vatanımızın bütünlüğü saklı kalmak şartıyla, altıncı maddede açıklanan sınır dahilinde, milliyet esasları üzerine memleketimize karşı istila emeli beslemeyen herhangi devletin fenni, sınai, iktisadi yardımını memnuniyetle karşılarız. Ve o adil ve insani şartları ihtiva eden bir barışın da acilen kararlaştırılmasıyla insanlığın selameti ve herkesin sükûnunu temin, milli emellerimizdir. Dolayısıyla, Heyetimiz, adı geçen muhtıranın yayımlanması suretiyle aleni bir taahhüt altına girilmiş olmasında ve bu taahhüdün memleket menfaatlarına uygunluğunda asıl ve esaslar görülmediğinden, hükümeti seniyenin ehemmiyetle nazarı dikkatini çekmeyi vatani bir vazife sayarız.

Malumat için tamim olunur. 10.1.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 38/27660'tan aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.160-161. Telgrafın 15. Kolordu Kumandanlığı'na gönderilen örneği için bkz. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.439-440.

HÂKİMİYETİ MİLLİYE'NİN İLK SAYISINDAKİ BAŞYAZI*

(10 OCAK 1920)

Bugünden itibaren yayınlanmaya başlayan ve sütunlarında bütün Anadolu ile onu alakadar eden muhitlerin ahval ve hadiselerini ihtiva edecek olan gazetemize bu ismi tesadüfi olarak vermedik. Gazetemizin ismi, aynı zamanda takip edeceği mücahede yolunun da türüdür. Şu halde diyebiliriz ki, *Hâkimiyeti Milliye*'nin çizgisi, vatan ve milletin hâkimiyetini müdafaa olacaktır.

Cihanın her tarafında en aşırı ve en yüksek demokrasiye dönük inkılaplar vücuda getirildiği, milletlerin medeni ilerlemelerin dayandığı manevi hâkimiyetlerden bile şikâyetçi olduğu, servetler ve maişetler[1] hususunda bile eşitliğe doğru önüne geçilmez cereyanlar peyda olduğu bir zamanda, bilhassa Meşrutiyet'i getiren inkılaptan 12 sene sonra, tekrar milli hâkimiyet için mücahedeye ihtiyaç görülmesi biraz garip kabul olunabilir. Bu şekilde düşünecek zevata şimdiden kısaca cevap verelim ki, milli hâkimiyet, hiçbir zaman meşrutiyet demek değildir. Meşrutiyet, ancak onun bir vasıtası olabilir.

Her millet inkılabını, hâkimiyetinin geri alınması için yaptığı gibi, bizde de inkılabın hedefi milli hâkimiyet idi. Meşrutiyet'in İlanı'nı takip eden ilk birkaç sene içinde bu hedefe az çok yaklaşıldığı halde, bir taraftan irtica korkusunun baskıya başladığı hürriyetler, diğer taraftan millet mukadderatına rekabetsiz el koymak garip ihtirasının bulandırdığı karışık dimağlarla birleşerek gerici hareketlere sebep oldu ve millet hissetmeyerek, bir an elinde tuttuğunu zannettiği hâkimiyeti başından geçen velveledar fırtınalara kaptırmış bulundu. Bir gün geldi ki, hürriyetten bahsedilip dururken, hiç kimse istediği gibi harekete, en meşru işlerinde dahi, kendinde mezuniyet göremez oldu. Ve milli hâkimiyet namına geçmiş zamanların belirsiz bir hatırasından başka bir şeye sahip olmadığını hissetti.

* *Hâkimiyeti Milliye*'nin, Milli Kütüphane ve TBMM Kütüphanesi Mikrofilm Arşivlerinden alınan 10 Ocak 1920 tarihli ilk sayısındaki "Heyeti Tahririye" (Yazı Kurulu) imzalı bu başyazı, Ahmet Hezarfen ve Kemal Şenoğlu tarafından okunmuştur. Ayrıca bkz. *Devrin Yazarlarının Kalemiyle Milli Mücadele ve Mustafa Kemal*, c.I, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1992, s.199-202.
Yukardaki başyazı, Mustafa Kemal Paşa tarafından Hakkı Behiç Bey'e not ettirilerek yazılmıştır. Bkz. Fuat Süreya Oral, *Türk Basın Tarihi*, c.2 (Cumhuriyet Dönemi 1919-1965), Ankara, 1968, s.42; Ömer Sami Coşar, *Millî Mücadele Basını*, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları: 5, (yayın yeri ve yılı yok), s.123; Prof. Dr. Yücel Özkaya, *Millî Mücadele'de Atatürk ve Basın (1919-1921)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1989, s.61. (Y.N.)

1 Maişet: Yaşama, yaşayış, geçim. (Y.N.)

Buna tahammül edilemezdi. Çünkü o hâkimiyeti ele geçirinceye kadar ne fedakârlıklar yapılmış, ne kurbanlar verilmiş, 33 senelik bir zulüm saltanatının ne kara günleri, ne acıları, ne felaketleri, ne gözyaşları çekilmişti! Fakat, daima sınırın bir köşesinden meraklı ve hain, bir tecavüz fırsatı bekleyen düşman gözler, hiçbir gün parlamaktan geri kalmadı ve milletin hâkimiyetini yine ona dayanarak gasp edenler, daima ufkun o iki yuvarlak ateşle parlayan noktasını göstererek tehditkâr bir genişleme ile taşmak eğilimini gösteren sabır ve tahammül teskin ettiler. Muvaffak oldular. Çünkü bu millet, hayat ve mevcudiyeti namına her fedakârlığı tereddütsüz kabulden hiçbir gün çekinmemiştir. "Vatan endişesi" karşısında onun unutmadığı kin ve intikam, terk ve feda etmediği emel ve menfaat, göze aldırmadığı vaka ve tehlike yoktu. Mevcudiyetini koyduğu bu muharebede, kendisine zafer vaat edenlerin, hâkimiyetine tecavüz etmelerini hoş gördü. Fakat zafer yerine hezimet gelince, bu millet dünyanın hiçbir milletinde bulunmayan büyük ve metin bir cömertlikle, hâkimiyetine sahip olduğunu gösterdi, başında bulunanları kırdı, devirdi.

Mütareke'den sonra, bekleniyordu ki, milli hâkimiyet, artık onu iptali ümit eden pençelerden kurtarıldığı için, millete kayıpları telafi yolunda yüksek ve tesirli bir etken olacak, barışı ve onun geleceğe dönük olan şartlarını temin hususunda her şeyden ziyade kuvvetli olan milli mevcudiyeti gösterecek ve ispat edecek, hezimetin dağıttığı muhtelif milli kuvvetleri birleştirerek ve uzlaştırarak hedefe sevk eyleyecek... Evet, böyle zannolunuyordu. Meğer bu memleketin hâkimiyet harabesi üzerinde kirli ve çamurlu yuvalar kurmak isteyen baykuşlar daha eksilmemiş... Meğer maziye karıştığını zannettiğimiz zulüm devrinin geri gelmesi rüyasıyla yaşayanlar, müstakbel saraylarının altın temellerini bu zavallı milletin kafatası üzerinde kurmak isteyen Hülâgu torunları daha varmış... Mütareke'nin hemen ertesi gününde iğrenç bir manevra ile iktidar mevkiine öyle hükümetler çıktı ve ilk darbe ile yıktıkları milli hâkimiyetin aksi tesirlerinden korkarak öyle hıyanetler işlediler, memleketi düşmanların taksim masasına kolları bağlı sürüklemek, milleti tarih mezbahasına gözleri kapalı sevk etmek için düşman kuvvetlerine dayanarak öyle kötülükler vücuda getirdiler ki, millet, bu defa bütün kuvvet ve azametiyle mevcudiyetini ve hâkimiyetini fiilen göstermek mecburiyetinde kaldı. İşte Kuvayi Milliye, Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Teşkilatı, bu mecburiyetin doğumu ve bu ahval ve hadiselerin tabii neticesidir. "Hâkimiyeti Milliye" gazetesi de bu hadiselerden doğuyor.

Bundan sonra milli hâkimiyet ihlal edilemez, buna şüphe yok. Millet, bu en sonuncu tecrübesinden o kadar büyük bir uyanışla çıktı ki, artık hâkimiyet, onun dimağında 12 sene evvelki Temmuz hatırasından[1] daha çok derin, daha pek çok nüfuz etmiş bir iz teşkil ediyor. Akli melekeleri bu iz üzerinde durmadıkça işleyemez. Fakat memleketimizde milli hâkimiyetin düşmanları o kadar alçak ve o kadar aşağı bir mahiyettedir ki, düşman himayelerine sığınarak, yabancı kuvvetlerden imdat umarak, milletin hak ve hâkimiyet sesini boğmak teşebbüsünden kolay kolay vazgeçeceklerini zannetmiyoruz. Vaktiyle büyük inkılaplar sırasında, saraylarını düşman askerine muhafaza ettiren, milletlerine düşmanlarının süngülerini davet eyleyen hükümdarlar bile görülmüştü. Fakat unutulmamalıdır ki, bu hükümdarlar siyaset meydanlarında

1 1908 Devrimi kastediliyor. (Y.N.)

can verdiler ve daha fenası, bütün insanlığın lanetleme hafızasında yaşıyorlar! Hükümdarları affetmeyen milli hâkimiyetin birkaç türediyi ne dereceye kadar hazmedebileceği meydandadır. İşte gazetemiz, milletin hâkimiyetine musallat olmak isteyecek şahıslara karşı mücahede ve mücadele için yayınlanıyor.

Hakimiyeti Milliye'nin mücahedelerine daha çok zaman ihtiyaç görüyoruz. Meşrutiyetin, meclislerin, oralarda herhangi birkaç manevra ile çoğunluk elde edecek partilerin, siyasi zümrelerin arkasında, Anadolu'nun saf, tedbirli, mütevekkil ve âlicenap, fakat daima azim ve iradesine sahip ve vicdanını kendine rehber edinerek "Hâkimiyeti Milliye" yaşayacaktır. "Hâkimiyeti Milliye" üç büyük dayanak noktası tanır: Zekâ, irfan, hamiyet... Bunlar haricinde hiçbir şeye dayanamaz. Milletin hâkimiyeti, ne sermayelerin, ne içi boş siyasetlerin, ne kinlere, menfaatlara, ikbal ve geleceklere yönelik geçici heveslerin oyuncağı olamaz. Millet yaşamaya, hür ve bağımsız yaşamaya, yaşadıkça da mesut ve olgun bir ilerleme unsuru olmaya muhtaçtır. Hâkimiyetini bunun için kullanacaktır. Gazetemizin de gayesi, milletin bu ihtiyacıdır.

Heyeti Tahririye[1]

1 Yazı Kurulu. (Y.N.)

SİVAS'TA 3. KOLORDU KUMANDANI SALÂHATTİN BEYEFENDİ'YE DİYARBEKİR'DE 13. KOLORDU KUMANDANI CEVDET BEYEFENDİ'YE EVEREK'TE AHZI ASKER MUAMELÂT MÜFETTİŞİ KEMAL BEY'E*

(11 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 11.1.36 [1920]

Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanı Salâhattin Beyefendi'ye
Diyarbekir'de 13. Kolordu Kumandanı Cevdet Beyefendi'ye
Everek'te Ahzı Asker Muamelât Müfettişi Kemal Bey'e

Adana Valisi Celâl Bey'den gizli ve saklı olarak alınan yazıda, Maraş ve havalisindeki milli harekâtın Adana havalisine de yayılması icap eylediği takdirde, Kilikya havalisindeki Ermenilere karşı, hiçbir tecavüzde bulunulmaması ve bilhassa kendilerinin Kuvayi Milliye'ce temin edilmesi elzem olup, aksi halde bizim ile işbirliğine eğilimli olan Ermenilerin, tamamıyla Fransız tarafını tutmalarına sebebiyet vereceği ve bu keyfiyetin son derece gizli tutulması bildirilmektedir. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut[1]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 421. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

KONYA'DA 12. KOLORDU KUMANDANI FAHRETTİN BEYEFENDİ'YE*

(11 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 11.1.36 [1920]

Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye

Gizli ve özel vasıta ile Adana Valisi Celâl Beyefendi'ye aşağıdaki cevabın gönderilmesi istirham olunur.

8.1.36 [1920] tarihli yazıları cevabıdır.

Tecavüzlerde bulunulmaması hakkında icap edenlere gerekli talimat verildi. Milli teşkilatımızın Adana havalisinde yayılmasına ve genişlemesine ihtimam buyurmaları herkesçe bilinen hamiyetlerinden beklenir. Fransızlar, kendileri veya Ermeniler tarafından sebebiyet verilmedikçe tarafımızdan silahlı tecavüzlerde bulunulmamasını evvelce rica ettiklerinden, razı olunmuş ve o zaman lüzumlu talimat da verilmişti. Buna karşılık, geçici olarak işgalleri altında bulunan Kilikya havalisinde de milli teşkilatımızın serbestçe şekillenmesine ve genişlemesine engel olmayacakları kendi taraflarından taahhüt edilmişti. Buna göre, Osmanlı memurlarının müdahale ve yardımı mümkündür. Hürmet ve tazimat arz eyleriz. Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut[1]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 423. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

HARBİYE NAZIRI CEMAL PAŞA'YA*

(11 OCAK 1920)

Şifre
Aceledir.

Ankara 11.1.36 [1920]

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne

Daha sonra Hakkı Behiç Bey'e
gösterilecek.

PROPAGANDA

Maraş Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesi'nden gelen raporlarda; Fransızların Maraş-Islahiye yolu üzerindeki Şerefoğlu, Gölpınar, İloğlu, Ceceli, Sarılar, Şekerobası köylerini topla bombardıman ederek yaktıkları, İloğlu köyünü üç yüz mevcutlu bir müfreze ile basarak yağma ve facialara ve kötülüğe başladıkları, Maraş'ta yerli Ermenilerden sekiz yüz mevcutlu bir kıtanın kışlada hazırlandığı, bütün Ermeni gençlerinin silahlandırılmaya başlandığı, dağınık Ermeni hanelerinin boşaltılarak tekmil Ermenilerin kilisede toplandığı, Çukuroba mahallesindeki camii şerif içine bomba atmak üzere saklanmış olan üç Ermeni ele geçirildiği, bu esnada oradan geçen üç Fransız süvari neferinin Ezanı Muhammedi okuyan müezzine iki el silah attığı, Bababurnu'nda, Fransızların sekiz yüz kadar kuvvetleriyle ahaliyi feci surette katletmekte oldukları bildirilmektedir. Ermenileri geri çekerek, İslamlar aleyhindeki zulümlere nihayet vereceklerini söyleyen Fransızların bu defa birlikte İslam halkı katliam eyledikleri son derece dikkat çekicidir. Bu hal böyle devam eylediği takdirde Kuvayi Milliye'nin şiddetli ve kati müdahalesi zaruri olacak, genişlemesinden hasıl olacak mesuliyet tamamen Fransızlara ait kalacaktır. Hükümeti seniyenin de kati ve şiddetli bir şekilde vaki olan harekâtı protesto eylemesi ve Urfa, Maraş, Ayıntap'ın tahliyesini talep eylemesi lazımdır. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 422. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

ERZURUM 15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA*

(11 OCAK 1920)

Şifre
Zata mahsus.

Ankara, 11.1.36 [1920]

Erzurum 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne

"Muhtelif vasıtalar" kaydının her türlü yorumlara müsait olması ve bunun Avrupalıların en korktuğu katliam, Bolşeviklerle birlik gibi manaları içine alması bakımından, korkutmak için öyle bir kaydın protestoda bulunması, Dersaadet İzmir Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesi'nin teklifi üzerine uygun görülmüş ve tamim kılınmıştır, Efendim. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut[1]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 424. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

HÂKİMİYETİ MİLLİYE'YE ABONE KAYDI İÇİN TAMİM*

(11 OCAK 1920)[1]

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti çizgisi ve programı dahilinde ve Heyeti Temsiliye'nin nezareti altında, Ankara'da, haftada iki defa yayınlanmaya başlanan *Hâkimiyeti Milliye* gazetesinin ilk sayısından kâfi miktar posta ile gönderilmiştir. Senelîği üç yüz, altı aylığı yüz altmış kuruştan abone kaydedileceklerin abone bedellerinin Ziraat Bankası vasıtasıyla gönderilmesi ve bu konuda yol gösterme ve teşvikler icrası bilhassa rica olunur.

Mustafa Kemal

* Fuat Süreyya Oral, *Türk Basın Tarihi*, c.2 (1919-1965), Doğuş Matbaacılık Ltd. Şti., Ankara, 1968, s.125-126.

1 Yukarda belirtilen kaynakta, belgenin üzerinde tarih bulunmamaktadır. Yazar, bu tamimin, gazete çıktıktan bir gün sonra yollandığını belirtmektedir. *Hâkimiyeti Milliye*, yayına 10 Ocak 1920'de başlamıştır. (Y.N.)

GAZETELERE VE MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETLERİNE*

(11 OCAK 1920)

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi namına Mustafa Kemal Paşa Hazretleri tarafından 11.1.36 [1920] tarihiyle gelen telgraf suretidir.

İngiltere Hükümeti Birinci Nazırı Mistır Lloyd George'un İstanbul ve Boğazlar'ın milletlerarası bir hale sokulmasına ve Fransa ile İngiltere'nin birlikte buralarda üstünlüğe sahip bir şekilde hüküm icra edeceğine, Türk hükümetinin yeni merkezinin Anadolu'da olacağına ve İstanbul'un yalnız hilafet merkezi ve dini payitahı olarak kalacağına dair, Sulh Konferansı'na tekliflerde bulunacağını gazetelerde gördük. Hakkın, zulüm ve kuvvete galebe edeceğine emin olan milletimiz, Erzurum ve Sivas'ta toplanan kongreler kararları ve 11 Eylül 335 [1919] tarihli Beyanname ile, gelecekteki mukadderatın esas sınırlarını çizmiş ve bunu elde etmeye kuvvetle azmeylemiş bulunduğunu arz ile, genel barış ve selamete kötü tesir icra edeceği şüphesiz bulunan vaki olan tasavvurları şiddetle protesto eyleriz.

* *İzmir'e Doğru*, 14 Ocak 1920, No: 18, s.2; *Vakit*, 13 Ocak 1920, sayı 786; *İradei Milliye*, 19 Ocak 1920, No: 21, s.2. *İzmir'e Doğru* ve *İradei Milliye*'deki eski yazı metinler Kemal Şenoğlu ve Ahmet Hezarfen, *Vakit*'teki ise Ercüment Hüsnü Baki tarafından okunmuştur.
Telgrafın, Amiral Sir J. de Robeck tarafından 2 Şubat 1920 tarihiyle Earl Curzon'a gönderilen İngilizce çevirisi için bkz. *İngiliz Belgelerinde Atatürk*, Hazırlayan: Bilâl N. Şimşir, c.I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1992, s.356. (Y.N.)

1. FIRKA KUMANDAN VEKİLİ FEVZİ BEY'E*

(11 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 11.1.1920

İzmit'te: 1. Fırka Kumandan Vekili Fevzi Bey'e[1]

C. 9 ve 10.1.1920

Yahya Kaptan'ın milli harekâtın hizmetinde olduğu evvelce Fırka Kumandanı Rüştü Bey'in soruşturmasıyla ortaya çıkmıştı. Bu defa, öldürülerek ortadan kaldırıldığı bildirilmektedir. Takip ve kuşatma sebebinin ne olduğunun ve tarafınızdan takip müfrezesi kumandanına tebligatta bulunulup bulunulmadığının süratle bildirilmesini rica ederiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 210, s.239-240; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 210, s.1164.

1 1927 basımı *Nutuk*'taki bu başlık, 1934 ve sonraki basımlarda yer almamıştır. (Y.N.)

ERZURUM'DA 15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA*

(12 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 12.1.36 [1920]

Erzurum'da 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne

C.

Bolşeviklerin muvaffakiyetine dair verilen malumata şükran arz olunur. Hakikaten, vaziyet hamt olsun lehimize gelişmektedir. Dersaadet matbuatının vatansız kısmına karşı, heyeti merkeziyelerden tesirli beyanatlarda bulunulmaktadır. Burada "Hâkimiyeti Milliye" isminde bir gazete çıkarıyoruz. Görünüşte özel bir gazete halindedir. Yazıları Heyeti Temsiliye'miz tarafından verilmektedir. Lloyd-George, Mebusan'da[1] verdiği bir cevapta, Batum'da üç bin askerleri kaldığını, bunları da geri almak tasavvurunda oldukları, Rusya'ya on beş milyondan fazla masraf ettiklerini, fakat Fransa'nın daha az masraf ihtiyar eylemiş olduğunu, bununla beraber, artık her iki devletin Rusya işine asla müdahale etmemeye karar verdikleri, Bolşevizmin Sibirya'ya fazla girmesine karşı engelleyici tedbirler almak maksadıyla Amerika ile Japonya'nın görüşme halinde bulunduğu bildirilmektedir. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut[2]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1955, sayı 12, Vesika No: 292. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur.
Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.440'ta, yukardaki telgraf 13.1.1920 tarihiyle yer almıştır. (Y.N.)

1 İngiliz Avam Kamarası kastediyor. (Y.N.)

2 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

1. KOLORDU KUMANDANI MİRALAY CAFER TAYYAR BEYEFENDİ'YE*

(12 OCAK 1920)

Şifre
Zata mahsustur.

Ankara
12.1.36 [1920]

1. Kolordu Kumandanı Miralay Cafer Tayyar Beyefendi'ye

Dersaadet'te Prens Sabahattin Bey'le görüşülmüştür. Adı geçen, mebus olmak arzusunda ise de, Padişah'ın Meclisi Mebusan'ı arzu etmediğini, hatta geçenlerde huzura kabul olunduğu zaman, iki defa; "Namuslu adam bu Meclis'e girmez" dediğini söylemiştir. Prens'in sözleri ve genel ahvali, bir nezaret kabulünden ziyade bir kabine teşkiline eğilimli görünmektedir. Adı geçen, Kuvayi Milliye'nin fevkalade lehtarıdır. İzmir harekâtını pek meşru kabul etmektedir. Kuvayi Milliye reisleriyle Dersaadet'te işbirliği etmeye hazırdır. 12.1.1920

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: Ahmet Bedevi Kuran, *Osmanlı İmparatorluğunda İnkılâp Hareketleri ve Milli Mücadele*. Çeltüt Matbaası, İstanbul, 1959, s.741. Telgrafın, Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Bey'e gönderilen örneği için bkz. "Fahrettin Altay Yazıyor: Millî Mücadele Hatıralarım", *Hayat* haftalık mecmua, c.1, sayı 6, yıl 1956, s.13. Ahmet Bedevi Kuran'ın kitabındaki eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

NAZİLLİ'DE HEYETİ TEMSİLİYE ÜYELERİNDEN REFET BEYEFENDİ'YE*
(12 OCAK 1920)

Gayet aceledir.

Ankara, 12.1.36 [1920]

Nazilli'de Heyeti Temsiliye Üyelerinden Refet Beyefendi'ye

İzmir Kuzey Cephesi Kumandanı Miralay Kâzım Bey'den alınan şifrede, Yunanlıların 14 Kânunusani 36'da [14 Ocak 1920'de] ilhak ilan eyledikleri takdirde, cephede yapacağı taarruzlardan başka kuzey ve Salihli cephelerinde belli akıncı müfrezeleriyle baskınlar yapması ve İzmir, Manisa'ya gönderdiği fedakâr arkadaşlarla da dahilde karışıklık çıkarılması tertip edildiği ve keyfiyetten Demirci Efe'ye de malumat verildiği bildirilmektedir. Bütün cephede hareket birliği için bu hususta tarafı âlilerinden icabının icrasına girişilmesi istirham olunur. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

* Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Arşivi, Dolap 49, Göz 1, Dosya 5'ten fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, Aralık 1960, yıl 9, sayı 34, Vesika No: 845. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

KARESİ'DE İZMİR KUZEY MINTIKASI MÜDAFAAİ HUKUK HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(12 OCAK 1920)

Ankara, 12.1.36 [1920]

Karesi'de İzmir Kuzey Mıntıkası Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesi'ne

C. 9.1.36 [1920]

Görüşleriniz tamamen isabetli ve uygundur. Âcizane hakkımdaki teveccüh ve itimadınıza şükran arz eylerim.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Arşivi, Dolap 49, Göz 1, Dosya 5'ten fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, Aralık 1960, yıl 9, sayı 34, Vesika No: 844. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

5. FIRKA KUMANDANLIĞI'NA*

(12 OCAK 1920)

5. Fırka Kumandanlığı'na

Amasya Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti'nin teşkili hususunda gösterilen biraderane gayretlerine bilhassa teşekkür ederek, hemşiremiz hanımefendiye ihtiramlarımızın iletilmesini rica, muvaffakiyetlerini temenni eyleriz.

Mustafa Kemal

Amasya Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti Riyaseti'ne

Vatan müdafaası hususunda Amasya hanımlarının tertemiz riyasetlerinde gösterdikleri gayret eserleri,[1] Heyetimizce müstelzimi şükran ve memnuniyet olmuştur.[2] Vatanperverane mesailerinde muvaffakiyet temenni ederiz. İhtiramlarımızın kabulünü rica ederiz.

12.1.1336 [1920]

Mustafa Kemal

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Atatürk Özel Arşivi, Klasör 29, Dosya 1336/26, Fihrist 6/1'den aktaran: Emine Kısıklı, "Sivas Kongresi'nin Milli Mücadelede Kamuoyu Oluşturulması Açısından Önemi", *Atatürk Yolu*, Mayıs 1988, yıl 1, sayı 1, s.42.

1 Yukarda belirtilen kaynakta "âsân-ı himmet" (gayret kolaylığı) şeklinde yer almıştır. Doğrusu "âsâr-ı himmet" (gayret eserleri) olmalıdır. (Y.N.)

2 "... teşekkür ve memnuniyeti gerektirmiştir." (Y.N.)

9 OCAK 1920 TARİHLİ TAARRUZ PLANINA EK*

(13 OCAK 1920)

61. Fırka Kumandanı Miralay Kâzım Beyefendi'ye

Gayet gizli ve yalnız
zata mahsustur.

Numara
57

Ankara, 13.1.36 [1920]

9.1.36 [1920] tarih ve 55 numaralı yazıya ektir:

9.1.36 [1920] tarih ve 55 numaralı gayet gizli ve yalnız zata mahsus yazının altıncı maddesinde 12. Kolordu Kumandanlığı'nın bölgesi aşağıdaki gibi düzeltilir:

Kütahya, Afyon Karahisar, Isparta, Burdur, Antalya mutasarrıflıklarıyla, Konya vilayeti 12. Kolordu'ya: Niğde ve Kayseri sancakları 3. Kolordu'ya aittir.

M. Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: Kâzım Özalp, *Milli Mücadele 1919-1922, II, Belgeler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1972, s.181. Ayrıca bkz. Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Milli Mücadele*, c.2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1987, s.79. Kâzım Özalp'ın kitabındaki eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

KONYA BAŞMÜDÜR VEKİLİ SABİT BEYEFENDİ'YE*

(13 OCAK 1920)

Surettir

Konya Başmüdir Vekili Sabit Beyefendi'ye

Ankara
C. 87

C. 11.1.36 [1920]

Telgraf memurlarımızın bu memleket ve millete olan sadakatları ve hamiyetleri, gösterdikleri gayretleriyle teyit olunmuştur. Antalya Heyeti Merkeziyesi'ne, milli teşkilat makamları arasındaki haberleşmeden başka çekilecek telgrafnamelerin bittabi ücrete tabi olacağı cevaben bildirilmiştir, Efendim.

13 Kânunusani sene 336
[13 Ocak 1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Fotokopisi Atatürk'ün Bütün Eserleri Arşivi'nde bulunan belge için bkz. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, DH. KMS. (Dahiliye Nezareti Kalemi Mahsus Müdiriyeti) 1338. C.9. D.53-4. V. 36. F. 57. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI

13 Ocak 1920 tarihli ve "Konya Başmüdür Vekili Sabit Beyefendi'ye" başlıklı belge. İlk kez bu eserde yayımlanmaktadır. (Y.N.)

3. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA*

(14 OCAK 1920)

Adet
64

Ankara
14.1.36 [1920]

3. Kolordu Kumandanlığı'na

1. Bazı Fransız memurlarının aldatıcı olan tatlı sözlerine rağmen, bir hayli zamandan beri, Islahiye, Ayıntap, Maraş, Kilis ve Zeytun taraflarında devlet memurlarıyla İslam ahaliye ziyadesiyle zulüm yapmaya başlamış oldukları ve bu arada birçok İslamı şehit ettikleri, gelen raporlar muhteviyatından malumu âlileri olmuştur. Bu hususta, kararlaştırılan plan muhteviyatının süratle tatbiki ile İslam ahalinin ümitsiz kalmamalarına gayret olunmasını vatani gayretlerinden bekleriz.

2. Elbistan Heyeti Merkeziyesi, adı geçen havalideki İslam ahalide tam uyanış hasıl olduğunu ve fakat ne kadar fazla silahlandırılacak olurlarsa o kadar milli hakların müdafaa edileceğini beyan etmektedir. Bu hususta nazarı dikkati âlilerini çekmeyi vatani bir vazife sayarız. Elbistan'dan Pazarcık'a yardım kararlaştırılıp silahların mevcut olmaması yüzünden gönderilemediği mahallinden bildirilmektedir. Elbistan'a kâfi miktar silah gönderilmesini bilhassa rica ederiz.

Heyeti Temsiliye
M. Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 437. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

PADİŞAH'A*

(14 OCAK 1920)

Atebei Seniyei Hazreti Hilafetpenahi'ye

Ankara
14 Kânunusani 336
[14 Ocak 1920]

Çıkış yeri: Ankara
Numarası: Numarasız
14 Kânunusani 336 [14 Ocak 1920]
Saat: 7 sonra

Milli Meclis'i teşrifi şahanelerinden mahrum bırakan rahatsızlık, bütün tebaai hümayunları[1] arasında Heyeti Temsiliye'mizi de pek ziyade üzüntüye düşürdü. Cenabı hafızı hakiki, vücudu hümayunlarını kevni[2] ve semavi afetlerden korusun. Âmin.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

* *Atatürk ile İlgili Arşiv Belgeleri (1911-1921 Tarihleri Arasına Ait 106 Belge)*, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın No: 1, Gn. No: 060, Ankara, 1982, s.78 ve 188, Belge No: 79; *Hâkimiyeti Milliye*, 20 Ocak 1920, No: 3, s.3; *İkdam*, 20 Ocak 1920, sayı 8240; *Yeni Gün*, 20 Ocak 1920, sayı 305; *Vakit*, 20 Ocak 1920, sayı 793. Eski yazı belge ve metinler Ercüment Hüsnü Baki, Ahmet Hezarfen ve Kemal Şenoğlu tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 "Mukaddes tebaamız" anlamında. (Y.N.)

2 Dünya ve varlıkla ilgili. (Y.N.)

DENİZLİ MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ RİYASETİ'NE*

(14 OCAK 1920)

Denizli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Riyaseti'ne:

Sivas hanımları "Anadolu Kadınları Müdafaai Hukuk Cemiyeti" namıyla merkezi Sivas'ta olmak üzere bir cemiyet teşkil etmişlerdir. Zarf içinde gönderilen nizamnameler icabınca, vatan selamet ve saadeti namına, milletin valide ve hemşireleri sıfatıyla, eşlerinin yanı başında yer alarak milli mesaiye katılmışlardır. Hanımlarımızın da, milli ve vatani menfaatlarla şiddetle alakadar olduklarını bu şekilde ispat etmeleri, bütün cihan gözünde ve bilhassa Avrupa'nın bize muhalif olan kamuoyu arasında, Türklerin asil bir zihniyete sahip ve gelecekte her türlü gelişme kabiliyeti ve kuvvetine sahip olduğuna kanaat doğuracağından, Heyeti Temsiliye'ce, teşebbüs, büyük bir takdir, memnuniyetle karşılanmış ve bütün Anadolu hanımlarının aynı hamiyet eserlerini göstermeleri temenniye değer görülmüştür. Dolayısıyla, oraca da hanımefendilerin teşvikiyle bir cemiyet teşkil ettirilerek, neticesinin bildirilmesi temenni olunur, Efendim.

14 Kânunusani 336 [14 Ocak 1920]

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

* Ahmet Akif Tütenk, *Milli Mücadele'de Denizli*, Ahenk Matbaası, İzmir, 1949, s.75.

15. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA*

(14 OCAK 1920)

Ankara, 14.1.1336 [1920]

15. Kolordu Kumandanlığı'na

Yunanlıların resmi veya gayri resmi Aydın vilayetinin ilhakını ilan etmeleri veyahut İtilaf devletlerinin Sivas Milli Kongresi'nin çizmiş olduğu sınır dahilindeki Anadolu'yu taksime uğratacak herhangi bir teklifin tebliği halinde, hilafet ve saltanat makamı ve merkezi hükümet ve Milli Meclis hiçbir teşebbüs veya hareketle yukarıda arz edilen tehlikelere karşı bir tedbir alacak vaziyette bulunmadıkları takdirde veyahut yapılacak her tür barışçı teşebbüsler verimli bir netice vermez ise, sırf son bir tedbir olmak ve tekmil memleketin kuvvetlerini bir maksat uğrunda kullanmak ve Sivas Milli Kongresi kararlarının ikinci maddesi hükümlerini verimli bir neticeye ulaştırmak ve milli tarzda tatbik edilmek üzere, milli bir plan tertip edilmiş ve tarafınıza gönderilmiş ise de, gecikmesi ihtimalinden dolayı, esas mühim maddeleri aşağıda arz olunur:

[...][1]

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.446-448.

1 Telgrafın sonraki kısmında, 9 Ocak 1920 tarihli taarruz planına yer verilmektedir. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*'de bu planı "Millî Plan" diye anmaktadır. (Y.N.)

MECLİSİ MEBUSAN RİYASETİ'NE*

(14 OCAK 1920)

Meclisi Mebusan Riyaseti Celilesine

Milli hâkimiyetin, en mühim bir hayati devremizde uzun bir müddet tecelli ettirilmemiş olmasından doğan mücahedelerimiz, muhterem Milli Meclis'in açılmasıyla neticelerinden birini elde etmiş oluyor. Heyetimiz, milli mukadderatı, en meşru ve en kanuni inceleme ve muhakeme mercii olan Meclis'e bırakmış olmakla müftehir ve bahtiyardır. Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Teşkilatı altında kuvvetlerini, emellerini ve ruhlarını birleştirmiş olan millet, bugünden itibaren yalnız kendi iradesini temsil ve fiilen hâkim kılacak olan Meclis'in bekçisi vaziyetindedir ve bağımsızlık ve mevcudiyetinin sonuna kadar müdafaası emrinde, onun en fedâkar bir dayanak yeridir. Heyetimiz, bu itibarla, Milli Meclis'e yönelik olan milli emellerin ve taleplerin kuvvet ve mahiyeti hakkında olduğu gibi, bugünden itibaren muhterem mebusların omzuna yüklenecek olan tarihi mesuliyetin derecesi hususunda da, muhterem temsilcilerimizin vukuf ve sağlamlığından emin ve tatmin olmuş olarak ihtiramkârane tebriklerini takdim ve muhterem heyete iletilmesini istirham eyler.

14.1.36 [1920]

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

* *Hâkimiyeti Milliye*, 20 Ocak 1920, No: 3, s.3; *Vakit*, 20 Ocak 1920, sayı 793; *İkdam*, 20 Ocak 1920, sayı 8240; *Izmir'e Doğru*, 21 Ocak 1920, No: 20, s.2. Ayrıca bkz. Kâzım Özalp, *Millî Mücadele*, c.2, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1971, s.85-86; *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarih Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.163-164.
Hâkimiyeti Milliye ve *Izmir'e Doğru*'daki eski yazı belgeler Kemal Şenoğlu, *Vakit* ve *İkdam*'dakiler ise Ercüment Hüsnü Baki tarafından okunmuştur. (Y.N.)

KONYA'DA 12. KOLORDU KUMANDANI FAHRETTİN BEYEFENDİ'YE*

(15 OCAK 1920)

Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye

Konya Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'nce milli teşkilata memur Binbaşı Hüsnü ve Abdi Beylerin vazife ve salahiyetlerini suiistimal etmekte oldukları istihbar kılınmıştır. İşin doğrusunun araştırılarak bildirilmesini rica ederim, Efendim.

15.1.1920
Heyeti Temsiliye namına
M. Kemal

* "Fahrettin Altay Yazıyor: Millî Mücadele Hatıralarım", *Hayat* haftalık mecmua, c.1, sayı 8, yıl 1959, s.15.

ÇAL ŞUBESİNE*

(15 OCAK 1920)

7. Fırka Kumandanlığı eliyle
Çal Şubesine gönderilen telgraf.

Dersaadet'ten verilen malumata göre, Fransız temsilcisinin, İzmir, Antalya, Kilikya'nın mutlaka tahliye edileceğini kati surette söylediği, Clemenceau ile uyuşamadıkları ve hatta Fransız matbuatının Clemenceau'nun bu kere Lloyd George'un tuzağına düşmediğine dair görüşler ortaya koydukları bildirilmektedir, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Çal Şubesine
Yukarıdaki malumatın heyeti milliyelere tebliği 7. Fırka Kumandanlığı'nın 16.1.36 [1920] tarih ve 1515 numaralı telgrafıyla bildirilmektedir.

İcrası
21.1.36 [1920]

Kalem Reisi
Tevfik

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 112/19348'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.164-165. Belgenin "Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Bekir Sami Beyefendi'ye" gönderilen 12 Ocak 1920 tarihli örneği için bkz. Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter.

ERUH, GARZAN AŞİRETİ REİSİ MUSA VE ZİNYA AŞİRETİ REİSİ RESÛL BEYLERE VE ARKADAŞLARINA

(15 OCAK 1920)

Tel Ankara, 15.1.36 [1920]

Eruh, Garzan Aşireti Reisi Musa ve
Zinya Aşireti Reisi Resûl Beylere ve Muhterem Arkadaşlarına

C.

Kürdistan'ın, Osmanlı camiamızın ayrılmaz bir parçası olduğuna, milli bağımsızlık ve toprak bütünlüğünün müdafaası uğrunda bütün Kürtlerin Türk kardeşleri ile beraber hayatlarını fedaya hazır bulunduklarına dair hükümete, yabancı temsilcilerine çektiğiniz telgrafı büyük bir kıvançla öğrendik. Fedakâr Kürt kardeşlerimizin bu hamiyetli ve dini eserlerine şükran arz eyleriz.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Atatürk Özel Arşivi, Klasör 10, Dosya 1335/25-33, Fihrist 30-5'ten fotokopisiyle birlikte aktaran: *Atatürk Özel Arşivinden Seçmeler IV*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s.192, Belge No: 60. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

GARZAN'DA KÜRDİSTAN MEŞAYİHİ İZÂMINDAN HAZRETİ ZİYAEDDİN EFENDİ HAZARÎYLE ARKADAŞLARINA*

(15 OCAK 1920)

Ankara
15.1.36 [1920]

Garzan'da Kürdistan Meşayihi İzâmından[1]
Hazreti Ziyaeddin Efendi Hazarîyle[2] Muhterem Arkadaşlarına

C.

Kürdistan'ı Osmanlı camiasından ayırarak düşmanların kucağına atmaya çalışanları lanetleyen telgrafnamelerini büyük bir kıvanç ve sevinçle öğrendik.

Böylece Türk ile Kürt, bu iki öz kardeş, dindaş, el ele vererek mukaddes birliğini müdafaaya kararlı oldukça, Cenabı Allah'ın yardımıyla şüphesiz vatanımız, bağımsızlığımız kurtulacaktır.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Atatürk Özel Arşivi, Klasör 10, Dosya 1335/25-33, Fihrist 30-2, 30-3'ten fotokopisiyle birlikte aktaran: *Atatürk Özel Arşivinden Seçmeler IV*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s.193-195, Belge No: 61.

1 Meşayihi İzâm: Büyük Şeyhler. (Y.N.)

2 Hazarî: Köyde, kasabada yaşayanlar. (Y.N.)

15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR'E*

(15 OCAK 1920)

Ankara, 15.1.1336 [1920]

İstanbul'da Mütareke'den sonra 250 bin Rum ve Ermeni Amerika'dan gelmiş ve yerleşmiştir. Rumlar İstanbul'da siyasi temsilciler nezdinde Rumlar için bir ahzı asker şubesi[1] teşkil etmişler, bir de mehakim şubesi[2] teşkil eylemişlerdir; son hafta zarfında Yunan subayları ve askerleri İstanbul'da fazlalaşmıştır. Atina Mebuslar Meclisi, İstanbul'da bir darülfünun,[3] asarı atika[4] mektebi teşkiline karar vermiştir. Pire'de, kral taraftarları ile Venizelos taraftarları arasında kanlı çatışmalar olmuş, İstanbul'dan iki Fransız taburunun denizden sevk edildiği görülmüştür. Bunların Pire'ye gideceği rivayet olunuyormuş.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.445-446.
1 Askerlik Şubesi. (Y.N.)
2 Mahkemeler. (Y.N.)
3 Üniversite. (Y.N.)
4 Eski eserler. (Y.N.)

EDİRNE'DE 1. KOLORDU KUMANDANI CAFER TAYYAR BEYEFENDİ'YE*
(15 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 15.1.1920

Edirne'de 1. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Beyefendi'ye

Vilayet'in, milli teşkilatın şekillenmesi ve genişlemesi hususundaki mesaide ağır davranan bir hareket tarzı takip eylediği bildirilmektedir. Mukadderatımızın söz konusu olduğu şu kati ve tarihi devirde, milli birlik ve teşkilatın en kuvvetli bir hale gelmesi lüzumunu arza lüzum yoktur. Zatıâlileri gibi, hamiyet ve fedakârlığı ile tanınmış muktedir bir arkadaşımızın Edirne'de bulunuşu ve bilhassa silahlı teşkilatın temini emrinde makam ve memuriyetinizin en müsait bir şekilde oluşu, Heyeti Temsiliye'miz için büyük bir teselli, milletimiz için büyük bir kurtuluş ümididir. Rum silahlı teşkilatına karşı, eke[1] göre silahlı milli müfrezeler teşkili, fedakâr subay arkadaşlarımızın nam değiştirerek, sivil olarak en mühim mahallere tayini vesaire gibi acil tedbirlere girişilerek Trakya Paşaeli Heyeti Merkeziyesi'nin de teşkilat hususunda her vakitten ziyade uyanık bulunmalarını rica ve ihtiramlarımızı takdim eyleriz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 250, s.293; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 250 a, s.1223.

1 Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Nizamnamesi'nin eki kastediliyor. Bkz. *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.5, Kaynak Yayınları, İstanbul, Nisan 2001, s.19-21. (Y.N.)

TRAKYA PAŞAELİ HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(15 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 15.1.1920

Edirne'de Trakya Paşaeli Heyeti Merkeziyesi'ne

5.1.1920 tarihli rapor alındı. Silahlı teşkilatın tanzim ve tensiki için Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey'e rica edildi. Galip Bahtiyar Bey teşrif ettiler. Fikir alışverişinde bulunduk. Hükümet, Milli Meclis bu konuda bir karar verinceye kadar milli teşkilat makamları arasında cereyan eden telgraf haberleşmesini servis olarak kabule mecburdur. Yazışmalar bittabi ücrete tabidir. Hürmet arz eyleriz.

Heyeti Temsiliye Namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.293-294, Vesika No: 250, s.293-294; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 250 b, s.1223-1224.

KUMANDANLAR VASITASIYLA HEYETİ MERKEZİYELERE*

(17 OCAK 1920)

Şifre

Ankara
17.1.36 [1920]

Kumandanlar Vasıtasıyla Heyeti Merkeziyelere

Yılbaşı günü, İzmir'de bazı Yunan ve Rum gençleri ellerinde bayraklar olduğu halde, hükümet konağı civarına gelerek nümayiş yapmaya teşebbüs etmişlerse de, yabancı temsilcilerinin ve Yunan kıtalarının müdahalesiyle dağıtılarak bu suretle Yunanlıların tasavvur ettikleri ilhak ve bağımsızlık keyfiyetinin neticesiz kaldığı anlaşılmıştır, Efendim. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandanı[1]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 438. Telgrafın, "Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti Âliyesine" başlıklı örneği için bkz. *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.165. *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*'ndeki eski yazı belge Ercümend Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

BALIKESİR'DE KUZEY CEPHESİ KUMANDANI KÂZIM BEYEFENDİ'YE*

(17 OCAK 1920)

Şifre

Ankara
17.1.36 [1920]

Balıkesir'de Kuzey Cephesi Kumandanı Kâzım Beyefendi'ye

C. 15.1.36 [1920]

İzmir'in ilhak ve bağımsızlığının ilanı teşebbüsünün fiil mevkiine çıkamaması hasebiyle kıtalara verilen emir uygundur. Ancak, Kuvayi Milliye'den ihtiyaçtan fazlasının iadelerinde ihtiyaç olduğunda süratle tekrar toplanmalarının temini için tedbirler alınması rica olunur, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 439. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

NAZİLLİ'DE MİRALAY REFET BEYEFENDİ'YE*

(17 OCAK 1920)

Şifre

Nazilli'de Miralay Refet Beyefendi'ye

İzmir'in ilhak ve bağımsızlığının ilanı teşebbüsünde fiil mevkiine çıkamaması hasebiyle, kati bir taarruz icrasına kadar toplanmış olan kuvvetlerden ihtiyaçtan fazlasının ihtiyaç olduğunda süratle cepheye tekrar gelmeleri emniyet altına alınarak yerlerine tedricen iadeleri, Kuzey Cephesi Kumandanlığı'nca kıtalara emredilmiştir, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 440. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

SİVAS VALİSİ REŞİT PAŞA'YA*

(18 OCAK 1920)

Suret

Kuzey Cephesi Kumandanı Kâzım Bey'den alınan malumatta, İngiliz miralaylarından Birmingham'ın İzmir'in tahliye edilmesinin muhakkak olduğunu özel surette söylediği bildirilmektedir.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne

Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'nden alınan telgrafname sureti malumat için yukarıya nakledilmiştir. Efendim.

19 Kânunusani 336 [19 Ocak 1920]

Sivas Valisi
Reşit

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2783'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.166. Ayrıca bkz. Nurettin Peker, *1918-1923 İstiklâl Savaşı'nın Vesika ve Resimleri, İnebolu ve Kastamonu Havalisi, Deniz ve Kara Harekâtı ve Hatıralar*, Gün Basımevi, İstanbul, 1955, s.122-123. Peker'in kitabında 20 Ocak 1920 tarihiyle yer almıştır. (Y.N.)

DERSAADET'TE MEVKİİ MÜSTAHKEM KUMANDANI ŞEVKET BEYEFENDİ'YE*

(18 OCAK 1920)

Şifre Ankara, 18.1.1920

Dersaadet'te Mevkii Müstahkem Kumandanı Şevket Beyefendi'ye

Gebze ve Kartal heyeti idareleri, evvelce merkezi hükümet ile münasebet kesildiği zamanlar, doğrudan doğruya Heyeti Temsiliye'ye bağlanmıştı. Son günlerde meydana gelen hadiseler sebebiyle nazarı dikkati çeken havalinin, İstanbul vilayeti sınırı dahilinde bulunması dolayısıyla, Dersaadet Heyeti Merkeziyesi'nce idare edilmeye başlandığı istihbar kılınmıştır. Mahallerine lüzumlu tebligat icrası için, bu konudaki kararların ve bazı müşkülata maruz kaldığından bahis ile müracaatta bulunan Doktor Enis Fahri Bey namında bir zatın Dersaadet Heyeti Merkeziyesi'nce bu civara memur edilip edilmediğinin bildirilmesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 212, s.240-241; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul,1961, Vesika No: 212 b, s.1166.

MİSAKI MİLLİ İLE İLGİLİ BELGELER*

(19 OCAK-17 ŞUBAT 1920)

* Bu bölümde, ilk taslağını Mustafa Kemal Paşa'nın kaleme aldığı ve 28 Ocak 1920 günü Meclisi Mebusan'ın özel ve gizli bir toplantısında mebuslarca imza edilerek kabul edilen Misakı Milli Kararı'yla ilgili belgelere yer verilmiştir. İlk iki belge, aynı zamanda Müdafaai Hukuk Grubu Programı olarak düşünülmüş Misakı Milli taslaklarıdır. Son üç belge ise, Meclisi Mebusan'da kabul edilen Misakı Milli Kararı'nın değişik metinleridir; aralarında çok küçük farklar bulunmaktadır.
İlk belge, Mustafa Kemal Paşa'nın yazdığı 19 Ocak 1920 tarihli taslaktır.
İkinci Misakı Milli taslağı ise, İsmet Bey (İnönü) tarafından yazılan ve Mustafa Kemal Paşa'nın imzaladığı 21 Ocak 1920 tarihli Müdafaai Hukuk Grubu Programı'dır.
Her iki taslak da, Erzurum ve Sivas kongrelerinde kabul edilen nizamname, beyanname ve kararlardaki esasları, hemen hemen aynı ifadelerle içermektedir.
Üçüncü belge, Erzurum Mebusu Celâlettin Ârif'le birlikte 121 mebus tarafından imzalanan 28 Ocak 1920 tarihli Misakı Milli Kararı'dır. Bu karar, Meclisi Mebusan'ın zabıtlarda yer almayan özel ve gizli bir toplantısında mebuslarca imza edilerek kabul edilmiştir. İmzalardan bir kısmı, toplantı sonrasındaki günlerde alınmış olabilir.
Dördüncü belge, 6 Şubat 1920'de Rauf Bey tarafından Mustafa Kemal Paşa'ya bildirilen karar metindir.
Beşinci belge ise, Meclisi Mebusan'ın 17 Şubat 1920 tarihli oturumunda iç ve dış kamuoyuna açıklanması kabul edilen ve o günkü zabıtlara giren Misakı Milli metnidir.
Misakı Milli'nin hazırlanması, kararlaştırılması ve açıklanması süreci özetle şöyledir:
Misakı Milli esasları, ilk haliyle Erzurum ve Sivas kongrelerinde kararlaştırılmıştır.
Mustafa Kemal Paşa'nın başkanlığındaki Heyeti Temsiliye'nin Ocak 1920'nin ilk günlerinde Ankara'ya gelen mebuslarla yaptığı görüşmelerde, Meclisi Mebusan'da kurulması planlanan Müdafaai Hukuk Grubu Programı saptanır ve Hüsrev Bey'e (Gerede) verilerek İstanbul'a gönderilir. Mustafa Kemal'in ve Heyeti Temsiliye üyelerinin imzaladığı bu taslağın daha sonra İngilizlerin eline geçmemesi için Ankara'ya geri gönderildiği belirlenmektedir. O metinle Mustafa Kemal'in yazdığı 19 Ocak 1920 tarihli taslağın içeriğinin aynı olup olmadığı saptanamıyor. Daha sonra İsmet Bey'in yazıp Mustafa Kemal'in

imzaladığı 21 Ocak 1920 tarihli "Müdafaai Hukuk Grubu Programı" taslağı da İstanbul'a gönderilmiştir. Meclisi Mebusan 12 Ocak 1920 günü açılır. 22 Ocak 1920 günü yapılan özel ve gizli toplantıda Mustafa Kemal Paşa'nın gönderdiği "Grup Programı" okunur ve izleyen günlerde gerçekleşen bir dizi toplantıdaki görüşmelerde bir komisyon kurulması kararlaştırılır. Kurulan komisyon taslak üzerinde bazı değişiklikler yaptıktan sonra, 28 Ocak 1920 günü gerçekleşen özel ve gizli toplantıda, Erzurum Mebusu Celâlettin Ârif ve 121 mebusun imzalarının bulunduğu "Ahd ve Misakı Milli" Kararı kabul edilir. Misakı Milli'yi Meclisi Mebusan üyelerinin tamamına yakını imzalamıştır. Belgedeki imzalardan bir kısmı toplantıdan sonra alınmış olabilir. Böylece başlangıçta bir "Grup Programı" olarak düşünülmüş olan Misakı Milli, Meclis kararına dönüşür.

Rauf Bey, kabul edilen kararı, "Ahd ve Misakı Milli gizli olarak aşağıdadır" diye başlayan 6 Şubat 1920 günlü yazıyla Mustafa Kemal'e bildirir. Mustafa Kemal Paşa, Ankara'da hazırladıkları taslaktaki "sınırlarımız dahilinde" ifadesinin "Mütareke hattı dahil ve haricinde" şeklinde değiştirildiğini öğrenince, 7 Şubat'ta Rauf Bey'e verdiği cevapta, bu değişikliği kastederek "sınır hakkındaki prensiplerimizle esaslı fark yapılmıştır" der.

Misakı Milli'nin, Meclisi Mebusan'ın resmi bir toplantısında okunması ve tutanaklara geçirilmesi, 17 Şubat 1920 günü gerçekleşir. Bu oturumda Misakı Milli'nin iç ve dış kamuoyuna açıklanması karar altına alınır. Karar, ertesi gün, 18 Şubat 1920 tarihinde uygulanır.

23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi Ankara'da açıldıktan sonra, "haricinde" sözcüğü Mustafa Kemal Paşa'nın talimatıyla Misakı Milli Kararı metninden çıkarılmıştır. Bu olguyu kanıtlayan, belge Prof. Dr. Nejat Kaymaz'ın özel arşivinde bulunmaktadır. Cumhuriyet döneminde yayımlanan metinlerde genellikle "haricinde" sözcüğü yoktur.

Misakı Milli konusunda daha geniş bilgi için bkz. Nejat Kaymaz, "Mîsâk-ı Millî Üzerinde Yapılan Tartışmalar Hakkında", *VIII. Türk Tarih Kongresi/ Kongreye Sunulan Bildiriler*, c.III, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1983, s.1941-1958; Prof. Dr. Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi*, c.II, Ulusal Direnişten Türkiye Cumhuriyeti'ne, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1992, s.82-91; Doğu Perinçek, *Kemalist Devrim-4/ Kurtuluş Savaşı'nda Kürt Politikası*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Kasım 1999, s.210 vd.

17 Şubat 1920'de Meclisi Mebusan zabıtlarına geçen Misakı Milli metninden sonra, 19 Ocak 1920 tarihinden itibaren, Mustafa Kemal Paşa'ya ait belgeler bu eserde tarih sırasıyla yer almaya devam edecektir. (Y.N.)

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN HAZIRLADIĞI İLK MÜDAFAAİ HUKUK GRUBU PROGRAMI VE MİSAKI MİLLİ TASLAĞI*

(19 OCAK 1920)

Altta imza koyan mebuslar, aşağıdaki maddelerde birleşerek, barışın yapılmasına kadar Müdafaai Hukuk Grubu namıyla grup teşkil etmişlerdir.

1. Osmanlı Devleti ile İtilaf devletleri arasında 30 Teşrinievvel 1334 [30 Ekim 1918] tarihli Mütareke'nin yapılması sırasında sınırlarımız dahilinde[1] kalan ve hükümeti seniyenin idaresi altında bulunan ve her noktası İslam çoğunluğuyla meskûn

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, Atatürk Arşivi, Klasör 21, Dosya 1336/6, Fihrist 2-1'den aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1977*, Ankara Genelkurmay Basımevi, 1977, s.41-44, Belge: 8. Metin, Prof. Dr. Nejat Kaymaz tarafından aslıyla karşılaştırılmıştır.
Belgenin altında Mustafa Kemal'in imzası yoktur. Başlık da bulunmamaktadır. Genelkurmay Başkanlığı'nın yayımladığı *Atatürk Haftası Armağanı*'nda belirtildiğine göre, belgenin, Misakı Milli taslaklarından biri olduğu ve Mustafa Kemal'in emriyle veya onun tarafından dikte ettirilerek yazıldığı "anlaşılmaktadır". *Atatürk Haftası Armağanı*'nda, bu belgenin altında "19.1.36'da [1920'de] yazılarak verilmiştir" şeklinde bir not bulunduğu ve bu yazının Mustafa Kemal Paşa'nın el yazısına "benzediği" kaydedilmektedir.
Mustafa Kemal, 29 Şubat 1920'de Talât Paşa'ya yazdığı mektupta şunları söylemektedir:

> "Merkezi hükümete baskı yaparak Mebusan seçimlerini icra ettirdik. Şimdi toplanan mebuslar hemen istisnasız bizim esaslarımız dairesinde tarafımızdan yapılan bir programı kabul etmişlerdir. Bununla yetinmeyerek, söz konusu programı disiplin dairesinde müdafaa etmek üzere seksenden fazla mebustan meydana gelen 'Felâhı Vatan' namı altında bir çoğunluk grubu vücuda getirdik." Bkz. *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, 6. cilt, s.411.

Mustafa Kemal, 2 Şubat 1923 günü İzmir'de yaptığı konuşmada şöyle demektedir:

> "Birçok milletvekilleri geldiler ve kendileriyle karşılıklı konuştuk ve bunun sonucu 'Misakı Milli' denilen değişmez esasları tespit ettik ve gidenlerin eline verdik." Bkz. Sadi Borak, *Atatürk'ün Resmi Yayınlara Girmemiş Söylev Demeç Yazışma ve Söyleşileri*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Şubat 1997, s.172.

Mustafa Kemal, *Nutuk*'la Misakı Milli hakkında şöyle demektedir:

> "Efendiler, milletin emellerini ve maksatlarını da, kısa bir programa esas olacak şekilde toplu bir tarzda ifadesi de görüşüldü. *Misakı Milli* unvanı verilen bu programın ilk müsveddeleri de, bir fikir vermek maksadıyla kaleme alındı. İstanbul Meclisi'nde bu esaslar, hakikaten toplu bir şekilde yazılmış ve tespit olunmuştur." Bkz. Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.258; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.360.

1 19 ve 21 Ocak 1920 tarihli, Mustafa Kemal Paşa'nın hazırladığı iki taslaktaki "dahilinde" sözcüğü, Meclisi Mebusan kararında "dahil ve haricinde" şeklinde değiştirilmiştir. Mustafa Kemal, bu değişiklikle "prensiplerde esaslı bir fark yapıldığını" 7 Şubat 1920'de Rauf Bey'e bildirmiştir. Büyük Millet Meclisi açıldıktan sonra, yayımlanan Misakı Milli metinlerinde, "haricinde" sözcüğünün çıkarıldığı görülüyor. Bu uygulamanın Mustafa Kemal Paşa'nın talimatıyla yapıldığını, Prof. Dr. Nejat Kaymaz belgeye dayanarak saptamıştır. Atatürk'ün Bütün Eserleri Danışma Kurulu Üyesi ve Redaktörü Sayın Kaymaz, bu konuda ilerde yayın yapacağını belirtmiştir. (Y.N.)

olan memleketlerin heyeti umumiyesi,[1] fiili ve hükmi hiçbir sebeple ayrılma kabul etmez, bölünmez bir bütündür.

2. Bu sınır dahilinde sakin bütün İslami kavimler, yekdiğerine karşı milli ve mahalli hukuk ve karşılıklı güvence esası üzerine ortak vatanı müdafaa ve muhafazada birleşmişlerdir.

3. Bu sınır dahilinde bulunan Müslüman olmayan azınlıkların siyasi hakları, memleket birliğini ve siyasi dengeyi ihlal etmeyecek şekilde teyit olunacaktır.

4. Arap memleketlerinin bağımsız olarak alacağı şekil ve mevcudiyet şartlarını tayin, kavimlerin mukadderatına bizzat hâkim olması hakkına dayanarak Arap kavmine aittir. Doğu sınırımızda vaki ve Müslümanlarla meskûn livaları ile Bulgaristan'dan ayrılarak çoğunluğu Müslüman olan Batı Trakya'nın, barışımızın yapılmasına bağlanan mukadderatı, ahalisinin serbestçe göstereceksleri milli iradeleri ile halledilmelidir.

5. Adil ve insani şartları ihtiva eden genel barışın ve milletlerarası kanlı anlaşmazlıkların ortaya çıkışını engelleyecek bir şekilde, Cemiyeti Akvam'ın yerleşmesi, insanlığın selameti ve âlemin sükûnu namına talebimizdir. Hariçte genişleme fikrini ve istila emellerini katiyen beslemeyen Osmanlı Devleti, kendisini Cemiyeti Akvam'ın tabii uzvu sayar. Medeni gelişmesi ve ilerlemesi için muhtaç olduğu barış ve selameti ve kendisini hücum ve taarruzdan koruyacak tarafsızlık vaziyetini temin ve asri icaplar dairesinde ilerleme ve olgunlaşma mesaisini kolaylaştırmak maksadıyla dahili ve harici bağımsızlığımız saklı kalmak şartıyla, istila emeli beslemeyen ve milliyetler esasına riayetkâr herhangi bir devletin yardımını[2] memnuniyetle karşılarız. Bu devleti seçme hakkı Milli Meclis'e aittir.[3]

6. İslam hilafetinin merkezi ve saltanat payitahtı ve Osmanlı hükümet merkezi olan İstanbul'un bağımsızlığı ve emniyeti dokunulmaz ve saklı bulundurulmak şartıyla, Boğazlar, ticarete ve milletlerarası nakliyeye açıktır.

7. Harbin mesuliyetini üzerine alan ve Kanunu Esasi hükümlerine tecavüz eden ve onu hükümden düşüren kabineler hakkında kanuni takibat icrası katiyen talebimizdir.

1 Heyeti umumiye: Hepsi, geneli, tamamı, bütünü. (Y.N.)
2 Metinde "müzaheret". (Y.N.)
3 "Bu devleti seçme hakkı Milli Meclis'e aittir" cümlesi, Mustafa Kemal'in yazısı olduğu tahmin edilen bir çıkma halinde eklenmiştir. (*Atatürk Haftası Armağanı*'nın notu.)

İSMET BEY TARAFINDAN YAZILAN VE MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN İMZALADIĞI MÜDAFAAİ HUKUK GRUBU PROGRAMI VE MİSAKI MİLLİ TASLAĞI*

(21 OCAK 1920)

Harbiye Nezareti

Suret

Gayet aceledir.
Mutlaka Salih Bey[1] tarafından
açılacaktır.

Rauf Beyefendi'ye

1. Osmanlı Devleti ile İtilaf devletleri arasında 30 Teşrinievvel sene 34 [30 Ekim 1918] tarihli Mütareke'nin yapılması sırasında sınırlarımız dahilinde kalan memleketlerin heyeti umumiyesi[2] her noktada İslam çoğunluğuyla meskûndur. Bu heyeti umumiye, Osmanlı memleketlerini teşkil eder ve fiili ve hükmi hiçbir sebeple ayrılma kabul etmez, bölünmez bir bütündür.

2. Osmanlı memleketleri dahilinde sakin bütün İslami unsurlar yekdiğerine karşılıklı hürmet ile ve fedakârlık hissiyatıyla dolu ve örfi ve toplumsal haklarıyla[3] çevre şartlarına[4] tamamıyla riayetkâr özkardaşdırlar.

3. Arap memleketlerinin gelecekte alacağı şekli ve mevcudiyet şartlarını tayin hakkı Arap kavmine aittir. Doğu sınırımızda vaki Müslümanlarla meskûn Elviyei Selâse[5] ile Batı Trakya'nın barışımızın yapılmasına bağlanan mukadderatı ahalisinin serbestçe gösterecekleri milli iradeleriyle halledilmelidir.

4. Osmanlı memleketlerinin hayatının iktisaden devamını ve gelişme imkânını ihlal edecek maddeler kabul olunamaz

5. Osmanlı memleketleri dahilindeki Müslüman olmayan azınlıkların hukuku te-

* Aslı Anıtkabir Atatürk Özel Arşivi'nde bulunan eski yazı belgenin fotokopisi Prof. Dr. Şerafettin Turan'dan alınmış, Ahmet Hezarfen ve Sabri Atay tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Harbiye Nezareti Seryaveri Salih (Omurtak) Bey. (Y.N.)

2 Heyeti umumiye: Hepsi, geneli, tamamı, bütünü.(Y.N.)

3 Belgede "hukuk-ı örfiyye ve ictimâiyyeleriyle". (Y.N.)

4 Belgede "şerâit-i muhîtiyyelerine". (Y.N.)

5 "Üç Liva" anlamındaki bu kavram, Kars, Ardahan, Batum livalarını ifade ediyor.

yit olunacaktır. Bu hukuk, Sulh Konferansı'nın galip ve mağlup bütün devletlere tatbik edildiği maddelerden eksik olmayacaktır. Daha fazla hukuk ve teminat verilmesi, memleketin mülki birliğini ihlal etmeyecek ve azınlıkların İslam çoğunluğuna herhangi bir şekilde üstünlüğünü ve tahakkümünü taşımayacak ve getirmeyecek derecelere dahilinde kabul olunur.

6. Adil ve insani şartları ihtiva eden genel barışın ve milletlerarası anlaşmazlıkların ortaya çıkışını engelleyecek bir şekilde, Cemiyeti Akvam'ın kuruluşu, insanlığın selameti ve âlemin sükûnu namına talebimizdir. Hariçte genişleme fikrini ve istila emellerini katiyen beslemeyen Osmanlı Devleti, kendisini Cemiyeti Akvam'ın tabii üyesi sayar. Asrın icapları dairesinde ilerleme ve gelişme mesaisini kolaylaştırmak maksadıyla, istila emeli beslemeyen ve milliyetler esasına riayetkâr olan herhangi bir devletin yardımını[1] memnuniyetle karşılarız. Her halde dahili ve harici bağımsızlığımız fiilen ve hükmen saklı bulunacak ve yardımcı[2] devleti seçme ve yardım münasebetlerini tayin hakkı Milli Meclis'e ait olacaktır.

7. İslam hilafetinin merkezi ve saltanat payitahtı ve Osmanlı hükümetinin merkezi olan İstanbul'un bağımsızlığı ve emniyeti dokunulmaz ve saklı bulundurulmak şartıyla, Boğazlar, harp ve sulh zamanında açıktır.

8. Harbin mesuliyetini üzerine alan ve Kanunu Esasi hükümlerine tecavüz eden ve onu hükümden düşüren kabineler hakkında kanuni takibat icrası katiyen talebimizdir.

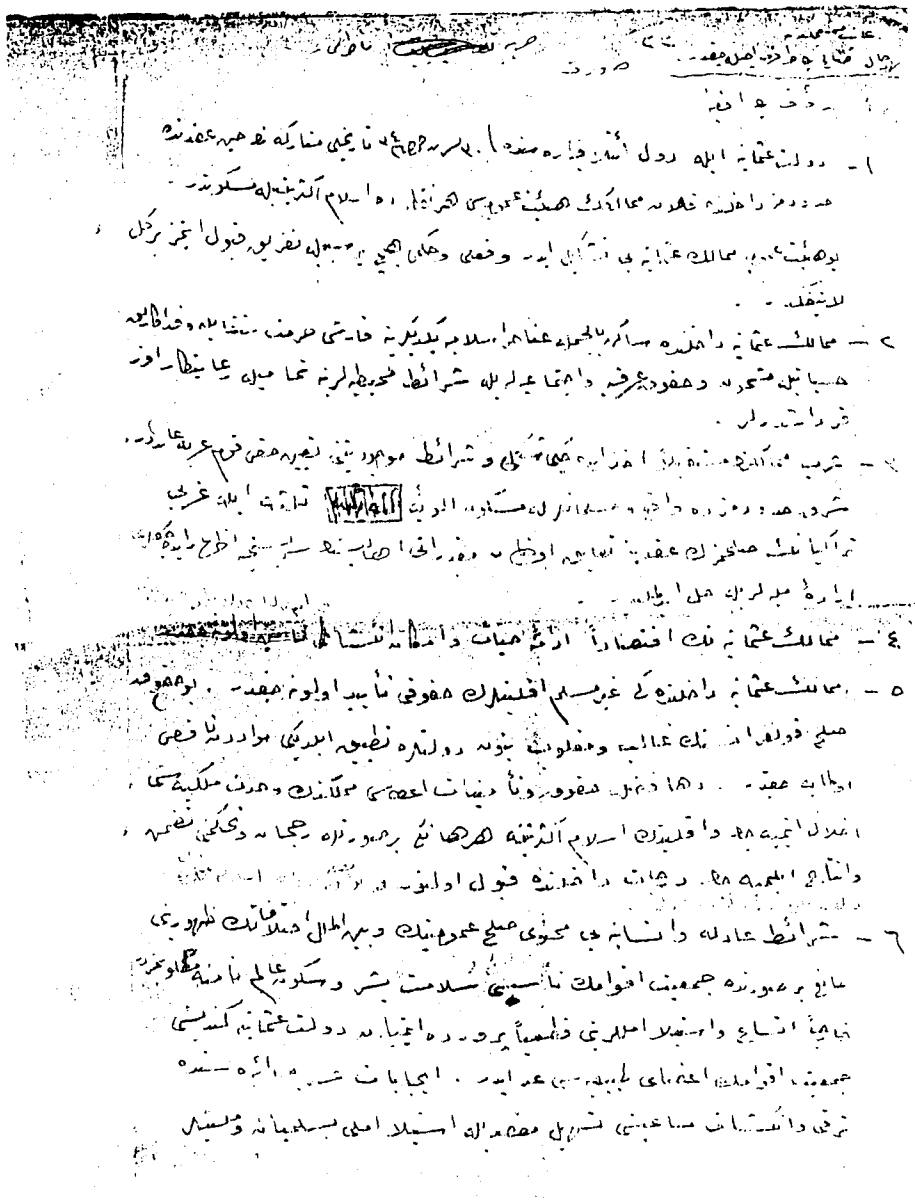
21.1.36 [1920]

Harbiye Nezareti Seryaveri Salih Bey'e

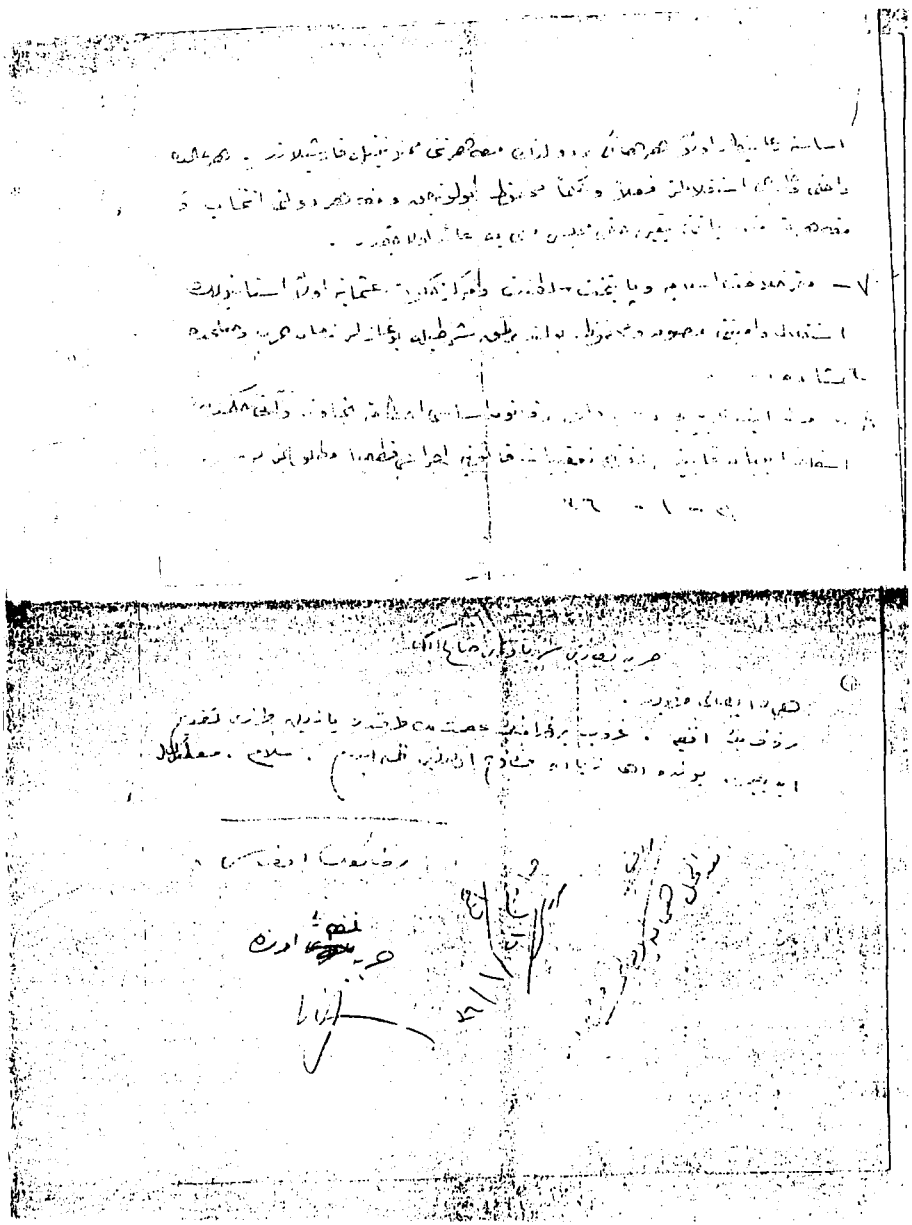
Hemen ulaştırılması rica olunur.

Rauf Beyefendi'ye. Grup Programı'nın İsmet Bey tarafından yazılan tarzı takdim edilmiştir. Bunda daha ziyade açıklık olduğunu zannederim. Selam. Mustafa Kemal.

1 Belgede "müzaheretini". (Y.N.)
2 Belgede "müzahir". (Y.N.)

İsmet Bey tarafından yazılan ve Mustafa Kemal Paşa'nın imzaladığı
Müdafaai Hukuk Grubu Programı ve Misakı Milli taslağının ilk sayfası.
(Prof. Dr. Şerafettin Turan'dan alınmıştır.)

İsmet Bey tarafından yazılan ve Mustafa Kemal Paşa'nın imzaladığı
Müdafaai Hukuk Grubu Programı ve Misakı Milli taslağının ikinci sayfası.
(Prof. Dr. Şerafettin Turan'dan alınmıştır.)

MECLİSİ MEBUSAN'DA KABUL EDİLEN MİSAKI MİLLİ*

(28 OCAK 1920)

Birinci Madde

Osmanlı Devleti'nin yalnızca Arap çoğunluğuyla meskûn olup, 30 Teşrinievvel [Ekim] 1918 tarihli Mütareke'nin yapıldığı sırada muhasım orduların işgali altında kalan kısımlarının mukadderatı, ahalisinin serbestçe beyan edecekleri oylara göre tayin edilmek lazım geleceğinden, belirtilen Mütareke hattı dahil ve haricinde[1] dinen, irfanen,[2] emelen[3] birleşmiş ve yekdiğerine karşılıklı hürmet ve fedakârlık hissiyatıyla dolu ve ırki ve toplumsal hakları ile[4] çevre şartlarına tamamıyla riayetkâr Osmanlı İslam çoğunluğuyla meskûn bulunan kısımlarının tamamı hakikaten veya hükmen hiçbir sebeple ayrılma kabul etmez bir bütündür.

İkinci Madde

Ahalisi ilk serbest kaldıkları zamanda genel oylarıyla anavatana iltihak etmiş olan Elviyei Selase[5] için icap ederse tekrar serbestçe genel oya müracaat edilmesini kabul ederiz.

Üçüncü Madde

Türkiye[6] barışına bağlanan Batı Trakya hukuki vaziyetinin tespiti de, sakinlerinin tam bir hürriyetle beyan edecekleri oylara tabi olarak vaki olmalıdır.

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, Atatürk Arşivi, Klasör 21, Dosya 1336/6, Fihrist 2-5:9'dan aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1977*, Ankara Genelkurmay Basımevi, 1977, s.45-50, Belge: 9.

1 "Haricinde" sözcüğü Mustafa Kemal Paşa'nın hazırladığı taslakta bulunmuyordu. Mustafa Kemal Paşa, bu konuda 7 Şubat 1920 günü Rauf Bey'e yazdığı mektupta şöyle diyor:

> "Aht ve Misakı Milli'de, Mütareke hattı dahil ve haricinde kalan memleketlerin ayrılamaz olduğundan bahsediliyor. Eğer böyle ise, sınır hakkındaki prensiplerimizle esaslı bir fark yapılmıştır." Bkz. *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, 6. cilt, s.171.

2 17 Şubat 1920 tarihli Meclisi Mebusan Zabıtlarındaki metinde "irfanen" sözcüğünün yerine "ırken" sözcüğü yer alıyor. Aynı sözcüğü Mete Tunçay, "örfen" diye okuyor. Bkz. Mete Tunçay, "Misak-ı Millî'nin 1. Maddesi Üstüne", *Birikim*, Ağustos-Eylül 1976, sayı 18-19. "Irken" sözcüğü ile "örfen" sözcüğünün yazılışları arasında noktanın çift ya da tek olması farkı bulunmaktadır. Anlam açısından sözcüğün "örfen" diye okunması daha doğrudur. Çünkü aynı cümlede farklı ırkların hakları güvence altına alınmıştır; başka deyişle Osmanlı İslam çoğunluğun ırkan birleşik değil, fakat farklı ırklardan olduğu kabul edilmiştir. (Y.N.)

3 Bu belgedeki "dinen, irfanen, emelen" formülü, Rauf Bey'in bildirdiği 6 Şubat 1920 tarihli metinde "dinen, irfanen ve ahlaken"; 17 Şubat 1920'de Meclisi Mebusan zabıtlarına geçen metinde ise "dinen, ırkan, emelen" şeklindedir. (Y.N.)

4 *Atatürk Haftası Armağanı*'nda "hukuku ırkiye ve içtimaiyeleriyle". Yazım hatası *Atatürk Haftası Armağanı*'ndan kaynaklanmaktadır. (Y.N.)

5 "Üç liva" anlamındaki bu kavram, Kars, Ardahan, Batum livalarını ifade ediyor. (Y.N.)

6 Meclisi Mebusan'da kabul edilen metinde "Türkiye" kavramının kullanılması tarihi önemdedir. (Y.N.)

Dördüncü Madde

İslam hilafetinin merkezi ve saltanatın payitahtı ve Osmanlı hükümet merkezi olan İstanbul şehri ile Marmara Denizi'nin emniyeti her türlü halelden masun olmalıdır.

Bu esas saklı kalmak şartıyla Akdeniz ve Karadeniz Boğazları'nın dünya ticaretine ve nakliyatına açılması hakkında, bizimle diğer bütün alakadar devletlerin birlikte verecekleri karar geçerlidir.

Beşinci Madde

İtilaf devletleri ile muhasımları ve bazı ortakları arasında kararlaştırılan sözleşme esasları[1] dairesinde azınlıkların hakları, civar memleketlerdeki Müslüman ahalinin de aynı hukuktan istifade etmeleri güvencesiyle,[2] tarafımızdan teyit ve temin edilecektir.

Altıncı Madde

Milli ve iktisadi gelişmelerimiz imkân dairesine girmek ve daha asri bir muntazam idare şeklinde işleri yürütmeye muvaffak olabilmek için, her devlet gibi bizim de gelişme vasıtalarımızın temininde tam bağımsızlık ve serbestiye mazhar olmamız, hayat ve bekamızın esas temelidir.

Bu sebeple siyasi, milli, adli, mali ve diğer gelişmelerimizi engelleyici kayıtlara muhalifiz.

Tahakkuk edecek borçlarımızın ödenme şartları da bu esaslara aykırı olmayacaktır.

28 Kânunusani 1336 [28 Ocak 1920]
Erzurum Mebusu
Celâlettin Ârif[3]

1 *Atatürk Haftası Armağanı*'nda "esasatı ahtiye". (Y.N.)

2 Genelkurmay'ın yayımladığı *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1977*'deki çevrim yazıda, "emniyesiyle" sözcüğü yer almıştır. Aynı kaynaktaki 6 Şubat 1920 tarihli Misakı Milli belgesinde, aynı sözcük tekrarlanmış, Meclisi Mebusan Zabıtlarındaki ilgili sözcük ise "güvencesiyle" şeklinde sadeleştirilmiştir. Prof. Dr. Nejat Kaymaz, Meclisi Mebusan zabıtlarındaki sözcüğü "ümniyyesiyle" (ümidiyle, beklentisiyle, isteğiyle) şeklinde okumuştur. (Y.N.)

3 *Atatürk Haftası Armağanı*'nda, belgenin altında imzası bulunan 121 mebusun adlarına yer verilmektedir. (Y.N.)

RAUF BEY'İN BİLDİRDİĞİ MİSAKI MİLLİ METNİ*

(6 ŞUBAT 1920)

Şifre
Gayet mühimdir.

Beşiktaş
6.2.36 [1920]

Ankara 20. Kolordu Kumandan Vekili Mahmut Beyefendi'ye

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne:
Ahi ve Misakı Milli gizli olarak aşağıdadır:

Osmanlı Devleti'nin yalnızca Arap çoğunluğuyla meskûn olup ve 30 Teşrinievvel [Ekim] 1918 tarihli Mütarekename'nin yapıldığı sırada muhasım orduların işgali altında kalan kısımlarının mukadderatı, ahalisinin mukadderatını serbestçe beyan edecekleri oylara göre tayin edilmek lazım geleceğinden, belirtilen Mütareke hattı dahil ve haricinde[1] dinen, irfanen ve ahlaken[2] birleşmiş ve yekdiğerine karşılıklı hürmet ve fedakârlık hissiyatıyla dolu ve ırki ve toplumsal hakları ile[3] çevre şartlarına tamamıyla riayetkâr Osmanlı İslam çoğunluğuyla meskûn bulunan kısımlarının[4] tamamı, hakikaten[5] Osmanlı camiasından hiçbir sebeple ayrılma kabul etmez bir bütündür.

Ahalisi ilk serbest kaldıkları zamanda genel oylarıyla anavatana iltihak etmiş Elviyei Selâse[6] için icap ederse tekrar serbestçe genel oya müracaat edilmesini kabul

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, Atatürk Arşivi, Klasör 21, Dosya 1336/6, Fihrist 3-5'ten aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1977*, Ankara Genelkurmay Basımevi, 1977, s.29-32, Belge: 3. Rauf Bey, 28 Ocak 1920 günü Meclisi Mebusan'ın tutanaklara geçmeyen gizli ve özel toplantısında alınan Misakı Milli kararını, Mustafa Kemal Paşa'ya madde numaralarına yer vermeyerek yollamıştır. Rauf Bey'in gönderdiği bu metin, 28 Ocak 1920 tarihli imzalı belgeden bazı küçük farklar içermektedir. Bunlar dipnotlarla gösterilmiştir. (Y.N.)

1 "Haricinde" sözcüğü Mustafa Kemal Paşa'nın hazırladığı taslakta bulunmuyordu. Mustafa Kemal Paşa, bu konuda 7 Şubat 1920 günü Rauf Bey'e yazdığı mektupta şöyle diyor:

> "Ahi ve Misakı Milli'de, Mütareke hattı dahil ve haricinde kalan memleketlerin ayrılamaz olduğundan bahsediliyor. Eğer böyle ise, sınır hakkındaki prensiplerimizle esaslı bir fark yapılmıştır." Bkz. Atatürk'ün Bütün Eserleri, bu ciltte s.171.

2 28 Ocak 1920 tarihli metinde "ahlaken" yerine "emelen" sözcüğü var. (Y.N.)

3 *Atatürk Haftası Armağanı*'nda "hukuku irkiye ve içtimaiyeleri ile". (Y.N.)

4 Atatürk Haftası Armağanı'ndaki metinde "aksamının" (kısımlarının) sözcüğü yanlışlıkla atlanmış. (Y.N.)

5 28 Ocak 1920 ve 17 Şubat 1920 tarihli Misakı Milli metinlerinde bulunan "veya hükmen" sözcükleri bu metinde yer almıyor. (Y.N.)

6 "Üç liva" anlamındaki bu kavram, Kars, Ardahan, Batum livalarını ifade ediyor. (Y.N.)

ederiz. Mukadderatının tayini[1] Türkiye barışına bağlanan Batı Trakya hukuki vaziyetinin tespiti, sakinlerinin tam bir hürriyetle beyan edecekleri oylara tabi olarak vaki olmalıdır. İslam hilafeti makamı[2] ve yüce saltanat payitahtı, Osmanlı hükümet merkezi olan İstanbul şehri ile Marmara Denizi'nin emniyeti her türlü halelden masun olmalıdır. Bu esas saklı kalmak şartıyla Akdeniz ve Karadeniz Boğazları'nın dünya ticaretine ve nakliyatına açılması hakkında, bizimle diğer bütün alakadar devletlerin birlikte verecekleri karar geçerlidir. İtilaf devletleri ile muhasımları ve bazı ortakları arasında kararlaştırılan sözleşme esasları[3] dairesinde azınlıkların hakları, komşu memleketlerdeki Müslüman ahalinin de aynı hukuktan istifade etmeleri güvencesiyle[4] tarafımızdan teyit ve temin edilecektir. Milli ve iktisadi gelişmelerimiz imkân dairesine girmek[5] ve daha asri bir muntazam idare şeklinde işleri yürütmeye muvaffak olabilmek için, her devlet gibi bizim de gelişme vasıtalarımızın temininde tam bağımsızlık ve serbestiye mazhar olmamız, hayat ve bekamızın esas temelidir. Bu sebeple siyasi,[6] adli, mali ve diğer gelişmelerimizi engelleyici kayıtlara muhalifiz. Tahakkuk edecek borçlarımızın ödenme şartları da bu esaslara aykırı olmayacaktır. (Rauf)

Çanakkale Mevkii Müstahkem Kumandanı
Miralay
Şevket

1 "Mukadderatının tayini" sözcükleri, 28 Ocak 1920 tarihli esas belgede yok. (Y.N.)
2 28 Ocak 1920 tarihli esas belgedeki "Makarrı hilafeti İslamiye" (İslam hilafetinin merkezi) sözcükleri yerine, Rauf Bey'in yolladığı bu metinde "Makamı hilafeti İslamiye" (İslam hilafeti makamı) diye yazılmış. (Y.N.)
3 *Atatürk Haftası Armağanı*'nda "esasatı ahdiye". (Y.N.)
4 Belgede "emniyesiyle" Prof. Dr. Nejat Kaymaz, Meclisi Mebusan zabıtlarındaki aynı sözcüğü "ümniyyesiyle" (ümidiyle, beklentisiyle, isteğiyle) şeklinde okumuştur. (Y.N.)
5 "Girmek" sözcüğü 28 Ocak 1920 tarhli esas metinde bulunmuyor. (Y.N.)
6 28 Ocak 1920 tarihli esas metinde, "Siyasi" sözcüğünden sonra "milli" sözcüğü de yer alıyor. (Y.N.)

MİSAKI MİLLİ HAKKINDA RAUF BEY'E *

(7 ŞUBAT 1920)

Rauf Beyefendi'ye

Ahı ve Misakı Milli'de, Mütareke hattı dahil ve haricinde kalan memleketlerin ayrılamaz olduğundan bahsediliyor. Eğer böyle ise, sınır hakkındaki prensiplerimizle esaslı bir fark yapılmıştır. Bu yönün ve bir de cihana ilan edilmesi lazım gelen bir barış programının gizli tutulmasındaki fayda ve sebebin izah buyrulmasını rica ederiz.[1] 7 Şubat 1336 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, Atatürk Arşivi, Klasör 21, Dosya 1336/6, Fihrist 3-6'dan aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1977*, Ankara Genelkurmay Basımevi, 1977, s.35, Belge: 5.

1 Mustafa Kemal'in bu yazısına Rauf Bey'in verdiği cevap şöyledir:

"Beşiktaş, 11.2.36 [1920]
C. 7.2.36 [1920]

1. Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne mahsustur. Ahitte esas milliyettir. Mütareke sınırı, bu milliyetler sınırını genel olarak göstermek vesilesiyle zikrolunmuştur. Bu şekilde, Türk olan Süleymaniye ve Kerkük de iddiamıza dahil oluyor. Herkesin fikri bu merkezde olduğundan, fazla ısrarı münasip görmedik. Biz gelmeden evvel hazırlanan formülde, Mütareke sınırına dair bir kayıt yoktu.

2. Biz tabii yayımlanması taraftarıyız. Fakat mebusların bir kısmı, siyasi bir mahiyete sahip olan bu beyannamenin yayımlanmasına, hariciye memurlarından meydana gelen bir siyasi encümende incelenerek karar verilmesini ve tercüme edilmesini teklif eylediler. Bu zevat çalışmalarında gecikti. Dolayısıyla, önce Fransızca tercümesini yaptırdık. Aynı zamanda yayımlanması vasıtalarının tamamlanması ile uğraşıyoruz. Genel arzu da bu merkezdedir, Efendim (Rauf).

Çanakkale Mevkii Müstahkem Kumandanı
Şevket"

Bkz. *Aynı eser*, s.37.

MÜDAFAAİ HUKUK GRUBU VE MİSAKI MİLLİ HAKKINDA 15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA 9. FIRKA KUMANDANI HALİT BEYEFENDİ'YE*

(8 ŞUBAT 1920)

Şifre

Ankara
8.2.36 [1920]

Erzurum'da 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne
Erzincan'da 9. Fırka Kumandanı Halit Beyefendi'ye

Meclisi Mebusan'da yetmiş kişilik bir grubun teşekkül ettiğini İstanbul'dan Rauf Beyefendi bildirdi. Nizamname ve Programı ve Gruba dahil olan mebusların isimleri talep edildi. Geldiğinde bildirilecektir, Efendim. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[1]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Ekim 1972, sayı 61, s.15. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

MECLİSİ MEBUSAN ZABITLARINDAKİ MİSAKI MİLLİ METNİ*

(17 ŞUBAT 1920)

"Ahdi Milli" Beyannamesi Sureti

Osmanlı Meclisi Mebusan üyeleri, devlet bağımsızlığının ve millet geleceğinin, haklı ve devamlı bir barışa nail olmak için ihtiyar edebileceği fedakârlığın azami haddini içine alan aşağıdaki esaslara tamamen riayetle temininin mümkün olduğunu ve belirtilen esaslar haricinde kalıcı bir Osmanlı saltanat ve cemiyetinin varlığının devamının mümkün olmadığını kabul ve tasdik eylemişlerdir.[1]

Birinci Madde: Osmanlı Devleti'nin yalnızca Arap çoğunluğuyla meskûn olup 30 Teşrinievel 1918 [30 Ekim 1918] tarihli Mütareke'nin yapıldığı sırada muhasım orduların işgali altında kalan kısımlarının mukadderatı, ahalisinin serbestçe beyan edecekleri oylara göre tayin edilmek lazım geleceğinden, belirtilen Mütareke hattı dahil ve haricinde[2] dinen, ırken,[3] emelen birleşmiş ve yekdiğerine karşılıklı hürmet ve fedakârlık hissiyatıyla dolu ve ırki ve toplumsal hakları ile çevre şartlarına tamamıyla riayetkâr Osmanlı İslam çoğunluğuyla meskûn bulunan kısımlarının tamamı, hakikaten veya hükmen hiçbir sebeple ayrılma kabul etmez bir bütündür. *[Alkışlar.]*

İkinci Madde: Ahalisi ilk serbest kaldıkları zamanda genel oylarıyla anavatana iltihak etmiş olan Elviyei Selâse[4] için icap ederse tekrar serbestçe genel oya müracaat edilmesini kabul ederiz.

Üçüncü Madde: Türkiye barışına bağlanan Batı Trakya hukuki vaziyetinin tespiti de, sakinlerinin tam bir hürriyetle beyan edecekleri oylara tabi olarak vaki olmalıdır. *[Bravo sesleri.]*

* *Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi*, Dördüncü Devre-i İntihabiye 11. İnikad, 17 Şubat 1336, s.114-116. TBMM Kütüphanesi, Es. No: 1942-642, Remiz-R.2.2/11 fonunda bulunan Misakı Milli suretinin fotokopisi için bkz. Atatürk'ün Bütün Eserleri Arşivi. Eski yazı zabıt, Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Bu ilk paragraf, 28 Ocak 1920 günü Meclisi Mebusan'ın tutanaklara geçmeyen gizli ve özel toplantıda kararlaştırılan metinde bulunmuyor. Karara Meclisi Mebusan'ın 17 Şubat 1920 günlü toplantısında okumadan önce eklendiği anlaşılıyor. (Y.N.)

2 "Haricinde" sözcüğü Atatürk'ün hazırladığı taslakta bulunmuyordu. Atatürk, bu konuda 7 Şubat 1920 günü Rauf Bey'e yazdığı mektupta şöyle diyor:

> "Ahd ve Misakı Milli'de, Mütareke hattı dahil ve haricinde kalan memleketlerin ayrılamaz olduğundan bahsediliyor. Eğer böyle ise, sınır hakkındaki prensiplerimizle esaslı bir fark yapılmıştır." Bkz. Atatürk'ün Bütün Eserleri, bu ciltte s.171.

3 Bu belgedeki "ırken" sözcüğünü Mete Tunçay, "örfen" diye okuyor. Bkz. Mete Tunçay, "Misak-ı Milî'nin 1. Maddesi Üstüne", *Birikim*, Ağustos-Eylül 1976, sayı 18-19. Kaldı ki, 28 Ocak 1920 tarihli Misakı Milli kararında ne "ırken" ne de "örfen" sözcüğü var; bunların yerine "irfanen" sözcüğü bulunuyor. (Y.N.)

4 "Üç liva" anlamındaki bu kavram, Kars, Ardahan, Batum livalarını ifade ediyor. (Y.N.)

Dördüncü Madde: İslam hilafetinin merkezi ve saltanatın payitahtı ve Osmanlı hükümet merkezi olan İstanbul şehriyle Marmara Denizi'nin emniyeti her türlü halelden masun olmalıdır. Bu esas saklı kalmak şartıyla Akdeniz ve Karadeniz Boğazları'nın dünya ticaret ve nakliyatına açılması hakkında, bizimle diğer bütün alakadar devletlerin birlikte verecekleri karar geçerlidir. *[Alkışlar.]*

Beşinci Madde: İtilaf devletleri ile muhasımları ve bazı ortakları arasında kararlaştırılan sözleşme esasları[1] dairesinde azınlıkların hakları –civar memleketlerdeki Müslüman ahalinin de aynı haklardan istifade etmeleri isteğiyle[2]– tarafımızdan teyit ve temin edilecektir.

Altıncı Madde: Milli ve iktisadi gelişmelerimiz imkân dairesine girmek[3] ve daha asri bir muntazam idare şeklinde işleri yürütmeye muvaffak olabilmek için, her devlet gibi bizim de gelişme vasıtalarımızın temininde tam bağımsızlık ve serbestiye mazhar olmamız, hayat ve bekamızın esas temelidir. *[Şiddetli alkışlar.]*

Bu sebeple siyasi,[4] adli, mali ve diğer gelişmelerimizi engelleyici kayıtlara muhalifiz. *[Devamlı ve sürekli alkışlar.]*

Tahakkuk edecek borçlarımızın ödenme şartları da bu esaslara aykırı olmayacaktır. 28 Kânunusani 1336 [28 Ocak 1920]

1 Belgede "esasatı ahdiye". (Y.N.)
2 Belgede "ümniyyesiyle". (Y.N.)
3 28 Ocak 1920 tarihli belgede "girmek" sözcüğü bulunmuyor. Rauf Bey'in Mustafa Kemal Paşa'ya bildirdiği metinde ise "girmek" sözcüğü var. (Y.N.)
4 28 Ocak 1920 tarihli belgede "siyasi" sözcüğünden sonra "milli" sözcüğü de var. Meclisi Mebusan'ın 17 Şubat 1920 tarihli zabıtlarında ise yok. Rauf Bey'in Mustafa Kemal Paşa'ya yolladığı metinde de "milli" sözcüğü bulunmuyor. (Y.N.)

پیان ملی اوافق اوزره بوتون مجلس مبعوثانی تشکیل ایدن عموم رفقای محترمه‌مك میدانه کتیردکلری شو پیان ملی‌یی شمدی‌اوقویه‌جغم و بونك بوتون مضطرب بشریته بر یوم حضور ویرمك ایچون بوجدال مهمی میدانه کتیرن و نهایت غالبلرك نتیجه‌ده انسانلری چیکنه‌مك و اسیر باشاماتی ابدیه‌مدکارینی اعلان ایدن بوتون اوروپا دول متمدنه‌سی پارلمنتولرینه تبلیغی تکلیف ایدییورم : (براووصدالری ، آلقیشلر)

« عهد ملی » بیانامه‌سی صورتی

« عثمانی مجلس مبعوثان اعضالری استقلال دولت واستقبال ملتك ، حقل ودواملی بر صلحه نائیلیت ایچون اختیار ایده‌جکی وبوتون محتلریله حکی فعالیتلرك حد اعظمیسی متضمن اولان اساسات آتیه‌یه تماماً رعایته ممکن تأمین اولدیغی واساسات مذکوره خارجنده پایدار بر عثمانلی سلطنت وجمیعتك دوام وجودی غیرممکن بولندیغی قبول وتصدیق ایلشلردر :

برنجی ماده — دولت عثمانیه‌نك متحصر آعرب اکثریتله مسکون اولوب ۳۰ تشرین‌اول ۱۹۱۸ تاریخلی متارکه‌نك حین عقده‌ده مخاصم اردولرك اشغالی آلتده قالان اسامنك مقدراتی اهالیسنك سرنوشتجه بیان ایده‌جکلری آرایه توفیقاً تعیین ایدلمك لازم گلدیکندن مذکور خط متارکه داخل وخارجنده دیناً ، عرقاً ، املاً متحد وبکدیگرینه فارشی حرمت متقابله وفداکارانی حسیاتیله مشبوحون وحقوق عرفیه واجتماعیه‌لریله شرائط محیطه‌لرینه تماملریله رعایتکار عثمانلی اسلام اکثریتیله مسکون بولنان اقسامك هیأت مجموعه‌سی حقیقةً وبا حکماً هیچ بر سبیله تفریق قبول ایتمز بر گلدر . (آلقیشلر)

ایکنجی ماده — اهالیسی ایلك سرنوشت قلدقلری زمانده آرای عامه‌لریله آنا رابطه التحاق ایتمش اولان ولایة ثلثه ایچون لدی الانتخاب تکرار سرنوشتجه آرای عامه‌یه مراجعت ایدلمسی قبول ایده‌رز .

اوچنجی ماده — ترکیا سلطنه‌تعلیق ایدیلان غیرنی ترکیاوضعیت حقوقیه‌سنك تأمینی‌ده سکته‌سنك کمال حریتله بیان ایده‌جکلری آرایه تبعاً واقع اوللیدر . (براووصدالری)

دردنجی ماده — مقر خلافت اسلامیه وپای تخت سلطنت سنیه ومرکز حکومت عثمانیه اولان استانبول شهریله مرمره دکزینك امنینی هرده‌راو خلدن مصون اولمالیدر . بواساس محفوظ قالق شرطیله آق دکزه ، مرمره دکزیله بوغازلرینك تجارت ومنافلات عالمکانه‌ی حقنده‌یزده سائر بالعموم علاقه‌دار دولتلرك متفقاً ویره‌جکلری قرارمعتبردر . (آلقیشلر)

بشنجی ماده — دول ائتلافیه ایله خاصه‌لری وبعض مشارکلری آره‌سنده تقرر ایدن اساسات عهدیه دائره‌سنده اقلیتلرحقوقی — ملك متجاوزه‌ده‌کی مسلمان اهالیلك‌ده عین حقوقدن استفاده ایتملری امنیه‌سیله — طرفزدن تأیید وتأمین ایدیله‌جکدر .

آلتنجی ماده — ملی واقتصادی انکشافاتمزدائره امکانه گیرمك ودها عصری برادارهٔ منتظمه شکلنده تدویر اموره موفق اولهبیلمك ایچون هردولتکی یزده تأمین اسباب انکشافاتمزده استقلال وسربستی تامه مظهر اولهمز اساس الاساس حیات ومقامزدر . (شدتلی آلقیشلر)

یدنجی ماده — سیاسی ، عدلی ، مالی وسائر انکشافاتمزه مانع قیودده مخالفز . (دواملی وسوره‌کلی آلقیشلر)

تحقق ایده‌جك دیونانمزك شرائط تسویه‌سی‌ده یواساساته مغایر اولهیه‌جقدر . » ۲۸ کانون‌ثانی ۱۳۳۶

افندیلر ،

۲۸ کانون ثانی ۱۳۳۶ تاریخنده بوتون تورك وعثمانلی تبعه‌یی تشکیل ایدن اراده ملتك انتخاب ایله‌یورایه کوندردیکی وبوتون محتلریله ، بوتون ناموس دولت وملت ودینی مدافعه ومحافظه ایچون اتحاد واتفاق ایدن عموم آرقداشلرك بوراده کوسترمکلری عزم وایمانی ، توفیقات الهیه‌ه دائما قبول ایده‌جك ، ودائما دائما موفق ایده‌جکدر . (سوره‌کلی آلقیشلر)

رئیس — بونی قبول ایدییور میسکز افندم ؟ (عموماً ، ومتفقاً قبول صدالری) اوحالده ایجاب ایدن محاوله تبلیغ ایده‌جکز افندم .

رضا نور بك (سینوب) — افندم بو مناسبتله بنده‌کز شمدی برشی خاطرلاتمق ایستهیورم . بوده حربك ابتدا سندن بری وقوعه گلش اولان بعض مهم حادثات وسوزلردر . حربك ایلك نصفنده انکلتره‌ده‌ده باش وکیل بولنان « میستر آسکویث » انکلتره‌یارلمنتوسنده بر نطق سویله‌یور ایدی ودییوردی‌که : « تراکیا واستانبول ایله جواری وآناطولی ، تورکلرك مهدیدر . » حربك نصف اخیرنده یینه انکلتره دوائك باش وکیلی اولان « میستر لوئید جورج » برنطق سویله‌یور ایدی وبونطقی « فیلیبورغ آسوسیه‌شین » ده انکلریته سویله‌مش ایدی واوراده دول ۴ ئلفه‌نك مقاصد حربیه‌سی ، حرب غایه‌لرینی ایضاح ایدییور ایدی و اولی ایضاح ایدرایکن شویله سویله‌یور ایدی : « بز ، نه تورکیه‌یی یاختندن ، آسیای صغراده‌کی زنکین مالکانه‌لرندن ونه‌ده تراکیادن محروم ایتمك ایچون حرب ایتمك ایسته‌میورز . بوافسام ، باخاصه تورك عرقیه مکوندر . » وکذایه « میستر لوئید جورج » « ۵ کانون‌ثانی ۱۹۱۳ تاریخنده « ترمیداونیون » دن کوندریلن عمایه برنطق سویلیور ایدی واونطقنده دییور ایدی‌که : آق دکزی قره دکزه براشدیرن بوغازلر بین المللی‌یی طرف‌قالمق شرطیله بز ، تورك عرقیله مسکون اولان مملکتلرده عثمانلی ایمپراطورلغنك محافظه‌سنه واستانبولك اونلرك پای‌تختی قالمسنه ممارض دکلز . آنچق عربستان ، مزوپوتامیا ، سوریه وفلسطینی اسکی صاحبلرینه اعاده ایتمك ممکن اولامیاز . » ایشته بو اوچ وثیقه انکلتره دوائنه عائد اولان وثیقه‌لردر . بوندن باشقه وثیقه‌لرده وار . دیکر دول ائتلافیه باش وکیللری ، رجال سیاسیه‌سی حربك مختلف زمانلرنده ، مختلف محللرده هم آهنك ویکزبان اولارق شونی سویله‌یورلردی : « بز ، ملیت پرنسیبی ایچون ، بوتون ملتلرك حریتی وانسانیت ومدنیت ایچون حرب ایدییورز . » دیکر بر وثیقه‌ده آمریقایه عائددر . همز بیلیورزکه آمریقا رئیس جمهوری « میستر

Meclisi Mebusan Zabıtlarındaki Misakı Milli Metni.
Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi, Dördüncü Devre-i İntihabiye 11. İnikad, 17 Şubat 1336, s.115.
TBMM Kütüphanesi, Es. No: 1942-642, Remiz-R.2.2/11 fonu.

PADİŞAH'IN YAVERİ NACİ BEY'E*

(19 OCAK 1920)

Ankara, 19.1.36 [1920]

Yaveri Hazreti Padişahi Naci Beyefendi'ye:[1]

Muhterem Beyefendi,

Mevcudiyetini muhafaza ve gelecekteki selametini temin için maddi ve manevi bütün kuvvetlerini birleştirmek suretiyle, hamt olsun genel siyasi vaziyetimiz üzerinde şükrana değer iyi tesirler vücuda getirmiş ve defalarca özel anlaşmalarla hazırlanan taksim emellerini tahakkuk zemininden uzaklaştırmaya muvaffak olmuş bulunan Kuvayi Milliye'nin asıl mesai hedefi ve mukaddes gayesi, Osmanlı milletinin en yüce ve muhterem hakiki temsilcisi olan zatı şevketsimatı hazreti şehriyarinin[2] bağımsızlık ve hâkimiyetini her türlü halel ve lekeden korunmuş bulundurmaktır. Heyeti Temsiliye'miz, Türkiye'nin Padişahı ve bütün İslam âleminin vicdani bağlarını yüce birlik makamında birleştiren Mukaddes İslam Halifesi sıfatıyla Şevketmeap Efendimiz Hazretleri'nin, değil yalnız Anadolu ve Rumeli'ndeki sınırlarımız dahilinde bulunan vatan kısımlarında, hatta bütün İslam cihanı üzerinde madden ve manen hâkim ve nüfuzlu olmasını, bütün Asya'nın geleceği namına yegâne selamet çaresi kabul ederek mesaisini geniş bir "ümmet" siyasetine çevirmiş ve doğrudan doğruya hilafet makamının dokunulmazlığını ve bağımsızlığını gaye olarak kabul eylemiştir.

Şahsen, Heyeti Temsiliye'mizi meydana getiren zevattan her birinin ve özel olarak âcizlerinin bu sarsılmaz kanaatine, zatıâlilerinin vicdanını şahit gösteririm. Vaktiyle, bizzat hakipayi şahanelerinde şerefyabı kabul olduğum zaman[3] arz ettiğim bu kanaat ve sadakat, Anadolu'da ortaya çıkan ve bütün şeref ve kuvveti, namı namii hümayunlarına[4] dair bulunan mesai ile de teyit edilmiştir. Esasen meslek ve kanaatimin, değişmeye kabiliyetli olmadığı malumu âlileridir. Dolayısıyla, bu görüşü hakipayi hümayuna tekrar arz etmenizi ve iletmenizi faydalı sayıyorum.

Anadolu'da, tam bir itimat ve emniyetle arz ettiğim mukaddes gaye etrafında teşkilatını düzene sokan ve yoğunlaştıran Kuvayi Milliye'nin artık tamamen denecek bir

* Murat Bardakçı, *Şahbaba*, Pan Yayıncılık, İstanbul, 1998, s.170-171 ve 538-540.
Murat Bardakçı'dan alınan üç sayfalık eski yazı belge fotokopisi Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. Yukarda belirtilen kaynakta, eski yazı belgenin ilk sayfası yayımlanmıştır. (Y.N.)

1 Naci Eldeniz. (Y.N.)

2 Padişah kastediliyor. (Y.N.)

3 "Padişah tarafından kabul edilme şerefine ulaştığımda" anlamında. (Y.N.)

4 "mukaddes şöhretli adına" anlamında. (Y.N.)

tarzda ve bütün köyleri de içine alarak şekillendiğini ve dolayısıyla zatı şahanelerinin dokunulmazlığı ve hâkimiyeti uğrunda canını fedaya istisnasız bütün milletin kuvvetle ve idrakle hazırlanmış bulunduğunu arz eder ve müjdelerim. Başlarında, vicdanlarına dinen ve cisimlerine nihayetsiz bir kulluk hissi ve sadakatle hâkim padişahları olduğu halde bütün milletin bugün gösterdiği birlik ve mücâneset,[1] yakın olan barışın şartları hakkında ümitler bahşetmekte olduğu gibi, bilhassa gelecek için büyük ilerlemeler ve gelişmeler vaat etmektedir. Bir haftadan beri toplantı halinde bulunan Meclisi Mebusan'da aynı gaye ve emeller etrafında pek kuvvetli birlik halinde çoğunluk hasıl olduğu gibi, bütün milli teşkilatın bu çoğunluğa kuvvetle bağlılığı da, zatı şevketsimatı hazreti hilafetpenahinin amali mülükanelerini,[2] tebaai hümayunlarının mevcudiyetini ve memaliki mahrusei şahanelerinin[3] bütünlüğünü her zamandan ziyade emniyet altında bulundurmaktadır. Milli teşkilatımızın yönelmiş olduğu gayelerle milli ve siyasi genel vaziyetimize ve amali hümayuna[4] bağlı olan görüşlerimize dair tafsilat ve izahatı hakipayi şahanelerine yakından arz etmek üzere eski Bahriye Nazırı Rauf Beyefendi ile şahanelerinin valilerinden Bekir Sami Beyefendi Dersaadet'e gittiler. Kabul şerefine nail olmaları vasıtalarının tamamlanmasına gayret gösterilmesini istirham ederim.

Âcizleri de bizzat atebei felek mertebei hilafetpenahilerine[4] yüz sürmek şerefinden mahrumiyetimin daha fazla uzamayacağından ümitvar ve her zaman teyit ettiğimiz sadakat ve bağlılık hissinin tükenmez olduğunu huzuru hümayunlarına bir defa daha tekrara muvaffakiyet fikriyle bahtiyar olarak teyit edilmiş tazimat ve tevkiratımı[5] takdime aracılık etmenizi rica eylerim, Efendim.

M. Kemal

1 Mücâneset: Türdeşlik, homojenlik. (Y.N.)
2 Padişahın emellerini. (Y.N.)
3 Osmanlı ülkesi kastediliyor. (Y.N.)
4 "Mukaddes emellerine" anlamında. (Y.N.)
5 Padişah kastediliyor. (Y.N.)
6 "Saygı ve yüceltmelerimi" anlamında. (Y.N.)

MUCUR ASKERLİK ŞUBESİ BAŞKANI SADIK BEY'E*

(19 OCAK 1920)

Mucur Askerlik Şubesi Başkanı Sadık Bey'e

Çelebi Efendi Hazretleri'nin milletin ve yurdun korunması ve dirlik düzenliği hakkındaki duygularıyla yurtsever girişimlerine büyük teşekkürler. İzmir cephesi için hazırlandığı bildirilen kuvvet hakkında gereğinde maruzatta bulunulacağının kendilerine duyurulmasını rica ederiz.[1]

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Atatürk Özel Arşivi, Klasör 12, Dosya 1335/27-2, Fihrist 26-10'dan aktaran: Cihat Akçakayalıoğlu, *Atatürk/ Komutan, Devrimci ve Devlet Adamı Yönleriyle*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1980, s.256.

1 Belge, yukarda belirtilen kaynakta bu biçimiyle yayımlanmıştır. (Y.N.)

MİRALAY ŞEVKET BEY VASITASIYLA İSTANBUL TEŞKİLATI'NA*

(20 OCAK 1920)[1]

Yahya Kaptan'ın cezalandırılmasına lüzum gösteren sebepler ile, teslim olunduktan sonra kasten şehit edildiği anlaşılmakla, katline kimlerin dahli ve tesiri olduğunun, Dersaadet'ten müracaat eden pek çok fedakâr arkadaşlara izahat verilmek üzere, süratle bildirilmesi rica olunur efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.231; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.322.

1 Mustafa Kemal, bu telgrafın, Yahya Kaptan'ın öldürüldüğü haberi geldikten sonra, "İstanbul'daki teşkilatımıza, 20 Ocak 1920 tarihinde, Miralay Şevket Bey vasıtasıyla" yazıldığını belirtmektedir. Bkz. *Nutuk*, aynı yerde. (Y.N.)

İSMET BEY'İN ANKARA'YA GELİŞİ ÜZERİNE KÂZIM KARABEKİR PAŞA İLE HABERLEŞME*

(20 OCAK 1920)

Ankara'dan samimi selamlar göndererek gözlerinizden öperiz. Miralay İsmet, Mustafa Kemal.

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne ve İsmet Bey'e:

Ankara'dan gelen samimi selamları pek büyük sevinçle karşılarım. İsmet Bey, Rauf Bey'in yerine geldi ise sevincim daha büyük olacaktır. Tazimat arz eylerim. Kâzım Karabekir.[1]

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.448.

1 Kâzım Karabekir, "akşam 20 tarihiyle" yukarıdaki ilk şifreyi aldığını, bunun üzerine, italik dizilen bölümle gösterilen cevabı yazdığını, ardından ikinci şifreyi aldığını belirtmektedir. Karabekir'in tarihsiz olarak yer verdiği bu cevap için bkz. *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, 6.cilt, s.231. (Y.N.)

SURET*

(20 OCAK 1920)

Suret

Madde 1. Batı Kuvayi Milliyesi'nin K. evvel [Aralık] 11. günü Vizan Boyer kasabasının İngilizden zapt ederek, mevcut İngiliz memurlarını tevkif meyanına emriyle yaktıklarına dair İngiliz gazetelerinde malumat verilmektedir.

2. Resülayn'ın[1] güneydoğusunda Cabiha nahiyesi İngilizlerden temizlenmiştir.

3. Fransız matbuatının mühim kısmı, Türkiye'nin hayat hakkı, milli harekâtın meşruluğu hakkında makaleler yazmaktadır. İngiliz eski Harbiye Nazırı Lord Spe, Avam Kamarası'nda söylediği bir nutukta, bu tarzda Fransız yayınının kamuoyunda endişe hasıl eylemediğini bildirmiştir.

4. İngiliz lordlarından meydana gelen bir grup, İslami kamuoyunun tesiri nazarı itibara alınarak, Lloyd George'a bir muhtıra vermişler ve bu muhtıralarında İstanbul'un Türk olarak kalmasını ve merkezi bütünlüğümüzün teminini talep etmişler.

5. İtalyan gazeteleri, Türklerin haksızlıklara karşı ayaklanmasını pek meşru ve hak görmekte, Anadolu'nun taksimi gayet müşkül bir mesele olduğu, oralarda karşılarına çıkacak olan [...][2] müdafaası uğrunda silaha sarılan milli kuvvetlerin Irak ve Filistin'de tesadüf eyledikleri kuvvetlerden pek fazla olduğu söylemektedir.

6. İtalyan gazeteleri, vatanını seven hiçbir Türk, Osmanlı memleketinden en zengin ve kıymettar bir parçasında, sona eren harpte, bir karış toprağına bile ayaklarını basmaya cesaret edemeyen Yunanlıların yerleşmesine müsaade edemeyeceğini belirttikten sonra, bugünkü milli hükümet sayesinde Türkiya'nın emeline nail olacağını ve bu suretle hiç olmazsa doğuda sükûnet tesis edeceğini büyük bir memnuniyetle kaydeyliyor. 20 Kânunusani 336 [20 Ocak 1920]

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti namına
Mustafa Kemal[3]

* Ünal Türkeş Arşivi, Reşadiye Müdafaai Vatan Cemiyeti Belgeleri, Belge No: 32.

1 Ceylanpınar. (Y.N.)

2 Bir kelime okunamadı. (Y.N.)

3 Belgenin üçüncü maddesindeki "makaleler" sözcüğünden sonraki kısmın fotokopisi Atatürk'ün Bütün Eserleri Arşivi'ndedir. El yazısı belgenin bu kısmı Sadık Perinçek, Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. Birinci, ikinci maddelerle üçüncü maddenin girişi ise Ünal Türkeş Arşivi'ndeki okunmuş metinden aktarılmıştır. (Y.N.)

KASTAMONU VALİLİĞİ'NE VE MINTIKA KUMANDANLIĞI'NA*

(21 OCAK 1920)

Açık telgraf

Kastamonu Valiliği'ne ve Mıntıka Kumandanlığı'na

Maraş bölgesinde, ahaliye tecavüz ve İslam ahaliye zulümler yapan Fransız ordusundaki Ermenileri, Kuvayi Milliye'miz bozguna uğratarak Maraş'a ricata mecbur etmiş ve 2 katırla bir miktar silah cephane ele geçirmişlerdir. Düşmanın 80 ölü ve 30 yaralısı vardır. Antep'in 28 kilometre kuzeybatısındaki Araplar köyüne gelen bir Fransız müfrezesi, İslam ahalinin evlerine girerek sandıkları kırmaya, eşyalar aramaya ve birtakım tecavüz ile, Kuvayi Milliye'mizle vaki olan çarpışma neticesinde, Fransızlar mağluben İslahiye istikametine ricata mecbur olmuşlardır. Bu çarpışmada, düşmandan bir mitralyöz, hayli miktarda silah ve mühimmat ele geçirilmiştir. Fransızların son günlerde, Maraş bölgesinde hassaten köylerimize tecavüz ve zulümleri tahammül edilmeyecek derecede artmaktadır. 21 Ocak 1920[1]

Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal

* Nurettin Peker, *1918-1923 İstiklâl Savaşının Vesika ve Resimleri (İnebolu ve Kastamonu Deniz ve Kara Harekâtı, Hatıralar)*, Gün Basımevi, İstanbul, 1955, s.123.

1 Yukarda belirtilen kitapta tarih yanlışlıkla "21 Ocak 1919" şeklindedir. Doğrusu, 21 Ocak 1920 olmalıdır. (Y.N.)

SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ RİYASETİ'NE*

(21 OCAK 1920)

3. Kolordu
İstihbarat
495

Sivas
24.1.36 [1920]

Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne

Suret

Sulh Konferansı'nda İtalyanların şiddetle müdafaa ve desteğine, Fransızların da katılması hasebiyle büyük münakaşalar neticesinde, İngilizlerin de ricata mecbur olması üzerine, Türkiye'nin, İstanbul payitaht olmak üzere, hâkimiyet ve Boğazlar'la birlikte bütünlüğünün temini ve halifenin padişah olarak İstanbul'da bırakılmasının kararlaştırılmış olduğu ve yakında mukadderatımız hakkında yeni ve iyi haberler verileceği İtalyan kaynaklarına atfen bildirilmiştir. 21.1.36 [1920]

Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2707'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.166-167.

ANADOLU KADINLARI MÜDAFAAİ VATAN CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(21 OCAK 1920)

Tel

Ankara
C

Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'ne

Yüksek yazılarını memnuniyet ve iftiharla aldık. Vatanperverane teşebbüslerini takdir ve tebrik eyliyoruz, Efendim.
21 Kânunusani 336 [21 Ocak 1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Cumhurbaşkanlığı Atatürk Arşivi, Kutu: 2-3, Dosya 1, Fihrist 22'deki belgenin fotokopisi için bkz. Atatürk'ün Bütün Eserleri Arşivi. Eski yazı belge Sadık Perinçek tarafından okunmuştur. Ayrıca bkz. Bekir Sıtkı Baykal, *Millî Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1986, s.8.

DERSAADET'TE ÇANAKKALE MEVKİİ MÜSTAHKEM KUMANDANI ŞEVKET BEY'E*

(22 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 22.1.1920

Dersaadet'te:
Çanakkale Mevkii Müstahkem Kumandanı Şevket Bey'e

Yahya Kaptan'ın katli meselesini ciddi surette takip eden ve hesabını isteyen bilhassa İstanbul'da pek çok kimseler vardır. Hakikati tayine vesile olmak üzere, söylenti derecesine vardığı bildirilen fenalıklarının[1] nelerden ibaret olduğunun süratle bildirilmesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.232; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.323-324.

1 *Nutuk*'un 1927 basımında "fenalıklarının", sonraki basımlarda "fenalıkların" şeklindedir. (Y.N.)

ERZURUM HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(22 OCAK 1920)

Erzurum Heyeti Merkeziyesi'ne

Ankara: 22.1.36 [1920]

Sol kanat ve ileri fikir cereyanlarının tesiri altında, Cemiyeti Akvam içinde aleyhimizde kararlar alınmasına müsait tam dayanışma yoktur. Milli teşkilatımızın ve müdafaai hukukumuzun[1] konferansın lehimize meyletmesine yardım edeceğine şüphe yoktur.

Hâkimiyet esasımıza aykırı ıslahata maruz kalmamak ve kötü idarenin esasından önlenmesi tedbirlerinin alınması için, bol bol mazeret göstermekten geri durulmaması rica olunur. Konferansta İtalyan delegelerin İslam âleminin rencide edilmemesi fikrini desteklediklerı ve Fransızların fikrine katıldıkları ve İngilizlerin mukadderatımız hakkındaki tekliflerinin reddedildiği, İtalyan kaynaklarından sızan malumata atfen bildirilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
M. Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 38/4344'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.167-168. Belgenin "Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye" başlıklı örneği için bkz. Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter.

1 "Müdafaai Hukuk Cemiyeti" ya da Meclisi Mebusan'daki mebuslar grubu kastediliyor olmalı. (Y.N.)

HARBİYE NAZIRI CEMAL PAŞA'YA*

(22 OCAK 1920)

22.1.1920

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne

1. Verilen notayı aynen lütfeder misiniz?

2. Vaki olan teklifi kabul etmekte acele etmeyiniz. Notayı okuduktan sonra görüşlerimizi arz edeceğim.[1]

Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.261; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.364.

1 Bu telgraf, Cemal Paşa'nın 21 Ocak 1920 tarihli ve Mustafa Kemal'e 22 Ocak'ta ulaşan şu telgrafı üzerine çekilmiştir:

"Geciktirilmesi mesuliyet icap ettirir. *Harbiye, 21.1.1920*

Ankara'da 20. Kolordu Kumandanlığı'na

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne:
İngilizler hükümete verdikleri bir notada, benim ile Cevat Paşa Hazretleri'nin vazifeden çekilmekliğimizi talep ettiler. Kabinece şiddetle ret cevabı verildiyse de, vaziyet, kabinenin kalmasını ve yalnız benim ile Cevat Paşa'nın çekilmemizi icap ettirdi. Harbiye Nezareti'ne Salih Paşa vekâlet edecektir. Kabineyi müşkül vaziyete sokacak bir harekette bulunulmamasını rica ederim. Aksi halde vaziyet, tasavvur buyurduğunuzdan daha vahim olur.

Harbiye Nazırı
Cemal"

Bkz. Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.260-261; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.363.
Mustafa Kemal'in yukardaki telgrafına Cemal Paşa'nın imzasını gizleyerek verdiği cevap ise şöyledir:

"Gayet aceledir / Kadıköy, 22.1.1920

Ankara'da 20. Kolordu Kumandanlığı'na

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne:
Notanın kısa sureti aşağıdadır:
1. Özel olarak seçilen subayların Kuvayi Milliye Erkânıharbiyesi'ne gönderilmesi.
2. 14. Kolordu'dan terhis ve seçme suretiyle Kuvayi Milliye'ye erlerin gönderilmesi.
3. Top kaması vesair edevat kaçırılması.
4. Zonguldak'tan İstanbul'a gelen taburun iadesini geciktirmek.
5. Afyon Karahisarı'ndan Alaşehir'e alay nakletmek.
6. Bursa'dan Bandırma'ya bir alay nakletmek.

7. Bu ahvalde Harbiye Nazırı ve Erkânıharbiye Reisi'nin şahsen pay sahibi oldukları belli olmuş. Kırk sekiz saat zarfında bu iki şahsın vazifelerinden uzaklaştırılması.
Dikkat buyuruluyor ki Aydın cephesi meselesi bu notada söz konusu bile değildir. Bu notaya cevaben, bir, iki, üçüncü maddeler yalandır. Dördüncü mesele benim zamanımda değildir. Ben müracaatları üzerine iade ettim. Beşinci meselede, fırka kumandanını değiştirdim. Altıncı mesele, Ahmet Anzavur meselesi de asayişle alakalıdır. Bu konuda haberleşmelerimiz vardır. Şimdi de dosyalar incelenirse anlaşılır denildi. Kabul etmediler. Onun üzerine üç şık söz konusu oldu: Notaya birinci cevaptan sonra cevap vermemek ve hükümlerine kulak asmamak, kabine, toptan istifa etmek. Benim istifam. Birinci madde halinde, burada bir skandal meydana gelmesinden korkuldu. İkinci madde halinde, zaten istedikleri meydana ve Ferit Paşa kabineye gelmiş olacağı düşünüldü. Dolayısıyla, benim istifam ile Nezaret'in vekâletle idaresi tercih edildi. Herhalde kararımızın evvela bana tebliğini rica ve sizlere hürmetlerimi arz eylerim efendim. (Ferik Cemal.)

Seryaver
Salih"

Bkz. Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.261-262; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.364-365. (Y.N.)

ERZURUM, SİVAS, DİYARBEKİR, BANDIRMA, BALIKESİR, KONYA'DA KOLORDU KUMANDANLIKLARINA EDİRNE MEVKİİ MÜSTAHKEM KUMANDANI'NA REFET BEY'E, KENAN BEY'E BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI BEKİR SAMİ BEY'E*

(22 OCAK 1920)

22.1.1920

Erzurum, Sivas, Diyarbekir, Bandırma, Balıkesir, Konya'da Kolordu Kumandanlıklarına
Edirne Mevkii Müstahkem Kumandanı'na
Refet Bey'e, Kenan Bey'e, Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Bekir Sami Bey'e

İngilizler hükümete verdikleri bir notada, Harbiye Nazırı Cemal Paşa ile Cevat Paşa'nın vazifeden çekilmesini talep etmişlerdir. İstanbul'a verdiğimiz cevapta, çekilmek için acele etmemelerini ve İngilizlerin notasını aynen bize yazmalarını bildirdik. İngilizlerin bu talebi, ya Milli Meclis'e tahakküm ederek memleketi eskisi gibi kendilerine bağlı vasıtalarla idare etmek mümkün olup olmadığını keşif mahiyetindedir, yahut memleket idaresini ellerine almak için milletin muhtemel olan mukavemetini kırmayı da göze aldırmanın, yani kati bir hareketin başlangıcıdır. Her iki halde de İngilizlerin talebine boyun eğmek onların işini kolaylaştırmaktan başka netice vermez. Harbiye Nazırı'na çekilmemesini ve İngilizlerin cebren kaldırmalarını dahi göze aldırmasını teklif etmek görüşündeyiz. Daha kati karar verecek kadar malumat alınamadı. Hemen görüşünüzü bildirmenizi rica ederim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 222, s.263; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 222, s.1190-1191. Telgrafın, Erzurum'da 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'ya gönderilen ve üzerinde "Dakika geciktirilmesi mesuliyet sebebidir/ Fevkalade aceledir" kaydı bulunan örneği için bkz. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.449.

HARBİYE NAZIRI CEMAL PAŞA'YA*

(22 OCAK 1920)

22.1.1920[1]

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne

Vazifeden çekilmek suretiyle İngilizlerin talebiyle yetinmeniz, öyle vahim bir vaziyet meydana getirir ki, sizin aksi halde tasavvur buyurduğunuz vahametten ağır olur. Bundan başka, Heyeti Temsiliye'nin bir delegesi olan zatı devletlerinin, Heyeti Temsiliye'nin haberi olmaksızın ve hatta onun görüşüne rağmen çekilmeniz kabul edilemez. İngilizlerin, sizi cebren vazifeden ayırmaları ihtimali bile bizim hesabımızdadır. Ve süratle tedbirler alınmıştır. Dolayısıyla, evvela notayı aynen bildiriniz, sonra ahvalden malumat vererek kararı beklemeniz ve tam bir metanetle mevkiinizi muhafaza buyurmanız katiyen talebimizdir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.262; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.365.

1 *Nutuk*'un 1934 basımında yanlışlıkla "22 Şubat 1920" tarihiyle yayımlanmıştır. 1927 basımında 22 Ocak 1920 tarihlidir. (Y.N.)

SADRAZAM ALİ RIZA PAŞA'YA*

(22 OCAK 1920)

Ankara, 22.1.1920

Zatı Samii Sadaretpenahiye

İngilizlerin, Harbiye Nazırı'nın ve Erkânıharbiyei Umumiye Reisi'nin değiştirilmesini talep etmeleri, devletin siyasi bağımsızlığına kati bir tecavüzdür. Bu tecavüz, bir müddetten beri memleketlerimizin taksimi ve siyasi mevcudiyetimizin imhası yolunda cihan kamuoyunda deveran eden münakaşaların, kati bir karara bağlanmış olması neticesi midir? Yoksa, siyasi mevcudiyetimizi imha yolunda vuku bulacak teşebbüslerin ne netice vereceğini keşif için yapılmış bir teşebbüs müdür? Yoksa, İtilaf devletlerinin alıştıkları gibi, yekdiğerinin olurunu ve kararını almaya lüzum görmeksizin, tek tek nüfuz etme yolunda herhangi bir hareket midir? Bunları ayırt edebilecek malumata sahip değiliz ve sahip olamayız. Keza Yunanlıların Salihli cephesinde başlayan taarruzlarının bu teşebbüsler ile münasebet derecesini de tayin edemeyiz. Fakat, siyasi bağımsızlığımıza vuku bulan bu açık kastı, devletçe kabul ve milletçe sükût edersek, siyasi mevcudiyetimiz aleyhinde en kötümser kararlara ve icraata kendi tarafımızdan yol vermiş olacağımıza şüphemiz yoktur. Dolayısıyla, İngilizlerin İstanbul'da muhtemel tecavüzleri ne şekil ve ne dereceye varacak olursa olsun, dahil ve hariç gözünde, Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne dayandığı bilinen hükümetin, bu teklifi şiddetle ret ve Nazır ile Reis'i mutlaka muhafaza etmesi katiyen talebimizdir. Bunun haricinde itaat edici bir hareket, yalnız milletin bağımsızlığına ve mevcudiyetine aykırı olmaz, fakat, hükümeti millete karşı vermiş olduğu taahhütten dönmüş ve bağımsızlık uğrundaki milli mücahedelerimizi gecikmiş ve zorlaşmış vaziyetine koyar. Dolayısıyla hükümet kabul etse dahi, biz, hükümetin heyetimize karşı taahhütlerini yerine getirmemekle, milletten aldığı kuvvetini tamamen kaybetmiş olduğunu ve bağımsızlığı ihlal eden tavır ve hareketinden dolayı hükümeti mesul saydığımızı ilan etmek mecburiyetinde kalırız. Hükümetin mukavemeti halinde, İngilizler Harbiye Nazırı'nı cebren kaldırmak ve bütün hükümeti düşürmek yoluna bile teşebbüs etseler, vaziyet, gerek hariç ve gerek dahile karşı, onların emriyle Nazır'ı

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.262-263; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.366-367.

feda etmek şıkkından daha müsaittir. Vaziyetin safhaları hakkında bir iki saate kadar yüksek cevaplarını istirham ederiz. İstanbul ile haberleşme İngilizler tarafından yasaklanırsa, milli bağımsızlık uğrunda milli ve dini mücahede ilan etmek yolunda ilerleyeceğiz!

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

HARBİYE NAZIRI CEMAL PAŞA'YA*

(22 OCAK 1920)

Zata mahsus ve fevkalade aceledir.

22 Kânunusani 1920
[22 Ocak 1920]

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne

İngilizlerin emri neticesi olarak Harbiye Nezareti'ni terk buyurdukları anlaşılıyor. Devlet ve milletimizin bağımsızlığını ihlal eden bu çekilmek keyfiyetini, ne olursa olsun kabul etmemek sizin ve bizim vazifemiz gereğidir. Biz vazifemizi sonuna kadar yapmak için her türlü tedbirleri alıyoruz. Sizi de, makamınıza oturup nezaretinizi yapmak suretiyle vazifenizin yapılmasına davet ederiz. Eğer şahsi veya fikri herhangi bir sebeple durmak istemiyorsanız, İngilizlerin notası üzerine değil, bağımsız bir milletin nazırına yaraşır şekilde ayrılırsınız. Meseleyi şahsi bir görüşle değil, bu müdahale vatanımız için hatıra gelebilecek ağır felaketlerin başlangıcı olabilir görüşüyle muhakeme etmenizi rica ederiz; nezaretten bu şekilde çekilmeniz, İngilizlerin müdahalesini ve milletin bağımsızlığının ihlalini kolaylaştıracaktır. Eğer vazife başına gelmemekte ısrar ederseniz, İngilizlerin millet bağımsızlığını ihlal ettiğini ilan ederken, Harbiye Nazırı'nın da vatani vazifesini yapmamaktan mesul olduğunu ağır bir şekilde ilave eylemek mecburiyetindeyiz. Nota mealini bir gün sonra bildirmeniz ve hâlâ Heyetimizle temasa gelemeyecek surette uzaklaşmanız, vaziyeti ağırlaştırmaktadır. Cevap vermenizi talep ve rica ederiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.263-264; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.367.

SADRAZAM ALİ RIZA PAŞA İLE TELGRAF BAŞINDA HABERLEŞME*
(22 OCAK 1920)

Babıâli, 22 Kânunusani 1920
[22 Ocak 1920]

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi'ne

Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın kabineden çekilmesi ve Erkânıharbiye Reisi Cevat Paşa'nın değiştirilmesi yalnız İngilizler tarafından talep olunmamıştır. İngiltere, İtalya ve Fransa temsilcileri Babıâli'ye ortak bir ültimatom vererek, gerekçe ileri sürerek, 48 saat zarfında şu taleplerin hususunu istemişlerdir. Bu ağır teklif karşısında kabinece etraflı fikir alışverişinden sonra hep birlikte çekilmeye karar verildi ve Meclisi Mebusan müteşekkil bulunaydı, kabinece başka türlü hareket edilmek mümkün idi. Teklifleri geri aldırmak üzere üç devletin temsilcileri nezdinde ileri sürdükleri gerekçenin reddiyle, lüzumlu teşebbüslerde bulunuldu. Temsilciler tekliflerinde ısrar ettiler. Kabinenin istifası tahakkuk etmiş iken, Meclisi Mebusan'ın henüz görüşmelere başlayamadığı bir zamanda kabinenin çekilmesi yüksek vatani menfaatlara aykırı olacağını Cemal Paşa bizzat söyleyerek ve böyle bir buhranlı zamanda kabinenin istifası, İstanbul'u Anadolu'dan ayırmaya kadar varıp gayet vahim neticeler doğuracağını ileri sürerek, kendi istifasıyla meselenin hal olunmasını tercih etmiştir. Meselenin safhaları bundan ibarettir. Meclisi Mebusan'ın nihayet bir iki güne kadar çoğunluk esasına sahip olarak toplanması muhakkak olduğundan, hükümet, her türlü hususu Meclis'in önüne koyacaktır. Tarafımızdan bu konuda hiçbir türlü teşebbüs vuku bulmaması lazımdır. Çünkü söz sahibi, Meclisi Mebusan'dır. Vekiller, vaziyetin vahametini tamamen idrak etmiş ve fiil ve harekâtının selametine kani olduğundan, ehvenişerri ihtiyar etmiştir. Müdahalelere nihayet verileceği cumartesi sabahına kadar bildirilmediği halde, kabinenin iktidar mevkiinden çekileceği ve bundan doğacak hadiselerin mesuliyeti kendisine ait olmayacağı beyan olunur.

Sadrazam
Ali Rıza

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.264-265; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.368-370.

Kongre, 22.1.1920

Sadrazam Paşa Hazretleri'ne

Telgrafnamei fahimaneleri üzerine, Heyeti Temsiliye'ce bir karar alınmak için evvelemirde ültimatom suretinin aynen bilinmesine[1] kati ihtiyaç vardır. Bunun lütfen tebliğini arz ve rica ederim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Erenköy, 22/23.1.1920

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi'ne

C: Görüşüldükten sonra bildirilecektir.

Sadrazam
Ali Rıza

22.1.1920

Zatı Samii Sadaretpenahiye

Ültimatom suretini gördükten sonra kati kararı arz edeceğiz. Ancak vaziyetin görüşüldüğü esaslarda, hükümetle aramızda gözlem farkı vardır ki, evvela onu bertaraf etmek isteriz. Hükümet bizim maruzatımızı kendi icraatına müdahale şeklinde kabul etmiş, yani harici vakayı bir tarafa bırakarak, dahili bir mesele önünde bulunduğunu zannetmiştir. Vakayı, yalnızca, yabancıların bir nazırı değiştirebilmesi bakış açısından düşünmek lazımdır. Keza düşünüldüğü gibi, Harbiye Nazırı'nın şahsı dahi söz konusu değildir. Aynı vaziyette diğer bir nazır ve herhangi bir zat olsa, vaka, aynı şekilde muhakeme edilecekti. Diğer taraftan Nazır'ın değiştirilmesini emreden kuvvetin, Meclisi Mebusan'ın toplanmasına ve hükümetin izahatından sonra Meclisi Mebusan'ın bir karar almasına müsaade edip etmeyeceği de şu anda meçhuldür. Meclisi Mebusan, söz sahibi olmazdan evvel vuku bulacak emrivakilere hazırlanmak icap ettiği için hükümeti seniyenin kararını anlamak istiyoruz. Meclisi Mebusan söz sahibi olmazdan evvel emrivakiler sürüp gider ve harici meselenin mahiyetine uygun tedbirler almak gecikirse, bundan doğacak mesuliyetin de heyetimize ait olamayacağı teslim buyurulur. Meclisi Mebusan hakikaten toplanır ve vazife yapmaya başlarsa, hükümete hiçbir şey için müracaat etmeyeceğimiz tabiidir. Notayı yalnız İngilizlerin değil, İtilaf devletlerinin birlikte tebliğ etmesi, harici meselenin ehemmiyetini kavramak için ayrı bir sebeptir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

1 *Nutuk*'un 1934 basımında "bildirilmesine", 1927 basımında ise "bilinmesine" şeklindedir. (Y.N.)

15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA*

(22 OCAK 1920)

Ankara, 22.1.1336 [1920]

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne

Harbiye Nazırı'yla Erkânıharbiyei Umumiye Reisi'nin vazifelerinden çekilmeleri üzerine cereyan eden haberleşmeye cevaben Sadrazam Paşa Hazretleri'nden varit olan cevapname ile karşılıklı yazılan iki kıta telgraf, malumat için aynen aşağıda arz ve bunlar hakkında heyeti merkeziyelere lüzumu derecede malumat verilmesi rica olunur. M. Kemal.

[...][1]

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.452.

1 Burada, Mustafa Kemal ile Sadrazam Ali Rıza Paşa'nın telgraf başında haberleşmeleri aktarılmıştır. (Y.N.)

10. KAFKAS FIRKASI KUMANDANLIĞI'NA*

(22 OCAK 1920)

Şifre
Gayet aceledir.
Zata mahsustur.

22 Kânunusani [Ocak] 1920

10. Kafkas Fırkası Kumandanlığı'na

Hemen Rauf Bey'i bularak, vaziyeti beraber ve emniyet dahilinde takip etmenizi rica ederiz. İngilizlerin talebini yerine getirmek katiyen uygun değildir. Buraca o bakış açısıyla süratli tedbirlere girişildi. İstanbul'daki telgraf haberleşmelerini emniyet altına almanız lazımdır.

Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika: 223, s.263-264; Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.266; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika: 223, s.1191; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.370-371.

RAUF BEY'E, BEKİR SAMİ BEY'E, CAMİ BEY'E VE BÜTÜN MEBUSLARA*

(22 OCAK 1920)

22 Kânunusani [Ocak] 1920

İngilizler, Harbiye Nazırı Cemal Paşa ile Erkânıharbiyei Umumiye Reisi Cevat Paşa'nın vazifeden çekilmesini talep etmişlerdir. Bu teşebbüs, devletin bağımsızlığı aleyhinde kati bir harekettir. Dolayısıyla, bu teşebbüs aleyhine milletin icra edeceği harekât, bağımsızlığı muhafaza için yapılacak mücahedeler cümlesindendir. İlk mücahedeler devresinde, vazife, milletin mebuslarınındır. Mebuslar, kabine üyelerinin mevcudiyetine müdahale ve tesir etmek suretiyle devletin siyasi bağımsızlığı aleyhine İngilizlerin vuku bulan tecavüzlerini, dahil ve harice karşı katiyen ve süratle reddeylemek mecburiyetindedir. Bunun icra tarzını kararlaştırarak buraya bildiriniz. Fakat icraatta şu noktaları mutlaka temin etmek icap eder:

Evvela: Meclis'in feshi hakkında bir iradenin Meclis'te aniden okunması ihtimaline maruz kalmamalıdır. Eğer bu ihtimal katiyen gayri varit olmazsa, mebuslar, teşebbüslerini özel toplantı halinde de yaparlarsa kâfidir. İkincisi; devletin siyasi bağımsızlığı aleyhine kati bir hareket vuku bulduğunu Sulh Konferansı'na ve Avrupa milletlerine ve İslam âlemine ve memleket dahiline ilan etmek lazımdır. İngilizlerin tecavüzü geri alınmadığı takdirde, Meclis'in vazifesi, Anadolu'ya geçmek ve milli iradeyi üzerine almaktır. Bu icraat, bütün milletin kuvvetlerini toplamış olan Kuvayi Milliye tarafından her vasıta ile teyit olunacaktır. Şimdiden lüzumlu tedbirler alınmıştır.[1]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.266; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.371.
Aynı telgraf, "Mebuslara çekilen telgraf sureti malumat için takdim olunur" notuyla, 1. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Beyefendi'ye ve 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir'e çekilmiştir. Cafer Tayyar Bey'e çekilen telgraf için bkz. Cemal Kutay, *Çerkez Ethem Dosyası*, c.2, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1973, s.10. *Çerkez Ethem Dosyası*'ndaki el yazısı belge Ahmet Cevdet Geçkili tarafından okunmuştur. Telgrafın Kâzım Karabekir'e gönderilen örneği için bkz. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.453. (Y.N.)

1 Mustafa Kemal, *Nutuk*'ta bu belgeye yer verirken şu açıklamayı yapmaktadır:

> "Efendiler, Rauf Bey, Bekir Sami Bey, Cami Bey ve bütün mebuslara da Kafkas Fırkası Kumandanı Kemal ve Mevkii Müstahkem Kumandanı Şevket ve Harbiye Nezaret Seryaveri Salih Beyler vasıtalarıyla da şifre olarak şu tebliğde bulundum:" Bkz. *Nutuk*, aynı yerde. (Y.N.)

KONYA'DA 12. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA SİVAS'TA 3. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA*

(22 OCAK 1920)

Şifre
Gayet acele ve zata mahsustur.

Ankara
22 Kânunusani [Ocak] 1920

Konya'da 12. Kolordu Kumandanlığı'na
Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanlığı'na

İngilizler Dersaadet'te tecavüzleri artırarak nazır veya mebuslardan bazılarını ve bilhassa Rauf Bey'i tutuklarlarsa, karşılık olarak Anadolu'da bulunan İngiliz subayları tutuklanacaktır. Buna göre icabında bölgenizdeki İngiliz subaylarını tutuklayabilmek için şimdiden tedbirler alınmasını rica eylerim.

Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 226, s.266; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 226 a, s.1194.

15. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA*

(22 OCAK 1920)

Şifre
Gayet acele ve zata mahsustur.

Ankara
22 Kânunusani [Ocak] 1920

15. Kolordu Kumandanlığı'na

İngilizler Dersaadet'te tecavüzü artırarak nazır veya mebuslardan bazı zevatı ve bilhassa Rauf Bey'i tutuklarlarsa, karşılık olarak Anadolu'da bulunan İngiliz subayları tutuklanacaktır. Dolayısıyla Erzurum'da bulunan Rawlinson'u kaçırmamak için şimdiden tedbirler alınmasını rica ederim.

Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 226, s.266; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 226 b, s.1194.

RAUF BEY'E*

(23 OCAK 1920)

Şifre
Zata mahsus ve gayet aceledir.

Ankara
23 Kânunusani [Ocak] 1920

10. Kafkas Fırkası Kumandanlığı'na

Rauf Bey'e verilecektir:

Sadrazam Paşa Hazretleri'nden bugün iki telgraf aldık. Birincisinde görüştükten sonra bildirilecektir. İkincisinde Vasıf Bey çağrılarak nota gösterilmiştir. O da size izahat verecek mealindedir. Hadiseden yalnız bir devletin özel teşebbüsü gibi ansızın haberdar olunca ulaşımın kesilmesi ihtimaline karşı dün doğrudan doğruya Babıâli ile temasa gelmiştik. Bizim müracaatımızın bir müdahale şeklinde kabul edilmesine karşı daha dün kâfi izahat verdik. Fakat Meclisi Mebusan'ın çalışmasına bir mani bulunmadığı anlaşılmakta olduğundan Sadaret makamına tekrar cevap vermek suretiyle haberleşmeye devam etmeyerek görüşümüzü yalnız mebuslar grubuna bildiriyoruz. Harbiye Nazırı'nın çekilmesi bir emrivaki olmakla beraber vakanın ehemmiyeti kalıcıdır. Birinci nokta; üç devlet temsilcileri bir nota ile hükümetimizi istedikleri gibi meydana getirmek yolunu tutmuş oluyorlar. Yarın Meclis'in itimat edeceği diğer bir hükümete de aynı şekilde muamele etmelerine misal hazırlanmıştır. İkinci nokta; Harbiye Nazırı, Kuvayi Milliye'ye yardım hususunda birtakım taahhütleri üzerine almış idi. Bu taahhütlerin bugün ne şekle girmiş olduğu malum değildir. Bu ikinci noktanın süratle halli lazımdır. Bununla beraber birinci noktanın tamiri daha ziyade mühim bir meseledir. Bu hadise bu şeklinde diğer mağlup devletlere vaki olmamıştır. Dolayısıyla hükümet hadiseyi diğer mağlup devletlere yapıldığı şekle dönüştürünceye kadar uğraşmak vazifesinde idi ki bu vazifeyi yapmamıştır. Paris Konferansı'nı haberdar ederek bütün dünyanın malumatı altında bir teşebbüs karşısında bulunmak lazım idi. Devletlerin bir nota vererek ve bir mukavemete uğramayarak belki de gizlice bir teşebbüse girişmeleri ve hükümetin de milleti ve matbuatı haberdar etmeyerek ve bütün bir kabine meselesi yapmayarak hareket etmesi, millet bağımsızlığını ihlal ettiği kanaatindeyiz. Emrivaki değişmese dahi hadiseyi kapatmayarak bir daha

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 224, s.264-265; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 224, s.1191-1192.

tekrarlanmasına mani olacak derecede dağdağa yapmak elzemdir. Meclisi Mebusan'da kabineyi çağırıp millet bağımsızlığını muhafaza edemediğinden dolayı alenen düşürmek kâfi olup olmadığını düşünmenizi ve bildirmenizi rica ederiz. Hadiseyi gerek buradaki arkadaşlar gerek hariçteki kolordu kumandanları asabiyet ve ehemmiyet ile karşılamakta olduklarını bildirmektedirler.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

RAUF BEY'E*

(23 OCAK 1920)

Şifre

23.1.1920

10. Kafkas Fırkası Kumandanı Kemalettin Sami Bey'e

Rauf Bey'e:

Harbiye Nazırı ve Erkânıharbiye Reisi'nin çekilmesi üzerine cereyan eden haberleşmeyi görmüşsünüzdür. Cemal Paşa verdiği malumatta yalnız İngilizlerin talebini belirtmiş iken, Sadrazam Hazretleri mükerrer ve üç devlet tarafından ortak ültimatom verildiğini bildirmişlerdir. Bu halde dahi kabinenin talebe boyun eğerek arkadaşlarını feda etmesi, milli haysiyete tecavüz mahiyetinde bulunduğu aşikârdır. Gerçi İtilafçıların mesela Macaristan'da hükümet düşürülmesiyle, daha evvel Almanya'da hükümet üyesi değiştirilmesiyle alakalı teşebbüsleri olmuştur. Bizim aleyhimize olan teşebbüsün de bu vadiye dökülmesi icap eder idi. Yani hükümet mukavemet ederek, Sulh Konferansı'nı, bütün cihana karşı milli harekâttan dolayı Türk hükümetinin düşürülmesine karar verdiğini ilana mecbur etmeli idi. Temsilcilerin veya devletlerinin tek tek veya topluca fakat gizli olarak aleyhimizde yapmayacakları yoktur. Bizim mesleğimiz ise, bize yapacakları en ufak bir ilişmenin bütün dünyada en büyük dağdağaları davet edeceğine onları ikna etmektir. Kabinenin bu açık yönleri asla düşünmeyerek, selefleri gibi, milli bağımsızlıktan sükûnetle fedakârlık etmesi, şahsi sağlamlık itibariyle, zaafını görmek ve kavramak itibariyle asla dayanmaya değer olmadığını bir daha açıkça ispat etmiştir. Bu kadar muğlak meseleleri karakterce ve fikren bu mertebe zayıf zevat ile idare etmeye çalışmak artık mümkün değildir. Dolayısıyla kabinenin tümüyle ve Milli Meclis'te son hadise bir mesele yapılarak itimatsızlık ile düşürülmesi lazımdır. Yeni hükümeti milletin genel itimadına dayanarak İzzet Paşa üzerine alabilirler. Müdafaai Hukuk Cemiyeti'nin barış esasları adı geçenin fikirleriyle uyuşabileceği, İsmet Bey'le konuşmalarımızdan anlaşılmaktadır. Bittabi Müdafaai Hukuk Heyeti için Harbiye, Dahiliye ve Hariciye nazırları pek mühimdirler. Harbiye'de Cemal Paşa'nın bırakılması artık söz konusu olamaz. Diğer bir zatın her halde tamamen emniyetli ve şimdiye kadar olduğundan daha açık ve metin olma-

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 225, s.265-266; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 225, s.1192-1193.

sı lazımdır. Daha rütbelilerden bir münasibi bulunamazsa İsmet Bey'in nezaretini de memnuniyetle kabul ederiz. İzzet Paşa Hazretleri'nin hükümeti yolunda ciddiyetle, tam bir katiyetle çalışılmasını rica ederiz. Bütün kolordu kumandanları vaziyeti heyecan ile takip ediyorlar ve Harbiye Nazırı'nın çekilmesini milli bağımsızlığı ihlal eden ve şiddetle karşılık vermeyi lüzum ettiren bir mahiyette kabul etmişlerdir. Cevabınızı bekliyoruz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

BURDUR'DA AHZI ASKER KALEM REİSİ İSMAİL BEY'E*

(23 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 23.1.36 [1920]

Burdur'da Ahzı Asker[1] Kalem Reisi İsmail Bey'e

22.1.36'da [1920] gelen 12.12.35 [1919] tarihli şifreye cevaptır.

1. En büyük askeri memurların, bulundukları mahaldeki heyet ve Kuvayi Milliye'nin düzenleyicisi ve denetleyicisi olması hususundaki kararınız pek uygundur.

2. Herhangi mecburiyet ve suretle olursa olsun ahalimizin, bilhassa Türklerin, muhalif ve yabancı cereyan ve tahriklerine kapılmalarının, milli mevcudiyetimiz ve vatanımız için deva bulunmaz müthiş yaralar açacağı hakikati göz önünde tutularak, bu cereyanların önü alınması için şimdiye kadar olduğu gibi, bütün mevcudiyetle mesai sarf etmekten bir an vazgeçilmemesi rica olunur. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[2]

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Atatürk Arşivi, Dolap: Özel, Göz: Özel, Klasör 1, Dosya 1335-3-1, Fihrist 65'ten fotokopisiyle birlikte aktaran: *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, Ağustos 1981, sayı 80, s.13-15. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Askerlik Şubesi. (Y.N.)

2 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA*

(23 OCAK 1920)

Geciktirilmesi mesuliyeti icap ettirir.

Ankara, 23.1.1336 [1920]

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne

Harbiye Nazırı ile Erkânıharbiye Reisi'nin çekilmesi meselesinde şimdiye kadar bildiğiniz vaziyet aşağıdadır:

1. Çekilmek yalnız İngilizlerin talebi ile olmamıştır. İngiliz, Fransız, İtalya temsilcileri ortak bir nota vermişlerdir ki, bu notayı Babıâli ültimatom kabul ediyor. Halbuki Cemal Paşa bize vakadan iki saat sonra çektiği telgrafta, yalnız İngilizlerin talebini belirtmiş idi. Notanın yine Cemal Paşa'dan talebimiz üzerine verilen meali aynen aşağıda yazılmıştır. Bu notayı, Sulh Konferansı namına vermiş olmaları ve tamamen Mütareke maddelerine dayanır gibi kamuoyuna kabul ettirecek esaslar göstermeleri muhtemeldir. Meselenin siyasi yönünü açıklığa kavuşturacak diğer başka malumat henüz yoktur. Rauf Bey İstanbul'da aynı meseleyi takip ettiğini bildiriyor.

2. Suretlerini verdiğimiz haberleşmede, Sadrazam'ın bizim maruzatımızı hükümetin işlerine müdahale şeklinde, yani dahili bir mesele şeklinde kabul ettiği anlaşılıyor. Verdiğimiz cevaptan da açıkça anlaşılır ki, biz hadiseyi yalnız harici bir mesele olarak kabul etmekteyiz ve dahili mesele haline gelmesine meydan vermemeye çalışacağız. Heyeti Temsiliye namına M. Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut[1]

Nota meali:
1. Özel olarak seçilen subayların Kuvayi Milliye Erkânıharbiyesi'ne gönderilmesi.
2. 14. Kolordu'dan terhis ve seçme suretiyle Kuvayi Milliye'ye erlerin gönderilmesi.
3. Top kaması vesair edevat kaçırılması.
4. Zonguldak'tan İstanbul'a gelen taburun iadesini geciktirmek.

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.454.
1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

5. Afyon Karahisarı'ndan Alaşehir'e alay nakletmek.

6. Bursa'dan Bandırma'ya bir alay nakletmek.

7. Bu ahvalde Harbiye Nazırı ve Erkânıharbiye Reisi'nin şahsen pay sahibi oldukları belli olmuş. Kırk sekiz saat zarfında bu iki şahsın vazifelerinden uzaklaştırılması.

RAUF BEYEFENDİ'YE*

(23 OCAK 1920)

Vesika, Rauf Bey'e yazılar
Kemal Bey'e

Şifre
Gayet aceledir.

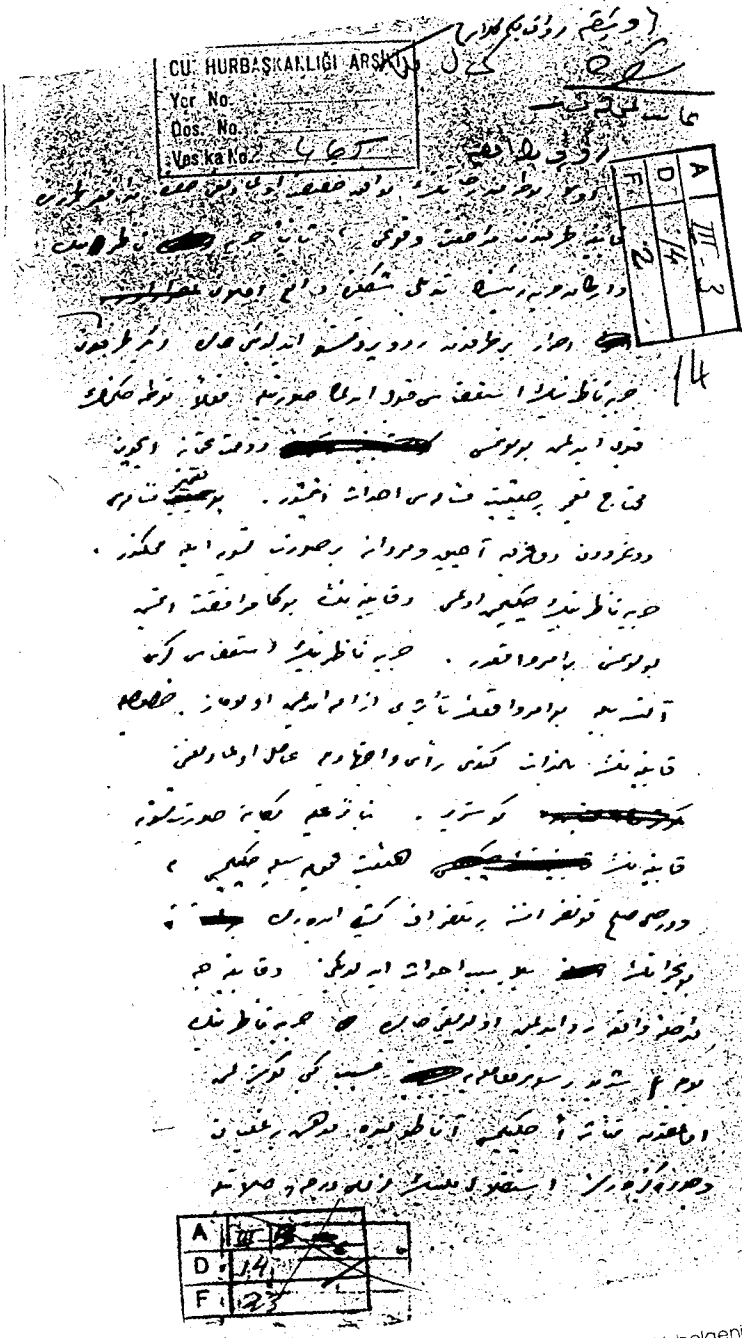
Rauf Beyefendi'ye

Evvela nota içindekilerin hakikate uygun olmadığı hakkında müdafaa tarzında vukuu, ikinci olarak Harbiye Nazırı'nın ve Erkânıharbiye Reisi'nin değiştirilmesi şeklinde vaki olan ısrar bir taraftan ret ve protesto edildiği halde, diğer taraftan, Harbiye Nazırı'nın istifası kabul edilmek suretiyle, fiilen nota hükmünün kabul edilmiş bulunması ve Osmanlı Devleti için tamire muhtaç bir haysiyet meselesi ortaya çıkmıştır. Bu tamir meselesi, doğrudan doğruya açık ve merdane bir düzeltme suretiyle[1] mümkündür. Harbiye Nazırı'nın çekilmiş olması ve kabinenin buna olur vermiş bulunması bir emrivakidir. Harbiye Nazırı'nın istifası geri alınsa bile, bu emrivakinin tesiri giderilmiş olamaz. Özellikle kabinenin bizzat kendi görüş ve düşünceleriyle etken olmadığını gösterir. Dolayısıyla yegâne düzeltme şekli, kabinenin toptan çekilmesi ve derhal Sulh Konferansı'na bir telgraf çekerek, bu buhranın sebepsiz çıkarıldığını ve kabinece vaki olan müdahale reddedilmiş olduğu halde, Harbiye Nazırı'nın böylece şiddetli bir kötü muameleye sebep olmuş gibi gösterilmiş olmaktan üzülerek çekilmesi, Anadolu'da müthiş bir galeyan vücuda getirerek, milli bağımsızlığın yeterli derecede ve sağlamlıkla müdafaa ve muhafaza edilmediğine zehap hasıl ettiğini ve Meclisi Mebusan'da da aynı şekilde meselenin söz konusu olması kararlaştırılmış bulunduğunu ve dolayısıyla genelleşen ve müşkülat kazanan bu vaziyet karşısında, kabinenin toptan istifaya mecburiyet gördüğünü, ancak bu şekilde vaziyete nispi bir sükûn geldiğini izah etmesidir. Bu düzeltme suretinin, Ali Rıza Paşa ile ve icap eden başka zevat ile görüşerek, Meclis'te veya Meclis görüşmelerine hacet bırakmadan kabinede kararlaştırılmasına gayret gösterilmesi lazımdır. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

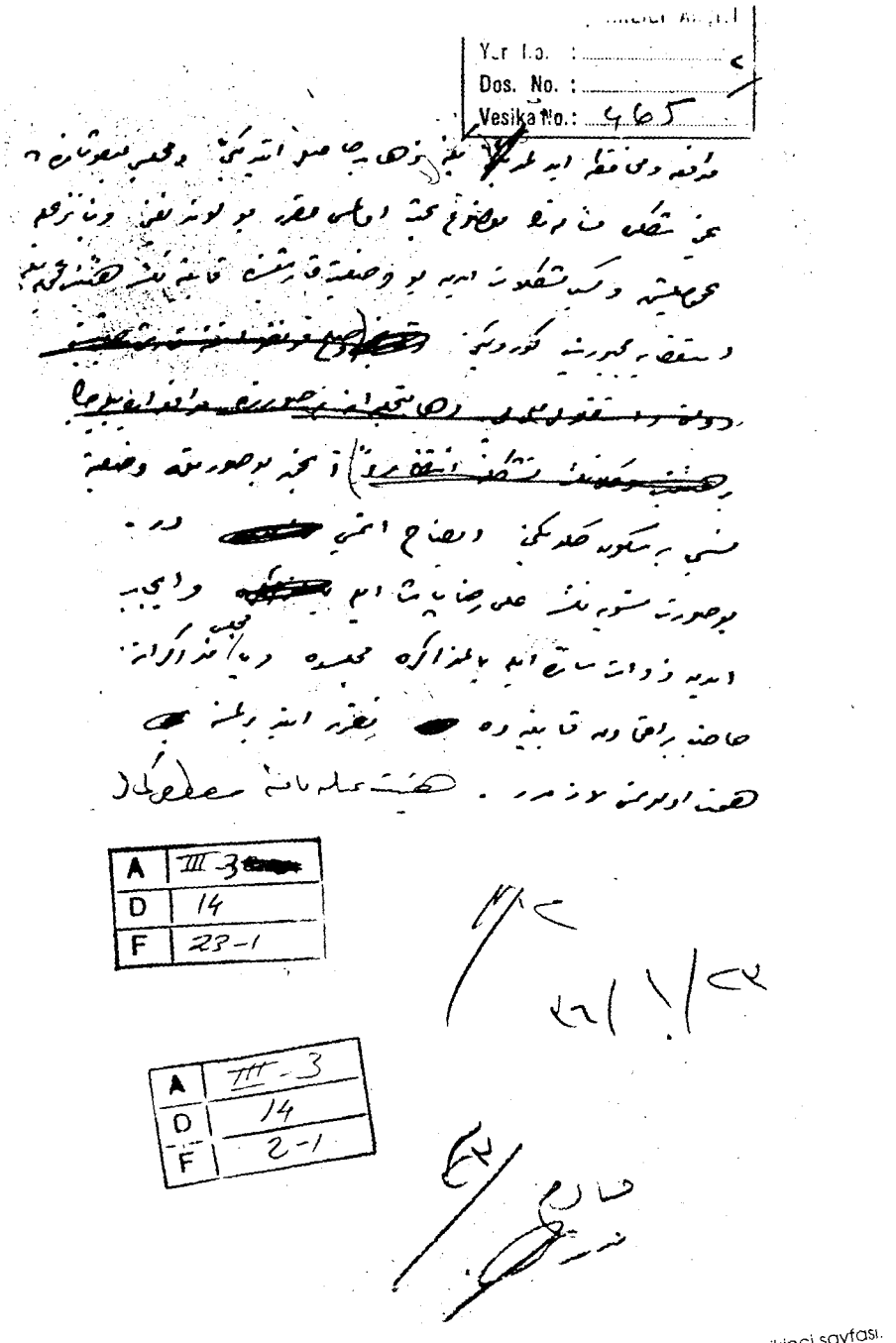
23.1.36 [1920]

* Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Vesika No: 465. Fotokopisi Atatürk'ün Bütün Eserleri Arşivi'nde olan el yazısı belge, Sadık Perinçek, Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 El yazısı belgede "suret-i tesviye ile". (Y.N.)

23 Ocak 1920 tarihli, "Rauf Beyefendi'ye" başlıklı belgenin ilk sayfası. Belge ilk kez bu eserde yayımlanıyor.

23 Ocak 1920 tarihli, "Rauf Beyefendi'ye" başlıklı belgenin ikinci sayfası.

ERZURUM MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ'NE*

(23/24 OCAK 1920)

5399

Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne

Çıkış yeri: Ankara
Numarası: 3266
Alındığı tarih: 25.1

Bütün Telgraf ve Posta Başmüdiriyetlerine yazılan tebligat aşağıya aynen çıkarılmıştır. Aykırı harekete cüret edecek memurların isimlerinin Heyeti Temsiliye'ye bildirilmesi rica olunur. 23/24.1.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Suret

Evvelce vaki olan müracaat üzerine, Müdafaai Hukuk Cemiyeti heyetlerinin çekeceği telgrafların, servis olarak ücretsiz kabulünün Vekiller Meclisi'nce kararlaştırıldığı ve tamim edildiği merkezi hükümetçe cevaben bildirilmişti. Son günlerde bu gibi telgraflardan ücret talep edildiği, vaki olan şikâyetlerden anlaşılmıştır. Bundan sonra bu hususta kararlara ve emre aykırı harekete zinhar itibar edilmemesi lüzumu tamim olunur.

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 38/4348'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.168-169.

TAMİM*

(24 OCAK 1920)

Umum Kuvayi Milliye Kumandanlığı: 68

24.1.1920

Tamim

1. Son alınan malumata göre düşmanın Adana'da 1170, Toprakkale-Islahiye şimendifer hattı üzerinde 270,[1] Osmaniye-Adana üzerinde 200,[2] Katma'da 300, Kilis'te 600, Antep'te 1200, Maraş'ta 1200 kadar Fransız sömürge ve Ermeni askeri olmak üzere işgal kuvvetleri bulunduğu anlaşılmıştır. Buna karşılık Arap hükümetinin bir fırkası[3] olup, bu fırka, ana kısmı ile Halep ve Müslimiye'de ve ileri kıtalarıyla Halep-İskenderun[4] arasındadır. Halep vilayetinin Arap hükümetini teşkil eden kısmında bir milli teşkilat vücuda getirilmiş ve bu milli teşkilat her ne suretle olursa olsun Osmanlı camiasından ayrılmamaya azmetmiştir. Bunların bizimle[5] hareket edecekleri zannolunarak kendilerine bir talimat gönderilmiştir. Fırka kumandanları Kaymakam Emin Bey namında bir zat olup, Halep Polis Müdürü Erkânıharp Kaymakamı Şakir Nimet Bey'le beraber Halep teşkilatına bağlıdırlar. Kendileri ile[6] seri bir irtibat tesis edebilmek için bir şifre gönderilmiş ve raporlarını bu şifre ile şifre kabul eden en yakın Türk telgraf merkezine göndermeleri bildirilmiştir. Ona göre icap edenlere tebligatta bulunulması.

2. Fransızların tahammül edilemez tecavüzlerine Maraş ve Pazarcık ahalisinin mukavemet etmesi üzerine, 21 Kânunusani 1336'da [21 Ocak 1920'de] şiddetli bir çarpışma başlamış ve hâlâ devam etmekte bulunmuştur. Bu çarpışmada fevkalade fedakârlık gösteren vatandaşlarımız pek çok muvaffakiyetler kazanmışlardır. Fransız işgal bölgesinin öteki mahallerinde vatandaşlarımızın pek çok tecavüze uğradıkları anlaşılmaktadır.

a) Gerek genel harici vaziyet ve gerekse Adana ve bunun doğusundaki işgal bölgesi ahval ve vaziyet, pek yakın bir zamanda meşru olan haklarımızın geri alınması maksadıyla milli bir hareket icap ettireceği tahmin olunmaktadır. Böyle bir vaziyette aşağıdaki gibi hareket olunacaktır:

* Ali Fuat Cebesoy, *Millî Mücadele Hâtıraları*, Vatan Neşriyâtı, İstanbul, 1953, s.289-291. Yukardaki tamimin Diyarbakır'daki 13. Kolordu Kumandanı Cevdet Beyefendi'ye gönderilen örneği için bkz. *Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Encümeni Türk İstiklâl Harbi Vesikaları 1919-1922*, c.2, Ankara, 1937, Vesika No: 1.

1 *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları*'nda "200". (Y.N.)

2 "Osmaniye-Adana üzerinde 200" ifadesi *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları*'nda yoktur. (Y.N.)

3 *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları*'nda "Halep civarında bir fırkası" şeklindedir. (Y.N.)

4 *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları*'nda "Halep-Kilis-İskenderun". (Y.N.)

5 *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları*'nda "bizimle beraber". (Y.N.)

6 *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları*'nda "Kendilerine". (Y.N.)

b)[1] Halep milli kuvvetleri, İskenderun, Lazkiye, Dörtyol ve Humus istikametlerini temin ettikten sonra, üç kuvvetli müfreze teşkil ederek birincisi Ceyhan, ikincisi Islahiye, üçüncüsü Antep istikametinde hareket edecektir.

3. Her iki tarafın müfrezeleri, hareket bölgelerine girer girmez iki kuvvet arasında ve ulaşımından mahrum kalacak olan Fransız kuvvetlerinin mukavemet edemeyecekleri tahmin olunduğundan çarpışmadan evvel milli kumandanların en yakın Fransız kumandanlarına aşağıdaki mealde bir nota vermeleri münasip olur.

"Çoğunluğu Türklerle[2] meskûn mukaddes vatanımızı birer bahane ile parçalamak ve ilhak etmek ve hür olan Türk milletini[3] esir etmekte hâlâ azmetmiş bulunduğunuzu görmekteyiz. Artık bu hale tahammülümüz kalmamıştır. Dini inançlarımıza ve milli emellerimize bağlı olan bizler mahiyeti meçhul olmayan her tür tecavüzlerinize nihayet vermek için bütün mevcudumuzla[4] azmettik. Kuvvetlerimiz tahmininizden pek fazladır. Beyhude yere kan dökmekten vazgeçerek, milletlerinizin vuku bulacak haklı ithamlarından kurtulmak için kırk sekiz saate kadar silah ve cephanelerinizi teslim ettikten sonra memleketinize döndüğünüz takdirde hakkınızda hürmette kusur edilmeyeceği ve aksi takdirde meşru hakkımızın elde edilmesi maksadıyla hiçbir fedakârlıktan çekinmeyeceğimizi tebliğ eder ve cevabınızı bekleriz."

4. Kolorduların, işbu talimata ve evvelce verilen plana göre, milli kuvvetleri hemen teşkil ve harekete hazır bulundurmaları lazımdır. Bununla beraber, Maraş'ta başlamış olan çarpışmanın tamamıyla lehimizde neticelenmesi fevkalade mühim olduğundan, şimdilik 3. Kolordu'nun, Maraş'a her hususta yardım etmesini rica ve öteki kolorduların da evvelce ayrılan bölgelerinde[5] seri ve silahlı bir teşkilat[6] vücuda getirilmesi için şimdiden oralardaki teşkilatın himayesi maksadıyla işgal bölgesine milli müfrezeler göndermelerini ve bu hususta son derece gayret gösterilmesi bilhassa rica olunur.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal[7]

Batı Anadolu Umum Kuvayi Milliye Kumandanı
Ali Fuat

1 *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları*'nda 2. madde, "Böyle bir vaziyette aşağıdaki gibi hareket olunacaktır:" cümlesinin sonuna kadar devam etmektedir ve bundan sonra yer alan a şıkkı şöyledir:

> "a) 20. Kolordu'nun milli müfrezeleri Adana-Ceyhan ve 3. Kolordu'nun ise Islahiye-Aymtap istikametinde hareket edeceklerdir. Bu müfrezeler mahalli silahlı milli teşkilat ile takviye olunacaktır. Halep milli kuvvetleri, İskenderun, Lazkiye-Humus, Dörtyol istikametlerini temin ettikten sonra, üç kuvvetli müfreze teşkil ederek birincisi Ceyhan, ikincisi Islahiye, üçüncüsü Aymtap istikametinde hareket edecektir. Amanos'un batı ve doğusundaki Fransız kuvvetlerinin ulaşımı kesilmek maksadıyla İntilli tüneli tahrip olunacaktır."

Milli Mücadele Hâtıraları'ndaki 3. madde, *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları*'nda "b" şıkkı olarak yer almıştır. (Y.N.)

2 *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları*'nda "İslamlarla". (Y.N.)

3 *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları*'nda "Müslüman milletlerini". (Y.N.)

4 *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları*'nda "mevcudiyetimizle". (Y.N.)

5 *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları*'nda "işgal bölgelerinde". (Y.N.)

6 *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları*'nda "seri ve kuvvetli bir silahlı teşkilat". (Y.N.)

7 *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları*'ndaki belgenin altında yalnızca "Mustafa Kemal" imzası bulunmaktadır. (Y.N.)

ERZURUM HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(24 OCAK 1920)

Ankara, 24.1.36 [1920]

Anadolu havalisi ile irtibat subaylığı ve istihbarat işlerini çeviren İngiltere hükümetinin İzmir'li Mr. Wortsh Alkinson, 12.1.36'da [1920] hükümetine verdiği bir raporda, bir hafta süren incelemeleri neticesinde Osmanlı İmparatorluğu tacının en kıymettar taşı olan İzmir vilayetinin ve Türkiye'nin herhangi bir santim toprağı Yunanistan'a terk edildiği zaman, memleketin altüst ve bütün Hıristiyan nüfusunun katliam edileceği kanaatini hasıl etmiş olduğunu eklediği, belgeli olarak haber alınmıştır.

Heyeti Temsiliye namına
M. Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 38/4344'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.171. Belgenin "Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na" başlıklı örneği için bkz. Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter.

BALIKESİR'DE 61. FIRKA KUMANDANI KÂZIM BEYEFENDİ'YE NAZİLLİ'DE MEVKİ KUMANDANI SERVET BEYEFENDİ'YE KONYA'DA 12. KOLORDU KUMANDANI FAHRETTİN BEYEFENDİ'YE*

(24 OCAK 1920)

Şifre

Ankara
24.1.36 [1920]

Balıkesir'de 61. Fırka Kumandanı Kâzım Beyefendi'ye
Nazilli'de Mevki Kumandanı Servet Beyefendi'ye
Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye

Yunanlılar tarafından Salihli cephesinde icrasına başlanılan taarruz ve yapılan karşı harekât neticelerinin süratle bildirilmesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[1]

* Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Arşivi, Dolap 49, Göz 1, Dosya 5'ten fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, Genelkurmay Basımevi, Aralık 1960, sayı 34, Vesika: 842. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

HALEP'TE ARAP MİLLİ TEŞKİLAT RİYASETİ'NE*

(24 OCAK 1920)

Umum Kuvayi Milliye Kumandanlığı: 69

24.1.1920

Halep'te Arap Milli Teşkilat Riyaseti'ne

Osmaniye Bahçe, Maraş, Urfa taraflarında pek mühim muvaffakiyetler elde ettik. Hareketimize devam etmekteyiz. Mektuplarınızda, Suriye, Irak ve Türkiye'nin bağımsızlıklarını kurtaracak bir "Konfederasyon" teşkil eylemek veyahut gelecekte kararlaştırılacak tarzda bir irtibat tesis eylemek maksadıyla birlikte hareket edilmesi bildirilmiş ve biz de bu tekliflerinizi kabul ederek, tafsilatlı talimat göndermiştik. Bunların ulaştığına dair henüz bir malumat alamadığımızdan, Maraş üzerinden daha çabuk alabileceğinizi düşünerek, sözü geçen talimat özetini aşağıda arz ederiz.

Hahvran,[1] Şam ve Balebek civarındaki kuvvetlerinizle, Şam'ı, Zaydani boğazında her tür istilaya karşı müdafaa etmek. Amman, Merciun kuvvetleriyle düşmanın Sayda ve Beyrut'tan dahile vuku bulacak harekâtını yandan tehdit etmek; Beyrut, Trablusşam dahilinde isyan çıkararak, işgal kuvvetlerinin dahile ilerlemelerini engellemek. Humus'taki kuvvetlerin Humus'a, Trablusşam'a karşı müdafaa etmekle beraber Zaydani'ye yardım etmesini temin etmek.

Yukarda tarif eylediğimiz hareketin zamanı, hazırlıkların derecesine tabi ise de, Türk ve Arap milletleri arasına girmiş olan Fransız-Ermeni işgal kuvvetlerini süratle bertaraf ederek, emin bir şekilde sizlerle irtibat tesisinin ve hareket birliğinin temini düşüncesiyle harekete başladığımızdan vakit kaybetmeyerek Halep, Hama kuvvetlerinin aşağıdaki hareketini lüzumlu görürüz.

Bu kuvvetler, Hama ve Halep'i, Lazkiye ve İskenderun'a karşı temin ettikten sonra, ana kısmıyla Islahiye ve ikinci derece kuvvetlerle Antep, Osmaniye istikametlerinde hareketle düşmanı arkadan vurması pek mühimdir. Yakında muvaffakiyetli haberlerinizi beklediğimizi arz ile hürmetlerimizi takdim eyleriz, Efendim.

Anadolu ve Rumeli Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

Batı Anadolu Umum Kuvayi Milliye Kumandanı
Ali Fuat

* Ali Fuat Cebesoy, *Millî Mücadele Hâtıraları*, Vatan Neşriyâtı, İstanbul, 1953, s.291-292.
1 *Millî Mücadele Hatıraları*'nda bu şekilde yazılmıştır. (Y.N.)

DERSAADET'TE *ÜMİD* MECMUASI MÜDÜRİYETİ'NE*

(24 OCAK 1920)

Dersaadet'te *Ümid* Mecmuası Müdüriyeti Behiyyesine[1]

Pierre Loti; Türkiye'nin başında asırlardan beri haşin ve tehditkâr devam edip gelen ihtiras seslerine, Avrupa'nın adalet, medeniyet ve insaniyeti namına karşı duran yegâne hak sesinin sahibidir. Avrupa'nın, özellikle Fransa'nın irfan ve medeniyetini, ondan en müteessir ve rencide olduğum zamanlarda dahi yine sevdiren, bu sestir. Onun içindir ki, bu sesi ve sahibini tevkir[2] ederim.

24 Kânunusani 36 [24 Ocak 1920]

Mustafa Kemal

* *Ümid*, 19 Şubat 1920, adet 5, s.43. Eski yazı metin Ahmet Hezarfen ve Kemal Şenoğlu tarafından okunmuştur.

Telgrafın, "Ümid Mecmuası Müdürü Tarık Mümtaz Beyefendi'ye" başlığı ve 22 Ocak 1920 tarihiyle, kısaltılmış olarak yayımlanan örneği için bkz. Tarık Mümtaz Göztepe, "Vahidettin Mütareke Gayyasında", *Yeni Sabah* gazetesi, 20 Ocak 1945.

Tarık Mümtaz Göztepe, *Yeni Sabah*'ta şu açıklamayı yapmaktadır: "Bu sıralarda karargâhını henüz Ankara'ya nakletmiş bulunan Mustafa Kemal Paşa dahi İstanbul'un tertip ettiği Piyer Loti'yi anma törenine çok manalı ve tarihi bir telgrafla katılmış ve en ümitsiz günlerde iki genç subay tarafından yayınlanan *Ümit* isimli askeri mecmuanın 5. sayısında açtığı ankete Ankara'dan güzel bir cevap vermişti." Bkz. *Yeni Sabah*, aynı yerde. (Y.N.)

1 Behiyye: Sözcük anlamı "güzel". Burada, alt rütbedeki makamlara verilen unvan anlamında kullanılıyor. (Y.N.)

2 Tevkir: Güzel karşılama, ağırlama, yüceltme. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(24/25 OCAK 1920)

Ankara
24/25.1.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

Bir suretinin heyeti merkeziyelere tebliği rica olunur.

Ankara'ya doğru hareket eden değerli mebusların buraya kadar zahmete katlanmalarına lüzum kalmadığından, Dersaadet'te Milli Meclis'te Müdafaai Hukuk grubunun takviyesi için doğrudan doğruya Dersaadet'e hareket ve orada bulunan Rauf Bey ve burada icra kılınan görüşmelere katılan diğer zevat ile temasa gelmeleri ve işbirliği yapmaları lüzumunun kendilerine tebliği rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

SİVAS VİLAYETİ ELİYLE SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(24/25 OCAK 1920)

Sivas Vilayeti Eliyle Heyeti Merkeziye'ye.

Suret

Dersaadet'ten alınan malumat aynen aşağıya çıkarılmıştır:

İkdam sahibi, *Temps* gazetesinde Türk milli ordusunun, Türkiye'de muntazam hayatı yeniden tesis edip edemeyeceğini ve Müslüman unsurunun Bolşeviklere karşı İtilaf devletlerine yardım edip edemeyeceğini sorduğunu; *Times* muhabirinden Türk kadınlarının gelişmelerinden bahisle, Türklerin İstanbul'da bırakılmasını talep ettiğini bildiriyor. George'un Kânunusani'nin [Ocak'ın] beşinde söylediği nutukta, Anadolu'da cenkçi bir kuvvet peyda eylemiş, bu kuvvetin kollarından biri kuzeye karıştırılan unsurlara, diğeri de Araplara uzatılmıştır. Kuzeyden güneye akan müfrezelerin Anadolu'daki kuvvetle birleşmeleri birçok hükümetler için tehlikelidir. En büyük teh-

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2784, 38/4344'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.172; Nurettin Peker, *1918-1923 İstiklâl Savaşı'nın Vesika ve Resimleri (İnebolu ve Kastamonu Deniz ve Kara Harekâtı, Hatıralar)*, Gün Basımevi, İstanbul, 1955, s.125.
İstiklâl Savaşı'nın Vesika ve Resimleri'nde yer alan telgraf şöyledir:

"20 Kolordu şifreli tel - 24/25 Ocak 1920
"Dersaadet'ten alınan malumat aşağıdadır.
"1. Taymis gazetesinde (Türk milli ordusunun Türkiye'de muntazam hayatı yeniden tesis edip edemeyeceği ve Müslüman unsurunun Bolşeviklere karşı İtilaf devletlerine yardım edip etmeyeceğini sorduğu ve Türk kadınlarının gelişmelerinden bahisle, Türklerin İstanbul'da bırakılmasını talep ettiğini) bildiriyor.
"2. Çörçil'in yılbaşında söylediği nutukta, (Anadolu'da cenkçi bir kuvvette Araplara uzatılmıştır. Kuzeyden güneye akan müfrezelerin Anadolu'daki kuvvetle birleşmeleri birçok hükümetler için tehlikelidir. En büyük tehlike İngiltere içindir.
"Kulçak ordusu mahvolmuştur. Denken ordusu müşkül mevkide bulunuyor. Yok olma halinde vahim neticeler derhal hissolunacaktır) diyor.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

like İngiltere içindir. Kolçak ordusu mahvolmuştur. Denikin müşkül mevkide bulunuyor. Yok olması halinde vahim neticeler derhal hissolunacaktır diyor.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyeti
Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne

Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'nden alınan telgrafname sureti yukarıya naklen tebliğ olunur, Efendim.
26 Kânunusani 336 [26 Ocak 1920]

Sivas Valisi
Reşit

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(24/25 OCAK 1920)

Ankara
24/25.1.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

İçil Jandarma Kumandanı iken Mütareke'den sonra emekliliğe sevk edilen Resneli Mehmed Ali Efendi'nin Bursa milli teşkilatına dahil olduğunun bu havalice haber alınması üzerine ahali üzerinde pek fena tesir yaptığı, İçil memurları ve eşrafından bir kısmının imzasını ihtiva eden aldığım bir mazbatada belirtilmekte ve adı geçenin memuriyeti esnasındaki yiyicilik ve rüşvetçiliğiyle meşhur olduğu ve bütün ahlaksızlığı açıkça belirtilmektedir. Pek ulvi ve mukaddes gayeyi hedefleyen milli teşkilata bu şahısların iltica etmesi teşkilatımız için bir leke teşkil eder. Dolayısıyla keyfiyetin oraca araştırılmasıyla neticeye göre icabının icrasına girişilmesi ve haber verilmesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okumuştur. (Y.N.)

RAUF BEY'E*

(25 OCAK 1920)

Şifre

25.1.1920

Rauf Bey'e

Harbiye Nazırı meselesinde hükümete müracaat, yine Harbiye Nazırı tarafından eksik verilen malumat üzerine, mebusların dahi ne vaziyete girecekleri malum olmadan vuku bulmuş idi. Mebuslar için emniyet bulunduğu anlaşılır anlaşılmaz Babıâli'ye müracaattan vazgeçilmiş ve keyfiyet size de bildirilmiştir. Bütün görüşlerimizin tatbik ve icrasına sizin yol göstermeniz tabiidir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika: 228, s.267; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika: 228 a, s.1195.

KOLORDULARA
MALUM OLAN ADRESLERE*

(25 OCAK 1920)

25.1.1920

Kolordulara
Malum Olan Adreslere

Harbiye Nazırı'nın ve Erkânıharbiyei Umumiye Reisi'nin çekilmesi meselesini mebuslar takibe başlamış olduklarından, Heyetimiz tarafından artık teşebbüsler yapılmamaktadır. Malumat aldıkça bildireceğiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika: 228, s.268; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika: 228 b, s.1195-1196.

KOLORDULARA*

(25 OCAK 1920)

Kolordulara

Numara
25.1.36 [1920]

1. Genel vaziyete göre, Fransızlar aleyhine Kuvayi Milliye'nin harekete geçmesini daha ziyade geciktirmekte sakınca ve zararlar vardır. Barış görüşmelerinin neticeye bağlanmak istenildiği bu devirde, memleketimizi geri almak için en büyük kuvveti sarf edeceğimizden Avrupalılar şüphe etmemelidirler. Bu şüpheyi ancak harekât ile gidermek mümkündür. Diğer taraftan Fransızlar, Maraş'ta kuvvet ile kati bir surette yerleşmeye başlamışlardır ki, çarpışmanın neticesi ne olursa olsun, hadiseye sessiz kalmak her bölge ahalisini tek tek ezilmeye maruz bırakmaktır. Bu bakımdan dahi, Maraş Fransız harekâtına her yerde fiilen cevap vermek mecburiyetindeyiz.

2. Fransızlar aleyhine ayaklanma harekâtının şekli, Fransız kuvvetlerinin hepsini ayrı ayrı ve birdenbire bulundukları yerde kuşatmak ve bundan sonra büyücek Kuvayi Milliye kitlelerini adım adım muhtelif yerlerde toplayarak ve ufak garnizonlardan başlayarak onları daha sonra esir ve imha eylemektir. Kuşatma tedbirleri, şimendifer köprülerini ve tünelleri atmak, yolları otomobil işlemeyecek hale getirmek, her Fransız kuvvetinin her ulaşım yolunu seyyar müfreze ile kesmek, her Fransız kuvvetini ne kadar az olursa olsun mutlaka bir kuvvetle tutuşturmaktan ibarettir. Bu ayaklanma şeklinde kati olan muvaffakiyetin sırrı, ulaşımın daima kesilmesindedir. Cephe teşkili gibi, bizim için düşmandan daha çok fedakârlığa ihtiyaç olan ve siyasi sakıncaları davet edebilen muntazam usullerden de bu suretle mümkün olduğu kadar kaçınılmış olur.

3. Ayaklanma devreleri peyderpey tayin olunacaktır. Birinci devre Urfa ayaklanmasıdır. Bu kıyama hemen başlanacaktır. Bu devrede muhtelif cephelerin vazife ve maksat ve hareket tarzları aşağıda bildirilmiştir.

4. 13. Kolordu cephesinin vazifesi, Fırat'ın doğusunu tahliye ettirmektir. Bunun için, şimendifer hattının devamlı tahribiyle vazifeli pek çok demiryolu müfrezeleri, Fransızların işlediği her yol için ulaşım müfrezeleri, her Fransız müfrezesinin bulunduğu binaları veya çadırları her gece ateşe tutacak temas müfrezeleri tayin olunacaktır.

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Mart 1956, sayı 15, Vesika No: 383. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

Eğer bu müfrezeleri işgal bölgesi dahilinde yerli olarak tertip etmek mümkün olmazsa, işgal bölgesi haricinde tertip etmeli, gidip geleceği yolu ve zamanı tayin eylemeli, emniyetsiz köylerde yatmasına hacet kalmayacak erzakını yanına vermeli, ikinci müfrezenin girip vazifesini teslim alması için mübadele noktalarını tayin eylemelidir.

Burada müfrezelerin icraat sahası Fırat'a kadardır. Ulaşım müfrezelerinin her nöbet esnasında mutlaka bir Fransız kafilesini vurmuş bulunması şart olduğuna göre, hizmet müddeti tayin olunacaktır. Temas müfrezelerinin hemen her gece vazifedar olduğu Fransız garnizonuna baskın ateşi yapması şarttır.

Eğer iyi tertip olunursa, her biri yaklaşık on kişilik yirmi müfreze ile, Fırat'ın doğusunda bulunan bütün Fransızları kuşatılmış bırakmak mümkündür. Bu icraat esnasında, her taraftan Kuvayi Milliye ana kısımları Urfa bölgesi dahilinde, fakat işgal altında bulunmayan yerlere sevk edilecek ve toplanacaktır. Kati hücumlar Urfa'dan değil, Fransızların en zayıf bulundukları yerlerden başlayacaktır. Şimendifer hattının bir kısmı veya belli bir ulaşım yolu üzerindeki vazifeyi bir aşirete kabul ettirmek pek faydalıdır. Aşiret, Fransızlarla tutuştuktan sonra artık devam edip gider.

5. 13. Kolordu, aynı zamanda Ayıntap Fransız bölgesi aleyhine de faaliyete geçecektir. Faaliyet tarzı 4. maddede bildirildiği gibi ulaşım ve temas müfrezeleriyle yapılacaktır. Fakat faaliyet sahası nihayet Antep gerisine kadardır. Ve müfrezelerin dahilde tertibi lazımdır.

6. Urfa ayaklanması devresinde, Maraş cephesinin ne şekilde gelişeceği ve açıklık kazanacağı şimdilik malum değildir. Fransızlar, Maraş'tan işgal bölgesini genişletme suretiyle ilerlemeye kalkışırlarsa, 3. Kolordu buna resmi ve resmi olmayan bütün silah ve kuvvetiyle karşılık verecektir. Fransızlar, işgal bölgesini genişletmeyerek Maraş'ta kalırlarsa, ne kadar yakın mesafeye kadar olursa olsun fakat her halde Maraş, Pazarcık garnizonlarının gerisine yetişecek mesafeye kadar ulaşım ve temas müfrezeleri sevk edecektir. Kozan bölgesinde dahi, en yakın Fransız garnizonu gerisine müfreze sevk olunacaktır. Bu cephelerde, Kuvayi Milliye ana kısımları faaliyetle hazırlanacaktır.

7. 20. Kolordu cephesinde müfrezeler süratle hazırlanmak ve içeriye girmek için ayrıca talimat bekleyecektir.

Mustafa Kemal
İsmet[1]
Ali Fuat

1 İsmet İnönü. (Y.N.)

15. KOLORDU, 13. KOLORDU, 3. KOLORDU, 12. KOLORDU, 14. KOLORDU, 1. KOLORDU, 20. KOLORDU KUMANDANLIKLARINA BALIKESİR'DE KÂZIM BEY'E, NAZİLLİ'DE REFET BEY'E*

(25 OCAK 1920)

15. Kolordu, 13. Kolordu, 3. Kolordu, 12. Kolordu,
14. Kolordu, 1. Kolordu, 20. Kolordu

Balıkesir'de Kâzım Bey'e
Nazilli'de Refet Bey'e

Şifre
Gayet aceledir.

Maraş çarpışmasının neticesi hakkında henüz malumat alınamadı. Fransızların, kuvvet getirerek hadiseyi kanlı bir şekilde bastırmaları ve ahalinin parça parça ezilmesi muhtemeldir. Buna mani olmak için, tarafımızdan, her yerde milli müfrezelerle ufak büyük harekâta başlamaya mecburiyet vardır. Gerçi bu harekâtın, adım adım Aydın'da olduğu gibi bir cephe haline geçmesi uzak değilse de, şimdi sessiz kalmak, işgal bölgesi dahilinde ve hatta civarındaki mahallerde hayatla ilgili her şeyin söndürülmesine sebebiyet vereceğinden, harekâtın ertelenmesi mümkün görülmüyor. Sulh Konferansı dahi, geçici olarak işgal olunan mahallerin ilhakı mümkün olmayacağını, Adana bölgesinde de fiilen görmek icap eder. Bu düşünceler ile, tarafımızdan milli harekâta ve bilhassa Fransız işgal bölgesinin daha doğusunda daha geniş ölçekte gerilla tarzında teşebbüslere başlanması lazım geldiği görüşündeyiz. Bu esas hakkında görüşünüzü acilen bildirmenizi rica ederiz.

Mustafa Kemal

20. Kolordu

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Mart 1956, sayı 15, Vesika No: 382. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

ERZURUM HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(25 OCAK 1920)

Ankara 25.1.36 [1920]

Erzurum Heyeti Merkeziyesi'ne

Meclisi Mebusan'ın henüz görüşmelere başlamadığı şu sırada İngiltere ve Fransa, İtalya siyasi temsilcileri tarafından merkezi hükümete verilen yedi maddeli bir ültimatomla esassız birtakım sebepler ileri sürülerek, Harbiye Nazırı Cemal ve Erkânıharbiyei Umumiye Reisi Cevat Paşa Hazretlerinin 48 saat zarfında vazifelerinden çekilmeleri talep edilerek, arzu edilmeyen daha bazı hadiselere meydan verilmemek için Vekiller Heyeti'nce istifadan vazgeçildiği ve yalnız adı geçen paşaların istifa ederek vazifeden çekildikleri anlaşılmıştır. Meclisi Mebusan'ca bu meselenin vatani menfaatlara uygun halli nazarı dikkate alındığı bildirilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
M. Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 38/4351'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri II*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.173-174. Belgenin "Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye" başlıklı örneği için bkz. Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Aynı telgrafın 27 Ocak 1920 tarihli örneği için bkz. Nurettin Peker, *1918-1923 İstiklâl Savaşı'nın Vesika ve Resimleri (İnebolu ve Kastamonu Deniz ve Kara Harekâtı, Hatıralar)*, Gün Basımevi, İstanbul, 1955, s.131-132.

FRANSIZLARIN VE ERMENİLERİN MARAŞ'TA YAPTIKLARI KATLİAM HAKKINDA*

(25 OCAK 1920)

Şifreli telgraf

Suret

Maraş'ta, Fransızlar, Ermeniler, Müslümanları katliam etmektedirler. Her yerde ahalinin derhal mitingler yaparak İstanbul'da Sadaret makamına ve temsilcilere telgraflarla protesto etmeleri ve insanlık âleminden bu katliama nihayet verilmesini talep eylemeleri tamim olunur.

25 Ocak 1920

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Nurettin Peker, *1918-1923 İstiklâl Savaşı'nın Vesika ve Resimleri (İnebolu ve Kastamonu Deniz ve Kara Harekâtı, Hatıralar)*, Gün Basımevi, İstanbul, 1955, s.132.

15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA*

(25 OCAK 1920)

Ankara, 25.1.1336 [1920]

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne

Bir malumata göre, İtilaf temsilcileri, Bolşeviklere karşı ne gibi tedbirler alındığını Babıâli'den sormuşlardır. Sağlamlık derecesi alakadardan sorularak, alınacak malumat hemen arz edilecektir. 22.1.1336 [1920] telgrafnamedeki yüksek görüşleriyle tamamen hemfikiriz. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandanı Vekili
Mahmut[1]

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.451.
1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA*

(25 OCAK 1920)

Şifre

25.1.36 [1920]

Erzurum: Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne

C. İsmet Bey, en nazik ve mühim bir devreye girdiğimizi nazarı dikkate alarak bizi kıymettar mesaisinden istifade ettirmek ve bu devrenin meydana çıkmasına kadar Heyeti Temsiliye'de bulunmak üzere gelmiştir. Cümleten gözlerinizden öperiz.

Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandanı

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Atatürk Özel Arşivi, Dolap: Özel, Göz: Özel, Klasör 16, Dosya 1335/37, Fihrist 62-2'den fotokopisiyle birlikte aktaran, *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1982, sayı 82, s.89-91. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. Aynı telgrafın tarih belirtilmeden yayımlanmış örneği için bkz. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.449. (Y.N.)

KAYSERİ KADINLAR MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ'NE*

(26 OCAK 1920)

Kayseri Kadınlar Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne;

Vatanın selameti ve saadeti hususunda bütün Anadolu'nun idrak ettiği mesaiye muhterem Cemiyetlerinin de katılmış bulunması, Heyetimizce pek ziyade memnuniyete sebep olmuştur. Anadolu kadınlığının gelecekteki gelişmesi namına vaki olan teşebbüslerini samimiyetle tebrik ederiz, Efendim. 26.1.336 [1920]

Kayseri Mıntıka Kumandanı Ahzı Asker Kalem Reisi Emrullah Bey'e;

Kayseri'de hanımlar Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ni teşkil hususunda yüksek gayretleri Heyetimizce teşekküre değer görülmüştür, Efendim. 26.1.1336 [1920]

Mustafa Kemal

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Atatürk Özel Arşivi, Klasör 29, Dosya 1336/26, Fihrist 9-1'den aktaran, Emine Kısıklı, "Sivas Kongresi'nin Milli Mücadelede Kamuoyu Oluşturulması Açısından Önemi", *Atatürk Yolu*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi, Mayıs 1988, yıl 1, sayı 1, s.42.

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(27 OCAK 1920)

Ankara
27.1.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

Gönderildiği bildirilen meblağ henüz alınamadığından nerede kalmış ise takip ve hızlandırılması rica olunur, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

KONYA MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYESİ RİYASETİ'NE*

(28/29 OCAK 1920)

Makine başında

Ankara
28/29.1.1336 [1920]

Konya Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne

C. 28.1.36[1] [1920]

Gazetenin yayımlanması için daha fazla bir tedbir alınmasına şimdilik lüzum yoktur. İkinci defa yayımlanmasının yasaklanmasını protesto ile yetinmek ve diğer bir gazete imtiyazı alarak onu yayımlamak uygun olur. İstanbul nezdinde şikâyetinize devam ediniz. Biz de teşebbüslerimizi takip eder, neticeyi bildiririz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Bu konudaki vasıtaları şifreyle ayrıca arz edeceğiz.

* *Atatürk'ün Milli Dış Politikası (Milli Mücadele Dönemine Ait 100 Belge)*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992, c.1, s.136-137, Belge: 15. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 "Konya Müdafaai Hukuk Heyeti Reisi Ali Kemali" imzasıyla 28 Ocak 1920'de Heyeti Temsiliye Riyaseti'ne çekilen telgrafta, Konya'da yayımlanan *Öğüd* gazetesinin matbaasının İtalyanlar tarafından işgal edilmesi üzerine aynı gün Hükümet Meydanı'nda büyük bir miting yapıldığı ve İtilaf devletlerinin İstanbul'daki siyasi temsilcilerine protesto telgrafı çekildiği bildirilmektedir. Mustafa Kemal, bu telgrafa cevap vermektedir. Ali Kemali'nin telgrafı için bkz. *Aynı eser*, s.134-135. (Y.N.)

TAMİM
BALIKESİR'DE 61. FIRKA KUMANDANI KÂZIM BEYEFENDİ'YE*

(29 OCAK 1920)

Şifre

Ankara, 29.1.1920

Tamim

Balıkesir'de 61. Fırka Kumandanı Kâzım Beyefendi'ye

C. 28.1.1920

Köprülülü Hamdi Bey'in fedakârane ve cesurane hareketle elde eylediği gıpta edilecek muvaffakiyetten dolayı teşekkürlerimizin adı geçene tebliğine yol gösterilmesini rica eder, böyle büyük bir muvaffakiyete saik olan zatı biraderilerini tebrike şitap eyleriz.[1]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika: 239, s.281; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 239 b, s.1210.

1 Şitap etmek: Koşmak. Burada "hararetle tebrik ederiz" anlamında. (Y.N.)

TAMİM*

(29 OCAK 1920)

Şifre Ankara, 29.1.1920

Tamim

Bir suretinin heyeti merkeziyelere verilmesi rica olunur.

Gelibolu civarında Akbaş mevkiinde Fransızların muhafazası altındaki depolarımızda bulunan silahların ve mühimmatın İtilaf devletleri tarafından Denikin ordusuna verilmesinin kararlaştırılması ve bunların nakli için dört gün evvel bir Rus vapurunun Gelibolu'ya gelmesi üzerine Balıkesir Heyeti Merkeziyesi üyelerinden ve fedakâr arkadaşlarımızdan Köprülülü Hamdi Bey, Kuvayi Milliye'den bir müfreze ile Lapseki'ye ve oradan 26/27.1.1920 gecesi sallarla Rumeli sahiline geçerek Akbaş depolarına el koyduğu ve depo muhafızı olan Fransız erlerini tutukladığı ve haberleşme hatlarını kestikten sonra silahları tamamen ve cephaneyi kısmen ve muhafız Fransız erlerini de muhafaza altında Lapseki'ye naklettirdiği ve silahları ve mühimmatı dahile sevkten sonra tutuklu Fransızları iade eylediği ve bir ay evvel Akbaş deposunda sekiz bin Rus tüfeği, kırk Rus mitralyözü, yirmi bin sandık cephane olduğu kayıtlı ise de, geri alınan miktarın henüz tespit edilmediği bildirilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, 1934, s.281-282, Vesika No: 239, s.281-282; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 239 c, s.1210-1211.

SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(29 OCAK 1920)

Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne

25.1.1920 şifreye ektir.

Maraş'ta, Fransız ve Ermeniler tarafından Müslümanların katliamı, insanlığı dehşete düşürecek şekilde devam ediyor. Her tarafta derhal mitingler yapılarak merkezi hükümet ve yabancı temsilcilerine, bu zulümlere bir nihayet verilmesi için müracaat olunması ve fiilen müdafaa ile meşgul olan felaketzede Maraşlı dindaşlarımızın, yapılan teşebbüslerden doğrudan doğruya haberdar edilmesi ehemmiyetle rica olunur. 29.1.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: Yaşar Akbıyık, *Millî Mücadelede Güney Cephesi (Maraş)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s.366. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. Ayrıca bkz. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2711'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.174.

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(29 OCAK 1920)

Ankara
29.1.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

Ne heyet için gönderdiğini bir haftadır bildirdiğiniz dört bin lira, ne de benim için Salih Efendi'nin telgraf poliçesiyle gönderdiğini yazdığı para gelmemiştir. Nerede kaldıysa süratle buldurularak gönderilmesi vasıtalarının tamamlanması rica olunur, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

RAUF BEY'E*

(29/30 OCAK 1920)

29/30.1.1920

Rauf Bey'e:

Riyaset meselesinde mebusların beğendiklerini yapmaya hakları tabiidir. Keza benim riyasetimi söz konusu ederek, muvaffak olamamak Kuvayi Milliye'nin zaafını ima edebileceğinden, muvaffakiyet temin edilmedikçe hiç teşebbüs etmemek evladır. İleri sürülen sakıncalar evvelce etrafı ile düşünülen şeylerdir. Reisin mutlaka İstanbul'da bulunması lüzumlu görülürse seçimden sonra benim riyasetten istifa etmekliğim mümkündü. Benim riyasetimi söz konusu eden sebepler, Kuvayi Milliye'nin millet tarafından kabul edildiğini teyit etmek, Meclis feshoIunduğu halde riyasete ait vazifeleri emniyetle yapmak, hayatımızla bağdaştırılamaz bir barış teklifi karşısında milli ayaklanma yapılırsa riyaset vaziyetiyle milletin maddi ve manevi bütün kuvvetlerini müdafaaya yöneltmek düşünceleri idi. Görüşünüzden, milli müdafaa ile alakalı bu sebeplerin bugün İstanbul muhitinde ihmal edilebilir görüldüğü anlaşılıyor. Halbuki nazırların cebren düşürülmesi, mebusların tutuklanması vesaire gibi ahvalden Kuvayi Milliye aleyhtarlığı, Meclis'in feshi ihtimali ve milli müdafaaya teşebbüs zamanı yakın olduğunu zannediyoruz. Eğer görüşlerde isabet etmemekten milli müdafaada şimdi ve gelecekte noksan hasıl olursa, mesuliyet hata edenlere ait olur. Şahsen benim bu hususta müstağni[1] olduğumu temine hacet yoktur zannındayım.

Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 231, s.270-271; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 231, s.1198-1199.

1 Müstağni: Doygun, gönlü tok, çekingen, nazlı; lüzumlu bulmayan. (Y.N.)

SİVAS MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(29/30 OCAK 1920)

C. 27.1.36 [1920] Sivas Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'ne mahsustur.

Mahmut Nedim Bey'in memuriyeti hasebiyle, daimi olarak Heyeti Temsiliye'de vazife yapamayacağı şüphesizdir. Vilayetin, yalnız bir temsilci ile temsili arzu olunuyormuş. Nizamname icabınca ve daima Heyeti Temsiliye'de vazife yapabilecek lüzumlu şartlara sahip iki zatın seçilerek, birisi tercih edilmek üzere isimlerinin bildirilmesi rica olunur.

29/30.1.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2705'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.175.

MENTEŞE HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(29/30 OCAK 1920)

Menteşe Heyeti Merkeziyesi'ne

Heyeti Temsiliye üyelerinden Sivas Mebusu Rauf Beyefendi'den 28.1.36 [1920] tarihli alınan şifre sureti aşağıda aynen arz olunur.

1. Bugün, vapurla Dersaadet'e ulaşan İstanbul Mebusu Reşat Hikmet Bey'in Fransızlar tarafından tutuklandığını bu akşam duyduk. Meclisi Mebusan Geçici Reisi tarafından Sadrazam'dan sorduruk. Ve bunun Meclis'in emniyetiyle alakalı bir mesele olduğunu hatırlattık. Teşebbüslerde bulunduklarını ve bir saate kadar cevap vereceklerini cevaben söyledi. Meclis Geçici Reisi Celâlettin Arif Bey'e, bu meselenin Meclis'in emniyeti meselesi olduğuna göre, ehemmiyetle takip edilmesini ihbar ile, bu mesele hallolunamazsa Milli Meclis'in tehlike altında bulunduğu nazarı itibara alınarak, Anadolu'nun İstanbul ile alakasını kesmek zorunda kalacağını bütün mesuliyeti üzerime alarak ifade ettim. Sadrazam'a da söylemesini tenbih ettim. Netice hakkında ayrıca malumat arz edeceğim.

2. İtilaf devletleri, buradaki Heyeti Temsiliye üyelerinin tutuklanmasını; Mustafa Kemal Paşa'nın da geleceği yayıldığından, onun gelişinden sonraya ertelediklerini belgeli olarak haber alındı.

3. Aşağıdaki cevap verilmiştir:

"Hakikaten bir mebusun tutuklanması, Meclisi Mebusan'ın emniyetini ihlal olup ve bu tutuklanmaya sessiz kalmak bütün mebusların tutuklanması hakkını tasdik demektir. Dolayısıyla oraca kati teşebbüsler icrası lazımdır. Teşebbüslerin neticesine göre mebusların vereceği karar bütün vasıtalar ile icra olunacaktır. Cevabı bekleriz.

Telgrafınız ve bu cevabımız bütün merkezlere tamim edilmiştir."

29/30.1.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2713; 149/27188'den aktaran; *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.176. Aynı belgenin, "20. Kolordu Kumandan Vekili Mahmut Beyefendi'ye" başlıklı ve 30 Ocak 1920 tarihli örneği için bkz. Ayfer Özçelik, *Ali Fuat Cebesoy*, Akçağ Yayınları, İstanbul, 1993, s.382. (Y.N.)

15. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA*

(29/30 OCAK 1920)

5 000 İskoçya askerinin İstanbul'dan Batum yoluyla Azerbaycan'a sevk edileceği, bunların yerine İstanbul'a İngilizlerin adalardan topladığı Rumların geleceği istihbar kılındığı ve Azerbaycan hükümetini idare eden Müsavat Fırkası'nın Bolşevizm tehlikesine karşı İngilizlerle ittifak edebileceği için, adı geçen hükümetin itimat edilir olamayacağının salahiyettar mahfillerce iddia edilmekte olduğu, Dersaadet'ten bildirilmektedir. Bu havadisin araştırılmasıyla beraber İngilizlere eğilimin doğuracağı tehlikeler ortaya konularak münasip vasıtalarla bu konuda Azerbaycan'ın ikaz edilmesi ve neticenin bildirilmesi rica olunur.[1]

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.457.

1 Kâzım Karabekir, "30 Kânunusani'de [Ocak'ta] Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal Paşa'dan 29/30 tarihli aşağıdaki şifre geldi" dedikten sonra yukardaki metne yer vermektedir. (Y.N.)

KONYA VALİSİ SUPHİ BEYEFENDİ'YE*

(30 OCAK 1920)

Konya Valisi Suphi Beyefendi'ye,

26 Kânun 36 [Ocak 1920] tarih ve 45 numaralı yazının cevabıdır:

İngilizlerin, Avam Kamarası'nın açılmasından evvel Türkiye'de birtakım vakalara sebebiyet vererek, kendi parlamentolarına bir izzetinefis meselesi şeklinde emrivaki kabul ettirmeleri ihtimali bulunduğundan, Avam Kamarası'nın açılışına [...][1] meydana getirmeye çalıştıkları hadiselere meydan verilmemesi, İtilaf devletlerinden bazılarının temsilcileri tarafından rica edilmekte olduğu için, Öğüt matbaasının işgali ve gazetenin kapatılması meselesinde zor kullanılmasından vazgeçilmesi ve miting ve protesto gibi medeni tedbirler ile yetinilmesi ve bununla birlikte Matbuat Kanunu'ndan istifade ile, diğer bir gazete imtiyazı alınarak halkın aydınlatılmasına devam edilmesi hususu, Konya Heyeti Merkeziyesi'ne yazılmış olduğundan şimdilik başka bir harekete lüzum olmadığı cevaben arz olunur, Efendim.

30.1.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* *Atatürk'ün Milli Dış Politikası (Milli Mücadele Dönemine Ait 100 Belge)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992, c.1, s.138-139, Belge: 16. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Bir kelime okunamadı. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(30 OCAK 1920)

Ankara
30.1.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

Bir suretinin Heyeti Merkeziye'ye verilmesi rica olunur.

1. Bulgaristan'da Bolşeviklik ve komünistlik cereyanı gittikçe kuvvet bulmakta ve grevlerin[1] yayılmakta bulunduğu ve Bulgaristan'ın büyük bir keşmekeş içerisinde olduğu, Bulgarların Fransız yardımıyla Yunanistan'ın genişlemesinden korkmakta oldukları ve Bulgaristan bir sınıf fertleri silah altına alındığı haber alınmıştır.

2. Drama ve Siroz havalisinde Bulgar çetelerinin fevkalade bir surette faaliyete başladıkları ve İskeçe civarında bulunan Yunan fırkasından iki alayın gittiği ve bunların İzmir'e gideceği yayılmış ise de erlerin terhis için galeyan halinde oldukları ve duvarlara "Venizelos İzmir'i aldı amma Yunanlılara mezar yaptı" diye beyannameler asıldığı bildirilmiştir.

3. İzmir'de de işgal bölgesinde ve resmi Yunan askeri ile birlikte çetelerin zulümlere devam eylediği, son haberlerden Yunanlıların telaşta oldukları ve İzmir'e beş vagon yaralı geldiği haber alınmıştır.

4. Haçin kadısı ile tahrirat kâtibi Adana'ya gitmekteler iken önlerine çıkan bir Ermeni çetesi tarafından tahrirat kâtibi ağır surette yaralanmıştır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Belgede "tatil-i işgallerin". (Y.N.)

AHMET REMZİ BEY'E*

(30 OCAK 1920)

Ankara, 30.1.36 [1920]

Niğde'de Adana Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi Reisi
Ahmet Remzi Bey'e

Niğde'de bulunan Kilikya Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'nin postayla gönderdiği beyannamelerin Fransızlar eline geçmekte olduğu için kendisi ile haberleşmenin özel adam vasıtasıyla temini ve kuryelere şamil namının[1] parola olarak verilmesi, Adana Valisi Celal Bey tarafından rica edilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Atatürk Özel Arşivi, Klasör 23, Dosya 336/13-1, Fihrist 6-1'den aktaran: İzzet Öztoprak, "Adana ve Çevresinde Müdafaai Hukuk Çalışmaları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Kasım, 1991, sayı 22, s.136.

1 "Yalnızca kuryelerin bileceği adının" anlamında. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(31 OCAK 1920)

Ankara
31.1.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefedi'ye

Bazı kazalarda, bilhassa Bursa vilayeti dahilinde memleketlerine iade olunan harp esirlerinin Kuvayi Milliye'ye iltihak için toplanmakta oldukları ve bu harekâttaki ısrarın, Osmanlı harp esirlerinin Osmanlı Devleti ile barış yapılmasından evvel memleketlerine iadesi hakkındaki kararın değiştirilmesini doğuracağından bahisle, iade olunan harp esirlerinin Kuvayi Milliye için toplanmasına nihayet verilmek üzere tedbirler alınması İngiltere Fevkalade Komiserliği'nden Hariciye Nezareti Celilesi'ne verilen notadan bahisle 28.1.36 [1920] tarihiyle Harbiye Nezareti Celilesi'nce tamim edilmiştir. İade edilen esirlerimizin Kuvayi Milliye'ye ileride lüzum görüldüğü takdirde çağrılmak üzere yalnız kayıtlarının icrasıyla yetinilmesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ
SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ RİYASETİ'NE*

(31 OCAK 1920)

3. Kolordu
İstihbarat
662

Sivas
31.1.336 [1920]

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne

1. Yunanlılar, Trakya demiryolunu halis İngilizlere teslim eylemekte ve birliklerini Hadımköy ile Burgaz, Çorlu'da toplamaktadırlar. Bu hareket sebebi henüz anlaşılamamış ise de Yunan erlerinin terhis talep eyledikleri ve İzmir'in Yunan mezarı olduğunu söyledikleri ve bu vaziyette memnun olmadıkları hakkında dolaşan söylentiler ile alakadar zannolunmaktadır.

2. Bugünlerde Kilikya'da Fransızlarda telaş çoğaldığı ve bağlı yerlerde ve merkezde Ermenileri silahlandırmakta oldukları ve her gün 8-10 Türkün Ermeniler tarafından kayıp edildiği,

3. 18/19.1.336 [1920] gecesi Salihli ve 18.1.336 [1920] günü Soma cephelerinde, Milen hattını işgal için başlayan Yunan taarruzları ağır zayiat verdirilerek püskürtüldüğü ve def edildiği,

4. İskeçe'den çekilmekte olan iki Yunan alayının İzmir'e sevk edildiği, alınan haberlerdendir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2710'dan aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.177.

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANLIĞI'NA*

(31 OCAK 1920)

Ankara
31.1.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na

Haberler

1. Muslihiyye ile Mardin arasında şimendifer hattı Gazze Urbanı tarafından tahrip edilmiştir.

2. Beyrut'un güneydoğusunda vaki Merciyun havalisinde Araplarla Fransızlar arasında kanlı çarpışmalar olmaktadır. Fransız yaralıları Beyrut'a naklolunmaktadır.

3. Beyrut'ta Emir Faysal'a karşı tertip olunan suikast neticesiz kalmıştır.

4. Sakız'da bulunan Yunan Başvekili Venizelos'un daveti üzerine İzmir'deki Yunan Fevkalade Komiseri İster Sterkadis ile Asyayı Suğra[1] Ordusu Kumandanı General Gomelos Milois Ankiriti yatıyla birçok zat 28.1.36 [1920] öğleden sonra Sakız'a gitmişlerdir.

5. Adana'da Fransızların takibat ve zulümleri tahammül olunamaz bir raddeye gelmiştir. Adana telgraf merkez müdürünü de kovup hakaret etmişlerdir.

6. Maraş dahilindeki İslam ahali kahramanca mukavemette devam ediyorlar. Etraftan imdada koşan Kuvayi Milliye'nin ilk kısımları yetişmiştir. 28.1.36'da [1920'de] yapılan taarruzda Maraş'ın kuzeybatısındaki pek ileri hat düşmandan temizlenmiştir. Ermeni komitecileri ile Fransız Generali Kebet[2] Amerika Koleji'ne iltica etmişlerdir. Ve koleje Amerikan bayrağı çekmişlerdir. Düşman ricat edememektedir. Mahalleler arasındaki Ermeni komitecileri çoğunlukla imha edilmektedir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Küçük Asya, yani Anadolu. (Y.N.)

2 "Keret" (Querette) olmalı. (Y.N.)

SİVAS MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ'NE*

(31 OCAK 1920)

3. Kolordu Kumandanlığı eliyle
Sivas Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne
gönderilen ek şifre.

28/29.1.36 [1920] tarihli şifreye ektir.

Fransızlar tarafından tutuklandığı bildirilen İstanbul Mebusu Reşat Hikmet Bey, yapılan kati teşebbüsler neticesinde 29.1.36 [1920] günü öğleden sonra saat beşte tahliye ettirilmiştir, Efendim. 31.1.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2713'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.178.

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(31 OCAK 1920)

Ankara
31.1.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

28.1.36'da [1920'de] Maraş'ın hâkim noktaları ile ...[1] Atadalığ, Tavarak, Kuyucak, Ham mahallelerinin tamamen, Çarşı Başı ile Hatuniye mahallesi kısmen Kuvayi Milliye tarafından zapt edildiği ve şehir dahilinde çarpışmaların hâlâ şiddetle devam eylediği mahalleler ve çarşının inzibatını temin için münasip mahallerde karakollar tesis edildiği bildirilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurum Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Eski yazı metinde bir kelimelik boşluk var. Yer adı olmalı. (Y.N.)

PÜLÜMÜR MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ İDARESİ'NE*

(31 OCAK 1920)

Cevabi telgraf

Ankara, 31.1.1336 [1920]

Pülümür Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti İdaresi'ne

C: Elemdide[1] Maraşlı kardeşlerimiz hakkındaki hassasiyetinize teşekkür ederiz. İcap eden yardım hakkında mensup bulunduğunuz Heyeti Merkeziye'ye müracaat edilmesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Atatürk Arşivi, Klasör 24, Dosya 1336/13-4, Fihrist 3-46,3-47'den aktaran; Abdulhalûk M. Çay ve Yaşar Kalafat, *Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Kuvay-ı Milliye Hareketleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1990, s.63.

1 Elemdide: Elem içinde, acı çeken. (Y.N.)

DİYARBAKIR MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ REİSİ MUSTAFA BEYEFENDİ'YE*

(31 OCAK 1920)

Diyarbakır Müdafaai Hukuk Cemiyeti Reisi Mustafa Beyefendi'ye

Ankara
31.1.1336 [1920]

C: Vatanımızın maruz kaldığı devamlı haksızlıkları protesto eden telgrafnameniz memnuniyetle alındı.

Vatanperverane mesainizi ve hissiyatınızı takdirle karşılarız.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Atatürk Arşivi, Klasör 24, Dosya 1336/13-4, Fihrist 3-47'den aktaran: Mehmet Şahingöz, "Millî Mücadele Esnasında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Yapılan Millî Birlik ve Beraberlik Mitingleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Ankara, c.11, Temmuz 1995, sayı 32, s.426.

SİVAS'TA 3. KOLORDU KUMANDANI SELAHATTİN BEYEFENDİ'YE SİVAS MÜDAFAAİ HUKUK HEYETİ MERKEZİYESİ'NE

(31 OCAK 1920)

Şifre

Ankara
31.1.1336 [1920]

Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanı Selahattin Beyefendi'ye,
Sivas Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesi'ne

C. 30.1.1336 [1920]

Maraş'taki mazlum kardeşlerimizin zulüm ve haksızlıktan kurtarılması maksadıyla iftihar edilecek fedakârlıkları yapmaya hazırlanan muhterem Sivas ahali heyetine önderlik eden Heyeti Merkeziye'nizin vatanperverane mesaisine teşekkür eder ve bu teşekkürlerimizin Emir Paşa ve Hakkı Bey'e tebliği de rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Atatürk Arşivi, Dolap 1, Klasör 24, Dosya 1336/13-3, Fihrist 20'den aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1976*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1976, s.71.
Bu telgraf, Sivas'tan, 2.2.36 [1920] tarihiyle Sivas Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'ne gönderilmiştir. Bkz. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2712'den fotokopisiyle birlikte aktaran: Yaşar Akbıyık, *Milli Mücadelede Güney Cephesi (Maraş)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s.350.

SİVAS MÜDAFAAİ HUKUK HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(1 ŞUBAT 1920)

Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanı Selâhattin Beyefendi'ye

C. 30.1.36 [1920] Sivas Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesi'ne

Heyeti Temsiliye'de Sivas vilayeti temsilcisi olarak bulunan Rauf ve Bekir Sami Beyefendiler, henüz istifa eylemediklerinden ve bu mevsimde, Sivas'tan buraya kadar yolculukta maruz kalınacak müşkülat hasebiyle, Sivas vilayetinden yeniden Heyeti Temsiliye üyesi seçilmesinin ve gönderilmesinin şimdilik ertelenmesi uygundur, Efendim. 1.2.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2714'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.178.

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(1 ŞUBAT 1920)

Ankara
1.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

Erzurumlu Mehmet Salih Efendi'ye
Bulgar Erkânıharp Yüzbaşısı ve delege sıfatıyla bir adam gelmemiştir, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

BÜTÜN MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYE VE İDARELERİNE, SİVAS, KAYSERİ, AMASYA ANADOLU KADINLARI MÜDAFAAİ VATAN CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYELERİNE*

(2 ŞUBAT 1920)

Telgraf

Ankara
2.2.36 [1920]

Bütün Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziye ve İdarelerine
Sivas, Kayseri, Amasya Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan
Cemiyeti Heyeti Merkeziyelerine

Maraş'ın Kayabaşı Mahallesi'nde[1] sakin, Bitlis Defterdarı'nın haremi hanım, İslamların masum kanının haksız yere akıtılmasından ve birçok ocakların söndürülmesinden galeyana gelerek, hanesinden açtığı mazgaldan, dindaşlarımızı imha için İslam mahallelerine canavarca saldıran düşmanlarla vuku bulan çarpışmalara katılarak,[2] akşama kadar sekiz düşman telef etmeye muvaffak olduğu ve akşamüzeri erkek elbisesiyle ve tam bir yiğitlikle,[3] ırzını muhafaza ve can kaygısıyla silahına sarılmış bulunan İslam mücahitleri sınıfına katılmakla fiilen çarpışmalara girmekte bulunduğu bildirilmiştir.

Harp sahnelerinde bile kadınları erkekleriyle yarışan milletimizin fedakârlığı sayesinde, mevcudiyetimizin muhafazasını ve bağımsızlığımızın kurtarılmasını hedef alan milli gayede muvaffak olacağımız hakkındaki sonsuz kanaatimizi, bu fedakârlık misali de takviye etmektedir.[4]

Heyeti Temsiliye namına
M. Kemal

* Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Arşiv No: Atatürk, Dolap No: Özel, Göz 1, Klasör 24, Dosya 1336/13-3, Fihrist 22-4'ten fotokopisiyle birlikte aktaran: *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, Mayıs 1981, sayı 79, s.68-69, Belge No: 1742, Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur.
Telgrafın, 3 Şubat 1920'de Sivas Kadınları Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Riyaseti'ne gönderilen örneği için bkz. *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.179-180. (Y.N.)

1 *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*'te "Kabaili Mahallesi'nde". (Y.N.)

2 *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*'te, "düşmanlara ateş açarak". (Y.N.)

3 El yazısı belgedeki "kemali celadetle" yerine, *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*'te "kemali cüretle" sözcükleri vardır. (Y.N.)

4 İkinci paragraf, *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*'te yer almamıştır. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(2 ŞUBAT 1920)

Ankara
2.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

1. Beyrut'un güneydoğusunda Merciyun ve Nebatiye arasında vukuu evvelce bildirilen çarpışmaların Fransızlarla Beyti Meval Kabilesi Reisi ve eski Sayda Mebusu Kemal Es'ad Bey'in kabilesi arasında vaki olduğu ve bu çarpışmada Fransızlardan 400 esirle 20 mitralyöz ve 14 top ganimet alındığı haber alınmıştır.

2. Emir Faysal Beyrut'a geldiği zaman ahalinin küçük bir kısmı tarafından nefretle karşılanmış ve ahaliye "iyi havadis var" demesi üzerine cevaben "havadisi gazetelerde görüyoruz geleceğe ait söz istemeyiz" diyerek savunmuşlardır.

3. 17.1.36'da [1920'de] Maraş'ta Pazarcık istikametinde hareket eden bir Fransız süvari müfrezesi Pazarcık'ın batısında Kara Hüseyin Köyü'nde Kuvayi Milliye tarafından çarpışarak püskürtülmüş ve altı maktül bırakmıştır.

4. Urfa livası dahilinde Gazze Urbanı reislerinden İbn Muhit ve Hacim, Harran civarında ve Arap Pınarı'nda Fransızlarla çarpışarak şimendifer hattını tahrip eylemişler ve Suruc'a dahil olmuşlardır. Suruc'da bulunan Fransızlar Birecik istikametinde çekilmişlerdir. Suruc'da toplanan aşiretler istihbaratla meşguldür. Urfa livası dahilinde bulunan aşiretlerde genel bir galeyan vardır. Suruc vakası üzerine Fransızların işgalinin kalıcı olduğunu gösteren muamelelerinden ve zulümlerinden doğan bu milli taşkınlık ve ayaklanma liva merkezinde de hissolunmaya başlamıştır. Urfa'da Fransızlar hükümet işlerine müdahaleden vazgeçerek müdafaa tertibatı ile meşgul olmaktadırlar. Dükkânların çoğu kapalıdır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(2/3 ŞUBAT 1920)

Ankara
2/3.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

1. Maraş'ta çarpışmalar devam ediyor. Deretok'ta Ermeni fedailere sığınak olan Şekerdere Kilisesi yakılmıştır. İçinde 6 sandık cephane, yirmi bomba, bir otomatik tüfenk ganimet alınmıştır. Fransız ve Ermenilerin ehemmiyetle elde bulundurmaya çalıştıkları Yukarı Bedestan ile Belediye Dairesi ve şehrin büyük kısmı Hakk'ın yardımıyla Kuvayi Milliye'miz tarafından zapt edilmiştir.

2. Maraş-Ayıntap yolu üzerinde Aksu Köprüsü muhafızı olan Fransız müfrezesi Kuvayi Milliye'miz tarafından 26.1.36'da [1920'de] tamamen imha edilmiştir.

3. Maraş-Ayıntap yolu üzerinde Kuyuçam mevkiindeki yüz elli kişilik düşman müfrezesi ve Maraş'ın güneybatısında At Eyeri mevkiinde sığınan Fransız müfrezesi Kuvayi Milliye'miz tarafından kuşatılmıştır. Buralarda vuku bulan çarpışmalarda evvelkilere ek olarak 212. Fransız Piyade Alayı'na mensup daha dört esir alınmıştır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ İSTANBUL HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(3 ŞUBAT 1920)

Sivas Milletvekili Rauf Bey Aracılığıyla
Müdafaai Hukuk Cemiyeti İstanbul Heyeti Merkeziyesi'ne

1 Şubat 1920 tarihli Çanakkale Müstahkem Mevki Kumandanı Şevket Bey'in şifresine karşılıktır:

Rauf Bey'in 22.1.1920 tarihli şifresi üzerine Çerkez Eşref Bey'in, Bolu dahil, Adapazarı, İzmit, Kartal dahil bölgesi Kuvayi Milliye Kumandanlığı'na verilmesi Heyeti Temsiliye'ce uygun görülmüş ve bu bölgelerdeki heyeti merkeziyelere bu yolda talimat verilmiş ve her hususta Heyeti Temsiliye'ye bağlı olmakla birlikte, 1. Fırka Kumandanı Rüştü Bey'le işbirliği yapması da Eşref Bey'e bildirilmiştir. Gelecekteki harekât ve tertibat bakımından şimdilik değişiklik yapılmasına lüzum görülmediğinden, adı geçen bölgelerde Eşref Bey'in Kuvayi Milliye Kumandanlığı'yla görevlendirilmesine Heyeti Temsiliye'ce karar verilmiştir. Atış Okulu Müdürü Şükrü Bey'in, Eşref Bey'e verilmiş olan bölgenin dışında kalan ve batıdan Üsküdar'a ve kuzeyden Karadeniz'e kadar olan Üsküdar-Beykoz ve yöresinin Kuvayi Milliyesi'ne atanması pek uygundur. Şükrü Bey'in millet hizmetindeki çaba ve yurtseverliği bilindiğinden, az zamanda teşkilatı olgun hale getirmek hususundaki başarılarını bekliyoruz. Sözü edilen talimatın Şükrü Bey'e verilmesi uygundur. Eşref Bey'in henüz atandığı göreve hareket etmediği anlaşılıyor. Bir an önce hareketinin sağlanması ve bildirilmesi özellikle rica olunur, Efendim.[1]

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Atatürk Arşivi, Klasör 25, Dosya 1335/16, Fihrist 14/9'dan aktaran: Cihat Akçakayalıoğlu, *Atatürk/ Komutan, İnkılâpçı ve Devlet Adamı Yönleriyle*, Ankara, Genelkurmay Basımevi, 1998, s.256.

1 Akçakayalıoğlu, "Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanı Albay Şevket, 1 Şubat 1920 tarihli raporla örgütün durumunu ve komutanların adlarını Mustafa Kemal'e bildirdi. Paşa, 3 Şubat 1920'de aşağıdaki şifreyle düşüncelerini belirtmişti" dedikten sonra, metne yukardaki şekliyle yer vermektedir. (Y.N.)

KUMANDANLARA*

(3 ŞUBAT 1920)

Gizli ve zevata mahsustur.

3.2.1920

12. Kolordu Kumandanlığı'na
Malumat için 20. Kolordu Kumandanlığı'na
56. Fırka Kumandanlığı'na
1. Fırka Kumandanlığı'na
Malumat için Refet Beyefendi'ye
Malumat için 3. Kolordu Kumandanlığı'na
" " 15. Kolordu Kumandanlığı'na
" " 13. Kolordu Kumandanlığı'na
" " 14. Kolordu Kumandanlığı'na
" " 61. Fırka Kumandanlığı'na

1. Çanakkale'de Akbaş'ta, sırf İtilaf devletleri askerleri muhafazası altında bulunan silah ve cephane deposundan, güya bir miktar silah ve cephane kaçırıldığını bahane ederek, İngilizler, Bandırma'ya iki yüz kişi çıkarmıştır. Afyonkarahisar, Eskişehir gibi İtilaf devletleri askerinin de bulunduğu mahallerdeki cephaneliklerimize suikast veyahut bunların muhteviyatını istifade edilemeyecek bir mahalle nakledecekleri haber verilmektedir.

2. Milli harekât bölgeleri gerisindeki silah ve cephanelerimiz birer bahane ile alınacak ve mühim nakliyat noktaları yeniden işgal edilecek olursa, bu gibi hainane teşebbüslerin, cephelerde bugün kavga eden milli kuvvetlerimizi ne derece zaafa düşüreceğini arz ve izah lüzumsuzdur. Mukavemet meselesi söz konusu olunca en başta bulunan kumandanlarımızın rehber olacağı nazarı itibara alınarak aşağıdaki bazı görüşlerin arzı lüzumlu görülmüştür:

Bazı arkadaşlarımızın, işgalin genişlemesi, resmi bir düşmanlığın ortaya çıkması gibi ihtimalleri nazarı dikkate alarak mukavemet hususunda tereddüde düşmek suretiyle zaman kaybettikleri anlaşılmaktadır. Bu gibi ahvalde kendi bölgelerinde mevcut bütün milli kuvvetlerden istifade edecekleri tabii bulunan kumandanlarımızın birkaç misli üstün kuvvet temin edecekleri, milliyet namı altında icra edecekleri hare-

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 240, s.282-283; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 240, s.1211-1212.

kâtın da resmi bir düşmanlık neticesi ortaya çıkarmayacağı şüphesizdir. Düşmanın yabancı bir bölgede çoğunlukla sömürge askeriyle tek başına bir vaziyette bulunması da, icraatta cüretini azaltan sebeplerdir. Bunun için cephedeki milli kuvvetlerimizin mukavemetini azaltabilecek ve lüzumu halinde bağımsızlığımızı müdafaa esnasında bizi zayıf düşürmek maksadıyla yabancıların yeniden vuku bulacak işgal ve tecavüzlerine karşı bütün kumandanlarımızın tam bir azim ve katiyetle hareket eylemelerini bilhassa rica eylerim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

RAUF BEY'E*

(3 ŞUBAT 1920)

Kurye ile

Ankara, 3.2.1920

Rauf Bey'e

İskeçeli Arif Bey'den Trakya-Paşaeli Cemiyeti'nin faaliyet tarzına dair bir mektup aldık. Cafer Tayyar Bey'in icap eden faaliyetten mahrum olduğu belirtiliyor. Doğu ve Batı Trakya'nın, mülki bir birlik dahilinde ifade ve ilan edilmesi, Osmanlı siyaseti için de doğru bir hareket değildir. Doğu Trakya, münakaşa kabul etmez bir şekilde Osmanlı parçasıdır. Batı Trakya'nın kurtarılması için de, Doğu, ancak hareket üssü olabilir. Doğu ve Batı'nın mülki birliği, esasen, Balkan Muahedei Sulhiyesi[1] ile Batı'nın terk edilmiş olmasıyla, antlaşmayla bozulmuş bulunmasına göre, mülki birlik iddiası, Doğu Trakya'da dahi düşmanlarımızın bazı iddialarına meydan verebilir. Bulgarların, Adalar Denizi'nde iktisadi bir çıkış kapısı talep etmeleri keyfiyeti de ayrıca düşünülmeye muhtaçtır. Bulgar görüşü Kavala'yı tercih edeceğinden, Bulgaristan dahilinde de bu yolda mesai sarf etmek icap eder.

Arif Bey'in ifadesine göre, Trakya-Paşaeli Cemiyeti'nin üyeleri arasında ciddi bir düzenleme yapılması kararlaştırılmış. Cafer Tayyar Bey'le birlikte ve yukarıdaki malum esaslar dahilinde, Trakya-Paşaeli Cemiyeti'nin bir an evvel ıslahıyla milli vazifesine sevk edilmesi icap eder. Cafer Tayyar Bey'e lüzumlu talimat verilmiştir. Arif Bey'in Bulgaristan harekâtı hakkında öğrendiklerinin peyderpey bildirilmesinin talep edildiğinin adı geçene iletilmesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 251, s.295-296; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 251 a, s.1225-1226.

1 Balkan Barış Antlaşması. (Y.N.)

EDİRNE'DE 1. KOLORDU KUMANDANI CAFER TAYYAR BEY'E*

(3 ŞUBAT 1920)

Kurye ile

Ankara, 3.2.1920

Edirne'de 1. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey'e

Trakya'nın, Doğu ve Batı namıyla mülki bir birlik altında ifade edilmesi, Osmanlı siyaseti için doğru değildir. Doğu Trakya, itiraz ve münakaşa kabul etmez bir şekilde, Osmanlı memleketlerinin parçasıdır. Batı Trakya, bir barış antlaşması ile vaktiyle terk edilmiş bir vatan toprağıdır. Doğu Trakya, Batı'nın iltihakını temin etmek için, bir harekât üssü olabilir. Yoksa, Doğu ve Batı Trakya'nın birliğini ısrarla iddia etmek, Doğu Trakya'da da bazı iddiaların ileri sürülmesi neticesini ortaya çıkarabilir. Bu itibarla, Doğu Trakya hakkında hiçbir münakaşa söz konusu edilmemelidir. Bulgarların, Adalar Denizi'nde bir iktisadi çıkış kapısı edinmek hakkındaki iddialarını da göz önünde bulundurmak icap eder. Trakya-Paşaeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti'nin, bütün milli teşkilatını bu esasa göre genişletmek ve silahlandırmak icap eder. Gümülcine havalisinde hedef, Yunan işgal kuvvetleri olmalıdır. Batı Trakya'daki Fransız siyasetinin, Venizelos siyasetine öncülük ettiği hissedilmektedir. Dolayısıyla, Trakya-Paşaeli Heyeti İdaresi arasında ciddi bir değişiklik ve düzenleme yapılacağı haber alındığından, Cemiyetimizin siyasi görüşüne göre alakadarlarla işbirliği yapılması ve ortak hareket edilmesi ve Doğu'da, Osmanlı hâkimiyeti katiyen münakaşa konusu olmamak şartıyla, Batı'nın kurtarılması için icap eden tertibat ve teşkilatın tamamlanmasıyla, Kuvayi Milliye'nin Yunanlılara karşı bilhassa pek müsait olan İskeçe havalisinde faaliyete geçirilmesi ve bu hususta, tarafı âlilerinden azami yardımın yapılması lazımdır. Bulgaristan dahilinde cereyan eden inkılap harekâtının da özel vasıtalar ile takibi, Bulgaristan taleplerinin Kavala taraflarına yönlendirilmesine her suretle çalışılması faydalıdır. Bu hususlaki yüksek görüşlerinizle mesai derecesi hakkındaki haberlerinizi bekliyoruz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 251, s.296; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 251 b, s.1226-1227.

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(3 ŞUBAT 1920)

Ankara
3.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

1. 31.1.36'da [1920'de] dahi Maraş kasabasında kışlaya, Ermeni ve Katolik kiliselerine sığınan düşmanla çarpışmalar aynı şiddetle devam etmiştir. Düşmanın huruç teşebbüsleri neticesiz bırakılmıştır. Şekerdere Kilisesi'nden huruç edenler imha edilmiştir.

2. İloğlu ile Şerefoğlu mevkileri arasında Kuvayi Milliye tarafından üç makineli tüfenk ile bir hayli cephane ganimet alınmış ve ganimet alınan düşman hayvanlarından bir nakliye kolu teşkil edilmiştir.

3. Islahiye şimendifer hattını kesmek üzere Andırın'dan kuvvetli bir Kuvayi Milliye müfrezesi hareket ettirilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

20. KOLORDU KUMANDAN VEKİLİ MAHMUT BEYEFENDİ'YE*

(4 ŞUBAT 1920)

Ankara
4.2.36 [1920]

20. Kolordu Kumandan Vekili Mahmut Beyefendi'ye

1. Haberleşmenin emniyet ve selametle iyi cereyanını temin için, aşağıda yazılı kuryeler karşılıklı olarak tesis edilecektir. Dersaadet'ten hareket ettirileceklerin Çanakkale Mevkii Müstahkem Kumandanlığı tarafından teminine yol göstermeniz rica olunur.

2. 20. Kolordu Kumandanlığı'nca, Ankara'dan Dersaadet'e gitmek üzere cumartesi ve perşembe sabahları hareket eden trenlerle, evrak mevcut olduğu takdirde, haftada iki kurye çıkarılacak ve pazar ve cuma akşamları Dersaadet'e varacak olan adı geçen kuryeler, taşıdıkları evrakı doğruca Çanakkale Mevkii Müstahkem Kumandanı Şevket Bey'e vereceklerdir.

3. Çanakkale Mevkii Müstahkem Kumandanlığı'nca Dersaadet'ten Eskişehir'e gitmek üzere pazar ve salı sabahları hareket eden trenlerle, haftada karşılık olarak iki kurye çıkarılacak ve pazartesi ve çarşamba akşamları Ankara'ya varacak olan adı geçen kuryeler, taşıdıkları evrakı doğruca Heyeti Temsiliye'ye vereceklerdir.

4. İşbu kararlar, Dersaadet'te Rauf Bey'e ve malumat için Ankara'da 20. Kolordu Kumandan Vekili Mahmut Bey'e yazılmıştır.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
M. Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 114/53522'den fotokopisiyle birlikte aktaran: Ayfer Özçelik, *Ali Fuat Cebesoy*, Akçağ Yayınları, İstanbul, 1993, s.385. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

OCAK 1920 SONUNDA SİYASİ VAZİYET*

(5 ŞUBAT 1920)

Ankara'dan
5 Şubat 1336 [1920]

Gayet aceledir.
Şifre.

1., 3., 12., 13., 14., 15., 20. Kolordu Kumandanlarına
İstanbul'da Rauf Beyefendi'ye
Bursa'da Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye
Nazilli'de Refet Beyefendi'ye
Erzincan'da Halid Beyefendi'ye

Kânunusani 336 [Ocak 1920] nihayetinde siyasi vaziyetimizin muhakemesi:

Müttefik devletlerin Türkiye ile barış yapılması için Kânunuevvel [Aralık] nihayetlerine doğru gösterdikleri alaka, istek sönmüş ve Türkiye barışı, belli olmayan bir zamana yeniden bırakılmıştır. Müttefik devletlerin bir buçuk seneden beri fiilen vücuda getirdikleri emrivakileri bizim barışımız için esas almak istedikleri anlaşılmıştır. Bu halde, şimdi işgal altında bulunan Kilikya ve Urfa ve Maraş hattı ve Aydın vilayeti ile bu iki işgal kıtasına paralel bir Antalya hinterlandının herhangi bir aldatıcı maske altında işgal eden devletlere terki ve Boğazlar'ın İngiliz hâkimiyetine bırakılması hedeflenmekte idi. Boğazlar dışındaki şartlar Müttefikler arasında bir seneden beri görüşülmüş ve anlaşılmış şeyler idi. Fakat Boğazlar'ın İngiltere'ye terki gibi bu kadar açıklıkla ilk defa ortaya çıkan mesele, bütün Türkiye ve Karadeniz hâkimiyetinin İngiltere'ye bırakılması demek olduğundan, İslam tebaasının feryadı ve Türklerin üzüntüye düşürülmesi gibi görünür sebepler altında Fransa ve İtalya'nın şiddetle itirazına sebep olmuştur. Dolayısıyla Boğazlar için Müttefikler arasında fikir birliği hasıl olamamış bulunması barışımızı erteleyen bir sebep olmuştur. Bolşevik askeri muvaffakiyetleri de barışımızın yapılmasına en mühim bir mani oldu. Bu ihtimal Kânunuevvel [Aralık] zarfında barışımızın çabuklaştırılmasına bir sebep sayılırken,

* *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, Mart 1956, sayı 15, yıl 5, Vesika: 388. Belgenin, Ali Fuat Paşa'ya gönderilen ve üzerine yanlışlıkla "7.1.36" [1920] yazılan örneği için bkz. *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, Mart 1966, sayı 55, yıl 15, Vesika: 1260 ve *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, Mayıs 1981, sayı 79, s.54-62, Belge No: 1741. Aynı belgenin 15. Kolordu Kumandanlığı'na gönderilen 6 Şubat 1920 tarihli örneği için bkz. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1961, s.465-467. *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*'ndeki eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki tarafından okunmuştur. (Y.N.)

muvaffakiyetlerin beklenenin üstünde bir süratle genişlemesi, bilakis bir erteleme sebebi olmuştur. Bolşevik harekâtının bizim barışımızın yapılmasına tesir etmesinin sebebi, barış şartları ne olursa olsun tam teslimiyetle kabul edeceğimizin şüpheli bulunmasıdır. Hakikaten işgal edilen toprakların terki zemininde bir barışa silahla mukavemet edeceğimize dair Yunanlılar ile devam eden milli muharebe ve Anadolu'daki heyecan ve hazırlıklar gibi ikna edici belirtiler vardır. Maraş hadiseleri muhtemel şüpheleri daha ziyade giderecek olsa gerektir. Diğer taraftan bizim barışımız yapılmış olsa bile, Bolşevik muvaffakiyetleri bize temas ettiği zaman Avrupa'nın vaziyeti yine nezaket kazanacaktır. Çünkü Bolşeviklerle temas eden millet ya toplumsal veya siyasi bir harekât birliğine veya onun selfine silahlı muhalefete mecbur olmuştur. Bizim de iki şıktan birini seçmekliğimiz lazımdır ki, Müttefik devletlerin bizim Bolşeviklere karşı silahlı muhalefetimizi ümit edebilmeleri için birçok fedakârlıklarda ve en azından bir seneden beri geçici işgal altında bulundurdukları Arap olmayan memleketleri bize iade etmeleri icap eder. İngiltere, Fransa, İtalya ve Yunanistan için esaslı bir fedakârlığı lüzum ettiren böyle bir neticeye ancak tam mecburiyet altında karar verebileceklerdir. Ve bugün İtilaf devletlerinin kendilerini böyle bir mecburiyete mahkûm görmedikleri muhakkaktır. Bizi tatmin yönü söz konusu olmazsa bizi kahretmeye ve dolayısıyla evvelemirde bütün mukavemet vasıtalarımızı kırmaya karar vermek lazımdır. Türkiye'nin mukavemet vasıtalarını imha etmek tedbirleri: Türkiye'nin kati bir şekilde sarılması ve kuşatılmasıdır. Türkiye bugün Adalar Denizi ve Karadeniz sahillerinde ve Avrupa cephesinde kuvvetli bir şekilde sarılmıştır. Suriye cephesi Hicaz'dan İskenderun'a kadar İngiltere ve Fransa tarafından kuvvetle, ihtiyaçla, nifakla ve halkın mütevekkilane teslimiyeti ile sarılmış sayılabilir. Irak ve İran cephelerinin maddi bir şekilde ve mutlak surette kapalı olmayan vaziyetleri, seri ve geniş istifadelere tabiaten pek elverişli değildir. Mesafeler geniş, ulaşım yok, milletler idraksiz ve zaten memleket dahili de işgal altındadır. Türkiye'nin diğer cephesi Kafkasya'dır ki, müsait olmayan barış şartlarına karşı silahlı mukavemet azmini kendisine en ziyade bahşeden cephe orasıdır. Türkiye Kafkasya'dan Bolşevik istilasını kolaylaştırmak ve onunla harekât birliği etmekle batıdan doğuya doğru Anadolu, Suriye, Irak, İran ve Afganistan ve Hindistan kapılarını müthiş bir şekilde açmış olacaktır. Bu açık kapıları kapamak için Müttefikler stratejik taarruz harekâtı yapacak kuvvetleri süratle tedarik edemezler. Lüzumlu hareket üslerine ise tabiaten sahip değildirler. Böyle bir harekât ancak Batum'da söz konusu olur ki, bu halde dahi Kafkasya ile Bahrihazer'in[1] arasını tıkamak için Batum'dan itibaren 400 kilometre fazla uzaklaşmak icap eder. Bu hal karşısında İtilaf devletleri Bolşevikler ile Türklerin arasını Kafkas milletleri vasıtasıyla kesmek planını bulmuşlardır. Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan belki de Kuzey Kafkasya hükümetlerinin bağımsızlıklarını tasdik ederek onları kendilerine çektiler. Şimdi Bolşeviklerle vuruşmalarını bir emrivaki yapmak için onları her şekilde teşvik ve takviye etmektedir. Bundan başka bizzat kuvvet sevkine de başlamışlardır ki, bu kuvvet tesiriyle hem Bolşeviklerle çarpışmayı çabuklaştırmak ve hem de Kafkas milletlerinin gerek Türklerle Bolşeviklerin herhangi bir temaslarını önlemek ve kontrol etmek fikrindedirler. Plan, tam bir ciddiyet ve fevkala-

1 Hazar Denizi. (Y.N.)

de aceleyle tatbik olunmaktadır. Eğer bu plan muvaffak olur ve Kafkas milletlerinin bize karşı kati bir set vaziyeti almasıyla memleketimiz kuşatılmış kalırsa, artık Türkiye için mukavemet imkânları temelinden yıkılmış olur, ondan sonra siyasi mevcudiyetlerini tamamen kaybedebilecek olan Anadolu Türkleri İtilaf devletleri subayları kumandası altında sömürge askeri olarak ordular teşkil edecek, hem Kafkasya milletlerinin İtilaf itaatinde tutulmasını ve hem Bolşevik istilasının durdurulmasını temin için kan dökeceklerdir. Bu halde İtilaf devletlerine mutlak teslimiyet halinde Türkler için canlarını feda etmekten kurtulmak emin değildir.

Dolayısıyla Kafkasya seddinin yapılmasını Türkiye'nin kati mahvı projesi sayıp, bu seddi İtilaf devletlerine yaptırmamak için en son vasıtalara müracaat etmek ve bu uğurda her türlü tehlikeleri göze almak mecburiyetindeyiz. Mukavemet vasıtalarımızı imha edecek tedbirlerin ikincisi, fiilen mevcut olan ortak idareden istifade ederek, Türkiye'yi dahilden oyarak çökertmektir. Bu hususta memlekette mevcut olan siyasi nifak, İtilaf elinde en iyi bir vasıtadır. İtilafçılar bu vasıtadan ve bazı makamların mutlak teslimiyet eğiliminden istifade ederek çalışmaktadırlar. Tabii ilk işleri Kuvayi Milliye'nin dağılması ve Türkiye'nin elinde kalan silah ve cephanenin istifade edilemez kılınmasını evvelemirde temin etmektir. Birinci derecede Kafkasya planını ve ikinci derecede dahili çöküşü temine lüzumlu olan zamanı, İtilaf devletleri, ancak zayıf, kararsız hükümetler sayesinde temin edebilirler. Çünkü bu gibi hükümetler İtilaf baskısına boyun eğerek dahili kuvvetlerin gelişmesini pek ziyade sınırladığı gibi, kamuoyunu devamlı korku ve endişe içinde tutarak resmi ve gayri resmi kararlar alınmasına kati surette engel olur. Bundan başka İtilaf devletleri İstanbul'un önde gelen bütün zevatıyla, dahil ve harici akla gelebilecek bütün mahfilleriyle dolaylı temas ederek, millete aralıksız, belli olmayan ve açık olmayan ümitler telkin etmektedirler. Bu telkinler dahi zayıf bir hükümetin bahşettiği zamanı artırmakta ve kolaylaştırmaktadır. Bu şekilde kazanılan zamanlardan istifade ederek, İtilaf devletleri, nihayet Türkiye'nin kuşatılması ve dahilden yıkılması tedbirlerini tamamlayacaklar ve ondan sonra maskelerini birdenbire atarak İstanbul'da geniş ölçekte tutuklamalara, kuşatılmış Türkiye'nin çeşitli cephelerinde yığınaklara ve abluka tedbirlerine başlayacaklar ve aynı zamanda idam hükmü mahiyetinde barış şartlarını tebliğ edeceklerdir. İşte 5 Şubat 36'da [5 Şubat 1920'de] aleyhimize tatbik edilmekte olduğunu gördüğümüz plan budur. Bu planın açıklanması, bize düşen tedbirleri ve vazifeleri göstermektedir. Bu tedbirler aşağıdadır. Doğu cephesinde resmi veya gayri resmi seferberlik yaparak Kafkas seddini arkadan yıkacak yığınaklara başlamak, yeni Kafkas hükümetleriyle ve bilhassa Azerbaycan ve Dağıstan İslam hükümetleriyle acilen temasa gelerek İtilaf planına karşı kararlarını ve vaziyetlerini anlamak, Kafkas milletleri bize set olmaya karar verdikleri halde taarruz harekâtımızı birleştirmek için Bolşeviklerle anlaşmak ve dahilen milli teşkilatı son derece genişletmek ve takviye etmek ve silah, cephane ve malzememizi vermemek için silah kullanmaktır. En önemli vazife ise İtilaf'ın zaman kazanmasına meydan vermemek ve onu maskesini atıp memleketin bütün mukavemet unsurlarını birleştirecek vesile vermeye zorlamaktır. Bunu ancak vaziyeti bu şekilde muhakeme eden kati karar sahibi bir hükümet yapabilir. Zaten Doğu cephesinde kuvvet hazırlıkları ve şiddetle mukavemet gibi bazı noktalar, yalnızca

böyle bir hükümet sayesinde elde edilebilir. Böyle bir hükümet sınırlarla alakalı barış şartlarımızı ve bu şartların kabulünü ertelemeye takatimiz kalmadığını resmen ilan ile beraber doğu memleketleriyle[1] alakalı yukardaki tedbirlere ve ihtiyaç olduğunda memleketin Anadolu'dan idaresini mümkün kılacak başka hazırlıklara fiilen girişiğini de gösterir. Buna karşı İtilafçılar kati fikirlerini göstermek mecburiyetindedirler. Eğer bu bizimle çarpışmayı kabul şeklinde tecelli ederse, biz bu çarpışmaya, iki ay sonra vaki olacağından daha müsait şartlar dahilinde ve İtilaf takımının hazırlığını daha tamamlamamış bulunduğu zamanda dahil olacağız. Müdafaai Hukuk Cemiyeti için de acil bir vazife, siyasi vaziyetin icaplarına uyan tedbirleri, hükümetle fikir mutabakatının hızlandırılması dahilinde almaya imkân olup olmadığını bir an evvel kestirmektir. Eğer böyle bir hükümet ortaya çıkarılmasına imkân yoksa ne yazık ki ümitbahş olmaya sebep görülmüyor. Aldanmayarak bu vaziyeti şimdiden görmeli ve kabul etmeliyiz. Bunun üzerine alacağımız tedbir, Heyeti Temsiliye arkadaşlarımızı derhal İstanbul'dan çekmek ve derhal Kafkas milletlerine müracaat etmek ve derhal yukarda bildirilen tedbirlere resmi ve gayri resmi ve fakat fiili olarak teşebbüs etmektir. Bu hareket hattı dahilinde, dahili ve harici münasebet kesilmesinin ne vakit ve ne şekilde olacağını tahmin etmek mümkün değildir. Fakat işler bir defa bu yola girdikten sonra münasebetlerin kesilmesi her halde uzak görülmemelidir. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut[2]

1 El yazısı belgede "hıttai şarkıye". (Y.N.)
2 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

SİVAS VİLAYETİ ELİYLE MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ'NE*

(6 ŞUBAT 1920)

Sivas Vilayeti eliyle
Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne

Suret

Bir suretinin heyeti merkeziyelere verilmesi rica olunur.

1. Büyükada'ya Rusya'dan göç edenler arasında külliyetli Rum iskân ediliyor.

2. Bulgaristan, 1920 erlerini silah altına aldı. Bulgarlar, "barış henüz tatbik edilmediğinden harekâtımızda serbest bulunuyoruz" demişlerdir. Ve her tarafa kırmızı bayraklar ve alenen "Yaşasın Bolşevikler" feryadıyla İngilizlere karşı düşmanlık gösteriyorlar. Varna, Sovyetler'in elindedir.

3. *Times* gazetesi, Suriye'de karışıklıklar olduğundan ve Fransız askeriyle yerli ahali arasında hayli muharebeler[1] olduğundan bahsediyor.

4. Humus ve Baalbek civarında Fransızlar, Araplar ile çarpışmaya tutuşmuşlardır. Suriye'deki kuvvetlerinin, Adana'daki kuvvetlerine yardım edemeyeceği temin olunuyor. Humus'a ve Baalbek'e tecavüz eden Fransızlar, perişan bir halde püskürtülmüştür. Gazze aşireti, Urfa'ya doğru ilerlemekte ve Suruç tarafından Fransızlar, Birecik mevkiine doğru çekiliyor. Dersaadet'teki Fransız mahfilleri fevkalâde telaş eseri göstermekte, "Türkler Maraş'ta niçin isyan ettiler" diye aceleci sözler savurmakta imişler.

Sivas Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'ne

Heyeti Temsiliye'den alınan 6 Şubat 336 [1920] telgrafname sureti, yukarda naklen malumat için tebliğ olunur, Efendim. 7 Şubat 336 [1920]

Sivas Valisi
Reşit

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2817'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.185-186.

1 Kaynakta yanlışlıkla "muhabereler" diye yer almış. (Y.N.)

SİVAS HEYETİ MERKEZİYE RİYASETİ'NE*

(6 ŞUBAT 1920)

Suret

Sivas Heyeti Merkeziye Riyaseti'ne

Zahum, Kars ve civarından iki yüz bin Rumun, Bolşeviklik bahanesiyle Osmanlı memleketlerinin Karadeniz sahillerine göç etmeleri için Venizelos tarafından talimat verildiği ve bunların güya evvelce tehcir edilmiş Rumlardan olduğu İtilaf devletlerine bildirilerek, adı geçen havalide yerleştirilmeye teşebbüs edileceği haber alınmıştır. Pontus Rum hükümetinin teşkiline yönelik olan bu fikrin, fiil mevkiine ulaştırılması için vuku bulacak ilk teşebbüsün, bu yolda milli bir galeyanla karşılanarak neticesizliğe uğratılması vasıtalarının hazırlanması ve icap edenlerin şimdiden nazarı dikkatinin çekilmesi rica olunur.

6.2.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2715'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.186.

SİVAS ANADOLU KADINLARI MÜDAFAAİ VATAN CEMİYETİ RİYASETİ'NE*

(6 ŞUBAT 1920)

43
Ankara bilâ

Sivas Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti Riyaseti Âliyesine

Amasya, Erzincan, Kayseri ve Bolu'da Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti heyeti merkeziyeleri teşekkül eylediği bildirilmekle arz olunur, Efendim. 6.2.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 37/4161'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.187. Ayrıca bkz. Cumhurbaşkanlığı Atatürk Arşivi, Kutu 2-3, Dosya 1, Fihrist 22'den aktaran: Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, *Milli Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1986, s.10.

15. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA*

(6 ŞUBAT 1920)

Ankara, 6.2.1336 [1920]

15. Kolordu Kumandanlığı'na

C. 2.2.1336 [1920]

Rauf Bey gibi ehemmiyet ve hizmetleri açık olan arkadaşların tutuklanmaları ihtimali mevcut olduğunu, kendileri de haber vermektedirler. Biz de zatı devletlerinin endişesiyle hemfikiriz. Bu halde, emniyetle bize katılmak için tedbirler almaları lazım geleceğini ayrıca bildirdik. Bununla birlikte, İtilaf devletlerinin barış şartlarımız hakkındaki hazırlıkları tamamladıktan sonra, bizim tedbir ve itidalimize artık ehemmiyet vermeyerek, ansızın hem tutuklamalara, hem başka baskılara girişecekleri zannındayız.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandanı Vekili
Mahmut

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.459.

15. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA*

(6 ŞUBAT 1920)

Ankara, 6.2.1336 [1920]

C. 3.2.1336 [1920]

Maraş hadisesinde takibi lüzumlu hareket hattı hakkındaki yüksek görüşleriyle tamamıyla hemfikiriz. O surette tedbirler alınmıştır, Efendim. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.[1]

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.462.

1 Kâzım Karabekir, Heyeti Temsiliye'ye gönderdiği 3 Şubat 1920 tarihli telgrafında, Maraş ve havalisindeki Fransız işgaline karşı askerin işe karıştığının açıktan gösterilmemesini, mücadelenin Aydın cephesinde olduğu gibi "milli şekil ve kıyafet altında" yürütülmesine özen gösterilmesini yazmaktadır. Karabekir, telgrafında, Maraş cephesinde top kullanılınca Fransızların daha fazla şikâyet edeceklerini de belirtmekte ve bu durumun da "kitabına uydurulması" için önerilerini ifade etmektedir. Bkz. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.461.
Mustafa Kemal, Kâzım Karabekir'in bu telgrafına cevap vermektedir. (Y.N.)

NİĞDE'DE FIRKA KUMANDANI MÜMTAZ BEY'E*

(6 ŞUBAT 1920)

Niğde'de Fırka Kumandanı Mümtaz Bey'e

6.2.36 [1920]

Kilikya Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'nden Ahmet Remzi Bey, o havalideki teşkilatın ıslahı hakkında bazı görüşler ileri sürmektedir. Teşkilat hakkındaki malumatın hakikate uygun düştüğü şekilde hemen icabına girişilmesi ve neticenin bildirilmesi chemmiyetle rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Atatürk Özel Arşivi, Klasör 23, Dosya 1336/13-1, Fihrist 9-2'den aktaran: İzzet Öztoprak, "Adana ve Çevresinde Müdafaa-i Hukuk Çalışmaları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, c.VIII, Kasım 1991, sayı 22, s.138.

15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA*

(6 ŞUBAT 1920)

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne

C. 3 Şubat 36 [1920]

Heyeti Temsiliye üyeleri hususunda devletlilerinin görüşlerine teşekkür ederiz. Mustafa Kemal Paşa zaten Erzurum temsilcisidir. Trabzon'dan da bir zatın olsun gönderilmesi faydalıdır. Konya'dan geliyor. Hatta Milli Meclis'in ve hükümetin, şimdi ve gelecekte tam emniyetle vazife yapmasına itimat edilse idi, Heyeti Temsiliye'nin vazifesi de kalmazdı. Bu itimat bugün evvelkinden daha fazla değildir. Gerek Meclis'in ve gerek hükümetin ve gerek bütün milletin mukadderatının dahili ve harici emrivakilere maruz kalması ihtimali daha ziyade mevcuttur. Böyle bir halde biz de memleketin Anadolu'dan idaresini lüzumlu kılan hazırlıkların şimdiden icrası lazım geldiği görüşündeyiz. Bunu İstanbul'a da yazdık. Fakat bu gibi ihtimalleri göz önünde bulundurarak icraatta bulunmak, birinci derecede merkezi hükümetin işidir. Hükümet ise, böyle ihtimalleri ruhen ve şeklen kabul etmemekte ısrarlıdır. Memleketin birçok ricali ve ekâbiri de her ihtimale karşı ikamet mahallerini şimdiden Anadolu'ya nakletmeleri icap ediyor. Bununla beraber, ansızın fevkalade ahval ortaya çıkarsa, lüzumlu kararların, şimdiye kadar olduğu gibi, kolordu kumandanlarına, arkadaşlara danışılarak alınacağı tabiidir. Hürmet arz ederiz.

Mustafa Kemal
6 Şubat 36 [1920]

* Cumhurbaşkanlığı Arşivi, A: III-3, D: 14, F: 7'den fotokopisiyle birlikte aktaran: M. Cemil Özgül, *Heyeti Temsiliye'nin Ankara'daki Çalışmaları*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1989, Belge No: 7, s.135.

ERZURUM HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(7 ŞUBAT 1920)

Erzurum Heyeti Merkeziyesi'ne

Evvelce Fransızlar tarafından hapsedilip, icra kılınan teşebbüs üzerine tahliye ettirilen Reşat Hikmet Bey'in tutuklanma sebebinin aşağıdaki gibi olduğu anlaşılmıştır. Güya adı geçen, Münih'e giderek Talât Paşa ve İttihadı Terakki'nin oradaki merkezi umumisiyle[1] görüştüğüne dair İngilizler asılsız bir malumat almaları üzerine Fransızları ileri sürerek Reşat Hikmet Bey'i hapsettirmişler. 7.2.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
M. Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 38/4346'dan aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.187. Belgenin "Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye" başlıklı örneği için bkz. Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter.

1 "... genel merkeziyle". (Y.N.)

ERZURUM'DA 15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA ERZİNCAN'DA 9. FIRKA KUMANDANI HALİT BEYEFENDİ'YE*

(7 ŞUBAT 1920)

Şifre

Ankara, 7.2.36 [1920]

Erzurum'da 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne
Erzincan'da 9. Fırka Kumandanı Halit Beyefendi'ye

1. Mebuslar arasında mevki düşkünü olanların mevcudiyeti dolayısıyla, bütün mebuslarda büyük fikri tereddüt hissedildiği için büyük müşkülat karşısında kalındığından ve Müdafaai Hukuk'tan olan mebuslardan söz verenlerinin büyük kısmı bile bu isim etrafında toplanmaktan çekindikleri için ister istemez gruba "Felâhı Vatan" namı verileceğini.[1]

2. Bizim esasların ruhunu ihtivaen, ayrı bir madde halinde yazılmak üzere mebusların büyük çoğunluğundan, Aht ve Misakı Milli yapılabildiğini Dersaadet'ten Rauf Beyefendi bildirmiştir, Efendim. (Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal)

20. Kolordu Kumandan Vekili[2]

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Atatürk Arşivi, Klasör 21, Dosya 1336/6, Fihrist 3-4'ten aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1977*, Genelkurmay Harp Tarih Başkanlığı Resmi Yayınları, Ankara, 1977, Belge No: 4.

1 "için ister istemez gruba 'Felâhı Vatan' namı verileceğini" sözcükleri Mustafa Kemal tarafından kurşunkalemle çizilmiştir. (*Atatürk Haftası Armağanı*'nın notu.)

2 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N)

RAUF BEYEFENDİ'YE*

(7 ŞUBAT 1920)

Ankara 7.2.36 [1920]

Dersaadet'te Çanakkale Mevkii Müstahkem Kumandanı Şevket Beyefendi'ye

C: 5.2.36 [1920]

Rauf Beyefendi'ye. Fevzi Paşa'yı Çürüksulu Mahmut Paşa'ya tercih ederiz, Efendim. (Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal)

20. Kolordu Kumandan Vekili[1]

* Genelkurmay Harp Tarihi Atatürk Arşivi, Klasör 21, Dosya 1336/7, Fihrist 3-3'ten aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1977*, Genelkurmay Harp Tarih Başkanlığı Resmi Yayınları, Ankara, 1977, Belge No: 31, s.125.

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

RAUF BEY'E*

(7 ŞUBAT 1920)

7 Şubat 1920

C: 6.2.1920 şifreye:

Rauf Bey'e:

Kabine meselesinde gözlemlerimiz şöyledir: İtilaf devletleri ile malum mahfiller, mevcut hükümetin tutulmasını lüzumlu görüyorlar. Böyle tereddütlü, evhamlı ve milletin fikirlerini korku ve endişe içinde tutarak, milli hazırlıklara durmadan ve inatla mukavemet eden bir hükümet, İtilaf devletlerinin muhtaç oldukları zamanı en iyi temin eder. Malum mahfillere gelince, onlar, milli mukavemeti içinden yıkacak bir kabiliyeti tecrübe ile bu hükümette bulmuşlardır. Mebuslar, İstanbul'un dahili ve harici tesirleriyle, barışa yönelik olan gayeyi ihmal ederek, kulluk, ikbal, haset, vehim ve ilâ.. gibi etkenler ile dağınıklığa düşmüşlerdir. Bizim grubumuz, bu müşkülat arasında mümkün olduğu kadar çok mebustan meydana gelen bir çoğunluk temin edebilmek için, kendi tasavvurlarından ve inançlarından durmadan fedakârlık yapmış ve uysal olmak sevdasıyla, hükümet ve malum mahfiller nezdindeki tesirlerini tamamen kaybetmiştir. Cemal Paşa, Dahiliye Nazırı'nın istifasını Sadrazam tarafından defalarca temin etmiş iken, bugün, sert bir ret vaziyeti almaya cesaret bulmuşlardır. Dolayısıyla, şirazeyi bozmamak kaygısıyla devam edilirse, bizim mebuslar grubumuzun milli olmayan emellere ve türlü türlü ihtiraslara vasıta olmaktan başka bir tesir yapamayacağı ve milli meseleler söz konusu olduğu zaman dahi, belirtilen meseleler aleyhine kararlar alınmasına mani olamayacağı tahakkuk etmiştir. Bu hale karşı tedbir budur. Mümkün olduğu kadar çok üye toplamak hevesini tamamen reddetmek ve prensiplerimize tamamen sadık arkadaşlardan meydana gelen bir heyetle yetinmek lazımdır. Bu heyet eğer azınlık halinde kalırsa bunu da göze aldırmalıyız. Çünkü sakıncası, uysallıktan azdır. Böyle bir azınlığa dayanarak hiçbir tasfiyeye razı olmayarak, hükümeti kayıtsız şartsız düşürmek lazımdır. Kati mücadele vaziyeti şimdi alınırsa, karşı tarafın boyun eğeceği muhakkaktır. Uysallığa devam edilirse, sonradan itiraz edilse de hiçbir tesiri olmayacağı şüphesizdir. Kararınızı acilen bildiriniz. Teferruat olarak şunu da söyleyelim ki, Harbiye Nezareti için Fevzi Paşa elbette Çürük-

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 234, s.273-274; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 234, s.1201-1202.

sulu'ya tercih edilir. Bizce, Cemal Paşa'nın ayrılması bir mesele değildir. En ziyade Fevzi Paşa ile çalışabiliriz kanaatindeyiz.

Hükümet, Bandırma'nın işgaline karşı protestodan daha fazla şeyleri şimdiye kadar yapmış bulunmalı idi. Bu meselenin şiddetle takip edilmesini rica ederiz.

Mustafa Kemal

KİLİKYA HEYETİ MERKEZİYESİ REİSİ AHMET REMZİ BEY'E*

(7 ŞUBAT 1920)

11. Fırka Kumandanlığı'na
Şifre

Kilikya Heyeti Merkeziyesi Reisi Ahmet Remzi Bey'e:

Adana'da seçimler yapılamadığından, İstanbul'daki Kilikya Cemiyeti'nin Adana için Ramazanzade Savni, Cebelibereket için Hassalı Baha, Mersin için Tarsuslu Müftüzade Niyazi ve Kozan için de Hacınlı Doktor Yüzbaşı Yusuf Ziya Beyler mebus seçildiği ve mazbataları Meclis'e gönderildiği İstanbul'dan bildirilmiştir. Bu konudaki görüşünüzün süratle bildirilmesi rica olunur. 7.2.336 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Ahmet Remzi Yüregir, "Millî Mücadelede Çukurova", *Yeni Adana* gazetesi, 6 Şubat 1953, sayı 8305, s.2.

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(7/8 ŞUBAT 1920)

Ankara
7/8.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

Bursa Heyeti Merkeziyesi'ne Bursa'dan gelen ve Bulgar Erkânıharp Binbaşısı olduğunu ifade eden ve ahvali şüphe uyandırıcı görülen Şerafettin nam şahıs ile arkadaşlarının ne şekilde ve kimin tarafından buraya gönderildiğinin ve bunlar hakkında mevcut malumatın bildirilmesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3 Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

TAMİM*

(8 ŞUBAT 1920)

Şifre

8.2.36 [1920]

Tamim

On yedi günden beri Maraş'ta cereyan eden feci ve kanlı vakalara nihayet verilmesi hakkında, medeniyet ve insanlık âleminin duyması için yükseltilen feryat ve iniltinin yankı bulmadığı, hâlâ bu vahşetin devamıyla sabit oluyor. Koca bir şehir ihtiyar, genç, kadın ve çocuklarıyla, Fransız ve Ermenilerin top, mitralyöz, bomba ateşleri altında yanmakta, binlerce dindaşımız bu vahşetin intikam feryadı olarak yerlere serilmektedir. Kuşatma ve sansür altında yükselen milletimizin feryadının, medeni milletler tarafından nihayet işitileceğini ümit etmekteyiz. Maraş'taki Fransız zulümleri hakkında, Müdafaai Hukuk Cemiyeti'nin bütün heyeti merkeziyeleri tarafından yeniden teşebbüslerde bulunularak, Milli Meclis reisleriyle, Dersaadet'teki İtilaf devletleri temsilcilerine ve Osmanlı matbuatına telgraflarla protesto edilerek bu zulümlere bir an evvel nihayet verilmesini ve zulümlere sahne olan Kilikya, Ayıntap, Maraş, Urfa'dan Fransız kuvvetlerinin derhal çektirilmesi hususunda, medeni milletlerin nazarı dikkat ve insaniyetinin çekilmesini, şu aralık müsait olan siyasi vaziyetten bu şekilde istifade olunmasını tavsiye eyleriz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE), Atatürk Özel Arşivi, Klasör 24, Dosya 336/13-4, Fihrist 11'den fotokopisiyle birlikte aktaran: *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, ATASE Yayınları, Şubat 1989, sayı 87, Belge No: 2093, s.35-36. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Bakı ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

15. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA*

(8 ŞUBAT 1920)

Ankara, 8.2.1336 [1920]

15. Kolordu Kumandanlığı'na

Fransızların bizimle anlaşmak fikrinde olduklarından, Amiral Döbon'un, İngilizlerden gizli olarak Bahri Siyah[1] limanlarından uygun görülecek birisinde Mustafa Kemal Paşa ile görüşme arzusunda olduğu hakkında Dersaadet'te Fransızların mükerreren müracaat ettikleri, bu görüşmelerde ne gibi şartlar ileri sürüleceğini anlamak istedikleri, İstanbul'dan bildirildi. Fransızlar, bizim memleketimizde açık ve net bir siyaset takip ettikleri, bizimle hakikaten anlaşmak arzu ediyorlarsa, her şeyden evvel, işgal ettikleri Kilikya, Maraş, Antep, Urfa havalisinin derhal tahliye edilmesi ve buna riayet ettikleri takdirde her türlü siyasi ve iktisadi görüşmeyi bahis konusu ve haberdar edeceğimiz tabii merciler bulunduğu ve mevsim ve meşguliyetler sebebiyle işbu görüşmeye imkân olmadığı, bununla birlikte Amiral Ankara'ya gelirse görüşebileceği cevaben bildirildi, Efendim. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20.Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut[2]

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.481.
1 Karadeniz. (Y.N.)
2 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(8 ŞUBAT 1920)

Ankara
8.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

Rauf Beyefendi'ye mahsustur:
Bir suretinin heyeti merkeziyelere verilmesi rica olunur.

Harici Haberler

1. Dağıstan'da Derbend-i Hind şehrinin Bolşevikler tarafından muharebeyle işgal olunduğu, Petrokuf'taki Denıkın teşkilatının tamamen Enzeli'ye nakledilerek adı geçen şehrin tahliye edildiği, Bolşevik süvari kıtaları tarafından Şahinbevi bölgesinde düşmanın Birinci Hacı Turahan Fırkası'nın tamamen imha olduğu, İngilizlerin Bolşevik harekâtının durdurulması için Kafkasya'ya acilen kuvvet sevkine ve Batum, Tiflis Bakü hattını Bolşeviklerden evvel tutmaya karar verdiklerinden Reden Nehri havalisindeki İngiliz kıtalarının Fransızlar tarafından değiştirilmesini Fransız Hükümeti'nden talep eyledikleri,

2. Kafkas'ta, Kafkas'ın kuzeyinde, Nevarkas'ın doğusunda, Salter'i havalisinde, Kırım'da, Basarabya doğu sınırında, Rezenti bölgesinde muharebeler devam etmekte olduğu,

3. Bulgar hükümeti Bolşevizm harekâtının genişlemesinden endişe ederek ordusunu takviyeye karar verdiği,

4. Afganistan askerinin Hindistan sınırında yığınak yapmakta olduğu,

5. Irak'ta vaziyetin ciddiyet kazandığı ve ihtilalcilerin Bağdat istikametinde hareket halinde oldukları haber alınmıştır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(8/9 ŞUBAT 1920)

Ankara
8/9.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

Bir suretinin heyeti merkeziyelere verilmesi rica olunur.

Dahili Haberler

1. Urfa'da Ermenilerle takviye edilen Fransız tahkimatla meşguldür. Siverek bölgesinden 700 süvari Urfa üzerine hareket etmiştir.

2. Maraş kasabasında sokak muharebeleri devam ediyor. Şehir dahilinde düşmanın dayanak noktalarından Kümbet, Kırklar, Tekke kiliseleri düşürülerek ve yakılarak muhafızları imha olunmuştur. Şeyh Etmekçi ve Hatuniye İslam mahalleleri Kuvayi Milliye tarafından kurtarıldı. 6.2.36'da [1920'de] Adana yönünden Maraş üzerine gelen bir Fransız tayyaresi doğu ordusu erkânıharbiyesi tarafından Maraş'taki Fransız kumandanına hitaben hava durumu[1] ve zayiatın bildirilmesi hakkında yazılan evrakı atmış ise de ele geçmiştir. Kuşatılan Fransızlar Amerika Koleji misyonerleri vasıtasıyla harekâtın durdurulması için müracaatta bulunacaklarını mutasarrıfa bildirmişlerdir. 7.2.36'da [1920'de] bir Fransız tayyaresi daha şehrin üzerinde dolaşmıştır.

3. Islahiye, Maraş yolu üzerinde düşmanın 300 piyade, bir top, iki mitralyözü, Baba Burunu'nda İloğlu mevkiinde 150 nefer, 200'e yakın arabası mahsur bırakılmış ve üzerlerine taarruz edilmekte bulunmuştur.

4. Kilis-Ayıntap yolu mücahitler tarafından tutulmuş ve köprüler tamamen tahrip edilmiştir.

5. Akçakoyunlu ve Helmet İstasyonları arasında hat tahrip edilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Belgede "işarat-ı havaiyye". (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(8/9 ŞUBAT 1920)

Ankara
8/9.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

Bir suretinin heyeti merkeziyelere verilmesi rica olunur.

Akbaş Cephaneliği münasebetiyle 5.2.36 [1920] tarihinde bir İngiliz askeri müfrezesi tarafından Gelibolu Mutasarrıfı ile hükümet memurlarından ve ahaliden on kişi tutuklanmış ve süngülü muhafızlarla limana sevk edilip bir vapura bindirilerek meçhul bir mahalle nakledilmiş ve hükümet memurları hakkında reva görülen bu muameleden heyecana gelen ahali mitralyöz ateşiyle tehdit olunmuştur. Milli izzetinefsimize indirilen bu ağır darbenin derhal düzeltilerek ahalimizin tatmin ve hükümet şerefinin iadesi hakkında icap eden makamlar nezdinde şiddetle protesto edilmesi ehemmiyetle rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

BANDIRMA'DA 14. KOLORDU KUMANDANI YUSUF İZZET PAŞA'YA KONYA'DA 12. KOLORDU KUMANDANI FAHRETTİN BEYEFENDİ'YE BALIKESİR'DE 61. FIRKA KUMANDANI KÂZIM BEYEFENDİ'YE NAZİLLİ MEVKİ KUMANDANI SERVET BEY'E (REFET BEYEFENDİ'YE)*

(9 ŞUBAT 1920)

Şifre
Dakika gecikmesi mesuliyet sebebidir.

Ankara, 9.2.36 [1920]

Bandırma'da 14. Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa Hazretleri'ne
Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendi'ye
Balıkesir'de 61. Fırka Kumandanı Kâzım Beyefendi'ye
Nazilli Mevki Kumandanı Servet Bey'e (Refet Beyefendi'ye)

İtilaf devletlerine İzmir üzerindeki Yunan işgalinin Türkler tarafından cebren kaldırılması mümkün olamayacağını ispat etmek ve Kuvayi Milliye'nin teşkil ettiği cephelerin zaafını göstermek maksadıyla; bugünlerde genel taarruz icrası Venizelos ile İzmir Fevkalade Komiseri İstiryadis arasında vuku bulan görüşmede kararlaştırıldığı ve aynı zamanda hazırlıklara başlandığı, Yunan Başkumandanı Paraşkepulos'un İzmir'e gittiği, sağlam bir kaynağa atfen Dersaadet'ten bildirilmiştir, Efendim. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[1]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 450. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

ERZURUM HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(9 ŞUBAT 1920)

3223
Çıkış yeri: Ankara

Erzurum Heyeti Merkeziyesi'ne

Heyeti Temsiliye tarafından icra edilen her türlü tebligatın, Heyeti Merkeziye'ce bütün heyeti idarelere tamim edilmediği[1] ve bu suretle en büyük ahali kitlesinin memleketin mukadderatı hakkında kâfi malumat alamadıkları, birçok mahallerden şikâyet edilmektedir. Bu hal, ahalinin ruh ve vicdanında, bir tür ihmal ve kayıtsızlık meydana getirmekte olduğundan, bunun katiyen doğru görülemeyeceği ve memleketin hayat meselesi ve sürekliliği söz konusu olduğu bugünlerde, Heyeti Temsiliye tarafından tamimen vuku bulan her türlü tebligatın, heyeti merkeziyeler tarafından heyeti idarelere, köylere kadar yayılması bir vatani vazife olduğundan, buna son derece ehemmiyet atfedilmesi hassaten tavsiye olunur. 9.2.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 38/4347'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri II*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.189.

1 Kaynakta yanlışlıkla "edildiği" diye yer almış. (Y.N.)

RAUF BEYEFENDİ'YE*

(9 ŞUBAT 1920)

Dersaadet Harbiye Nezareti Seryaveri Salih Bey'e

Rauf Beyefendi'ye: Nizamname ile Grup Programı'nın hızla gönderilmesi ve Gruba dahil olanlarla olmayanların, ayrı ayrı isimleriyle seçim dairelerinin[1] bildirilmesini rica ederim, Efendim. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

9.2.36 [1920]

vasıta ile gönderilecek ..... mektup.

* Fotokopisiyle birlikte yayımlayan: *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, 1972, sayı 61, s.16. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Belgede "daire-i intihabiye". Seçim bölgesi kastediliyor. (Y.N.)

RAUF BEYEFENDİ'YE*

(9 ŞUBAT 1920)

Rauf Beyefendi'ye

C. 7.2.1336 [1920]:

Fransız erlerinden esirler hakkında belgeli bilgimiz yoktur. Esirler hakkında bize ait olduğu söylenen bildiriler ise, kesinlikle reddedilir ve yalanlanır.[1]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Atatürk Arşivi, Dolap 1, Klasör 24, Dosya 1336/13-3, Fihrist 34-1'den aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1976*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1976, s.33.

1 Belge, yukardaki kaynakta öyle anlaşılıyor ki, günümüz Türkçesine göre sadeleştirilerek yayımlanmıştır. (Y.N.)

HARBİYE NEZARETİ SERYAVERİ SALİH BEY'E*

(10 ŞUBAT 1920)

Şifre

Ankara
10.2.36 [1920]

Dersaadet'te Harbiye Nezareti Seryaveri Salih Bey'e

Memleketimizde bugün mevcut İtilaf devletleri kuvvetlerinin miktar ve konuşlanması hakkında Erkânıharbiyei Umumiye'deki en son malumatın bildirilmesini rica ederim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Erkânıharbiye Reisi

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 441. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

BALIKESİR'DE KUZEY CEPHESİ KUMANDANI KÂZIM BEYEFENDİ'YE NAZİLLİ'DE MEVKİ KUMANDANI SERVET BEY'E (REFET BEYEFENDİ'YE)*

(10 ŞUBAT 1920)

Şifre
Aceledir.

Ankara
10.2.36 [1920]

Balıkesir'de Kuzey Cephesi Kumandanı Kâzım Beyefendi'ye
Nazilli'de Mevki Kumandanı Servet Bey'e (Refet Beyefendi'ye)

Bölgenizde bulunan İtilaf devletleri ve cephede ve cephe gerisinde mevcut Yunan kuvvetlerinin miktar ve konuşlanmalarının bildirilmesi rica olunur. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[1]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 442. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)
1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

KONYA'DA 12. KOLORDU ERKÂNIHARBİYE REİSİ ŞEMSETTİN BEY'E*

(10 ŞUBAT 1920)

Şifre

Ankara
10.2.36 [1920]

Konya'da 12. Kolordu Erkânıharbiye Reisi Şemsettin Bey'e

İtalyanların Antalya-Burdur-Muğla, Fransızların Adana-Urfa-Maraş-Ayıntap bölgelerinde ve İtilaf devletlerinin Kolordu bölgesinde mevcut askeri kuvvetleri, miktar ve konuşlanması hakkında, Kolordu'da mevcut son malumatın bildirilmesini rica ederim. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[1]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 443. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

ERZURUM'DA 15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA*

(10 ŞUBAT 1920)

Şifre
Aceledir.

Ankara
10.2.36 [1920]

Erzurum'da 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne

Kafkas hükümetleri askeri teşkilatıyla konuşlanmaları ve Kafkasya'da mevcut İtilaf kuvvetleri mevcutlarıyla bulundukları mahaller hakkında Kolordu'da mevcut en son malumatın bildirilmesi rica olunur. Heyeti Temsiliye namına M. Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[1]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*. E.Ü. Basımevi, Ankara, Eylül 1956, sayı 17, Vesika No: 444. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)
1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

EK TAMİM*

(10 ŞUBAT 1920)

Şifre

Ankara, 10.2.36 [1920]

Tamim
(Rauf Bey'e de)
(12. Kolordu'dan başka)

tarihli tamime ektir.

Bir suretinin heyeti merkeziyelere verilmesi rica olunur.

Yapılan devamlı vatanperverane teşebbüsler ve tezahürat ile, İngiliz Generali Miln'in[1] emri ile İtalyanlar tarafından işgal olunan Konya'da yayımlanan *Öğüt* gazetesi matbaasından işgalin kaldırılmasına muvaffakiyet hasıl olmuştur. *Öğüt* gazetesi hükümetçe tatil edildiğinden adı geçen matbaada "Nasihat" namıyla bir gazetenin yayımlanmasına başlanmıştır. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[2]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Atatürk'ün Milli Dış Politikası (Milli Mücadele Dönemine Ait 100 Belge)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992, c.1, s.140-141, Belge: 17. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Milne. (Y.N.)

2 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

SİVAS ANADOLU KADINLARI MÜDAFAAİ VATAN CEMİYETİ'NE*

(10 ŞUBAT 1920)

Şifre

Ankara, 10.2.36 [1920]

Sivas Valisi Reşit Paşa Hazretleri'ne

C. 7.2.36 [1920]

Sivas Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti'ne. Feci kıtallere, tecavüzlere maruz kalan Maraşlı kardeşlerimizle onların imdadına koşan fedakâr Kuvayi Milliye fertleri hakkında Sivas hanımlarının yaptıkları tezahürata ve gösterdikleri hamiyet ve şefkat eserlerine şükran arz eyleriz. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[1]

* Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE) Atatürk Arşivi, Klasör 24, Dosya 336/13-4, Fihrist 10-1'den fotokopisiyle birlikte aktaran: *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, ATASE Yayınları, Ankara, Şubat 1989, sayı 87, Belge No: 2094, s.37-38. Telgrafın 11 Şubat 1920 tarihli örneği için bkz. Cumhurbaşkanlığı Atatürk Arşivi, Kutu No: 2-3, Dosya No: 1, Fihrist No: 22'den fotokopisiyle birlikte aktaran: Bekir Sıtkı Baykal, *Millî Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1986, s.11. *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*'ndeki eski yazı belge Erc.üment Hüsnü Baki, *Millî Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti*'ndeki ise Sadık Perinçek ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

TAMİM*

(10 ŞUBAT 1920)

İnsanlığın tüylerini ürpertecek zulümlere maruz kalan Maraşlı kardeşlerimizin ihtiyacını karşılamak ve imdatlarına yetişen kahraman Kuvayi Milliye fertlerinin zaruri masraflarına sarf edilmek üzere toplanacak yardımların, Maraş Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesi emrine ödenmek üzere Ziraat Bankası Elbistan Şubesi'ne gönderilmesi rica olunur.[1]

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Atatürk Arşivi, Dosya 1336/13-5, Fihrist 1-3'ten aktaran: Yaşar Akbıyık, *Milli Mücadelede Güney Cephesi (Maraş)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s.255-256.

1 Yaşar Akbıyık, yukardaki belgenin, Mustafa Kemal Paşa'nın 10 Şubat 1920'de yurt çapında yayımladığı genelge olduğunu kaydetmektedir. (Y.N.)

DİYARBEKİR'DE 13. KOLORDU KUMANDANI CEVDET BEYEFENDİ'YE*

(10/11 ŞUBAT 1920)

Şifre
Gayet aceledir.
Makine başında yazdırılacaktır.

Ankara, 10/11.2.1336 [1920]

Diyarbekir'de 13. Kolordu Kumandanı Cevdet Beyefendi'ye

Fransız kuvvetlerinin Urfa'da Kuvayi Milliye tarafından kuşatma altına alındığı ve bu kuvvetin imhasının top gelmesine bağlı olduğu, mahallinin müracaatından anlaşılmıştır. Siverek'te iki cebel[1] topunun mevcut olduğu Urfa'dan bildirildi. Bu cebel takımının derhal ve seri yoldan Urfa'ya gönderilmesi lazımdır. Bu topların hareketiyle beraber Harbiye Nezareti'ne bu cebel takımının subaylarıyla birlikte Kuvayi Milliye'ye iltihak ettiği hakkında usulen bir jurnal verilmesi uygun olup, neticeden malumat verilmesini rica ederiz.[2]

Heyeti Temsiliye namına
M. Kemal

* *Türk İstiklâl Harbi Vesikaları 1919-1922*, c.1, Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Encümeni, Ankara, 1937, Vesika No: 4.

1 Cebel: Dağ. (Y.N.)

2 13. Kolordu Kumandanlığı, bu emre cevaben, 11/12 Şubat 1920 gecesi Siverek'te bulunan bir Şnayder [Schneider] dağ topunun 70-80 mermisiyle birlikte ve bir makineli tüfek takımının Urfa'da Kuvayi Milliye emrine gönderildiğini ve bu kuvvetlerin ordugâhlarında gece Kuvayi Milliye tarafından basılarak zorla götürüldüğünün Harbiye Nezareti'ne bildireceğini şifreli telgrafla Mustafa Kemal'e bildirmiştir. Bkz. *Türk İstiklâl Harbi IV'ncü Cilt Güney Cephesi*, Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Resmî Yayınları, Ankara, 1966, s.107. (Y.N.)

SİVAS VİLAYETİ'NE VE SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(10/11 ŞUBAT 1920)

Sivas Vilayeti

Bir suretinin Heyeti Merkeziye'ye verilmesi rica olunur. Dahiliye istihbaratı:

1. Soma, Akhisar, Bergama cephelerinde Yunanlıların teşebbüsleri, zayiat verdirilerek püskürtülmüştür. Baskınlarla düşman taciz edilmektedir.

2. Maraş dahilinde çarpışmalar devam ediyor. Islahiye yönünden gelen 500 nefer ve iki sahra topundan ibaret Fransız imdat kuvvetleri 7.2.36'da [1920'de] Maraş'a bir buçuk saat mesafede Kuvayi Milliye tarafından durdurulmuş ve çarpışma devam etmekte bulunmuştur.

3. Katma'dan Ayıntap'a gelen 60 arabalık bir düşman cephane kolu Ayıntap'a iki saat mesafede Kuvayi Milliye tarafından durdurulmuştur.

4. Adana'da heyecan ve asabiyet ziyadeleşmiştir. Ermeniler, kilise ve mekteplerde sık sık toplanmaktadırlar. Inekler ve Bahçe Ermenileri, Güller ve Zencirli İslam köylerini yağmalamış ve ahalisini pek vahşiyane katliam etmişlerdir.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyeti
Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne

Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'nden alınan 10/11 Şubat 336 [1920] tarihli telgrafname sureti yukarıya naklen tebliğ olunur, Efendim. 11 Şubat 336 [1920]

Sivas Valisi
Reşit

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2825'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.190-191.

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANLIĞI'NA*

(10/11 ŞUBAT 1920)

Ankara
10/11.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na

Bursa Heyeti Merkeziyesi'nc:

Bursa Vilayeti Heyeti İdaresi Balıkesir'de bulunan İzmir kuzey cephesi bölgesine dahil olduğundan, cephe ihtiyaçları için talep edildiği bildirilen meblağların adı geçen Heyeti İdare ile haberleşilerek kararlaştırılması,

Maraş'ta hunharane tecavüze uğrayan dindaşlarımızın acılarını hafifletmeye ve imdatlarına koşan Kuvayi Milliye erlerine mahsus olmak üzere toplanacak ianelerin Maraş Heyeti Merkeziyesi emrine Elbistan Ziraat Bankası vasıtasıyla gönderilmesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi. 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

KOLORDULARA*

(11 ŞUBAT 1920)

20. Kolordu Kumandanlığı'na
12. Kolordu Kumandanlığı'na
3. Kolordu Kumandanlığı'na
13. Kolordu Kumandanlığı'na
Malumat için:
15. Kolordu Kumandanlığı'na
14. Kolordu Kumandanlığı'na
61 ve 56. Fırka Kumandanlığı'na
Miralay Refet Bey'e
Halit Bey'e

Adet
71

Ankara
11.2.36 [1920]

Bütün vatandaşlarımızdan, her tür müşkülata aldırmayarak gayeye varmayı en mühim bir vatani vazife kabul etmelerini rica ederiz.

Madde 1, 2: 12. Kolordu, Adana-Pozantı şimendifer hattının güneyindeki bölgeye milli müfrezeler sevk ederek, bu civardaki halk ile takviye edildikten sonra, Mersin ve Tarsus'taki Fransız kumandanlarına, vatanımızı derhal tahliye etmedikleri takdirde, harekâta geçeceklerini bildirecek ve işgal bölgesinin tamamı hakkında, en büyük bir yardım kabul ederek sonuna kadar vatani vazifelerini yapmaya çalışacaklardır.

Madde 3: 20. Kolordu, Adana kuzeyinde ve kuzeydoğusunda milli müfrezeler sevk ederek, Adana Fransız Kumandanlığı'na teklif yapmadan evvel, Adana-Islahiye arasında şimendifer hattı üzerindeki köprü ve tünellerden hangilerini çabucak tahrip edebilecek ise onları tahrip edecek ve tamirine müsaade etmeyecek vaziyet aldıktan sonra, 12. Kolordu milli müfrezeleri gibi Adana Fransız Kumandanı'na tekliflerde bulunacaktır. 20. Kolordu, işbu hareketinde Haçin Ermenilerinin kuzeye bir teşebbüslerine mani olacak tertibatı almayı unutmamalıdır.

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Mart 1956, sayı 15, Vesika No: 401. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

4: 3. Kolordu, şimdiye kadar Maraş'taki vatandaşlarımız hakkında yaptığı yardımı daha artırmaya çalışacak ve Aziziye milli müfrezeleriyle 20. Kolordu'nun vazifesine yardım edecektir. Antep Kuvayi Milliyesi'ni Fransızlar aleyhine ayaklandırmakla beraber, Islahiye'den Maraş'a hareket edecek düşman takviye kıtalarının harekâtını engelleyici tedbirler aldıracaktır.

5: 3. Kolordu, Maraş'ın Fransızlar tarafından tahliyesine kadar Urfa haricinde mukavemet cüretini gösteremeyen Fransız müfrezesini esir edecek ve Halep Kuvayi Milliyesi'nin, Islahiye ve Antep'e doğru harekete başlamalarını süratle temin edecektir.

M. Kemal

SİVAS'TA 3. KOLORDU KUMANDANI SALÂHATTİN BEYEFENDİ'YE*

(11 ŞUBAT 1920)

Şifre

Ankara
11.2.36 [1920]

Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanı Salâhattin Beyefendi'ye

Adana, Maraş, Urfa, Ayıntap havalisinde mevcut Fransız kuvvetlerinin cinsi ve miktarıyla, konuşlanmaları hakkında Kolordu'da mevcut en son malumatın bildirilmesi rica olunur. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[1]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Haziran 1956, sayı 16, Vesika No: 420. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

EMİN ARSLAN BEY'E*

(11 ŞUBAT 1920)

11.2.336

Mağara'ya[1] gelmiş olan Kuvayi Milliye kumandanlarından Emin Arslan Bey'e:

Fransızlar, silahlandırdıkları Ermenilerle beraber, bütün işgalleri altında bulunan bölgede, zulümler icra eylemekle yetinmeyerek Maraş'ta bulunan dindaşlarımızı katliam yapmaktadırlar. Maraş İslam ahalisi, düşmanın üstünlüğüne rağmen tam bir şeref ve namus ile mukavemet ve müdafaa etmektedirler.[2]

Urfa civarındaki İslam ehli dahi, haklarını müdafaa için Maraş'ta zulüm görenlere yardım etmek üzere, düşmanlık ilanı ile Fransız kuvvetlerini kasabanın haricindeki Gureba Hastanesi'nde kuşatma altında bulundurmaktadırlar.

Birecik halkı dahi Urfa ve Ayıntap zulümlerine karşı heyecanlanarak silahlı müdafaaya sarılmak üzeredirler.

Fransızların Maraş'taki kuvvetlerini takviye ile zulümlerini şiddetlendirmeye devam etmekte oldukları anlaşıldığından, Maraş'a yardım etmek üzere bütün Adana, Ayıntap, Maraş işgal bölgelerinde, ciddi ve kati teşebbüsler icrasına mecburiyet hasıl olmuştur. Dolayısıyla:

1. Hemen Mersin üzerine hareket edeceksiniz.

2. Dağınık bir halde tesadüf edilecek Ermeni, Fransız kuvvetleri süratle bertaraf olunmazsa, ulaşımları kesilerek baskı yapılacak ve imha olunacaktır.

3. Düşmanın askeri birlikleri şüpheli,[3] cephe muharebesi icrasına lüzum yoktur. Durmadan çete muharebeleri ve düşmanın ulaşımının kesilmesi, maksadın teminine kâfidir.

4. Mümkün olursa düşmanın Mersin limanından istifadesinin engellenmesine çalışılacaktır.

* Emin Arslan Karakuş, *İçel Kurtuluş Savaşı Tarihi Anıları*, Yeni Mersin Matbaası, Mersin, 1943, s.16. Belgenin "56. Fırka Kumandanlığı'na" başlıklı örneği için bkz. Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter.

1 Silifke'ye bağlı bir bucak. (Y.N.)

2 Bu paragraf, "20., 12., 3. ve 13. Kolordulara/ Malumat İçin 15., 14. Kolordulara/ 5., 61., 56., 9. Fırka Kumandanlıklarına/ Halit Bey'e ve Refet Bey'e ve Bir Sureti Heyeti Merkeziyelere" başlığıyla tamim edilmiştir. Bkz. Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi, No: 1-105, Dosya 17, Fihrist 3'ten aktaran: Em. Kur. Alb. Ferhat Başdoğan, "Kahramanmaraş'ın Kurtuluş Savaşı", *Kahramanmaraş I. Kurtuluş Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1987, s.77.

3 Metinde "meşkûk". (Y.N.)

5. Şimendifer hattı chemmiyetli bir surette tahrip edilecektir.

6. Dahil olduğunuz bölgedeki İslam ahaliyi her tarafta uyandırmak hakkından bir kat katten uzak tutulmamalıdır.

7. İcraat raporlarınızı bağlı olduğunuz makama vermekle beraber Ankara'da Heyeti Temsiliye'ye de bildirmelisiniz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

ANTALYA MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(11 ŞUBAT 1920)

Telgraf
Ankara

11.2.1336 [1920]

Antalya Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'ne

C. 9.2.1336 [1920]:

Maraşlı mazlum kardeşlerimizin acılarının hafifletilmesine yardımcı olmak üzere toplanacak bağışların, madeni veya kâğıt para olmasında sakınca yoktur. Bunların Maraş Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi emrine verilmek üzere, Elbistan Ziraat Bankası'na yollanması rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Atatürk Arşivi, Dolap 1, Klasör 24, Dosya 13-3, Fihrist 1-10'dan aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1976*, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları, Ankara, 1976, s.73.

MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ RİYASETİ'NE*

(11 ŞUBAT 1920)

K 3
İstihbaratı
1022

Sivas: 11.2.36 [1920]

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne

Akbaş cephaneliği münasebetiyle 5.2.36 [1920] tarihi ile bir İngiliz askeri müfrezesi tarafından, Gelibolu Mutasarrıfı ile hükümet memurları ve ahaliden on kişi tutuklanmış ve süngülü muhafızlarla limana sevk, bir vapura bindirilerek meçhul bir mahalle nakil ve hükümet memurları hakkında reva görülen bu muameleden heyecana gelen ahali mitralyöz ateşi ile tehdit edilmişlerdir. Milli izzetinefsimize indirilen bu ağır darbenin derhal düzeltilerek, ahalimizin tatmin ve hükümetin şerefinin iadesi hakkında icap eden makamlar nezdinde şiddetle protesto edilmesi ehemmiyetle rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2718'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri* II, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.190.

BANDIRMA'DA 14. KOLORDU KUMANDANI YUSUF İZZET PAŞA HAZRETLERİ'NE BALIKESİR'DE 61. FIRKA KUMANDANI KÂZIM BEYEFENDİ'YE NAZİLLİ MEVKİ KUMANDANI SERVET BEY'E (REFET BEYEFENDİ'YE)*

(12 ŞUBAT 1920)

Şifre

Ankara,12.2.36 [1920]

Bandırma'da 14. Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa Hazretleri'ne
Balıkesir'de 61. Fırka Kumandanı Kâzım Beyefendi'ye
Nazilli Mevki Kumandanı Servet Bey'e (Refet Beyefendi'ye)

Sefaretlerden birisinden pek sağlam olarak istihbar edildiğine göre, maksatlarında muvaffak olamazlarsa bile cephenin mukavemet kuvvetini anlamak için, Venizelos'un genel bir taarruz için emir verdiği ve bu maksatla birkaç kura ferdini silah altına aldıklarının anlaşıldığı Dersaadet'ten bildirilmiştir. Muhtelif kaynaklardan alınan malumatla teyit edilen bu taarruza karşı ne gibi tedbirler tasavvur buyurulduğunun süratle bildirilmesi rica olunur. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[1]

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi, Dolap 49, Göz 1, Dosya 5'ten fotokopisiyle aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, Aralık 1960, yıl 9, sayı 34, Belge No: 853. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

BÜTÜN MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETLERİNE*

(12 ŞUBAT 1920)

Şifre
Telgraf
Geciktirilmeyecektir.

Ankara
12.2.36 [1920]

Bütün Müdafaai Hukuk Cemiyetlerine

Bir suretinin köylere kadar yayılmak üzere heyeti merkeziyelere verilmesi rica olunur.

1. Maruz kaldıkları zulüm ve haksızlıklara karşı kahramanca silaha sarılan Maraşlı kardaşlarımız, yirmi güne yakın bir zamandan beri kan ve ateşler içerisinde, istilacı Fransızlarla, onların silahlandırdığı ve musallat ettiği hunhar Ermenilerle uğraşmakta idiler. 10/11 gecesi, düşmanı Islahiye istikametinde bozguna uğratıp firara mecbur ederek, milli mevcudiyetlerini elde etmeye muvaffak olmuşlardır.

2. Adi bahanelerle Bandırma'yı işgal eden İngilizler, kati milli teşebbüsler neticesinde Bandırma'dan askeri kuvvetlerini çekerek bu haksız işgale nihayet vermeye mecbur olmuşlardır.[1]

3. Milli azim ve Kuvayi Milliye'nin fedakârane hayatlarını hiçe saymalarıyla elde edilen işbu muvaffakiyetleri müjdeler ve bütün vatanımızın kurtarılmasını ve milli bağımsızlığımızın geri alınmasını temenni ederiz, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Atatürk Arşivi, Klasör 24, Dosya 336/13-3, Fihrist 43-6'dan fotokopisiyle birlikte aktaran: *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara Şubat 1989, sayı 87, s.39-40, Belge No: 2095. Belgenin Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne gönderilen örneği için bkz. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2717'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.193. *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*'ndeki eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*'te, ikinci maddenin sonunda şu ifadeler de yer almaktadır:

"Eskişehir'de bulunan İngiliz kuvvetleri işgal ettikleri binaları tahliye ve eşyalarını hazırlamaktadırlar. İstasyon'da 50 neferlik bir müfreze terk ederek Dersaadet'e gideceklerini söylemişlerdir." Bkz. *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, aynı yerde. (Y.N.)

GÜNEY BÖLGESİNDE ASKERİ BİRLİKLERE*

(12 ŞUBAT 1920)

1. Urfa'da Fransızlarla cansiperane savaşan kardeşlerimize yardım etmeye karar verilmiştir. Bu karar, kolordularla, heyeti milliye merkezlerine bildirilmiştir.

2. 3. Kolordu Maraş'a, 13. Kolordu Urfa'ya, 12. Kolordu Kilikya'daki milislere, 20. Kolordu Pozantı-Adana demiryolundaki milislere yardım edeceklerdir.

3. Kemal Bey, teşkil ettiği milis kuvvetlerle derhal Zulkadir havalisine girecek ve Adana-Salaca arasındaki demiryolu köprü ve tünellerini alacaktır.

4. İşgal bölgesine giren gerillacılar, hemen Kemal Bey'in emrine gireceklerdir. Mümtaz ve Emrullah Beyler, Kemal Bey'in isteklerini derhal yerine getireceklerdir.[1]

* Tahsin Ünal, "Atatürk ve Gerillacılık", *Hayat Tarih Mecmuası*, 1966, c.4, sayı 10, s.7.

1 Tahsin Ünal, "Urfa hareketine girişilirken M. Kemal Paşa, güney mıntıkasındaki 12, 13 ve 20. kolordular ile 11. Tümen Kumandanı'na ve bu arada Yüzbaşı Emrullah Bey ile Kemal Bey'e de 12 Şubat 1920'de şu emri vermiştir" dedikten sonra yukardaki metne yer vermektedir. (Y.N.)

KONYA'DA 12. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA*

(12 ŞUBAT 1920)

12.2.36 [1920]

Konya'da 12. Kolordu Kumandanlığı'na

Birer sureti Vali Beyefendi'ye ve Konya Heyeti Merkeziyesi'ne:

Konya'da Tealii İslam Cemiyeti[1] namıyla maksat ve gayesi meçhul bir cemiyetin faaliyet icra etmekte ve bu suretle ahalinin fikirlerini yanıltmakta ve karıştırmakta olduğu istihbar edildi. Vatanın bu felaket günlerinde yapılmakta olan kurtuluş mücadelelerinde en mühim muvaffakiyet etkeni, bütün millet fertlerinin maddi ve manevi bütün kuvvetlerinin katılması ve birleşmesidir. Bunun haricinde her şey, milli birliği ihlal ve neticede ayrılmaya ve taksime sebep olacağından, ayıptır. Dolayısıyla, her ne nam ile olursa olsun milletin fikir birliğini ihlal eden bu gibi din ve siyaset perdesi altında teşekkül eden ve gelecekte teşekkülü muhtemel olan bütün olumsuz harekâtın derhal genişlemesine ve teşekkülüne maddi ve manevi bütün kuvvetinizle mani olmak lazımdır. Memleket kurtuluşa, millet birleşmeye muhtaçtır. Cemiyetimizin maksat ve gayesi bu olduğundan, bunun haricinde her hareketi bir vatani hıyanet kabul etmek mecburiyetindeyiz. Bu hususta fevkalade uyanık ve sabırlı bulunmanızı ve bu gibi birliği ihlal eden teşebbüslerin ve icraatın derhal imhasına gayret göstermenizi tavsiye ve rica eyleriz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE) Atatürk Özel Arşivi, Klasör 11, Dosya 335/26, Fihrist 2'den fotokopisiyle birlikte aktaran: *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, Ekim 1982, sayı 82, Belge No: 1794, s.97-100. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. Ayrıca bkz. ATASE Arşivi, Klasör 310, Dosya 17-44, Fihrist 102'den aktaran: Ahmet Avanas, *Milli Mücadele'de Konya*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1998, s.63-64. (Y.N.)

1 *Milli Mücadele'de Konya*'da, "Ta'avun-ı İslam Cemiyeti" şeklindedir. (Y.N.)

ERZİNCAN'DA 9. FIRKA KUMANDANI HALİT BEYEFENDİ'YE*

(12 ŞUBAT 1920)

Şifre

Ankara
12.2.36 [1920]

Erzincan'da 9. Fırka Kumandanı Halit Beyefendi'ye

C. 10.2.36 [1920]

Meclisi Mebusan'da yetmiş kişilik bir grubun teşkiline muvaffakiyet elverdiği, 8.2.36 [1920] tarihli şifre ile bildirilmiştir. Muvafık ve muhalif olan mebusların isimleriyle seçim daireleri listesi Dersaadet'ten talep edildi. Milli emeller menfaatlar aleyhinde hareketle inat edecek mebuslar hakkında yüksek görüşleriniz doğrultusunda muamele icrası bizce de düşünülmektedir, Efendim. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[1]

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Atatürk Arşivi, Klasör 21, Dosya 1336/6, Fihrist 3-9'dan aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1977*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1977, Belge No: 7, s.39.

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(12 ŞUBAT 1920)

K 3
İstihbarat
1057

Sivas: 12.2.36 [1920]

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne

1. Şam, Halep, Lübnan, Beyrut'ta kamuoyunun Fransızlar aleyhinde ve Fransızların pek müşkülat içinde olduğu ve hele Müslüman Fransız askerlerinin İslam ahaliye silah kullanmalarının müşkülatı artırdığı, pek sağlam kaynaktan istihbar edildiği,

2. İspilâto'da Yugoslavlar tarafından yapılan büyük bir toplantıdan sonra, "İtalya ile harp isteriz" diye bağırdıkları ve milli havalar terennüm ederek, limanda bulunan İtalya torpidosuna hücum ve İtalya posta vapurunun bayrağı ile İtalyan mağazalarının camlarını tahrip eyledikleri Amerika telsizi tarafından (تورپقسان)[1] gazetesine yazılmıştır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2719'dan aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.192. Belgenin "Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na" başlıklı örneği için bkz. Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. (Y.N.)

1 Okunamadı. Yukarıdaki kaynakta da bu şekilde yer almıştır. Aynı gazetenin adı, Bekir Sami Arşivi'ndeki belgede, Hatice Ergül tarafından "Norigan" şeklinde okunmuştur. (Y.N.)

MARAŞ MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ'NE
MARAŞ BELEDİYE RİYASETİ'NE
MARAŞ'TA KUVAYİ MİLLİYE KUMANDANI KILIÇ ALİ BEY'E*

(12 ŞUBAT 1920)

Batı medeniyetinin öncüsü olduğunu iddia eden Fransızların zulüm ve baskılarına ve on asırdan beri milletimizin geçerli olan fiili hâkimiyetinin ortadan kaldırılmasına ve imhasına karşı silah müdafaasını kullanmaya mecbur olup, yirmi güne yakın bir zaman zarfında Ermenilerle birleşen düşman kuvveti ile her türlü mahrumiyetler içinde çarpışan ve nihayet muvaffak olan kahraman Maraşlıları, bütün memleket namına tebrik ve tazize[1] koşarız.

Maraşlılar, bu kahramanca müdafaaları ile milli davanın yüceliğini ve milletimizin yaşamak, bağımsız olarak yaşamak hususundaki yüksek iradesini bütün cihana gösterdiler. Şehitlerimize dualar, selamlar.

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Atatürk Özel Arşivi No: 2, Klasör 24, Dosya 1336/13-3, Fihrist 43-8'den aktaran: Em. Kur. Alb. Ferhat Başdoğan, "Kahramanmaraş'ın Kurtuluş Savaşı", *Kahramanmaraş I. Kurtuluş Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1987, s.78. Ferhat Başdoğan, yukardaki telgrafın, 12 Şubat 1336 [1920] tarihinde Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal imzasıyla, Maraş Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne, Maraş Belediye Riyaseti'ne, Maraş'ta Kuvayi Milliye Kumandanı Kılıç Ali Bey'e çekildiğini kaydetmektedir. (Y.N.)

1 Taziz: İzzetlendirme, değer verme, şerefli, kutlu kılma. (Y.N.)

NİĞDE'DE KİLİKYA MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYESİ'NE *

(12 ŞUBAT 1920)

Şifre çözümüdür.
No: 97

Niğde'de Kilikya Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'ne

Fransızlar bu hafta zarfında Mersin'e Dersaadet'ten beş tank, iki zırhlı otomobil, bir süvari bölüğü, bir batarya obüs, sekiz yüz nefer sevk ettikleri İstanbul'dan bildirilmiştir. 12.2.336 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Ahmet Remzi Yüregir, "Millî Mücadelede Çukurova", *Yeni Adana* gazetesi, 7 Şubat 1953, sayı 8306, s.2.

MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ RİYASETİ'NE*

(13 ŞUBAT 1920)

3. Kolordu Kumandanlığı eliyle Sivas Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne gönderilen telgraf.

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne

1. Bulgaristan'da Komünistlerin Rus Bolşevikleriyle işbirliğine karar verdikleri,
2. Bolşeviklerin Kırım yarımadasını işgal eyledikleri,
3. Yeşil Ordu'nun[1] İran'a dahil olduğu istihbar edilmiştir.

Mustafa Kemal

Diğer suret

1129

Bursa'da Franchet d'Esperey'in istihbarat memuru olarak bulunan Fransız Binbaşısı ( )[2] Mudanya-Bursa şimendifer hattı muhafazasında bulunan zenci erlerinin alaylarına katılma emrini aldıklarını ve Bursa'da asayişin berkemal olmasından, başka erlerin gelmeyeceklerini söylediği mahallinden bildirilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2724'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.196.

1 "Kızıl Ordu" olmalı. (Y.N.)

2 Okunamamıştır. Aynı kitabın 1991 basımında " جتوم Brissot" şeklindedir. Bkz. *Aynı eser*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, s.208. (Y.N.)

SİVAS VALİSİ REŞİT PAŞA'YA
SİVAS KADINLARI MÜDAFAAİ VATAN CEMİYETİ RİYASETİ'NE*

(13 ŞUBAT 1920)

Sivas Valisi Reşit Paşa Hazretleri'ne
Sivas Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti Riyaseti'ne

Muhterem Cemiyetlerinin on beş günlük mesai özetini ihtiva eden raporlarını büyük bir şükran ile aldık. Vatanın kurtuluşu uğrunda sarf edilen nezih ve asil mesainizin şükrana değer olmasını ve bizlere büyük bir cesaret ümidi veren mücahedelerinizin devamlı muvaffakiyetlere mazhar olmasını temenni eyleriz, Efendim.

13 Şubat 336 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili Mahmut

* Bekir Sıtkı Baykal, *Millî Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1986, s.12.

MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ
SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ RİYASETİ'NE*

(13 ŞUBAT 1920)

3. Kolordu Kumandanlığı'na ve
Heyeti Merkeziye'ye gelen telgraf.

Numara
1100

Sivas
13. 2. 36 [1920]

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne

1. Urfa şehri 8/9.2.36'da [1920'de] Kuvayi Milliye tarafından işgal ve 500 nefer ve dört mitralyözden meydana gelen Fransız kuvveti Gureba hastanesine sığınmıştır. Kuşatılan adı geçen Fransız kuvvetine baskı yapılmakta olduğu gibi Niya'ya giden su yolları da kesilmiştir. Muharebe devam ediyor.

2. Telabik'te bulunan Fransız kuvveti de kuşatılmıştır.

3. Urfa livasının hemen her tarafında ayaklanma başlamıştır. Fransızlar sıkışık bir vaziyet içerisindedir.

4. Birecik'te galeyan ziyadeleşmiştir. Bura ahalisinin harekâta başlaması pek yakındır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2722'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.194-195.

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANLIĞI'NA*

(13 ŞUBAT 1920)

Ankara
13.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na

Binbaşı Birisod'a verilen cevap pek uygundur. Teşekkür ederiz. Evvelce temas edilen Fransızlara Adana'da Müdafaai Hukuk teşkilatı olduğu bildirildiğinden, bundan sonra vuku bulacak görüşmelerde adı geçen mahalde teşkilat yapıldığı söylenmekte beis görülmemelidir. Hürmet arz eyleriz.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANLIĞI'NA*

(13 ŞUBAT 1920)

Ankara
13.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na

C. 9/36 [1920]
Bir suretinin heyeti merkeziyelere verilmesi rica olunur.
Alınan dört bin liradan masraflar dışında 1999 lira 11.2.36'da [1920'de] Osmanlı Bankası vasıtasıyla iade edilmiştir, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ RİYASETİ'NE*

(14 ŞUBAT 1920)

1107

Sivas, 14.2.36 [1920]

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne

1. Maraş'taki kardeşlerimizin masum kanı, henüz feci bir şekilde akıtılmakta devam ederken, medeniyet maskesine gizlenen Fransızlar ve onlara önayak olan Ermeniler, Urfa ve havalisinde İslam ahali hakkında zalimane katliamlara başlamışlardır. İnsanlık tarihi sayfalarını lekedar edecek olan bu zulümlere süratle bir nihayet verilmesi, hainane bir şekilde gasp edilen sevgili memleketlerimizden işgalin kaldırılması için büyük mitingler icrasıyla, alakadar Osmanlı makamlarına ve Dersaadet'te bulunan tarafsız hükümet sefirlerine ve İtilaf temsilcilerine, Sulh Konferansı'na telgraflarla art arda müracaatlarda bulunulması ehemmiyetle rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2723'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.197-198.

SİVAS VİLAYETİ'NE, SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(14 ŞUBAT 1920)

Suret
Sivas Vilayeti

9/10.2.36 [1920] günlerine ait, Aydın cepheleri harp vukuatı raporu:

1. Alaşehir cephesinde 9.2.36 [1920] gecesi saat on buçuktan sonra, Sart İstasyonu batısında Kabancı Çiftliği civarında, düşman keşif kollarının cephemize yaklaşmak istemeleri üzerine iki taraf arasında piyade ateşi ve bomba atışı icra edilmiş, düşman otomatik tüfek kullanmıştır. Bozdağ ve Keles cephelerinde sükûnet vardır.

2. Aydın cephesinde bu hafta zarfında milli akıncı müfrezelerimizden biri, düşman siperlerine baskın yaparak biri çavuş olmak üzere 3 Yunan neferi esir getirmiştir.

3. Salihli cephesinde 10.2.36 [1920] gecesi on buçukta, düşman keşif kollarının cephemize yaklaşması üzerine tarafımızdan piyade ateşi ve bomba atışı icra edilmiş ve düşman geri çekilmiştir. 10.2.36 [1920] günü düşman topçusu fasılalı surette ateş etmiştir.

4. Soma bölgesinde düşman, mevzileri tahkim etmektedir. Zeminlik inşası için Cumalı köyde teşebbüs ettiği tahribat tarafımızdan ateş açılarak engellenmiştir. Sarıcalar köyündeki karakollarımıza 10/11.2.36 [1920] gecesi düşman baskın yapmak istemiş ise de muvaffak olamamıştır. Bu esnada vukua gelen çarpışma neticesinde düşmandan bir ölü, silah ve cephane ganimet alınmıştır.

Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne

Heyeti Temsiliye'den alınan 14 Şubat 336 [1920] telgrafname sureti malumat için yukarıya naklen tebliğ olunur, Efendim. 15 Şubat 336 [1920]

Sivas Valisi
Reşit

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2842'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.198-199.

MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(14 ŞUBAT 1920)

1165

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne

Kafkasya ahvaline dair alınan malumat aşağıdadır:

1. Ermeniler Kânunusani [Ocak] zarfında İslamlara karşı daha ziyade şiddet göstermeye ve hunharlığa başlamışlardır. Zengisur havalisinde, birçok İslam köylerini imha ve katliam ettikleri, fakat, Halil Paşa kumandasındaki Azerbaycan birliklerinin Zengisur'un imdadına gelerek, şehirde Ermenileri mahv ve o havaliyi işgal ettikleri ve Ermenilerin 400 ölü, bir batarya top ve iki makineli tüfek terkiyle firar ettikleri haber alındı.

2. Ermenilerin Kars, Gümrü vesair mevkilerden topladıkları muhtelif sınıflardan meydana gelen kuvvetlerle Çıldır havalisindeki İslam ahalinin silahını toplamak vesilesiyle kötülük icrasına başlamışlarsa da, İslamların şiddetli mukavemetleri neticesinde muvaffakiyetle püskürtülmüşler ve İslamlar tamamen galip gelmişlerdir.

3. Ermeniler, Akbaba, Zarşat havalisinde de aynı şekilde hareket icraya teşebbüs etmişlerse de, uğradıkları son mağlubiyet üzerine devama cesaret edememişlerdir. Bu suretle Çıldır, Akbaba ve Zarşat İslam ahalisi içerisine, şimdiye kadar olduğu gibi, hiçbir Ermeni girememiş ve Ermeni hâkimiyeti buralardan uzak kalmıştır.

4. Kağızman'a komşu olan İslam Şûrası'na ortak bir idare teşkili hakkında Ermeniler tarafından yapılan teklife, Müslümanlar tarafından kayıtsız şartsız ret cevabı verilmiştir. Hâkimiyeti pek küçük bir bölgeyle sınırlanmış olan Ermeni hükümeti, etrafındaki tevaifi mülûkün[1] Ermeni hâkimiyetini kabul hususunda pek kuvvetli olan azim ve imanları ve Çıldır İslam ahalisinin bu defa bilmünasebe kazandıkları galibiyetleri ise, Ermenilerin ne derecelerde maksatlarına nail olabileceklerini gösteren en yakın bir misaldir.

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2728'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.200-201.

1 Tavâif-i mülûk: Küçük devletçikler, beylikler. Abbasi İmparatorluğu, Endülüs Emevileri Devleti, Anadolu Selçuklu Devleti güçten düşüp parçalandığı zaman ortaya çıkan çok sayıda siyasal oluşum bu isimle anılmış ve tarihe geçmiştir. Burada, Kurtuluş Savaşı koşullarında oluşan yerel iktidarlar kastediliyor. (Y.N.)

5. Gürcü hükümeti, kendisine asker vermediklerinden dolayı Ermenileri tamamen Gürcistan'dan çıkardıkları ve Tiflis ve Ahısha'dan çıkarılan Ermeniler, Gümrü taraflarına gelmekte oldukları haber alınmıştır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANLIĞI'NA*

(14 ŞUBAT 1920)

Ankara
14.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na

İzmir'den verilen malumat aynen aşağıya çıkarılmıştır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

"Suret"

1. 7 Şubat tarihinde pontaya[1] yanaşan, çuha yüklü, iki direğinde kırmızı bayrak bulunan Yunan vapurundan külliyetli cephane ve mühimmat çıkarılmaktadır. Bunlardan İzmir'deki Yunan jandarmalarına da derhal ikişer yüz fişek dağıtılmıştır.

2. Selanik yönünden gelen vapurlarda perakende suretiyle birer miktar asker gelmektedir.

3. Yunan Fevkalade Komiseri İstiryadis'in nezaret heyetine vekil olmasından vazifenin şimdilik burada bulunan Yunan'ın eski Drama Mutasarrıfı Giritli Naibzade Ali tarafından yerine getirileceği bildirilmiştir. Ali Bey'in kâfirden farkı yoktur.

4. İşgalden beri İzmir merkez telgrafhanesinde işlemekte olan Yunan askeri telgraf memurlarının bugün karargâha aldırılacağı ve bütün telgraf telleri doğruca Karşıyaka'ya alınarak Osmanlı telgraf merkezinin işleyeceği merkez oradan yol verecekleri haber alınmış ve ikinci kordona bomba direkleri dikilmekte olduğu görülmüştür, Efendim.

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Telgrafın birinci maddesi. 16 Şubat 1920 tarihli ve 1191-1192 kayıtlı belgenin ikinci maddesidir. 16 Şubat tarihli belgede "pontaya" sözcüğü yerine "Foça'ya" sözcüğü vardır. (Y.N.)

15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA*

(14 ŞUBAT 1920)

Ankara, 14.2.1336 [1920]

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne

Zata mahsus.

11/12 tarih ve zata mahsus şifreli telgrafnamei âlileri alındı. Teşekkür ederiz.

Görünüşte aleyhlerine kullanmak ve fakat hakikatte onları istikbal etmek üzere 15. Kolordu'nun daha şimdiden seferber hale getirilmesi hakkında hükümetin İtilaf devletleri nezdinde teşebbüslerde bulunmasına dair yüksek görüşlerinizin bildirilmesi ve Dağıstan ile Azerbaycan'da isimleri malum zevat ile daha sıkı irtibat tesisi mümkün olup olamayacağı hakkında malumat verilmesini rica ederiz, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.468-469.
Telgraf, *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*'te (Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.194), hatalı olarak 12 Şubat 1920 tarihiyle yayımlanmıştır. (Y.N.)

DERSİM MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ'NE*

(14 ŞUBAT 1920)

Ankara, 14.2.1336 [1920]

Dersim Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne

C. 13.2.1336 [1920]

Mazlum Maraşlı kardeşlerimiz hakkında gösterilen hissiyata teşekkür ederiz. Civardan imdatlarına koşan Kuvayi Milliye'nin yardımıyla, Maraşlı dindaşlarımız düşmanları kahredici hezimete uğratarak, mevcudiyetlerini kurtarmaya muvaffak olmuşlardır. Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE) Arşivi, Klasör 24, Dosya 1336/13-4, Fihrist 3-93, 3-92'den aktaran: Celâl Pekdoğan, "Milli Mücadele'de Malatya ve Çevresinde Bölücü Faaliyetlere Karşı Yöre Halkının Tutumu ve Teşkilatlanmaları", *Beşinci Askeri Tarih Semineri Bildirileri 1*, ATASE Yayınları, Ankara, 1996, s.379.

MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ SİVAS HEYETİ
MERKEZİYESİ RİYASETİ'NE*

(14 ŞUBAT 1920)

1110

Sivas, 14.2.36 [1920]

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne

1. 9/10.2.36 [1920] gecesi, Urfa Fransız siyasi hâkiminin karargâhına hücum edilerek, Fransızların dört ölü bırakarak püskürtüldüğü ve karargâhından Fransız bayrağı indirilerek yerine Osmanlı bayrağı çekildiği,

2. Elde edilen ganimetlerin hücumu icra eden Badilli aşiretine verildiği,

3. Bütün Urfa ahalisinin Kuvayi Milliye'ye katıldığı mahallinden bildirilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2725'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.195.

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANLIĞI'NA*

(14 ŞUBAT 1920)

Ankara
14.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na

1. Maraş'tan firar eden Fransız kuvvetleri 12.2.36'da [1920'de] Maraş-Islahiye yolu üzerinde Bel Pınarı'na vardıklarında Bağçe'den gelen Kuvayi Milliye'nin yandan taarruzuna uğramışlar ve elliden fazla maktül bırakmışlardır.

2. Maraş'ta muhtelif binalara sığındığı evvelce arz edilmiş olan Ermeniler teslim alınmış ve silahları toplanmakta bulunmuştur.

3. Maraş'ta milli örfi idare ilan edilmiş ve milli divanıharp teşekkül olunmuştur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül ve Yılmaz Kurt tarafından okunmuştur. (Y.N.)

MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ RİYASETİ'NE*

(14 ŞUBAT 1920)

Sivas, 14.2.36 [1920]

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne

Akbaş hadisesi üzerine, İngilizler tarafından tutuklanmış olan Gelibolu hükümet memurları, tesirli teşebbüsler üzerine tahliye ettirilmişlerdir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2726'dan aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.197.

TALİMAT*

(15 ŞUBAT 1920)

3. Kolordu Kumandanlığı'na

Malumat için:
13. Kolordu Kumandanlığı'na
15. Kolordu Kumandanlığı'na
12. Kolordu Kumandanlığı'na
20. Kolordu Kumandanlığı'na (Tahrirat)
Erzincan'da 9. Fırka Halit Beyefendi'ye
Mardin'de 5. Fırka Kenan Bey'e
Refet Bey'e

Adet
82

Ankara
15.2.36 [1920]

1. Maraş muvaffakiyetinden dolayı, bilhassa zatıâlileriyle, bu hususta fedakârane ve vatanperverane hizmetleri geçmiş olan bütün arkadaşları tebrik ve vatan uğrundaki mücahedemizin yakında tamamen muvaffakiyetle neticelenmesini temenni eyleriz. Bugün, Maraş ve civarında hasıl olan vaziyet sebebiyle, hatırlanmak üzere aşağıdaki görüşlerimizi arz ve süratle tatbikini rica ederiz:

Gelecekte siyasi vaziyet her ne olursa olsun, Fransızlarla Ermeniler Maraş civarındaki mağlubiyetlerini tamire çalışacakları şüphesizdir. Islahiye ve havalisinde kuvvetli bulunmanın ehemmiyeti, Maraş çarpışması esnasında da anlaşılmıştır. Yani, vaktiyle Islahiye civarında mümkün olup kuvvetli bir teşkilat yapabilseydik, Fransızlar Maraş'a kolay kolay imdat kuvvetleri gönderemeyerek, Maraş'ta bunca kan dökülmezdi. Bugün, Islahiye'nin diğer bir bakış açısından ehemmiyeti ortaya çıkmıştır. O da, bizimle hareket birliği etmek hususunda pek çok müracaatta bulunmuş olan Halep ve Şam Kuvayi Milliyesi'nin, Islahiye vasıtasıyla tesis edeceğimiz irtibatla, onları zamanında haberdar ederek yardımlarını temin edebilmektir.

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Mart 1956, sayı 15, Vesika No: 402. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki tarafından okunmuştur.
"Malumat için: 20. Kolordu Kumandan Vekili Mahmut Beyefendi'ye" başlıklı belge fotokopisi için bkz. Yaşar Akbıyık, *Milli Mücadelede Güney Cephesi (Maraş)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s.365. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur.
Aynı belgenin 15/16.2.1920 tarihinde 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'ya gönderilen örneği için bkz. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.476-477. (Y.N.)

Islahiye ve havalisine hâkim olmaktan maksadımız; Bahçe, Belpınar ve Belpınar ile Ayıntap'ın arasındaki dağlık bölge ile Karasu'nun iki tarafına kuvvetli bir teşkilat yapmaktır. Hiç şüphe yoktur ki, bu sayede Islahiye ile Adana, Halep, Maraş arasındaki boğaz ve geçitlere hâkim olarak, bu sahada hareket edebilecek işgal kuvvetlerini tehdit altında bulundurmak ve batı ve doğu işgal bölgelerinin ulaşımını kesebilmek mümkün olabilecektir.

Yukarıdaki görüşlerden dolayı Maraş ve havalisindeki Ermenilere, gelecekte de hâkimiyeti temin edebilmek için, Maraş-Pazarcık-Ayıntap'taki teşkilatı takviye etmekle beraber, düşmanın muhtemel olan taarruzi bir dönüşüne mani olabilmek için, derhal, birinci hat olarak Bahçe-Belpınar ve Belpınar'ın doğusunda dağlar ve ikinci hat olarak Gâvurgölü'nün iki tarafında ve üçüncü hat olarak Maraş güneyindeki boğazda kuvvetli milli müfrezeler teşkil ve bunların başına en muktedir arkadaşların tayinini ve bu teşkilat son bulur bulmaz Karasu'nun iki tarafındaki dağlarda milli müfrezeler teşkiline başlanmasını tavsiye ederiz.

2. Bize evvelce müracaat etmiş olan Halep Teşkilatı Milliye Riyaseti ile Şam'da bulunan Suriye ve Filistin Müdafaai Kuvayi Osmaniye Heyeti Umumiye ve Gönüllü Kahire Fırkası Reisi ve Ammân[1] Çerkez Fırkası Kumandanı Şefik Bey'e muhtelif vasıtalarla göndermiş olduğumuz talimatın aşağıdaki özetinin Maraş üzerinden Halep'te Erkânıharp Kaymakamı[2] Şakir Nimet Bey'e gönderilmesini ve neticeden malumat verilmesini istirham ederiz.

Halep'te Teşkilatı Milliye Riyaseti'ne

Suriye ve Filistin Müdafaai Kuvayi Osmaniye Heyeti Umumiyesi Riyaseti'ne:

Osmaniye-Bahçe-Maraş-Urfa taraflarında pek mühim muvaffakiyetler elde ettik. Hareketimize devam etmekteyiz. Mektuplarınızda, Suriye, Irak ve Türkiye bağımsızlıklarını kurtararak bir "Konfederasyon" teşkil eylemek veyahut gelecekte kararlaştırılacak tarzda bir irtibat tesis eylemek üzere birlikte hareket edilmesi bildirilmiş ve biz de bu tekliflerinizi kabul ederek tafsilatlı talimat göndermiştik. Bunların ulaştığına dair henüz bir malumat alamadığımızdan, Maraş üzerinden daha çabuk alabileceğinizi düşünerek, adı geçen talimat özetini kısaltarak aşağıda arz ederiz.

Havran-Şam ve Balbek civarındaki kuvvetlerinizle Şâm-ı Zübdanî boğazında her tür istila ordusuna karşı müdafaa etmek. Ammân Merciyyun kuvvetleriyle düşmanın Saydâ, Beyrut'tan dahile vuku bulacak hareketini yandan tehdit etmek. Beyrut- Trablusşam dahilinde isyan çıkararak işgal kuvvetlerinin dahile ilerlemelerini engellemek. Humus'taki kuvvetlerin, Humus'u Trablusşam'a karşı müdafaa etmekle beraber Zübdanî'ye yardım etmesini temin etmek.

Yukardaki tarif eylediğimiz hareketin zamanı hazırlıklarınızın derecesine tabi ise de, Türk ve Arap milletleri arasına girmiş olan Fransız ve Ermeni işgal kuvvetlerini süratle bertaraf ederek emin bir şekilde sizlerle irtibat tesisi ve hareket birliğinin te-

1 *Milli Mücadelede Güney Cephesi (Maraş)* adlı kitapta yanlışlıkla "Umman" yazılmış. (Y.N.)
2 Kurmay Yarbay. (Y.N.)

mini düşüncesiyle harekete başladığımızdan, vakit kaybetmeksizin Halep-Hamâ kuvvetlerinin aşağıdaki hareketini lüzumlu görürüz. Bu kuvvetler, Hamâ ve Halep'i, Lazkiye ve İskenderun'a karşı temin ettikten sonra, ana kısmıyla Islahiye ve ikinci derecede kuvvetlerle Ayıntap-Osmaniye istikametlerinde hareket ile düşmanı arkadan vurması pek mühimdir. Yakında muvaffakiyetli haberlerinizi beklediğimizi arz ile ihtiramlarımızı takdim eyleriz, Efendim. Mustafa Kemal

Heyeti Temsiliye namına:
M.K.

SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(15 ŞUBAT 1920)

3. Kolordu Kumandanlığı
Erkânıharbiye
Şube I

Sivas, 15.2.36 [1920]

Suret

Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne

Bekir Sıtkı takma adıyla Andirin taraflarında vazife yapmakta olan Osman Efendi'yle, Develi Asayiş Mıntıka Kumandanı Binbaşı Kemal Bey'in vuku bulacak haberleşmesinin kolaylaştırılması maksadıyla Göksun, Aziziye heyeti idareleriyle diğer icap edenlere lüzumlu emirlerin verilmesini rica ederim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2727'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.199.

NİĞDE'DE KİLİKYA MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(15 ŞUBAT 1920)

Şifre

Niğde'de Kilikya Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'ne

C. 15.2.336 [1920]

Kilikya için çekilen protesto telgraflarının bir suretinin Adana'daki kontrol memurluğuna çekilmesi uygundur, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

15.2.336 [1920]

* Ahmet Remzi Yüregir, "Millî Mücadelede Çukurova", *Yeni Adana* gazetesi, 7 Şubat 1953, sayı 8306, s.2.

BANDIRMA'DA 14. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA
BALIKESİR'DE 61. FIRKA KUMANDANLIĞI'NA
BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANLIĞI'NA*

(15 ŞUBAT 1920)

Aşağıdaki belge, çok gizli bir kaynaktan elde edilmiş ve dolaşıma sokulmaması gereken Türkçe bir telgrafın deşifresidir.

Gizli
Çıkış yeri: Ankara

15 Şubat 1920

Bandırma'da 14. Kolordu Kumandanlığı'na,
Balıkesir'de 61. Fırka Kumandanlığı'na,
Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na

Akbaş cephaneliğinden nakledilen silah ve mühimmatı taşıyanın Bolayır römorku olduğu ve Miralay Şevket Bey'in bu maksatla bu römorku tahsis ettiği İstanbul'dan rapor edilmiştir.

Raporda ayrıca bunun İngilizlere ihbar edildiği, Şevket Bey'in saklandığı, bu nedenle onunla herhangi bir irtibat kurulmaması bildirilmektedir. Eğer İstanbul'la irtibat kurmanız icap ederse, Heyeti Temsiliye vasıtasıyla yapmanız rica olunur.

16.2.1920

(İmza)
Mustafa Kemal
Heyeti Temsiliye namına

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* *İngiliz Belgelerinde Atatürk (1919-1938)*, c.2, Hazırlayan: Bilâl N. Şimşir, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1975, s.103-104. İngilizce metin, Şule Perinçek tarafından Türkçeye çevrilmiştir. (Y.N.)

BURDUR'DA AHZI ASKER KALEM REİSİ İSMAİL BEYEFENDİ'YE*

(16 ŞUBAT 1920)

Ankara, 16.2.1336 [1920]

Şifre

Burdur'da Ahzı Asker[1] Kalem Reisi İsmail Beyefendi'ye

C. 15.2.1336 [1920]

Sık sık temasa gelindiği anlaşılan İtalyanlara karşı Kuvayi Milliye'nin harekât ve teşebbüsleri hakkında, hakiki bir ketumiyeti[2] takibi ve İtalyanların da henüz memleketimizi haksız yere işgal altında bulunduran İtilaf devletleri arasında bulundukları-nın nazarı dikkatte tutulmasını rica ederiz. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili[3]

* *Atatürk'ün Milli Dış Politikası (Milli Mücadele Dönemine Ait 100 Belge)*, c.1, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992, s.142-143. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Askerlik Şubesi. (Y.N.)

2 Ketum: Sır saklayan, ağzı sıkı. (Y.N.)

3 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

15. KOLORDU KUMANDANI KÂZIM KARABEKİR PAŞA'YA*

(16 ŞUBAT 1920)

Ankara: 16.2.1336 [1920]

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'ne

14/15.2.36 [1920] tarihli görüşlerinizi, 15.2.36 [1920] tarihli görüşlerinizden sonra aldık. Vaziyetin muhakemesinde ve icraat kararlarının verilmesinde pek çok temkinli ve uyanık bulunulduğuna ve muhtelif ve değişik kaynaklardan gelen malumatın başka kaynaklardan araştırılarak belgelenmedikçe itibara değer görülmediğine itimat buyurmanız rica olunur. Heyeti Temsiliye namına M. Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut[1]

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.470; *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, sayı 15, Vesika No: 394.

1 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

MALATYA'DA TOPÇU KUMANDANI MÜNİR BEY'E*

(16 ŞUBAT 1920)

Şifre

Malatya'da Topçu Kumandanı Münir Bey'e

C.13.2.36 [1920] İzoli Müdafaai Hukuk Cemiyeti ve aşiret reisi Hacı Kaya Bey'e ve vatanperverane hissiyatına teşekkür ederiz. Kahraman Maraşlı kardeşlerimizin imdatlarına koşan Kuvayi Milliye'nin fedakârlıkları ile sevgili Maraş'ımızın tahliyesine muvaffakiyet hasıl olmuştur.

Vatanımızın işgal edilen diğer kısımlarının kurtarılması için icap eden hazırlıklara devam edilmekle beraber, mensup olduğumuz[1] Heyeti Merkeziye ile de irtibat kurulması rica olunur. 16 Şubat 36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Taha Toros, "Mustafa Kemal ile Hacı Kaya (Sebati Duman: 1877-1955) Arasında İlginç Telgraflar", *Tarih ve Toplum*, Ağustos 1991, c.16, sayı 92, s.20.

1 "... olduğunuz" olmalı. (Y.N.)

MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ RİYASETİ'NE*

(16 ŞUBAT 1920)

1191-1192

16.2.36 [1920]

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne

Bulgaristan ahvaline dair alınan malumat aşağıdadır:

Çiftçi Partisi'ne mensup mevcut Bulgar hükümeti, kuzeyden gelmekte olan Bolşevik istilasını durdurmak şartıyla, İtilaf devletlerinden Bulgaristan için bazı menfaatlar temin edeceklerini ima etmektedirler.

İtilaf devletleri, Bolşeviklerle harp etmek üzere, kendi emirleri altında seferber mevcutlu altı fırkayla, Bolşeviklik cereyanlarını imha ederse, barış şartlarının değiştirileceğini, harp tazminatından vazgeçileceğini ve mühim bir meblağ borç verileceğini.[1] Batı Trakya'nın şimdiden ve daha sonra Doğu Trakya'nın terk olunacağını vaat etmişlerdir. Hükümetin uygun bulduğu bu vaatlere, yüzde seksen ahali ve aydınlar ve memurlar ve Müslümanlar, muhalefet etmektedirler. Kırk bin kadar posta, telgraf, şimendifer memurlarının grevi ve belediye seçimlerinde komünistlerin kazanması, muhalefetin kati delilidir. Hükümet, örfi idare ilan etmiş ve birçok kişiyi idam etmiş ise de, Bolşevizm cereyanlarının süratle yayılması hükümeti acz içinde bırakmıştır. Telgraf makineleri, direkleri, istasyonlar, şimendiferler, köprü ve tüneller tahrip olunmakta ve silah depoları yağma edilmektedir. Grevlerden dolayı, çiftçilerin altmış milyon maddi zararı ve hükümetin günde dört buçuk milyon frank zararı vardır. Fransızlar tarafından İstanbul yoluyla Bulgaristan'a iade edilen esirler, her tarafta büyük bir merakla beklenmektedir. İzmir'de Türk milli kuvvetlerinden Yunanlılarla pek cesurane harp etmekte bulunanlar, Kafkasya'dan Bolşevik ordusunun süratle Türklere yardıma geleceklerini, Fransız ve İngilizlerin endişede olduklarını söylemekte ve bu havadislerden dolayı sevinçlere gark olmuş bulunmaktadırlar.

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2729'dan aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyanmameleri* /1, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.204-205.

1 Kaynakta, "ikraz" sözcüğü yerine yanlışlıkla "ibraz" sözcüğü yer almış. Doğrusu "ikraz olunacağını" (borç verileceğini) olmalıdır. (Y.N.)

2- 7. Şubat tarihinde Foça'ya yanaşan çok yüklü, iki direğinde kırmızı bayrak bulunan Yunan vapurundan külliyetli cephane ve mühimmat çıkarılmaktadır. Bunlardan, İzmir'deki Yunan jandarmalarına derhal ikişer yüz fişenk dağıtılmıştır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(17 ŞUBAT 1920)

Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne

Suret

Ankara'dan

Maraş'tan İslâhiye istikametinde firar eden Fransızların, civardan yetişen Kuvayi Milliye'nin devamlı taarruzları neticesinde, Maraş'tan itibaren yol üzerinde iki yüzden fazla ölü terk ettikleri temas müfrezelerimiz tarafından bildirilmiştir. 17.2.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2730'dan aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.205-206.

ELBİSTAN'DA SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ ÜYELERİNDEN EMİR PAŞA VE HAKKI BEYEFENDİ'YE*

(17 ŞUBAT 1920)

Şifre

Ankara
17.2.1336 [1920]

Elbistan'da Sivas Heyeti Merkeziyesi Üyelerinden
Emir Paşa ve Hakkı Beyefendi'ye

C. 16.2.1336 [1920]

1. Tabip ihtiyacının sağlanması Selahattin Beyefendi'ye yazılmıştır.

2. Maraş halkının ve Kuvayi Milliyesi'nin ihtiyaçlarına destek olmak üzere her tarafta yardım toplanmaya başlanmıştır. Belirtilen paranın bir kısmının Maraş Heyeti Merkeziyesi emrine verilmek üzere Elbistan Ziraat Bankası aracılığıyla gönderilmesine başlanmıştır.

Bildirilen para Elbistan ve Maraş Müdafaai Hukuk cemiyetlerinin lüzum göstereceği tarzda, 3. Kolordu Kumandanı Selahattin Beyefendi'nin gözetiminde kullanılacağından, kendisiyle irtibat kurulması rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Atatürk Arşivi, Dolap 1, Klasör 24, Dosya 1336/13-3, Fihrist 50-4'ten aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1976*, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları, Ankara, 1976, s.77.

TAMİM*

(17 ŞUBAT 1920)

Tel

17.2.1920

Tamim

Milli iradenin kanuni tecelligâhı olan Meclisi Mebusan'ı açarak milli hâkimiyeti teyide muvaffak olan Cemiyetimizin en mühim ve en esaslı vazifelerinden biri de, milli emellerimize uygun esaslar dahilinde bir barışın yapılmasına kadar, milli birliği muhafaza etmektir. Cemiyetimizin hiçbir müşkülü mühimsemeyerek vatanı ve milli mevcudiyeti kurtarmak hususundaki kurtarıcı mesailerine; milli maksatların elde edilmesine ve idrak edilmesine kadar, daha büyük bir azim ve iman ile devamı lüzumlu olmakla, hayat ve var olma esasından ibaret olan milli teşkilatın, vatanın her köşesinde genel ve yaygın bir surette şekillenmesine eskisi gibi devam edilmesini bütün heyeti merkeziye ve idarelerden bir kere daha rica eder ve tekrarlarız.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.272; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.379.

MECLİSİ MEBUSAN RİYASETİ'NE*

(17 ŞUBAT 1920)[1]

Meclisi Mebusan Riyaseti Celilesi'ne

Hastalığımdan dolayı bugünlerde hareketime imkân yoktur. İzinli sayılmamı istirham eylerim.

Fi 17 Şubat Sene 336 [1920]

Erzurum Mebusu Mustafa Kemal[2]

Genel Kurul'ca izinli sayılması kabul olundu.
Fi 23 Şubat sene 336 [1920]
Kâtip
Hüseyin [...][3]

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: M. Fahrettin Kırzıoğlu, "Atatürk'e Ait Bilinmeyen Yedi Vesika", *Türk Kültürü*, Haziran 1976, yıl 14, sayı 164, s.475.
Kırzıoğlu, bu dilekçenin ekindeki doktor raporunun fotokopisini de yayımlamıştır. Rapor şöyledir:

"Erzurum Mebusu Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'nin yakalandıkları iltihab-i kilye [böbrek iltihabı] ve hüveyzei'r-rie [akciğerde su toplanması] dolayısıyla, halen tarafımdan tedavi edilmekte olduğunu ve halihazırdaki sıhhati, seyahate müsait bulunmadığını gösteren işbu rapor, verildi.

Fi 15 Şubat sene 336 [1920]
Tedavi Eden Doktor
İbrahim Refik [Saydam]"

Eski yazı belgeler Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Erzurum Mebusu Mustafa Kemal'in 17 Şubat 1920 tarihli bu yazısı, Meclisi Mebusan'ın 23 Şubat 1920 günlü toplantısında okundu. Bkz. *Türk Parlamento Tarihi/ Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923*, c.III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1995, s.87. (Y.N.)

2 Tarih ve imza, biri iki ve diğeri bir kuruşluk iki damga pulu üzerine atılmıştır. (Y.N.)

3 Kâtibin ikinci adı okunamadı. (Y.N.)

NİĞDE'DE KİLİKYA MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(17 ŞUBAT 1920)

Şifre No: 35

Niğde'de Kilikya Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'ne

C. Hediye buyurduğunuz otomobili kabul ettim. Nereden ve ne vasıta ile gönderileceğinin bildirilmesini rica ederim. 17.2.336 [1920]

Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandanı[1]
Mahmut

* Ahmet Remzi Yüregir, "Millî Mücadelede Çukurova", *Yeni Adana* gazetesi, 9 Şubat 1953, sayı 8308, s.2.
1 "Kumandan Vekili" olmalı. (Y.N.)

REFET BEYEFENDİ'YE*

(18 ŞUBAT 1920)

Ankara
18.2.36 [1920]

Şifre

Nazilli Mevki Kumandanı Servet Bey'e

Refet Beyefendi'ye: Antalya ve Burdur havalisinde bazı memurların ve eşrafın, İtalyanlarla dikkat çekici ve zararlı münasebetleri olduğu istihbar kılınmıştır. Zararlı neticeler doğuracağı şüphesiz bulunan bu gibi temaslar hakkında engelleyici tedbirler alınması ve gerekenlere lüzumlu talimat verilmesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Atatürk'ün Milli Dış Politikası (Milli Mücadele Dönemine Ait 100 Belge)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992, s.144-145, Belge No: 19. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANLIĞI'NA*

(18 ŞUBAT 1920)

Ankara
18.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na

1. 11.2.36 [1920] tarihinde gelen bir posta vapurundan hayvansız ve fakat silah ve kılıçlı iki yüz süvari askeri çıkmış ve sevk olunduğu,

2. Hava postası tesisi için Çekili'de İtalyanlar tayyare hangarı yapmakta oldukları, 11.2.36'da [1920'de] bir vapurdan iki tayyareleri çıktığı,

3. Kasaba kaymakamının engellemelerine ve başka mahal göstermesine rağmen, Yunanlıların İnas Mektebi'ni işgal ve içine asker doldurdukları İzmir'den bildirilmiştir, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 3. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

RAUF BEYEFENDİ'YE*

(19 ŞUBAT 1920)

Şifre

Seryaver Salih 19.2.36 [1920]

Rauf Beyefendi'ye

Yunanlıların İzmir'deki kuvvetlerini üç kolordudan fazlaya çıkardıkları ve bütün tedbir ve teşebbüslerinin ciddi bir taarruz hazırlığına yönelmiş bulunduğu malumunuz olmuştur.

Bu takdirde, mevcut Kuvayi Milliye ile karşı koymanın[1] mümkün olamayacağı açıktır. Hiç olmazsa, 14, 12 ve 20. kolorduların seferber ve Yunanlılara karşı sevk edilmeleri ve bunun için şimendiferlere el konulması zaruri ve katidir.

Bu hususun şimdiden Harbiye Nezareti'nce, hükümetçe nazarı dikkate alınarak icaplarına girişmek ve bize de açık ve kati malumat verilmek lazım gelir.

Bu konuda, İsmet Bey yakından askeri tasavvurlarımıza vâkıftır. Kendisine danışarak Harbiye Nazırı ile görüşmeniz ve alacağınız kati cevabı mümkün olan süratle bize ulaştırmanız hassaten rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Arşivi, Dolap 49, Göz 1, Dosya 5'ten fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, Aralık 1960, sayı 34, Belge No: 850. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 "... karşı koymanın" aslı olan "mukabelenin" sözcüğü, yukardaki kaynakta yanlışlıkla "muhaberenin" diye okunmuş. (Y.N.)

SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(19 ŞUBAT 1920)

Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne

Suret

Osmanlı ve İngiliz nöbetçileri tarafından birlikte muhafaza edilen Eskişehir ve Afyonkarahisar'daki cephane depolarını, nöbetçilerini kaldırarak tamamen bize teslim edeceklerini, İngilizlerin mahalli kumandanlıklarına tebliğ eyledikleri ve adı geçen mahalde bulunan İngiliz askerlerinin harekete hazırlandıkları bildirilmiştir. 19.2.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2732'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.211-212.

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEYEFENDİ'YE*

(19 ŞUBAT 1920)

Ankara
19.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

Bir suretinin tamim için Heyeti Merkeziye'ye verilmesi rica olunur.

Rumlar ve Ermeniler tarafından doğrudan doğruya Paris Sulh Konferansı'na da müracaat edildiği için, bundan sonra Müdafaai Hukuk cemiyetleri ve ahali tarafından yapılacak protestoların Dersaadet'teki İtilaf devletleri fevkalade komiseri ile beraber, mümkün vasıtalar ile Paris Sulh Konferansı umumi kâtipliğine de (ağrı)[1] daha ziyade tesirli olacağından, ehemmiyetle tavsiye olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 4. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Belgede "ağrı" kelimesi parantez içine alınmış. (Y.N.)

SİVEREK MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(19 ŞUBAT 1920)

Telgraf

19.2.1336 [1920]

Siverek Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'ne

Siverek'ten giden top ve makineli tüfek takımının şimdiye kadar ulaştığı kuşkusuzdur. Şiddetli kış sebebiyle kırılan telgraf tellerinin nasıl olursa olsun acele onarımına yardım edilmesi gerekir. Urfa ile telgraf haberleşmesi düzenleninceye kadar, her günkü olayları bildirmek üzere, gerekli yerlere süvariler konularak haberleşmenin düzenlenmesi ve son durum hakkındaki bilgilerinizin de verilmesi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Atatürk Arşivi, Dolap 1, Klasör 24, Dosya 13-3, Fihrist 20-3'ten yukardaki şekliyle aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1976*, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları, Ankara, 1976, s.61.

KILIÇ ALİ BEY'E*

(19 ŞUBAT 1920)

Telgraf Ankara,19.2.1336 [1920]

Maraş Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'ne yeni seçilip kurulan heyetinize başarılar dileriz efendim.[1]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Atatürk Arşivi, Dolap 1, Klasör 24, Dosya 1336/13-3, Fihrist 48-2'den yukardaki şekliyle aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1976*, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları, Ankara, 1976, s.101.

1 Yukardaki metin şu telgrafın cevabıdır:

"Şifre

Maraş
15.2.1336 [1920]

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne

İki üyenin şehit edilmesi, dört üyenin Fransızlar tarafından esir edilerek götürülmesinden dolayı dağılmış olan Heyeti Merkeziye bugün yeniden kurdurulmuştur. Yarın başkanları seçilince adının bildirileceği arz olunur.

Ali Kılıç"

Bkz. *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1976*, aynı yerde. (Y.N.)

KİLİKYA MÜDAFAAİ HUKUKU MİLLİYE HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(19/20 ŞUBAT 1920)

Şifre çözümüdür.
No. 3340 19/20.2.336 [1920]
11. Fırka Kumandanı Mümtaz Bey.

7.2.336 [1920] tarihli şifreye ek.
9.2.336 [1920] şifreye cevaptır:

Kilikya Müdafaai Hukuku Milliye Heyeti Merkeziyesi'ne:

Adı geçen zevatın Dersaadet'çe olan seçimleri hükümetçe kabul ve Meclis'e gönderilmiş olduğu için, yalnızca Adana'dan Milli Meclis'te mebus bulundurmak maksadıyla yapılan bu muamelenin kabulü, Dersaadet'ten cevaben rica edilmiştir. Vatani menfaatlardan başka bir maksat takip edilmediği temin edilen bu emrivakinin kabulü zaruri görülmüştür, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Ahmet Remzi Yüregir, "Millî Mücadelede Çukurova", *Yeni Adana* gazetesi, 6 ve 7 Şubat 1953, sayı 8305 ve 8306, s.2.

NİĞDE'DE KİLİKYA MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(19/20 ŞUBAT 1920)

Fırka 11 K.
C. 18.2.336 [1920]

Niğde'de Kilikya Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'ne:

Bugünlerde devam etmekte olan hava muhalefetinden dolayı en emin ve en kısa yol, Eskişehir yoluyla şimendiferdir. Hareket vaktinizin bildirilmesini rica ederim, Efendim. 19/20.2.336 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Ahmet Remzi Yüregir, *Millî Mücadelede Çukurova, Yeni Adana* gazetesi, 9 Şubat 1953, sayı 8308, s.2.

HARBİYE NAZIRI FEVZİ PAŞA İLE HABERLEŞME*

(19-28 ŞUBAT 1920)

Ankara'dan

Konya'da 12. Kolordu Kumandanlığı'na

Zata mahsustur.

Harbiye Nazırı Fevzi Paşa'nın[1] vuku bulan müracaatı üzerine cereyan eden haberleşmelerin suretleri aynen aşağıdadır. Heyeti merkeziyelere de lüzumu ve uygun görülecek mahalle bildirilmesi rica olunur. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

Birinci suret:

19.2.36 [1920] Harbiye:

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne

Kolordu kumandanlarına yazılan tamimin sureti aynen aşağıdadır. Sadrazam Paşa Hazretleri'yle görüşülerek şu nazik anımızda, mevcudiyetimizden memnun olmayan düşmanlarımıza memleketimiz dahilinde şikâyetler hazırlayacak vesileler bırakmış olmamak için zatıâlii biraderilerinizden esasen daima esirgememekte bulunduğunuz kıymettar yardımlarınızı ricaya karar verdik. Nihayet derece selam ve ihtiram arz eylerim, Efendim. İmza: Harbiye Nazırı Fevzi.

Suret:

İngiltere devleti fahimesi Hariciye Nezareti'nden Dersaadet'teki siyasi temsilciliğe yapılan, siyasi temsilcilik tarafından da resmen hükümeti seniyeye vaki olan sözlü tebligatta, saltanatın payitahtının Osmanlı Devleti'nde bırakıldığı bildirilmiş ve fakat bununla beraber Ermeni kıtaliyle Yunanlılar da dahil olduğu halde İtilaf kuvvetlerine karşı tarafımızdan yapılan harekâtın hemen tatili ve aksi takdirde barış şartlarımızın değişmesinin muhakkak bulunduğu da ek olarak belirtilmiştir.

* *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, Aralık 1956, sayı 18, Vesika No: 451.
1 Fevzi Çakmak. (Y.N.)

1. Dolayısıyla, barışımızın kararlaştırılmakta olduğu şu zamanın harikulade nezaketinin tam olarak takdirini ve hiçbir sebeple şikâyete sebep olacak en küçük şeylere bile meydan bırakılmamasını ve mevcut vaziyeti takdirde eksiği hissedilenlerin de (yykbilh)[1] *layıkıyla uyarılmalarını ve aydınlatılmalarını zatıâlilerinin ve bütün maiyetiniz arkadaşlarımın hamiyetlerinden beklerim. Ve memleketimiz dahilinde sükûnun muhafazası mümkün olduğu kadar temin ve her vasıtaya müracaatla çalışılacağı hükümeti seniyece cevaben söylenmiş ve aynı zamanda Ermenilerin ve Yunanlıların da dahil olduğu halde İtilaf kuvvetlerinin de hoşnutsuzluğunu meydana getirecek hallere meydan bırakılmamaları işbu cevaba ilaveten rica olunmuştur.*

İkinci Cevabi Suret

Ankara, 20.2.36 [1920]

Harbiye Nazırı Fevzi Paşa Hazretleri'ne[2]

Saltanatın payitahtı Osmanlı Devleti'nde bırakıldığına ve fakat Ermeni kıtaliyle Yunanlılar da dahil olduğu halde İtilaf kuvvetlerine karşı tarafımızdan yapılan harekâtın hemen tatiline ve aksi takdirde barış şartlarımızın değişmesinin muhakkak bulunduğuna dair İngiliz siyasi temsilciliği tarafından hükümeti seniyeye resmen vaki olan şifahi tebligat hakkında kolordulara tebliğ buyurulan tamim suretinden haberdar edilmemiz hususundaki lütuf ve nezaketinize teşekkür arz ederiz. Yüksek malumlarıdır ki, İngiltere devleti fehimanesi ve Dersaadet siyasi temsilcisinin Ermeni kıtali hakkındaki beyanatı [...][3] uygun değildir. Güney işgal bölgelerindeki Fransız kuvvetleri tarafından silahlandırılan Ermeniler, Fransız himayesinden cüret alarak bulundukları mahallerdeki İslamlara musallat olmakta ve intikam fikriyle her tarafta merhametsiz bir şekilde katil ve imha siyaseti yoluna gitmektedirler. Maraş feci hadisesi bu sebepten ortaya çıkmış ve General Keret'in[4] Fransız kuvvetleriyle birleşen Ermeniler top ve mitralyözlerle Maraş gibi eski bir İslam beldesini yerle bir etmişler ve binlerce âciz ve masum valide ve çocukları kahr ve imha eylemişlerdir. Tarihte emsali görülmemiş olan bu vahşetin faili Ermeniler olup, Müslümanlar ancak namus ve hayatlarını muhafaza kaydıyla mukavemet ve müdafaada bulunmuşlardır. Yirmi gün devam eden Maraş katliamında Müslümanlarla birlikte şehirde kalan Amerikalıların bu hadise hakkında Amiral Bristol'a çektikleri telgraf, facia sebeplerini, tekzip edilemez bir şekilde tayin etmektedir. General Keret'in geri çekilmesiyle neticelenen bu muharebelerden sonra Kuvayi Milliye'ye teslimiyet arz eden muharip Ermeni kuvvetlerine karşı hiçbir ceza tatbik etmeyip bilakis onları şefkatli sinesine ve himayesi-

1 Çözülmemiş şifre olmalı. (Y.N.)

2 Mustafa Kemal tarafından Harbiye Nazırı Fevzi Paşa'ya gönderilen bu telgrafın fotokopisi için bkz. M. Cemil Özgül, "Heyet-i Temsiliye'nin Ankara'daki Faaliyetleri", Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 1987, s.422-423, Belge: 50. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

3 Okunamadı. (Y.N.)

4 Querette. (Y.N.)

ne alan milletimizin âlicenaplığını Maraş Ermenileri de minnet ve şükran ile teyit etmektedirler. Şu halde Ermenilerin intikam fikri ve tecavüzleri neticesi meydana gelmiş bazı vakalar var ise, bunların mesuliyeti milletimize değil bizzat Ermeni milletine ve onun tahrikçilerine ait olmak lazım gelir. Adana vilayeti dahilinde Müslümanların Fransızlar tarafından tepeden tırnağa kadar silahlandırılan Ermeni süngülerinin tehdidi altında her dakika katliama maruz bir vaziyette kalmaları asabiyetimizin derecesini izaha kâfidir zannederiz. Hayat ve bağımsızlığın muhafazasından başka bir şey istemeyen İslamlara karşı tatbik edilen bu zulüm ve imha siyaseti, medeni insanlığın nazarı dikkat ve insafını çekecek bir mahiyet almıştır. Barışımızın görüşülmekte olduğu şu anların harikulade nezaketi hasebiyle, neticenin mütevekkilane bir sükût ile bekleneceği şüphesizdir. Memleketimizin her tarafında emniyet ve asayiş, emsali görülmemiş bir şekilde hüküm sürmektedir. Milli mevcudiyetimizin muhafazası ve hayat ve bağımsızlığımızın kurtarılması zaruretlerinden [...][1] eden Kilikya, İzmir milli cephelerinde milletimizin şimdiye kadar döktüğü kan, yaşamak hususundaki azim ve iradesinin büyüklük derecesini ve kuvvetini ispata kâfi olduğundan, milli emellere uygun bir barışa nail olmamızı ümit ettirmektedir. Memlekette tabii sükûnun meydana gelmesi, ancak böyle bir barışa nail olmakla mümkün olacaktır. Geleceğin şüpheleri ve belirsizlikleri içinde, hemen milli davadan feragat mümkün olamayacağını, yalnız İstanbul'un değil, İzmir, Adana ve havalisinin dahi, Osmanlı hâkimiyeti dahilinde bırakılması icap ettiğini, milli harekâtın derhal tatilini talep eden İngiliz siyasi temsilcisine, devletlileri tarafından bildirilmiş olacağını şüphesiz sayar ve milli emeller dahilinde bir barışın yapılmasına, muvaffakiyetimizi dua ile hürmetlerimizi arz ve takdim eyleriz, Efendim. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

Konya'da 12. Kolordu Kumandanlığı'na

Ankara'dan

26.2.36 [1920] tarihli şifreye ektir.

Suret

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne

İstanbul için hükümete yazılan yazıdan (f a 27 ç)[2] 19/20.2.36 [1920) tarihli şifrem hakkında yüksek görüşlerinizin yarın 22.2.36 [1920] sabaha kadar lütfen bildirilmesini ihtiramlarımla rica ederim. 21.2.36 [1920] Harbiye Nazırı Fevzi.

1 Okunamadı. (Y.N.)
2 Çözülmemiş şifre olmalı. (Y.N.)

Diğer suret

Harbiye Nazırı Fevzi Paşa Hazretleri'ne[1]

21.2.36 [1920] tarihli telgrafa cevaptır.

19.2.36 [1920] şifreye takdim ettiğim cevabi yazı, bugünkü trenle hareket eden kurye vasıtasıyla gönderilmiştir. İngiliz siyasi temsilcisinin talep ettiği hususlar Ermeni kıtaliyle Yunanlılar da dahil olduğu halde İtilaf kuvvetlerine karşı tarafımızdan yapılan harekâtın hemen tatilinden ibarettir. Hiçbir yerde Ermeni kıtali yapılmakta değildir. Maraş hadisesinden bahsedilmek murat ediliyorsa, orada Fransız askerleriyle beraber milletimize taarruz eden Ermeniler katledilmiş olmayıp, bilakis Fransız askeri kendilerini terk edip çekildikten sonra İslamlar tarafından himaye ve şefkate mazhar olmuşlardır. İzmir bütün cephelerinde her gün kuvvet ve vasıtalarını artıran ve taarruz hazırlıkları icra ve mıntıka tecavüzünden de geri durmayan Yunan kuvvetleri karşısında mevki almış bulunan Kuvayi Milliye'nin dağılması arzu ediliyorsa, böyle bir arzuya zatı devletlerinin olur vermemiş olduğunuz muhakkaktır. Son üç gün zarfında İzmir'e yeni bir piyade alayı ile tam teçhizatlı bir süvari alayının ve yirmi dört adet yük otomobiliyle külliyetli nakliye arabası ve 6 adet top ve birçok mühimmat çıkarıldığı ve cephelere külli miktarda cephane sevk edilmekte olduğu hakkında bittabi malumatı devletleri vardır.

Urfa'da dahi Fransızların mevcut bütün Ermenileri tüfek ve mitralyözlerle teçhiz ederek İslamlara karşı vaziyet aldırmasından doğan hadisenin bertaraf edilmesi, bizim değil Fransızların elindedir.

Hakikat olarak arz ederim ki, milletimiz sebepsiz hiçbir yerde hiçbir yabancı unsura mütecaviz değildir. İngiliz siyasi temsilcisinin hükümetten vuku bulan talebinde, samimi ve hakiki bir mana olmaktan ziyade, zaman kazanmak için itidalkâr bir politika saklı olduğunu zannederim. Vatanımızın işgal edilen kısımlarından düşmanların çekildiğini görmeden veya hiç olmazsa çekileceğine tam kanaat hasıl olmadan, yalan vaatlere lüzumundan ziyade ehemmiyet atfolunarak, memleket talihinin yegâne dayanak noktası kalmış bulunan Kuvayi Milliye'yi dağıtmaya yönelik teşebbüslerin tarihi mesuliyeti derecesini Sadrazam Paşa Hazretleri'nin lütfen düşünmelerini çok rica ederiz. Çünkü, adı geçenin tamim buyurdukları beyannameyi hiçbir vakit öteden beri Kuvayi Milliye'nin lüzum ve vücudu hakkında gösterdikleri samimiyetle bağdaştırmak mümkün değildir. Hükümeti seniyeyi dahilen ve haricen kuvvetli göstermek için her türlü yardım ve desteği vatani vazife sayarız. Ancak hükümetin Kuvayi Milliye'yi imha taraftarı olduğunu bir an bile hatırımıza getirmek istemediğimizden, siyasetin icaplarındandır diye tatbik olunacak tedbirlerde her şeyden önce Kuvayi Milliye'nin dokunulmazlığını düşünmenin yüksek vatani menfaatlar gereği olduğu görüşündeyiz. Mahsus ihtiramlarımızın kabulünü rica ederiz, Efendim. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

1 Mustafa Kemal tarafından Harbiye Nazırı Fevzi Paşa'ya gönderilen bu telgrafın fotokopisi için bkz. M. Cemil Özgül. *Heyet-i Temsiliye'nin Ankara'daki Çalışmaları*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1989, Belge: 8. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

Diğer suret

Harbiye, 23.2.36 [1920]

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne:

Kuvayi Milliye'nin zaafa uğratılması (kşdav)[1] *katiyen söz konusu değildir. Sadrazam Paşa Hazretleri'nin beyannamesi sırf (aays)*[2] *hükümete fiili müdafaadan*[3] *çekinmesi hususunun temininden ibaret olup, bu da harice karşı kuvvetli bir hükümet (ankd h s d)*[4] *maksadına yöneliktir. Her halde bildirilen şüphelerin tamamen giderilmesi hususunda kuryeye kâfi izahat verileceği arz olunur. Harbiye Nazırı Fevzi.*

Son. 28 Şubat 336 [1920]

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

57. Fırka K.
Nazilli K.
Burdur
23. Fırka K.

1 Çözülmemiş şifre olmalı. (Y.N.)
2 Çözülmemiş şifre olmalı. (Y.N.)
3 "müdahaleden" olmalı. (Y.N.)
4 Çözülmemiş şifre olmalı. (Y.N.)

KUMANDANLARA*

(20 ŞUBAT 1920)

20.2.1920

15. Kolordu, 3. Kolordu Kumandanlıklarına
12. Kolordu Hayri ve Şemsettin Beylere
13. Kolordu Erkânıharbiye Reisi Halit Bey'e
5. Fırka Kumandanı Kenan Bey'e
9. Fırka Kumandanı Halit Bey'e
61. Fırka Kumandanı Kâzım Bey'e
1. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey'e
56. Fırka Kumandanı Bekir Sami Bey'e
Ankara Vali Vekili Yahya Galip Bey'e

İstanbul'dan Rauf Bey ve diğer arkadaşların verdiği malumatı aşağıda arz ediyorum:

"19.2.1920'de Sadrazam, Dahiliye Nazırı, Bahriye Nazırı, Felâhı Vatan Grubu toplantısına geldiler. Sadrazam, Kuvayi Milliye'nin aleyhinde konuştu. Milli harekât esnasında tayin edilip Ankara'ca kabul edilmeyen Kolordu Kumandanı ile Vali'nin tekrar Ankara'ya gönderileceğini ek olarak bildirdi. Kuvayi Milliye'nin vaziyeti, hükümetten beklenilen hareket tarzı ve Dahiliye Nezareti'nin takip etmesi lazım olan idare yolu hakkında kendilerine tafsilat verildi. Ne yazık ki, Sadrazam vaziyeti idrak edecek bir vaziyette görülmediği gibi, Dahiliye Nazırı'nın da İstanbul Polis Müdürü ile Jandarma Kumandanı'nın değiştirilmelerine ve yabancı hükümetlerinin icraat aleti olan bu makamların emin ellere verilmesine dair hiçbir kudretleri olmadığı anlaşıldı. Aciz ve beceriksizliği malum olan Müsteşar Keşfi Bey'i Bursa'ya vali yaptığını ve milli harekâta muhalefetinden dolayı Diyarbekir'den kaldırılan Faik Ali Bey'i de Dahiliye Müsteşarı tayin ettiğini ek olarak söyledi. Kısacası, netice itibariyle bu idraksiz âciz heyetin milli emellere uygun hareket edecekleri heyetçe ümit edilmemektedir. Maraş ve havalisinde, Kuvayi Milliye'nin fedakârlığı ile Fransızlara tahliye ettirilen mevkilere, Fransız matbuatının aleyhimize yazı yazacağı korkusuyla, hükümetçe el konulamayacağını ifade ettiler. Pek uzun ve asabi bir şekilde devam eden genel münakaşalardan çıkarıldığına göre, Felâhı Vatan İttifakı Heye-

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, Vesika No: 237, s.278-279; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.III, Vesikalar, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, Vesika No: 237, s.1207-1208.

ti'nce, namuslu memurların tayini ve namussuzların değiştirilmesi hakkında hükümete hiçbir tesir yapılamayacağı anlaşılmaktadır. Zatı şahane,[1] hükümete, Meclis'ten ziyade hâkimdir. Genel siyasi vaziyeti nazarı dikkate alarak, Kuvayi Milliye, harekât serbestisini muhafazada bu şartlarla zorlanmış ve mecbur bulunmaktadır. Meclis'in şu günlerdeki ruh haline göre bu hükümeti düşürmekle lüzumlu şartlara sahip milli bir kabinenin iktidar mevkiine getirilmesi de mümkün değildir."

İşte Meclis ve hükümetin vaziyetine dair alınan malumat yukarıya nakledilmiştir. Heyeti Temsiliye, işgal altında ve muhtelif yabancı tesirleri baskısında bulunan İstanbul'da, daha milli ve fedakâr bir hükümetin işbaşına getirilmesindeki müşkülatı takdir ettiğinden Sadrazam Paşa'nın malum olan beyannamesine karşılık 17.2.1920 tarihindeki tamim ile görüşünü bütün teşkilatına ilan etmişti. Milli birliğin ihlali fikri ile yapılacak her teşebbüs ve taarruzu, akıl dahilinde neticesiz bırakmak icap etmektedir. Milli emellere uygun bir barış elde edilmedikçe Kuvayi Milliye'nin faaliyetini terk etmesi imkânının mevcut olamayacağı hakkında alakadarların tekrar nazarı dikkati çekilmekle beraber, milli birlik ve dayanışmanın takviyesi ve devam ettirilmesi her zamandan ziyade basiretli ve uyanık bulunulmasını hassaten rica ve temenni eyleriz, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

1 Padişah. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANLIĞI'NA

(20 ŞUBAT 1920)

Ankara
20.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na

Bir suretinin heyeti merkeziyelere verilmesi rica olunur.

"Dahili İstihbarat"

1. 17.2.36 [1920] akşamı Dersaadet'te Sirkeci'de Erzurum Oteli önünde bir Fransız subayı sokak ortasında bir iskemleye çıkarak orada mevcut yirmi kadar Fransız eriyle ahaliye hitaben: Fransız evlatları Alsas Loren'i nasıl kanlarıyla geri almışlarsa, yine o Fransız evlatları İstanbul'un Türklere kalması için onu almak isteyenlere karşı da kanlarını dökmeye hazır olduklarını beyan ettiği ve lehimize nümayiş yaptıkları İstanbul'dan bildirilmiştir.

2. Islahiye ile Katma arasındaki Raco Köprüsü'nün on gün evvel Kürt Dağı civarındaki milli kuvvetler tarafından atıldığı bildirilmiştir.

3. Afyon Karahisarı'ndan 120 Hintli neferi 18.2.36'da [1920'de] kuzeye hareket ettiği ve yirmi vagonun İngilizler için ayrıca hazırlanmış olduğu haber alınmıştır.

4. 7-15.2.36'da [1920'de] İzmir cephelerinde keşif kolları muvaffakiyetli çarpışmalarla baskın harekâtı yapılmıştır. Düşman topçusu bazı meskûn İslam köylerine aralıklarla ateş açmıştır. Ve telgraf hatları kırık olduğundan, Urfa havalisinden haber alınamamıştır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 4. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

MÜDAFAAİ HUKUK SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ RİYASETİ'NE*

(20 ŞUBAT 1920)

1365

Suret

Müdafaai Hukuk Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti Âliyesi'ne

Batı Trakya'da İslam ahalinin maneviyatının gayet yüksek olduğu ve hiçbir Müslümanın lemuslûhaten[1] dahi hükümete müracaat etmemekte, bilhassa kuzey kısmında vaziyetin çok karışık olduğu ve Yunan ve Sırpların Bulgar sınırlarını kapattıkları, Makedonya'nın muhtelif mevkilerinde Bulgar çeteleriyle Yunanlılar arasında üç çarpışma vuku bulduğu, Yunanistan dahili vaziyetinin buhranlı olduğu, Gunaris ve kral taraftarları Venizelos aleyhinde tahrikler yaptıklarından ve subay ve erlerden büyük bir kısmının muhalifler arasında bulunmalarından, İzmir'deki Yunan ordusunda manevi kuvvetin pek bozuk olduğu, Batı Trakya'dan İzmir'e sevk edilecek Yunan kıtaları erlerinin sevke itaat etmedikleri ve Dersaadet'te ve Trakya'da Yunan tahrikleri devam eylemekte bulunduğu, Osmanlı tebasından olup Yunan ordusunda askerlik etmek üzere Yunanistan'a gönüllü olarak giden Rumların firar etmekte oldukları, Hayfa-Şam şimendifer hattına Araplar tarafından daima tecavüzler yapılmakta olduğu, Suriye'nin işgal altında bulunan diğer mahalleriyle beraber Cebelü Lübnan'da da ahalinin Fransızlara taarruzlarda bulundukları, Hindistan ve Mısır'da ahvalin tabii halde bulunmadığı istihbar edilmiştir. 20.2.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2733'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.212-213.

1 "limaslahatin" (iş için) olmalı. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI'NA*

(20 ŞUBAT 1920)

Ankara
20.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı

Bir suretin heyeti merkeziyelere verilmesi rica olunur.

"Bolşevik İstihbaratı"

1. Estonya ile Bolşevikler barış antlaşması yapmışlardır.

2. Litvanya ve Lehistan Bolşevikler ile muharebe etmektedir. Dunaburg'un 70-80 kilometre kuzeyinde müdafaaya çalışıyorlar. İtilaf devletleri yardım etse de harbe devam edebileceklermiş.

3. Ukranya'ya tamamıyla Bolşevikler hâkimdir.

4. Romanya, sınırına yığınaklar yaparak müdafaaya hazırlanıyor. Taarruza geçmeyeceğmiş ve müdafaayı da İtilaf devletlerinin Baserabya'yı Romanya'ya ilhakını şart koymuştur.

5. Odesa yolu Bolşevikler tarafından zapt edilmiştir. Kırım'da yalnız Sivastopol İngilizlerdedir. Denikin ordusu cephesi gerisinde bazı mevkilere Gürcüler hücum etmişlerdir.

6. Dağıstan, Gürcistan, Azerbaycan, Bolşeviklere karşı nasıl bir hareket hattı tayin edecekleri henüz meçhuldür.

7. İtilaf devletleri Litvanya, Lehistan, Romanya, Gürcistan, Azerbaycan hükümetlerine silahlar, mühimmat ile yardım ederek Bolşeviklik cereyanına mukavemete karar vermişler.

8. Sibirya'da Kolçak Ordusu'nu tamamıyla mahveden Bolşevikler ile Kotsık'ın doğusuna geçmişlerdir. Viladivostok'a 1 600 Japon askeri ihraç edilmiş.

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 4. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

9. Batum, Tiflis, Bakü hattının işgali için İngilizlerin (...)[1] havzasından getirmek istedikleri kuvvetlerin sevkine Fransızlar razı olmamışlardır.

10. Yabancı matbuat, Bolşeviklerin en ziyade Kafkasya'da ve Çin istikametlerinde faaliyetlerini artırmakta olduklarını yazmaktadır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

1 Eski yazı metinde bir kelimelik boşluk var. (Y.N.)

3. KOLORDU KUMANDANI SALÂHATTİN BEYEFENDİ'YE*

(21 ŞUBAT 1920)

Ankara'dan

3. Kolordu Kumandanı Salâhattin Beyefendi'ye

1. Merzifon'dan Maraş için hazırlanan 600 liranın, Maraş için Ziraat Bankası'nca kabul edilmediği Amasya'dan bildirildi. Adı geçen meblağın Sivas Heyeti Merkeziyesi namına Ziraat Bankası vasıtasıyla gönderilmesi cevaben yazıldı. Geldiğinde alınması ve bildirilmesi rica olunur, Efendim.

2. 3. Kolordu Kumandanı Salâhattin Beyefendi'ye, Maraş ve Elbistan heyeti merkeziyelerine yazılmıştır. 21.2.36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne

* Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2734'ten fotokopisiyle birlikte aktaran: Yaşar Akbıyık, *Millî Mücadelede Güney Cephesi (Maraş)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s.380. Eski yazı belge Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur.
Ayrıca bkz. *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.213.

URFA'DA KUVAYİ MİLLİYE KUMANDANI NAMIK BEY'E*

(21 ŞUBAT 1920)

Urfa'da Kuvayi Milliye Kumandanı Namık Bey'e

1. Kuvayi Milliye'mizin mücadele sahnelerinde bulunan Amerikalılar, memleketimizin muazzez misafirleri ve milletimizin kıymettar muhipleridir. Kendilerinin en buhranlı zamanlarda huzur ve rahatlarının temin ve hayatlarının dokunulmazlığı kefaletimiz altında olduğundan, bu konuda icap eden tedbirlerin alınmasını ehemmiyetle tavsiye ederim.

2. Amerikalılar, ne zaman herhangi bir istikamette seyahat etmeyi isterlerse hayatlarının dokunulmazlığı için talep edecekleri muhafaza ve yardım derhal yerine getirilmelidir.

3. Zan halinde bulunan Amerikalıların korkuya ve telaşa düşmüş oldukları anlaşıldığından kendilerini teskin ediniz. Ve Kuvayi Milliye'nin himayesi altında bulundurunuz.

4. Urfa'da General Allenby ile Kuvayi Milliye'yi tehdit eden Eytamhane[1] Müdiresi Amerikalı Miss Holmes'e dahi milli muhabbetimizin bildirilmesi ile nasihatler icra edilmesi uygun olur.

5. Ayıntap'ın güneyinde Fransız ve Ermeniler tarafından katledildiği evvelce bildirilmiş olan Perry ve Johnson namındaki iki Amerikalının katil suretleri hakkındaki yürütülen soruşturmanın derinleştirilmesi ve muteber belgelerin toplanarak tarafımıza gönderilmesini rica ederim. 21 Şubat 336 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Ali Saib, *Kilikya Faciaları ve Urfa'nın Kurtuluş Mücadeleleri*, Ankara, 1340 [1924], s.138-139. Eski yazı metin Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Yetimhane. (Y.N.)

RAUF BEY'E*

(21 ŞUBAT 1920)

21.2.1920

Harbiye Nezareti Seryaveri Salih Bey'e

Rauf Bey'e:
C: 19.2.1920 şifreye:

Felâhı Vatan Grubu'nun, Sadrazam Paşa ve arkadaşlarıyla icra ettiği münakaşaların tamamından çıkan neticeye göre, mevcut hükümetin, Milli Meclis'ten aldığı itimada dayanarak, Kuvayi Milliye'nin memleketteki nüfuz ve tesirini yok etmeye çalıştığı açıkça anlaşılıyor. Milli harekâta muhalefetinden dolayı azledilen Faik Âli Bey'i, müsteşarlığa; Ferit Paşa ve Ali Kemal ile birlikte çalışan Müsteşar Keşfi Bey'i, Bursa Vilayeti'ne tayin etmesi ve evvelce memuriyetleri milletçe kabul edilmeyen Ahmet Fevzi Paşa ile Ziya Paşa'yı da Ankara'ya göndermek hususunda ısrar eylemesi, açıktan açığa Kuvayi Milliye aleyhine hareket edildiğinin açık bir misalidir. Hükümetle milletin tam bir birlik dahilinde çalışarak tespit edilen esaslar dahilinde, milli emellere uygun bir barış elde edilmesi lüzumunu, her zamandan ziyade takdir etmekte olduğumuzdan, hükümet icraatına karşı her türlü muhalefet ve müşkülat çıkarmaktan kaçınmayı vatani bir vazife kabul ediyoruz. Her şey bitmiş, milli gaye elde edilmiş değildir. Arada daha pek müthiş ihtimaller mevcuttur. Geleceğin sonsuz şüpheliliği içinde, Kuvayi Milliye'nin kurtarıcı mesaisinin lüzumlu bulunup bulunmadığının, hükümetten sorulması icap eder. Bize gelince; tarihin bu memlekette şimdiye kadar husule getirmediği bu milli birlik ve dayanışmanın ihlaline ait her hareketi bir vatani hıyanet kabul ederek, ona göre lüzumlu karşılığı icrada tereddüt etmeyeceğiz. Bu mecburiyet ve zaruretin hükümet erkânınca bilinmesi pek faydalı olacaktır. Hükümetle aramızdaki ahenk ve birliğin muhafazası, ancak, mevcut halin devamıyla mümkün olabilir. Lüzumsuz tayin ve aziller icrası ve bilhassa milli harekâta muhalefetinden dolayı azlettirilmiş olan memurlar hakkında ısrar olunması, Kuvayi Milliye aleyhine bir husumet kabul edileceğinden, bu gibilerin memuriyetleri hoş görülmeyecektir. Bilhassa, Ahmet Fevzi Paşa ile Ziya Paşa'nın, gönderildikleri takdirde derhal iade edileceklerinin bir emrivaki kabul edilmesi icap eder.

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.275-276; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.384-385.

Mevcut vaziyetin vahametini idrak etmiş olan Milli Meclis'teki arkadaşların dahi, böyle tabii olmayan hadiselere karşı sessiz kalması, her taraftan tahrik ve teşvik edilen hükümeti cesaretlendireceğinden, bu hususta da gayeye bağlı arkadaşların sağlam ve açık bir vaziyet almaları lazımdır. Hükümetin Meclis'e hâkim olması, denetleme işini zorlaştıracağından, böyle bir halin ortaya çıkması halinde, vatanın kurtarılması namına sağlam kararlar alınamayacağı ve neticede milli emellerin elde edilemeyeceği aşikârdır. Bütün milletçe kabullenilmiş ve mukaddes sayılmış olan Kuvayi Milliye gayelerinin Meclis'çe de tatbikinin temini ve hükümet icraatının bu gayeler etrafında denetlenme icrası hususunda son vatanperverane gayretlerinin gösterilmesini ehemmiyetle rica eyleriz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

RAUF BEY'E*

(21 ŞUBAT 1920)

Şifre

21. 2.1920

Harbiye Nezareti Seryaveri Salih Bey'e

Rauf Bey'e:
C: 20.2.1920 şifreye:

Hükümetin, Milli Meclis'teki Gruba karşı bir tehdit vaziyeti alması, Grubun dayanışma içinde bir siyasi kuvvet halinde gelişip billurlaşamamasından ileri geldiği, açıkça anlaşılmaktadır. Her şeye tercihan, Grubun, bu görüşle, idrak etmiş bir denetleme kuvveti haline getirilmesi lüzumu tahakkuk ediyor. Hükümetin, daha sonra gönül alma maksadıyla sizleri davet etmesi, bugünkü zaafını anlamasından ve kuvvet yapıncaya kadar oyalayıp vakit kazanmak fikrinden kaynaklanmaktadır. Hükümete karşı kati bir vaziyet almak zamanı gelmiştir. Sadrazam'a ve Dahiliye Nazırı'na açıkça söylemek lazımdır ki, Kuvayi Milliye, neticeye kadar faaliyet icra eyleyecektir.

Memleketi işgal eden ve milletimizin mutlak esaretini isteyen düşmanlarımız, Kuvayi Milliye'nin faaliyetini istememekte kendilerini haklı bulabilirler. Fakat, devlet ve milletin kurtarılmasına çalışan bir milli kuvvetin, kendi hükümetimiz tarafından taarruz ve hücuma uğramış olması, şaşırtıcı görülmektedir.

İstanbul'un Osmanlı hâkimiyetinde bırakılması hakkındaki İtilaf devletleri görüşü ne kadar sevinçle kabul edilmiş ise, İzmir ve Adana cephelerinde faaliyetlerin terk edilmesi hususundaki talepleri de, o kadar hayret verici oldu. Harbiye Nazırı'na, İzmir ve Adana'nın da Osmanlı hâkimiyetinde kalması temin edilinceye kadar silah terk edilemeyeceği, Ermenilere, tarafımızdan bir tecavüz vaki olmadığı, Fransızlar tarafından silahlandırılan ve teşvik edilen Ermenilerle bazı hadiseler meydana gelmişse, bunun mesuliyetinin Ermeni nasyonalistlerine ve onların tahrikçilerine ait olacağı bildirilmiştir.

Maraş ve Urfa'dan ileriye gidilmemesi hakkındaki hükümetin teklifine karşı, milleti tatmin etmek ve Kuvayi Milliye'yi durdurabilmek için Fransızların Adana'yı derhal tahliyeye başlamaları talep olunmalıdır. Aksi halde, Kuvayi Milliye'yi, kurtarıcı

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.276-277; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.385-387.

harekâtından alıkoymak mümkün olamayacağını ve bu ateşin, Halep ve Suriye'ye sirayete başlamak üzere bulunduğunu, Fransızlar Adana ve civarının tahliyesinde ne kadar çabukluk gösterirlerse o kadar menfaattar olacaklarını kendilerine açıkça izah etmelidir. Anadolu matbuatının lisanının şiddetinin hafifletilmesi, İtilaf devletlerinin zulümlerine ve tecavüzlerine nihayet vermekle mümkündür. Bu kadar haksızlıklara, zulümlere, hatta katliamlara karşı feryat eden masum bir milleti susturmak zulmünü bizden talep etmemelidir. Esasen, cihanın her noktasında matbuat, bu gibi örfi kayıtlardan uzak olup, hür ve serbesttir. Akbaş cephanesinin bir kısmının İngilizlere iadesi hakkındaki yardımınızın katiyen sarf edilmemiş olmasını arzu ederdik. **Boş bir fişek kovanının bile İngilizlere iade edilmemesi daha uygun olur fikrindeyiz.**[1]

Hükümet, İtilaf devletlerine karşı böyle sahte yaranma tavırları göstermekle hakkımızda merhamet uyandırmaya muvaffak olacağı ve bu riyakârane harekâtın, barış şartlarının değişmesine tesir edeceği zannını besliyorsa, kendilerinin gafletine acırız. Kısaca: barışımızın söz konusu olduğu bu mühim anlarda, Kuvayi Milliye'yi zayıf gösterecek her hareketin milli mukadderatımız üzerine uğursuz bir tesir icra edeceği şüphesiz olduğundan, Meclis'teki arkadaşlara düşen denetleme vazifesinin azami fedakârlıklarla icra edilmesini hassaten rica eyleriz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

1 *Nutuk*'un 1927 basımında bu cümlenin altı çizilmiş, 1934 basımında ise aynı cümle siyah dizilmiştir. (Y.N.)

RAUF BEY'E*

(21 ŞUBAT 1920)

Gayet acele olup geciktirilmeyecektir. 21.2.1920

Rauf Bey'e:

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti'nin şekil değiştirmesine salahiyettar olacak kongrenin toplanması, Nizamname'mizin sonuncu maddesi icabınca, Meclisi Mebusan'ın tam emniyet ve serbesti dairesinde kanun yapma vazifesini yaptığının Meclis'çe teyidine bağlıdır. Heyeti Temsiliye'nin, bütün teşkilatın başında barışa kadar şeklini muhafaza etmesi lüzumu, arkadaşların tamamının oluru ve ısrarı üzerine kabul edilmiştir. Halbuki hükümet tarafından adeta teşvike mazhar olan muhalif gazetelerin hücumları, Meclisi Âyan'ın aleni taarruzları, hükümetin fiilleri ve icraatı ve bilhassa Sadrazam Paşa'nın beyannamesi ve Meclisi Mebusan'da Kuvayi Milliye'nin gayri meşruiyetini alkışlattıran nutuklar, kamuoyunu milli teşkilat aleyhine çevirmekte ve Heyeti Temsiliye'mizi müşkül bir vaziyette bırakmaktadır.

Bir taraftan, arzuyu şahaneye[1] uygun olarak Zeynelâbidin, Hoca Sabri, Sait Molla gibi zevatın sırf Kuvayi Milliye'yi susturmak maksadıyla her tarafta vücuda getirmeye çalıştıkları Tealii İslam Cemiyeti namı altındaki tertipler, milli teşkilata fiili taarruzlara başlamışlardır. Bu arada, Niğde ve Nevşehir'de, bu ayın on dokuzuncu[2] günü, Mebuslar Meclisi açıldı; milli teşkilatı padişahımız istemiyor, gibi sözlerle halkı aleni toplantılara ve tezahürata sevk etmişlerdir. Bu hal, Sadrazam Paşa'nın tebliğini alan bazı memurlar tarafından da teşvike mazhar olmuştur, bu hadisenin Konya'ya ve her tarafa sirayet etmesi ihtimali uzak değildir. Dolayısıyla:

1. Hükümetin, Kuvayi Milliye'nin muhafazası taraftarı olup olmadığını katiyen bildirmesini kendisinden talep etmek lazımdır.

2. Felâhı Vatan Grubu'nun, söz konusu olan tam emniyet ve serbestiye sahip olduğunu ve Kuvayi Milliye'yi dağıtmak lüzumuna kani bulunduğunu veyahut aksini göz önünde bulundurması ve henüz muhafazasına lüzum görüyorsa ona göre hükümete ihtarlarda bulunmakla beraber, Meclis'te dahi lüzumu üzere müdafaa eylemesi icap eder. Bu hususun, Grup'ça görüşme ve münakaşa mevkiine konulması görüşündeyiz.

* Gazi Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1934, s.278; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.387-388.

1 Padişah'ın arzusuna. (Y.N.)

2 "on ikinci" olmalı. (Y.N.)

3. Milli teşkilat ve kuvvetlerin imhası, vatan menfaatları için tercih olunduğu takdirde, İzmir, Maraş ve diğer cephelerde bulunan düşman kuvvetlerine karşı hükümetçe lüzumlu tedbirlerin alınmasını emniyet altına aldırmak lazımdır.

Yukarıdaki maruzat ve görüşlerimizin tam bir ehemmiyet ve ciddiyetle nazarı dikkate alınıp icaplarına girişilmesini ve bizi şahsen de müşkül vaziyetten kurtarmak için neticesinin mümkün olan süratle bildirilmesini rica ederiz. İstanbul'daki bazı arkadaşların bunca emeklerle vücuda getirilmiş olan milli birliğe ve kuvvetlere vurulan darbelere karşı kati tedbir almakta son gayret ve ciddiyeti göstermekten ziyade, harici ve uzak kuvvetlerden büyük ümitlere kapılarak teselli buldukları zehabı hasıl oluyor. Biz, elimizdeki kuvveti iyi muhafaza edemediğimiz takdirde, harici kuvvetlerin dahi iltifatına değerimiz kalmayacağını, hatırlatma olarak arz eyleriz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANLIĞI'NA*

(22 ŞUBAT 1920)

Ankara
22.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanlığı'na

Bir suretin heyeti merkeziyelere verilmesi rica olunur.

"Dahili İstihbarat"

1. Fransızların Maraş mağlubiyeti üzerine Adana'da bulunan İslamlar (nsvkvbh)[1] heyecan halinde oldukları,

2. Maraş'taki çarpışmalar neticesi olarak Adana'ya on iki vagon yaralının nakledildiği ve firari Fransızların büyük kısmının soğukların şiddetinden yollarda helak olduğu,

3. Haleb ve Adana havalisinde tahrip edilen şimendifer hattı Fransızlar tarafından tahrip[2] edilmiş ise de, tekrar tahrip edildiği ve şimdi yalnız Adana ile Bağçe arasında nakliyat yapabilmekte oldukları ve Pozantı civarında Fransızların tahkimat yapmakta oldukları,

4. Ulukışla'da altı bin mevcutlu Kuvayi Milliye müfrezesi olduğu Adana'da yayılmış ve bunun üzerine Fransızlar Ermeni ve Rumlarla milis kuvvetlerini artırdıkları gibi, hükümet konağına ve (...)[3] hanesine mitralyöz koydukları,

5. 16/17.2.36'da [1920'de] bir akıncı kolumuz Ahmetli'ye girmiş ve oradaki düşman kuvvetlerine bombalarla taarruz ettiği ve bu münasebetle gece yarısında başlayan ateş muharebesi bir buçuk saat devam eylediği, düşman zayiatının anlaşılamadığı arz olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 4 Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Çözülmemiş şifre olabilir. (Y.N.)

2 Eski yazı metinde "tahrip" yazıyor, doğrusu "tamir" olmalı. (Y.N.)

3 Bir kelime okunamadı. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI'NA*

(22 ŞUBAT 1920)

Ankara
22.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı

Bir suretinin heyeti merkeziyelere verilmesi rica olunur.

Harici İstihbarat

İtalya ajansı, Trakya ve Batı Anadolu hakkındaki Venizelos iddialarının külliyen reddedildiğini bildiriyor. Hindistan'ın kuzeybatı sınırında dağlı kabileler ile muharebelerin devam ettiği. Hindistan muhafızı olan sıcak iklime alışık İngiliz kuvvetinin de Harbi Umumi'de telef olmasından dolayı mevcut kuvvetlerin keyfiyet ve kemiyetçe[1] kâfi olmadığı, Afganistan'ın düşman bir vaziyet takındığı, bunun arkasında bir Bolşevik maksadı bulunduğu ve Troçki'nin Acemistan ve Hindistan seferi kuvvetinin birbiriyle meşgul bulunduğunu Times yazıyor.

İngilizlerin bütün ağırlıklarını, harp alet ve edevatını Basra'ya nakletmekte olduklarını Bağdat'ta bulunan Müslüman ve Mecusilerin İngilizlerle gitmeyip Bağdat'ta kaldıklarını Irak'tan firaren gelen bir esir neferimiz söylemiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 4. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 "nitelik ve nicelik olarak". (Y.N.)

KONYA HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(22 ŞUBAT 1920)

Şifre Ankara, 22.2.36 [1920]

Konya'da 12. Kolordu Kumandan Vekili Hayri Beyefendi'ye

C. 21.2.36 [1920] tarihli iki kıta şifreye:

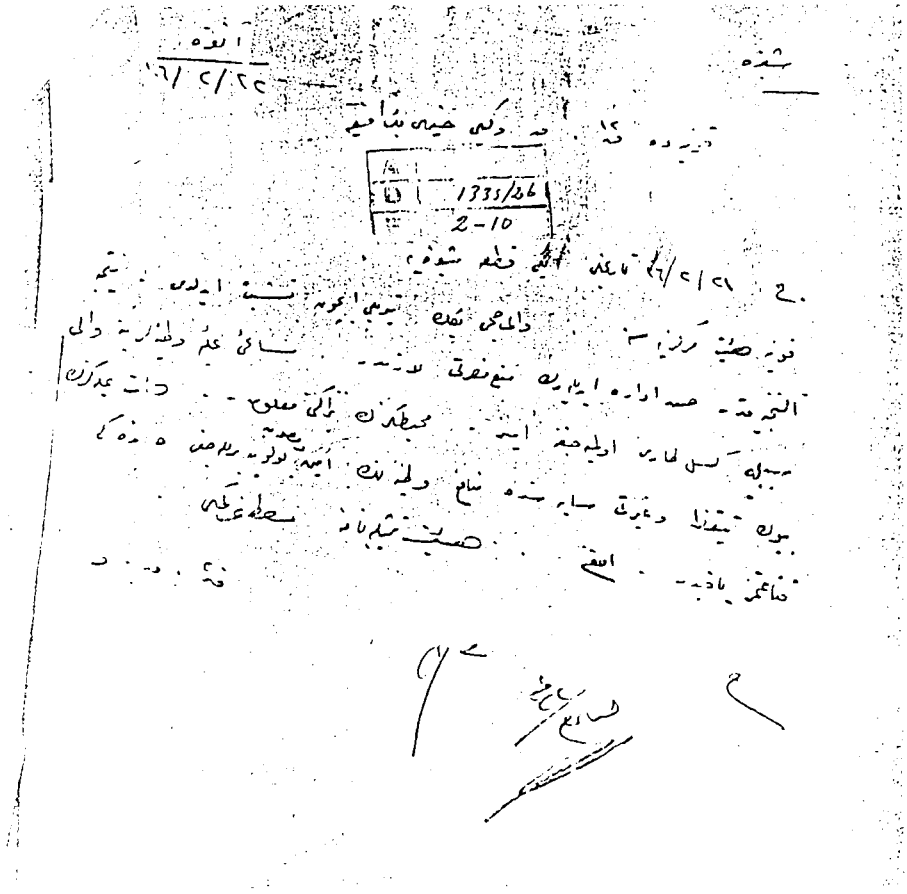
Konya Heyeti Merkeziyesi'ne:

Vali Suphi Bey'in değiştirilmesi için teşebbüs edildi. Netice alınıncaya kadar iyi idare edilerek, zarar vermesinin engellenmesi lazımdır. Yüksek vatani mesaileriniz-de, vali sebebiyle bir tembellik olmayacağına eminiz. Muhitinizin nezaketi malum-dur. Zatıâlinizin büyük uyanıklığı ve gayreti sayesinde vatani menfaatların emin ve dokunulmaz bulundurulacağı hakkındaki kanaatimiz bakidir, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili

* Cumhurbaşkanlığı Arşivi'nden alınan ve bir kopyası Aydınlık Arşivi'nde bulunan eski yazı belge Ercü-ment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

22 Şubat 1920 tarihli "Konya Heyeti Merkeziyesi'ne" başlıklı belge.
İlk kez bu eserde yayımlanıyor.

BÜTÜN TEŞKİLATA TAMİM*

(22 ŞUBAT 1920)

22.2.36 [1920]

Bütün Teşkilata Tamim

Avrupa'ca barış şartlarının lehimize değiştirilmekte ve hayat hakkımızın ve bağımsızlığımızın tasdik edilmek üzere bulunduğuna dair her taraftan tebrik ve teşekkür telgrafları almaktayız. Milletimizin azim ve sebatı ve Kuvayi Milliye'nin mukavemet ve fedakârlığı, milli emellere uygun bir barışa nail olmamızı ümit ettirmektedir. Milli teşkilat, milletimizin birlik ve uzlaşma sinesinde[1] payidar oldukça, milli mevcudiyetimizin bütün medeniyet cihanınca tasdik ve hürmete mazhar olacağına şüphe yoktur. Dolayısıyla, Heyeti Temsiliye, kurtuluş merasimi kutlamasını, vatan ve milletimizin hayat hakkının ve bağımsızlığının fiilen ve tamamen tasdik edileceği güne erteler ve şimdiye kadar memleket ve mukaddesatımızın müdafaası uğrunda kuvvetlenen ve sağlamlaşan birlik ve dayanışmanın, mesut neticeye kadar daha kuvvetli bir iman ve muhabbetle ispat edilmesini ve gösterilmesini tamimen rica eyler.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Atatürk Özel Arşivi, Dolap No: Özel, Göz No: Özel, Klasör 25, Dosya 336-17, Fihrist 11-10'dan fotokopisiyle birlikte aktaran: *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, Ağustos 1981, sayı 80, s.16-18. Ayrıca bkz. *Hâkimiyeti Milliye*, 24 Şubat 1920, numro: 11, s.4.
Telgrafın 22/23 Şubat 1920 tarihli olarak Sivas Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti'ne gönderilen örneği için bkz. *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.215.
Telgrafın 22 Şubat 1920'de Urfa Müdafaai Hukuk Heyeti'ne gönderilen örneği için bkz. Ali Saib, *Kilikya Faciaları ve Urfa'nın Kurtuluş Mücadeleleri*, Ankara, 1340 [1924], s.140.
Askeri Tarih Belgeleri Dergisi'ndeki eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki, *Hâkimiyeti Milliye*'deki Kemal Şenoğlu ve Ahmet Hezarfen, *Kilikya Faciaları ve Urfa'nın Kurtuluş Mücadeleleri*'ndeki ise Sadık Perinçek ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 El yazısı belgede "sinei ittihat ve vifakında". (Y.N.)

İSMET BEYEFENDİ'YE*

(23 ŞUBAT 1920)

Şifre

Ankara
23.2.1336 [1920]

Doğrudan doğruya Harbiye Telgrafhanesi'ne.

Harbiye Nezareti Seryaveri Salih Bey'e

Cevap. 23.2.36 [1920] İsmet Beyefendi'ye. Verdiğiniz malumata teşekkür ederiz. Fevzi Paşa Hazretleri'ne, Anzavur'a karşı asker sevkine İngilizlerin rıza göstermediklerini ve sebep olarak da, milli teşkilata karşı aciz gösterildiği halde, dahili siyaset icabı hareket eden, muarız bir kuvvet aleyhine de asker sevkiyle, milli harekât taraftarlığı yapıldığını ileri sürdüklerini Hüsrev Bey'e söylemiştir. Bu konudaki kanaatinizin bildirilmesini rica ederiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Erkânıharbiye Reisi
Halis

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Atatürk Arşivi, Klasör 26, Dosya 1336/19, Fihrist 12-3'ten aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1977*, T.C. Genelkurmay Harp Tarih Başkanlığı Resmi Yayınları Ankara, 1977, s.135.

15. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA*

(23 ŞUBAT 1920)

Ankara, 23.2.1336 [1920]

15. Kolordu Kumandanlığı'na

C. 22.2.1336 [1920] şifreye. Zatıâlii biraderilerine bazı hususlarda vakit ve zamanıyla lüzumu kadar tafsilatlı malumat verilememek yüzünden endişelenmenize sebep olduğumuzu anlıyoruz. Suriye ve Irak gibi Azerbaycan ve Kafkasya da kendi milli mevcudiyet ve bağımsızlıklarını elde etmek için çalışan milletlerin kuvvetlerini Türkiye'ye musallat düşmanlara yöneltmek hususunda tedbirler almak, hiçbir vakitte milli sınırımız dahilindeki menfaatlarımızı kurtarmaya ait milli karar hilafında değildir. Bilakis o milli kararları tatbike sarf olunmuş mesaidir.[1] Heyeti Temsiliye, Erzurum ve Sivas kongrelerini tespit ve hareket düsturu olmak üzere, Heyeti Temsiliye'ye verdiği Nizamname'nin mahsus mahallinde belirtildiği üzere, Heyeti Temsiliye, vatanın bütünlüğünü, bağımsızlığını temin hususunda her türlü tedbirleri ve siyasi kararları vesaireyi almaya mezundur. 16.11.1335'ten [1919'dan] 29.11.1335 [1919] tarihine kadar Sivas'ta cereyan eden görüşmelerde tespit olunan son kararlar dahi Heyeti Temsiliye'nin Nizamname ile açıklanmış olan salahiyetini sınırlamamıştır. Suriye ve Irak'ta, Fransızların ve İngilizlerin aleyhine meydana getirilen harekât, düşmanların Kilikya, Maraş, Antep'teki zulümleri neticesinde harekete mecbur olan Kuvayi Milliye'ye yardım gayesine yöneliktir. Hakikaten, bu sayede, Fransızlar Suriye'ye bağlı bırakılarak, Maraş'ta Kuvayi Milliye mağlubiyet ve utanca maruz kalmaktan korunmuştur. Ve bu muvaffakiyetli hareket, netice itibariyle mevcut siyasete de mühim bir tesir yapmış ve Fransızları, milli harekâtı güneye yaymaktan vazgeçirmek sureti ile memleketimizin menfaatları için müsait şartlar arzına ve bu konuda resmen hükümete müracaat eden Fransızları en uygun şartlar dahilinde anlaşmak üzere Amiral Döbon[2] gibi bir ricalini âcizlerine müracaat ettirmiştir. Bittabi, böyle bir müracaatın kapısının merkezi hükümet olduğu bildirilmiştir. Suriye'de ve Irak'ta hâkim ve nüfuzlu olduğumuzu gizlemekle değil, bilakis göstermek ve elimizden geldikçe fiilen ispat etmek suretiyle temin olunacak siyasi menfaatların elbette büyük

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.479-480.

1 *İstiklal Harbimiz*'de yanlışlıkla "mesaildir" (meselelerdir) olarak yazılmış sözcüğün, metnin gelişine göre "mesaidir" olması gerekir. (Y.N.)

2 "Amiral Le Bon" olmalı. (Y.N.)

olacağına itimat buyurmanızı rica ederim. Böyle bir siyasetin doğurduğu üstünlükten değil mi idi ki, Suriye Fevkalade Komiseri Mösyö Verpiko[1] özel bir heyet ile Sivas'a kadar gelmek ve Kilikya'yı bilnihaye[2] tahliye etmek suretiyle bizimle anlaşmak zeminini araştırmaya mecbur olmuştu. Ve daha o zaman, Piko'ya[3] sırf isabetli bir siyaset olduğu kanaatiyle Kilikya'nın içinde ve Suriye'nin her tarafında teşkilatımızın mevcut ve şekillenmiş olduğunu söylemeyi münasip görmüş ve adı geçenden ancak bu sebep ve tesir ile bizimle görüşmeye lüzum görüldüğünü anlatmakta müşkülata uğramamıştık. Dolayısıyla: Bu gibi teşebbüsler, asıl ve kati mesaimizin, milli sınırımızın dahilinde kalması teorisinden hakikatte uzaklaşılmış olduğu zannını vermemelidir. Bu meseleler hakkında Milli Meclis toplanmadan evvel Ankara'da toplanan ve şimdi çoğunluk grubunu vücuda getiren mebuslara malumat ve izahat verildiğinde, hepsince beğenilmiş ve takdir edilmiştir. Merkezi hükümetimizin dahi keyfiyetten haberi vardır. Hatta Araplarla ilk temas ve münasebet hükümet tarafından başlamış ve buna da hükümet tarafından zekâ ve muhakemedeki isabetiyle uzak görüşlülüğüne emin bulunduğumuz değerli arkadaşlarımızdan İsmet Bey memur olmuştu. İsmet Bey, aynı teması Heyeti Temsiliye nezdinde bulunduğu müddet zarfında devam ettirmiştir. Suriye'ye yazılı olarak gönderilen talimat, biraz da Fransızların eline düşmesi ihtimaline göre tesirli olabilecek tarzda İsmet Bey tarafından kaleme alınmıştır. Türlü türlü ihtiraslarından dolayı birbirine mevki vermekten kıskanan zevat yüzünden zaruri olarak mevkiinde kalabilen Rıza Paşa'nın bir an evvel Kuvayi Milliye'yi imhaya yönelik tamimi, dikkatimizi çekmekle kalmamıştır. Belki: Suikasta yakın olan bu tamimin, Padişahımız Kuvayi Milliye'yi istemiyor, dağılmalıyız, şeklinde Nevşehir ve Niğde'de Tealii İslâm Cemiyeti marifetiyle başlattırılan irtica harekâtını yatıştırmak için tedbirler almakla da meşgulüz. Rauf Bey ve diğer arkadaşlardan aldığımız malumat, milli emellerin hedeflediği neticeler temin olunmadan, mevcut hükümetin Kuvayi Milliye'yi imhaya giriştiğini ve fiilen kanun yapmaya ve denetime başlamış olan değerli mebusların Grup'taki irtibatının pamuk ipliğinden ibaret bulunduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bir de hükümet, Arabistan'ın milli sınırlar haricinde kaldığını ilan etmedikten başka, bütün mebusların teşkil ettiği Ahd ve Misakı Milli programında, Osmanlı camiası bilakis Mütareke hattının dahil ve haricinde birleşmiş olan İslam ehline yayılmış olduğu görülmektedir. Mebusların ikbalperestane ihtirasları yüzünden dayanışması temin edilemeyen Grubun, kanun yapma hakiki vazifelerini yapmaktan ziyade hükümetin aldatıcı siyasetine kapılması, sarayın hocalar vasıtasıyla Tealii İslâm Cemiyeti altında memleketin her tarafında irticalar tertip etmesi, Ferit Paşa'nın İngilizlerle ortaklaşa Anzavur Ahmet'i, tekrar Biga havalisinde Kuvayi Milliye'ye saldırtması, Sivas Kongresi'nin iktidardan düşürdüğü zevatın âran[4] sıfatıyla meclislerinde Kuvayi Milliye'ye ve Heyeti Temsiliye'ye aleni hücumlar yapması ve hükümetin hoşgörüsü ve teşvikiyle, muhalif gazetelerin Kuvayi Milliye aleyhine

1 Georges Picot. (Y.N.)
2 "binnihaye" (nihayetine kadar, tamamını, hepsini) olmalı. (Y.N.)
3 Picot. (Y.N.)
4 "âyan" olmalı. (Y.N.)

kamuoyunu yanıltması, İtilaf temsilcilerinin bütün bu ters ve olumsuz cereyanları kendi menfaatlarına uygun görerek daha henüz tahakkuk etmeyen birtakım aldatıcı vaatler ile hükümeti, sırf Kuvayi Milliye'yi sessizlik içinde sönmeye mahkûm etmek çarelerine sevk etmesi, cidden Heyeti Temsiliye'yi vazife yapmada pek müşkül bir vaziyete[1] uğratmaktadır. Bu sebeplerden dolayı Rauf Bey vasıtasıyla Felâhı Vatan Grubu Heyeti İdaresi'ne gönderilen görüşlerin bir aynını zatıâlii biraderilerine de takdim eyledik. Maksadımızın iyiliğe, iyi niyete, vatani ve milli yüksek menfaatlar için fedakârlığa yönelik olduğunu teyide hacet olmadığından bahsedilen görüşler hakkında zatıâlilerinin de isabetli ve kıymettar olan görüşlerinin bildirilmesini bekler ve ihtiramlar takdim eyleriz, Efendim. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut[2]

1 *İstiklal Harbimiz*'de yanlışlıkla "vazifeye" olarak yazılan sözcüğün doğrusu "vaziyete" olması gerekir. (Y.N.)
2 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

KİLİKYA MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(23 ŞUBAT 1920)

Makine başında şifre.

11. Fırka Kumandanlığı'na

C. 22/23.2.336 [1920]
Kilikya Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi'ne:
Buraya teşrifinizde delege meselesi kararlaştırılır, Efendim. 23.2.336 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili Mahmut

* Ahmet Remzi Yüregir, "Millî Mücadelede Çukurova", *Yeni Adana* gazetesi, 9 Şubat 1953, sayı 8308, s.2.

RAUF BEY'E*

(24 ŞUBAT 1920)

Harbiye Nazırı Fevzi Paşa'nın cephelerde harekâtın durdurulmasını emrettiği ve bunun nasıl uygulandığını ikinci bir şifreyle sorduğu öğrenilmiştir. Bu yolda ne maksat izlediğinin soruşturularak bildirilmesini rica ederiz.[1]

* Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Atatürk Özel Arşivi, Klasör 25, Dosya 1336/17, Fihrist 10-2'den aktaran: *Atatürk/ Komutan, İnkılâpçı ve Devlet Adamı Yönleriyle*, Hazırlayan: Cihat Akçakayalıoğlu, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1980, s.267.

1 Yukarda belirtilen kaynakta, bu şifrenin, Mustafa Kemal tarafından, Harbiye Nezareti Başyaveri Kurmay Binbaşı Salih Bey aracılığıyla Rauf Bey'e 24 Şubat 1920'de gönderildiği belirtilmektedir. (Y.N.)

TAMİM*

(24 ŞUBAT 1920)

24 Şubat

Tel

Tamim

Köylülerimizin safiyeti malumdur. Onları uyarmak ve bilhassa milli mevcudiyetimizin yegâne dayanak noktası olan teşkilatın lüzumuna ve şekillenmesine dair, münasip bir lisan ile onlara lazım olan telkinlerde bulunmak her vatanperver ve aydın zevatın uhdei hamiyetine düşen dini ve milli bir vazifedir. Müsait fırsatlardan istifade ederek heyeti merkeziye ve idarelerce münasip ve seçilmiş zevatın köylere gönderilmesi ve geceleri köy odalarında okunmak üzere de, Anadolu gazetelerinden ve seçilmiş risalelerden[1] kâfi miktar gönderilmesinin temini tamimen rica olunur. Mustafa Kemal.

* Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Atatürk Özel Arşivi, Dolap No: Özel, Göz No: Özel, Klasör 1, Dosya 1335/3-1, Fihrist 66-2'den fotokopisiyle birlikte aktaran: *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, Ağustos 1981, sayı 80, s.19-21. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 "Rısale", mektup, kitapçık, dergi anlamlarına geliyor. (Y.N.)

RAUF VE İSMET BEYLERE
15. KOLORDU KUMANDANI KARABEKİR KÂZIM PAŞA'YA
3. KOLORDU KUMANDANI SALÂHATTİN BEYEFENDİ'YE

(25 ŞUBAT 1920)

Rauf ve İsmet Beylere
15. Kolordu Kumandanı Karabekir Kâzım Paşa'ya
3. Kolordu Kumandanı Salâhattin Beyefendi'ye

Ankara
25.2.36 [1920]

Bugünlerde dahili ve harici vaziyetimizi aşağıdaki gibi görmekteyiz: Son günlerde muhtelif kaynaklardan gelen malumattan, İtilaf devletleri ve ortaklarının, bizimle barış yapmak için kati bir karar vermek üzere oldukları anlaşılmaktadır. Bu kararın nasıl olabileceği hakkındaki bu fikrimizi, bu raporumuzda izaha çalışmakla beraber, arkadaşlarımızın görüşlerini öğrenmek hususunda acele ettiğimizi de arz ederiz:

Son Londra görüşmesi üzerine memnuniyet verici haberler aldık. Ancak, İngiltere Hariciye Nazırı ile Mileran'ın[1] mühim beyanatı ve memleketimizdeki İtilaf devletleri kuvvetlerinin, İstanbul, İzmir ve Kilikya havalisinde gittikçe yoğunlaşması ve İstanbul, İzmit ve tekmil sahillerimizdeki silah ve cephane depolarımızın İngilizlere teslimi hakkında Harbiye Nezareti'ne vaki olan resmi teklif ve muhaliflerin her defadan daha ziyade Dersaadet ve Anadolu'da kamuoyunu karıştırmak maksadıyla, yayınları genişletmeye ve fiili teşebbüslere[2] başlamaları ve merkezi hükümetin olumsuz bir karar karşısında hiçbir mukavemet gösteremeyeceği hakkında şimdiden emareler mevcut olması gibi ahval, barış şartlarının ağır olacağını zannettirmektedir. İngiltere Hariciye Nazırı, nutkunda, Türkiye barışı hakkında gelecekteki meselelerin incelenmesi ve derinliğine araştırılması lazım geldiğini bildirmektedir.

Dersaadet'in gelecekteki vaziyeti, Boğazlar hakkında elde edilecek teminat, Dersaadet ile Bulgaristan arasındaki havalinin gelecekte hangi hâkimiyet ve idare altında kalacağı, Anadolu'nun gelecekteki mukadderatı, İzmir'de Yunanlıların mevcudiyeti:

* Fotokopisiyle birlikte aktaran: *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.Ü. Basımevi, Ankara, Eylül 1957, sayı 21, Vesika No: 523. Eski yazı belge Ercüment Hüsnü Baki ve Ahmet Hezarfen tarafından okunmuştur. Telgrafın 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir'e gönderilen 26 Şubat 1920 tarihli örneği için bkz. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.500-501.

1 *İstiklâl Harbimiz*'de "Tayelran". Doğrusu, "M. Millerand" olmalı. (Y.N.)

2 *İstiklâl Harbimiz*'de "neşriyata ve fiili teşviklere". (Y.N.)

Mileran'ın nutku Lord Gürzon'un[1] nutku kadar açık değilse de, Fransız mebuslarının telaşından, Fransız mevcut hükümetinin, 1916 senesinde Anadolu hakkındaki anlaşmalarda bahsolunan nüfuz bölgelerinin tatbikine meyilli olduğu anlaşılmaktadır. İtilaf devletlerinin memleketimizdeki kuvvetleri, yüksek malumları olduğu üzere, Dersaadet'te iki kolordu İngiliz ve Fransız, altı bin kişi kadar İtalyan ve Yunan ki, toplam yüz bin kişi kadar ve Çanakkale Boğazı'nın iki tarafında karma bir fırka ve İzmir işgal bölgesinde sekiz Yunan fırkası ve Fırat'ın batısındaki Kilikya bölgesiyle Fırat'ın doğusundaki işgal bölgesinde 1-2 Fransız fırkası mevcuttur. Kilikya'ya daha dört Fransız fırkasının gelmekte olduğu söylenmektedir. Kuşadası, Antalya, Konya havalisinde bir İtalyan fırkası[2] mevcut olup, Anadolu ve Rumeli şimendifer hatları üzerinde küçük müfrezeler vardır. Boğazlar'daki evvelce mevcut harp gemilerinden başka, bu kere beş diretnot ve dört büyük muhrip ile küçük harp gemilerinden meydana gelen İngiliz Bahrisefid[3] Filosu da Dersaadet'e varmıştır.

Dersaadet'te, muhalif[4] gazetelerle İtilaf devletleri namına çalışan bir zümrenin, ortaya, İstanbul'un bizde kalmasını sürerek, İtilaf devletlerinin öteden beri mevcut adil ve insani siyasetlerine dair yaydıkları havadis, İstanbul muhitini hayliden hayliye yumuşatarak, mukavemet esasını kabul etmiş olan Kuvayi Milliye ve teşkilatını, zaafa düşürmeye çalışmaktadırlar.

Yunan işgalini kuzeyden durdurmaya muvaffak olan Balıkesir cephesinin arkasında, Karabigalı civarında Ahmet Anzavur kumandasında kuvveti günden güne çoğalmakta olan 800 kişilik bir çete ile de düşmanlar faaliyete geçmişlerdir. Merkezi hükümet, milleti her bakımdan kuvvetten düşürecek yabancı tekliflerini derhal kabul etmekte ve icabına girişmektedir. Muhaliflerin fiili teşebbüslerine mani olmak şöyle dursun, Kuvayi Milliye'nin dağılmasına sebep olacak tamimler yaymaktadır. Bu arada, lehimizde başlamış olan Sulh Konferansı'nın iyi neticelenmesi için, asla mevcut olmayan Ermeni kıtalinin sona erdirilmesi ve Yunan kuvvetlerine karşı Kuvayi Milliye harekâtının derhal durdurulması hakkında İngiliz teklifini Harbiye Nazırı'mız aynen kabul ve tamim etmiş ve 13. Kolordu'dan bu tamimin tatbik edildiğine dair de malumat talep etmiştir. Bir taraftan da Heyeti Temsiliye'ye, hükümetin dahili siyasetinin esasen Kuvayi Milliye'yi dağıtmak olup, harice karşı kuvvetli olduğunu göstermek olduğundan, bu gibi tedbirlere girişildiğini bildirmiştir. Merkezi hükümetin âciz ve tereddütlü olduğu tahmin edilmektedir. Meclisi Mebusan'a gelince, şimdiye kadar arzu edilen dayanışmayı teşkil edememiştir.

Fedakâr mebuslarımızın mühim beyanatları da, toplantı salonunun haricine çıkamamakta bulunmuştur.

Sivas ve Erzurum milli kongreleriyle Ankara'da mebuslar toplantısında, malum kararlar dahilinde vatanın kurtarılmasına son derecede gayret etmeyi üstlenmiş olan Heyeti Temsiliye, bu hususdaki mesuliyeti tamamıyla idrak etmiş ve bu uğurda hiçbir ihtirası düşünmeksizin en büyük fedakârlığı yapmaya hazır ve amade olduğu herkesçe malumdur. Ancak, toplantı halinde bulunan Milli Meclis'in ve bunun itimadına

1 Lord Curzon. (Y.N.)
2 Fırka: Tümen. (Y.N.)
3 Akdeniz. (Y.N.)
4 *İstiklâl Harbimiz*'de "muhtelif". (Y.N.)

mazhar olmuş olan hükümetin, şu mühim anda, vatanın kurtarılması uğrunda başta bulunarak, her tür işleri ve hususları kanun dairesinde idare etmeleri de en mühim temennilerimizdendir. Bunun için, İtilaf devletlerinin kuvvete dayanarak yapmaları beklenen olumsuz teklifleri karşısında, Milli Meclis'le hükümetin ne gibi tedbirler ve tertibat hazırladıklarını öğrenmeyi, Rauf ve İsmet Beylerin hareket hattının tayini için elzem görmekteyiz. Hükümet ve Grup nezdinde teşebbüslerin icrası ile neticenin süratle bildirilmesini bekliyoruz. Düşmanların İstanbul'da yüz bin kişilik bir ordu ve büyük bir donanmalarının mevcudiyetini nazarı dikkatte tutmak lazımdır. Öğrenmek istediğimizi Dersaadet'teki arkadaşlara yazdık. Bu konudaki yüksek görüşleriniz istirham olunur.

M. Kemal

HAKKÂRİ MEBUSU MAZHAR MÜFİT BEYEFENDİ'YE*

(25/26 ŞUBAT 1920)

Ankara, 25/26.2.1920

Hakkâri Mebusu Mazhar Müfit Beyefendi'ye

Efendim Hazretleri;

14.2.1920 tarihli tafsilatlı mektubunuzu ancak dün aldım ve yarınki postaya yetiştirmek üzere cevabını şimdi yazıyorum. Yüce Milli Meclis'in ve Felâhı Vatan nam Grubun hakiki ahvalini tasvir eden yüksek beyanatları üzülmeme sebep oldu. İzahat ve vasıflandırmalarınızla gözümde tecelli eden manzara elem vericidir. Zavallı millet; hayatını, mevcudiyetini, mukadderatını müdafaa, muhafaza ve temin etmekle mükellef bildiği muhterem mebuslarını, hakiki milli ve vatani vazifelerini ilk anda ve ilk adımda unutmuş görüyor. Batı ve bütün düşman dediğimiz milletler, Türkiye'de, Türklerde kabiliyet olmadığından her şeyi, bizim için olumsuz her şeyi tatbike izin verdikleri malum iken ve her birimiz ayrı ayrı bu zannın çürüklüğünü ispata azmetmiş olduğumuzu iddia ederken, menfaatçı hissiyatımız, hasis ihtiraslarımız, bize her şeyi unutturabilir. Evvel gelen mebuslar şöyle yapacakmış, sonra gelen mebuslar böyle tavır almış, Heyeti Temsiliye şuna gizli gözle bakmış, bunu bayağı görmüş.. Bunları söyleyenler, koca Türk milletinin muhterem mebusları, öyle mi? Bu ruh hali, bu ahlaki mahiyet karşısında şaşkın, hayrete düşmüş ve suskun kalırım. Yeni grup ve parti teşkilatından bahis buyuruluyor... Azizim Mazhar Müfit Bey! İzah ettiğiniz mantalite ve karakterlerin teşkil edecekleri gruptan da, partiden de, ben, memleketi kurtarıcı sağlam bir vaziyetin alınabileceğine hükmedemiyorum. Ben ve Heyeti Temsiliye namı altında fedakârca vazife yapan arkadaşlar, bu vatanın kurtuluşu, milletin selameti için ölünceye kadar çalışmak isterken, değerli mebuslar, koydukları tavırlarıyla ve gaflet derinliklerine düşmeleriyle anlıyorum ki, buna dahi müsaade etmeyeceklerdir. Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti'nin teşkilatına ve bu teşkilatın vücuda getirdiği Kuvayi Milliye'ye dayanmaya ihtiyaç kalmadığını, çocukça ve gafilce muameleleri ve harekâtıyla ima eden Meclisi Mebusan'ın ve Felâhı Vatan Grubu'nun, bu konudaki kati kararının öğrenilmeye çalışılmasını ve tarafımıza

* Mustafa Kemal Tarafından, *Nutuk*, c.I, Devlet Matbaası, İstanbul,1934, s.280; Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1961, s.390-391. Ayrıca bkz. Mazhar Müfit Kansu, *Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber*, c.II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988, s.544-545.

bildirilmesini Rauf Bey'e yazdık. Bu kararın, elde edilmesinin hızlandırılması için sizin de yardımınızı rica ederiz. Bu kararı verirken, değerli mebusların toplanma mahalli olan Darülhilâfe'de,[1] kırk bin Fransız, otuz beş bin İngiliz, iki bin Yunan ve dört bin İtalyan kara kuvvetinin toplandığını ve İngiliz Bahrisefit[2] donanmasının Fındıklı Sarayı'na karşı demirlemiş olduğunu göz önünde bulundurmak lüzumunu hatırlatırım.

Mustafa Kemal

1 İstanbul. (Y.N.)
2 Akdeniz. (Y.N.)

BURSA'DA 56. FIRKA KUMANDANI'NA*

(26 ŞUBAT 1920)

adet
198
201

Ankara
26.2.36 [1920]

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı

Maksat ve gayesi malum olan Türkiye Havas Royter Ajansı'nın bugünlerde gayretini ve cüretini artırarak Kuvayi Milliye ve vatan menfaatları aleyhinde yalanlara ve isnatlara başladığı görülmüştür. Adı geçen ajans muhteviyatının ihtiyatla karşılanması lüzumunu rica ederiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 4. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

3. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA*

(27 ŞUBAT 1920)

27.2.1336 [1920]

3. Kolordu Kumandanlığı'na

Maraş başarısından sonra, yapılması gereken harekât hakkındaki tasarılarımızı arz etmiştik. Gerçekten, bu tasarılarımızın uygulanabilmesi için, Maraş Kuvayi Milliyesi her şekilde pekiştirildikten sonra, söylenilen düşüncelerin uygulanmasına başlanması gerekiyordu. Fakat bu defa, Suriye Kuvayi Milliyesi adına Antep'e gelip bizimle haberleşen heyet, bir an önce ...deki Arap kıtalarıyla bağlantı kurulmasını ve Antep ve Kilis'e hâkim olmamızı rica etti. Biz de, son aldığımız bilgilerden, düşmanın Maraş bozgunu üzerine Islahiye yöresini boşaltıp çekildiği ve Adana ve diğer yerlerden takviye kıtaları getirmediğini öğrendiğimizden, gerek Araplarla irtibat kurulması ve gerekse Islahiye, Kilis ve Antep yöresine hâkim olmayı düşünerek bu hareketin olağanüstü ivediliğinden ötürü Kılıç Ali Bey'e Bababurnu ve Belpınarı hatlarında düşmanın bir yeni taarruzunu durdurabilecek kadar bir kuvvet bırakılıp ve bu kuvvetin Andirin[1] kuvvetleriyle bağlantısını sağladıktan sonra, bir kısım kuvveti ile Islahiye'ye hareketle, Islahiye ve Islahiye ile Kilis, Antep arasında kuvvetli teşkilat yapması ve Arap kıtalarıyla bağlantı kurması ve Gâvurdağı'nda da teşkilat yapması emri verildiğini bilgi için arz ederiz.

Fransızların Fırat'ın batı ve doğusundaki kuvvetlerinin bu hareketimizle bağlantı ve ulaştırma hatlarını kesip, Araplarla irtibat yaptığımızı anlar anlamaz yeni bir saldırıda bulunmaları umulduğundan, Maraş'a ayrılan Kuvayi Milliye ile askeriyenin ve top, cephane gibi savaş malzemesinin ve Cemil Cahit Bey'in bir an önce Maraş'a varmalarının çabuklaştırılmasını özellikle rica eder ve saygılarımızı sunarım, Efendim.

Mustafa Kemal

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Atatürk Arşivi, Dolap 1, Klasör 24, Dosya 1336/13-3, Fihrist 57-1'den yukardaki şekliyle aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1976*, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları, Ankara, 1976, s.63.

1 Andırın. (Y.N.)

SİVAS ANADOLU MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ MERKEZİYESİ RİYASETİ'NE*

(27/28 ŞUBAT 1920)

Sivas Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Merkeziyesi Riyaseti'ne

Dahili istihbarat:

1. Yunan Generali Milyotis, 23.2.36'da [1920'de], İzmir'de şehir dahilinde mızıkalarla ve bir süvari alayı ile dolaşarak nümayiş yapmıştır. Bu nümayişe, İzmir'deki İngiliz Generali Hambury de katılmıştır.

2. 23/24.2.36'da [1920'de], Yunanlılar, İzmir'de cephelere külliyetli silah ve cephane ve asker sevkiyle meşgul olmuşlardır.

3. Yunanlılar, Bozdağı'nı aşarak Alaşehir'i elde etmek için, Ödemiş'teki kuvvetlerini yirmi beş bine çıkarmışlardır.

4. İzmir'de, İkiçeşmelik'te, Yağhane Sokağı'nda 24.2.36'da [1920'de], Yunan erlerinin tavır ve emrini anlamayan bir Müslüman, Yunanlılar tarafından yaralanmıştır.

5. Birkaç gün evvel, Dersaadet limanına gelen altı Dritbottan[1] meydana gelen 1. Atlantik Filosu'ndan iki bin nefer çıkarak mızıkalarla Beşiktaş ve Beyoğlu semtlerinde nümayişler yapmışlardır. Dersaadet ve Üsküdar taraflarında da birer gün böyle dolaşacaklardır.

6. Pazar günü, İstanbul sınırını Çatalca ve Midye-İnos[2] hatlarından biriyle sınırlama hakkındaki istihbarat ve yayın üzerine, Edirne'de, büyük bir miting tertip edilmiştir. İngiliz askeri temsilcisi, kararları Konferans'a ileteceğini ahaliye balkondan söylemiştir. Fransız istihbarat subayı Yüzbaşı Jeanrar; Vali'yi ziyaret ve miting hakkında malumat ve kararların suretlerini talep etmiş ve almıştır. Cumartesi günü, Karağaç Fransız Kumandanı Miralay Rosidis, Vali Bey'i ziyaretle, Trakya havalisinin İstanbul sınırı dahilinde kalmadığına dair dolaşan söylentilerin önlenmesine mesai sarf edilmesinin mümkün olduğunu ve Trakya Cemiyeti'nin Fransızları istediklerini Batı Trakya eski Sobranya üyelerinden Nevrekoplu Celâl Bey'in söylediğini söyle-

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2735'ten aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*, Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.222-223.

1 "Dretnottan" olmalı. (Y.N.)

2 Midye-Enez. (Y.N.)

miş. Vali Bey, ahalinin yayınını yasaklamak mümkün olamayacağını, Celâl Bey'in arzusu bu olsa bile, Trakya Cemiyeti'nin ve ahalinin fikirlerine tercüman olamayacağını ve milli emellerin, her halde bu havalinin İstanbul sınırı dahilinde kalması noktasında birleşmiş olduğu cevabını vermiştir. Edirne'ye gelen Celâl Bey, bu ifadesini, gazetelerle ret ve tekzip etmiştir.

7. İtilaf devletleri temsilcileri, Dersaadet'te merkezi hükümete verdikleri iki nota ile, İzmir'de Yunanlılara karşı müdafaa eden Kuvayi Milliye'nin halen işgal ettiği hattan üç kilometre geriye alınmasını ve Yunanlılar İtilaf devletleri arasında bulunduğundan, onlara tecavüz doğru olmadığını ve Akbaş cephanelerinden nakledilen silah ve cephane miktarına göre, İstanbul'daki depolarımızdan bol miktarda cephanenin İtilaf kuvvetlerine teslimini talep ettikleri istihbar edilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

14. KOLORDU KUMANDANI YUSUF İZZET PAŞA 61. FIRKA KUMANDANI KÂZIM BEY'E*

(27/28 ŞUBAT 1920)

Şifre

27/28.2.36 [1920]

14. Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa,
61. Fırka Kumandanı Kâzım Bey'e

Malumat için yalnız birinci madde 15. Kolordu, 3. Kolordu kumandanlıklarına ve 13. Kolordu ve Refet Bey'e.

Dersaadet'ten özel olarak verilen, alınan malumat aynen aşağıdadır:

1. İngilizler, Boğazlar'daki hâkimiyetlerini temin ve Kuvayi Milliye'ye tabi Anadolu kısımlarıyla İstanbul arasında tampon teşkil eylemek üzere Hürriyet ve İtilâf ve Nigehbancılarla yaptıkları birlik neticesinde bir Cemiyeti Ahmediye teşkiline teşebbüs etmişlerdir. Tealii İslam Cemiyeti de bu cemiyetin destekçisidir. Bu cemiyet, Biga'da meydana getirdiği son vaka ile fiiliyata geçmiştir. Adı geçen Cemiyeti Ahmediye'nin kabul ettiği esaslar, dini bir perde altında ahalinin taassubundan istifade ederek Kuvayi Milliye'ye karşı cihat ilan etmektir. Biga'da teşkilatın tamamlanmasından sonra Gönen'i ve daha sonra Bursa'yı elde etmek ve Adapazarı ile birleşmektir. İşbu hareket ve teşebbüslerde muvaffak olduktan sonra bir kongre toplayarak İngilizlere bir muhtıra verilecek[1] ve kabinenin düşürülmesi ve yerine Ferit Paşa ve Kiraz Hamdi Paşa'dan birisinin riyaseti altında yeni bir kabine teşkili talep olunacaktır. Son günlerde Biga ve havalisi ahalisi Kuvayi Milliye'ye karşı alenen husumet ilan etmişlerdir. Gâvur İmam ve Anzavur taraftarı olup vakalara fiilen katılanların adedi 1 500'e yakındır. Gâvur İmam bütün sancağa hâkimdir ve yüz yetmiş pare köy emrine hazırdır.[2] Bursa hadisesi de pek yakındır. Oraya ticaret için 300 kişilik tek tek şahıslar

* Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Atatürk Arşivi, Klasör 11, Dosya 1335/26, Fihrist 6-9'dan aktaran: *Atatürk Özel Arşivinden Seçmeler*, Hazırlayan: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981, s.82-84.
Telgrafın birinci maddesi, 26 Şubat 1920 tarihiyle 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir'e de gönderilmiştir. Bkz. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.502.

1 *İstiklâl Harbimiz*'de "bir muhtıra verilecek" yerine, "arzı mahsar verilecek" sözcükleri yer almıştır. Doğru sözcüklerin "arz-ı mazhar" olması ihtimali vardır. "Arz-ı mazhar", bir işin görülmesi hakkında halk tarafından yüksek bir makama topluca verilen dilekçe anlamına gelmektedir. (Y.N.)

2 *Atatürk Özel Arşivi'nden Seçmeler*'de bu sözcük "müheyyadır" iken, *İstiklâl Harbimiz*'de "ramdır" (teslim olmuş, boyun eğmiş) şeklindedir. (Y.N.)

sevk edilmiştir. İlk ayaklanma hareketinde Bekir Sami Bey'in[1] imhası kararlaştırılmıştır. 24 Şubat'ta Mudanya'ya hareket eden vapurla Bursa Hürriyet ve İtilâf Fırkası Reisi Aziz Nuri ile Mahmut Şevket'in[2] katili Çerkes Kâzım'ın kardeşi Adapazarlı Hikmet dahi hareket etmişlerdir. Aziz Nuri vasıtasıyla ayrıca 300 kişilik bir kuvvet merkezde hazırlanmıştır. Biga'da olduğu gibi Bursa'da dahi ayaklanma harekâtı icra edilecek ve hükümete el konulacak ve telgraf haberleşmesi kesilecek ve Anzavur'la birleştikten sonra Kürt Mustafa Paşa, Kuvayi Ahmediye Umum Kumandanlığı'nı üstlenecektir. Adapazarı'na da Çerkes reislerinden birtakım adamlar gönderilmiştir. Kısacası, hazırlanmakta olan irticai harekâtın teşvikçisi İngilizler olup, merkez beyni de İstanbul'dadır. Harekâtı idare edenlerden başlıcaları şunlardır: Kürt Mustafa Paşa, Kiraz Hamdi, Zeynel Abidin, Refii Cevat, Ali Kemal, Sadık Bey vesairedir. Eski Anzavur meselesini başlatanlardan Şah İsmail İngiliz torpidosuyla Çanakkale'ye giderek İngilizlerden talimat almıştır.

2. Yüksek tarafınızdan vaziyetin layık olduğu ehemmiyetle nazarı dikkate alındığı ve icaplarına girişildiği muhakkaktır. Yüksek teşebbüslerinizde muvaffakiyete mazhar olmanız için, bize düşecek vazifeleri zamanında yapabilmek üzere, Anzavur aleyhine sevk olunabilen kuvvetlerin miktarı ve bu kuvvetlerin başında bulunan zevatın ve verilen genel talimat maalinin[3] ve şimdiye kadar temas ve çarpışma yapılmış ise neticelerinin ve en çok ve mühim olarak lüzum gördüğünüz yardımın ne olabileceği hakkındaki görüşünüzün süratle bildirilmesini makine başında bekliyoruz, Efendim.

Mustafa Kemal

Not:

1. Fırka Kumandanı Rüştü Bey'e
56. Fırka Kumandanı Bekir Sami Bey'e

1. Vaziyet
2. Vaziyetin doğurabileceği ihtimallere karşı mıntıkai âlilerinde tasavvur edilen tedbirlerin ve tertibatın neden ibaret olduğunun süratle bildirilmesi rica olunur.

Mustafa Kemal

1 56. Fırka Kumandanı Bekir Sami (Günsav) Bey. (Y.N.)
2 *İstiklâl Harbimiz*'de "Mahmut Şevket Paşa'nın". (Y.N.)
3 "mealinin" olmalı. (Y.N.)

MARAŞ'TA KILIÇ ALİ BEY'E*

(27/28 ŞUBAT 1920)

Şifre
Aceledir.

27/28.2.1336 [1920]

Maraş'ta Kılıç Ali Bey'e

C: 26.2.1336 [1920]

Bildirdiğiniz harekâtı daha önceleri burada düşünmüş ve 3. Kolordu Kumandanlığı'na bildirmiştik. Ancak, Maraş Kuvayi Milliyesi'ni pekiştirecek olan müfrezelerin henüz ulaşamamaları, Maraş'ın Fransızlar tarafından boşaltılması üzerine sükûnete kavuşan genel kaynaşma ve coşku sonucu olarak, belki Maraş Kuvayi Milliyesi'nin daha çok pekiştirilmemesinden olduğu gibi, Fransızların ileride İslahiye yöresinde fazla kuvvet toplamaları ihtimali de vardır. Bunun için, Bababurnu veya bunun güneyinde bulunan Belpınar savunma hattını kuvvetlice tutmak ve gerektiğinde yeni bir düşman taarruzunu bu hatlarda durdurmak şartıyla tasarı ve harekâtınızı uygulamak üzere hemen hareket edebilirsiniz. Bununla birlikte, Kürtdağı ve Kilis teşkilatını pekiştirmekten başka, Antep teşkilatını takviye ve gereğinde amaca uygun olarak harekete geçirilmesi lazımdır. Antep Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ne bu bakımdan aracılığınızla bir telgraf vermiştik.

Arap kuvvetleriyle irtibat kurulması halinde Gâvurdağı teşkilatta önem kazanacaktır. Burada da kuvvetli bir teşkilat oluşturulmasına çalışılması, ileri hareketinizde, geride kalacak Maraş Kuvayi Milliyesi Kumandanlığı'na bir vekil atanmasının unutulmaması gerekir.

Maraş'a silahlar cephane ve kuvvet gönderilmesinin çabuklaştırılması bakımından 3. Kolordu Kumandanlığı'ndan rica edildiği gibi, hareketler hakkında da bilgi verilmiştir. Başarınızı diler ve sürekli olarak bizimle haberleşmenin sağlanması için vekilinize emir verilmesini ve adıyla yerinin bildirilmesini rica ederiz.

Mustafa Kemal

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Atatürk Arşivi, Dolap 1, Klasör 24, Dosya 1336/13-3, Fihrist 57-3'ten yukardaki şekliyle aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1976*, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları, Ankara, 1976, s.67.

MARAŞ HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(27/28 ŞUBAT 1920)

Tel

27/28.2.1336 [1920]

Maraş Heyeti Merkeziyesi'ne

C: 27.2.1336 [1920]

Maraşlı kahraman kardeşlerimizin her çeşit isteklerinin süratle yerine getirilmesi, gerekenlere ve Maraş Kuvayi Milliye Kumandanlığı'na yazılmıştır. Bununla birlikte, hava elverişsizliği yüzünden ivedi bir yardımın zor olduğunun da göz önünde tutulmasını rica ederiz.

Mustafa Kemal

* Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Atatürk Arşivi, Dolap 1, Klasör 24, Dosya 1336/13-3, Fihrist 57-7'den yukardaki şekliyle aktaran: *Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 1976*, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları, Ankara, 1976, s.79.

MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ SİVAS HEYETİ MERKEZİYESİ'NE*

(28 ŞUBAT 1920)

1554

Sivas, 28.2.36 [1920]

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi'ne

1. 22.2.36'da [1920'de] gelen vapurlardan üç yüz, 23.2.36'da [1920'de] gelen büyük bir vapurdan bir tabur askerle, her üçünden külliyetli tel örgüsü, 300 nakliye arabası, 2 tayyare, altı top, on iki makineli silah, sekiz mitralyöz, pek çok zahire çıkarıldığı ve Pınarbaşı'nda kalmak üzere Nif kazasına üç bin araba sevk edildiği,

2. Her gün asker ve mühimmat vesaire gelerek cephelerin takviyesine devam edildiği ve Rum gazeteleri Venizelos'un Asyayı Suğra[1] hakkındaki taleplerinin kabul edildiğini ve Rumların, İzmir'in katiyen Yunanistan'a ilhak edildiğini iddia ettikleri, İzmir'den bildiriliyor.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 10/2736'dan aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.221-222.

1 Küçük Asya, yani Anadolu. (Y.N.)

15. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA*

(28/29 ŞUBAT 1920)

Ankara: 28/29.2.1336 [1920]

15. Kolordu Kumandanlığı'na

Dersaadet'ten gelen malumat aynen aşağıya çıkarılmıştır, Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
M. Kemal

İngilizler, Boğazlar'daki hâkimiyetlerini temin etmek ve Kuvayi Milliye'ye tabi Anadolu kısımları ile İstanbul arasında bir tampon teşkil eylemek için Hürriyet ve İtilaf ve Nigehbanı Askeri Kulübü, Kızıl Hançerliler'le yaptıkları antant neticesinde bir Cemiyeti Ahmediye teşkiline teşebbüs etmişlerdir. Tealii İslâm Cemiyeti, Anadolu'daki şubeleri ile bu cemiyetin destekçisidirler. Bu cemiyet, Biga'da meydana getirdiği son vaka ile fiiliyata geçmiş oluyor. Bunların kabul ettikleri esaslar:

1. Cemiyeti Ahmediye, Anadolu'da Kuvayi Ahmediye teşkilatına dönüşerek, dini bir perde altında ve ahalinin taassubundan istifade ederek Kuvayi Milliye'ye karşı cihat ilan edeceklerdir.

2. Biga'da teşkilat esasını tamamladıktan sonra, Gönen'i elde edip bir ..... derdest ihdası vekayi[1] üzerine orada teşkilata büyük hız verilecek ve hazır edilen Adapazarı ile birleşerek harekâtı birleştireceklerdir.

3. Bu gayenin elde edilmesinden birisi de bir kongre toplanarak İngilizlere bir muhtıra verilecek ve kabinenin düşürülmesi ve yerine Ferit Paşa veya Kiraz Hamdi Paşa'dan birisinin riyaseti altında bir kabine teşkili talep edilecektir. İcraatta diğer kısımlar hakkında, bunu takip telgraflarda tafsilat vardır. Mebusan'daki Rauf Bey ve diğer arkadaşlar ile görüşüldü. Rauf Bey, Sadrazam nezdinde derhal teşebbüslere başladı.

İkinci ektir:

Tertibat hakkında alınan malumata itimat etmek zaruretindeyiz. Silah ve harp malzemeleri nakliyatını kolaylaştıran Saraçhane Müdürü Binbaşı Halit Bey'in hem-

* Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.504-505.

1 *İstiklâl Harbimiz*'de "..... derdest ihdası vekayi" şeklindedir. Anlamlı sadeleştirme yapılamamaktadır. (Y.N.)

şirezadesi, ihtiyat subaylarından Mehmet Halit Efendi'dir. Adı geçen, Gümülcineli İsmail'in yaveri olarak Bursa'da bulunmuş ve bu münasebetle bu teşkilata dahil olarak, Birinci Anzavur vakasında, Anzavur'la birlikte irticai harekâtə fiilen katılmış ve Balıkesir Kuvayi Milliyesi tarafından Bandırma'da tutuklanmış iken, hüviyetini layıkıyla anlayamadıklarından dolayı yakasını kurtarmıştır. İcraata dair alınan malumat:

1. Cumartesi günü 284 No.lu İngiliz torpidosuyla İngiliz subay ve erleri refakatiyle, Kızıl Hançer'le alakası olanlardan Kaymakam Fettah, Ağır Topçu Binbaşı Emirgânlı Kemal, bir süvari mülazımı,[1] bir bahriyeli ..... Gönen eşrafından Nuri Bey, Çerkes Yusuf Bey, Karabiga'ya giderek Biga'da Anzavur'a iltihak ederek teşkilata başlayacaktır. Ve geri kalan hazırlanmış subaylar, aynı gün hareket edecek olan Gelibolu vapuruyla gideceklerdir.

2. Yarın, Cuma günü Bayazıt Merkez Kıraathanesi'nde, öğleden sonra ikide bütün Nigehbancılar ve bütün teşkilatın fiili müteşebbisleri, Çerkesler orada toplanarak, Anzavur'a ait Teşkilatı Ahmediye'nin matbu beyannamelerinin dağıtılma şeklini ve teşkilat için takip olunacak genel hatların esaslarını kararlaştıracaklardır.

3. Yüzbaşı Süreyya Efendi ile bir mülazım on gün evvel Karabiga'ya gitmişlerdir. Kendileri, Pomaklar üzerine tesir icrasına memurdurlar. Devamı vardır.[2] Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut[3]

1 Mülazım: Teğmen. (Y.N.)
2 29 Şubat 1920 tarihli "üçüncü ek" kastediliyor. (Y.N.)
3 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

SİVAS ANADOLU KADINLARI VATAN CEMİYETİ'NE*

(29 ŞUBAT 1920)

Ankara

Sivas Anadolu Kadınları Vatan Cemiyeti'ne

Burdur'da Fıtnat Hanımefendi riyasetinde Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti teşekkül ettiği ve faaliyete başladığı, mahallinden bildirilmekle arz olunur. Efendim. 29 Şubat 36 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, 37/4162'den aktaran: *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV*. Hazırlayan: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964, s.224.

ANADOLU KADINLARI MÜDAFAAİ VATAN CEMİYETİ'NE*

(29 ŞUBAT 1920)

Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti'ne

C. 2 Şubat tarihli yazıya.

Vaki olan mesailerine teşekkür arz ederiz, Efendim.
29 Şubat 336 [1920]

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, *Millî Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara,1986, s.14.

TALÂT PAŞA'YA MEKTUP*

(29 ŞUBAT 1920)

29.2.1920

Vaziyetin kısa muhakemesi:

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti namı altında vücuda getirilen milli birlik, Erzurum ve ardından Sivas genel kongrelerinde tespit edilen esaslara göre, Türk ve Kürt milli sınırlarıyla sınırlanan Türkiye'yi taksim olmaktan kurtarmak ve Osmanlı devlet ve milletlerinin bağımsızlığını temin etmek gayesini hedefledi. Bu gayeye ulaşmak için fiilen ve zımnen müdafaayı esas aldı. Milli teşkilat köylerden başlayarak nahiye, kaza, liva ve bağımsız liva ve vilayet merkezlerindeki heyeti idare ve merkeziyeler ile yekdiğerine bağlandı. Kongrelerin meydana getirdiği on altı kişilik bir Heyeti Temsiliye, bütün teşkilatın müdür ve düzenleyicisi oldu. Gayeye ulaşmak için Heyeti Temsiliye'ye büyük salahiyet verildi. Heyeti Temsiliye riyaseti benim üzerimdedir.

Medeni ve görünürdeki ve kanuni denilebilecek olan Müdafaai Hukuk teşkilatının içinde, gizli talimat dairesinde teşkilatı müselleme[1] mevcuttur. Ordu istisnasız başlarındaki büyük kumandanlardan son neferlerine kadar teşkilatımız kadrosuna dahildir. Harekât ve muharebeleri idare etmek için bana bağlı bir erkânıharbiye[2] vardır. Heyeti Temsiliye namına da seçilmiş üyelerden başka, güzide arkadaşlardan meydana gelen, genel muameleleri yürüten bir büro vardır. Fiili harekât şimdilik yalnız bütün İzmir cephesi üzerindedir. Bu cephe de muhtelif kumandanlıklara ayrılmıştır. Son günlerde Maraş'tan Fransızları püskürten ve Kilikya'nın bazı kısımlarında mahalli teşebbüslerde bulunan ve Urfa ile Birecik'teki Fransızları kuşatan Kuvayi Milliye'miz faaliyete geçmiş bulunuyorlar. Öteden beri İngiliz parası ve yardımı ile dahilde Kuvayi Milliye aleyhinde fiili gösterilerde bulunan muhalifler Adapazarı-Balıkesir-Bozkır havalisinde şiddetle kahredilmiş ve cezalandırılmışlardır.

Suriye ve Iraklılarla öteden beri münasebet tesis etmiş ve kendileri İngiliz ve Fransızlar aleyhine teşebbüslere geçirilmiştir.

Daha ciddi esaslar dahilinde harekât birliği için nezdimize gelmiş olan salahiyettar Arap delegeleri ile kararlar alınmıştır. Araplara karşı başından beri ifade ettiğimiz siyasi formül şudur:

* İlhan Tekeli, Selim İlkin, "Mustafa Kemal-Talât Paşa Mektuplaşması", *Milliyet* gazetesi, 19 Mayıs 1976; İlhan Tekeli-Selim İlkin, "Kurtuluş Savaşında Talat Paşa ile Mustafa Kemal'in Mektuplaşmaları", *Belleten*, c.44, Nisan 1980, sayı 174, s.321-329.

1 Yukarda belirtilen kaynakta geçen "teşkilatı müselleme" sözcüklerinin yanlış okunmuş ya da yanlış dizilmiş olması ihtimali vardır. (Y.N.)

2 Kurmay heyeti. (Y.N.)

Her millet kendi dahilinde bağımsızlığını kurtardıktan sonra "konfederasyon" halinde birleşmek. Bu esas Araplarca memnuniyetle kabul edilmiştir.

"Emir Faysal"ın mutemetleri dahi bu esas dahilinde birleşmek üzere müracaat eylemişlerdir. "Faysal"ın Fransızlar lehine gizli bir politika takip etmesi zan ve ihtimali, henüz bizi ihtiyatkâr hareket ettiriyor. Fakat Araplarla iş ortaklığında fiiliyat, diğer hiziplerin anlaşmasıyla başlamıştır.

Azerbaycan, Kuzey Kafkasya, Gürcistan ile daha ilk devirde az çok münasebetlere başlanmıştı. Halil Paşa ile Sivas'ta enine boyuna görüştükten sonra kendisini Azerbaycan'a gönderdik. Esaretten kurtulan Nuri Paşa'nın da Kafkasya'da faaliyete geçmesi için tedbirler alındı. Şimdi her ikisi ile haberleşme ve münasebet devam etmektedir. Halil Paşa Azerbaycanlılardan bir kuvvetin başında olarak şimdi "Zanzezur"dedir ve Ermenilerle muharebe ediyor. Nuri Paşa Kuzey Kafkasya kuvvetlerine kumanda ediyor. Kendilerine arzu ettikleri subayları peyderpey gönderiyoruz. Halil Paşa'ya verdiğim görüşler: Azerbaycan ve Kuzey Kafkasya'da Çerkeslerin bağımsızlıklarını temin etmek, Azerbaycan ile ittifak etmiş olan Gürcistan ile anlaşma halinde yaşamak. Daha evvel Türkistan'da bulunduğunu tahmin ettiğim Enver Paşa ile irtibat tesis ederek onunla Türkistan bağımsızlığını temine çalışmasını söylemek, gerek Kafkasya'da ve gerek Türkistan'da vücuda getirilecek harekât ve faaliyeti Türkiye menfaatlarına yöneltmek ve bunun için benimle irtibatı muhafaza eylemek.

İki gün evvelsine kadar Halil ve Nuri Paşalardan gelen malumatta[1] henüz Enver Paşa ile irtibat tesis edilmemiş ve fakat bu maksatla icap eden subayların gönderilmiş olduğu anlaşıldı. Halil Paşa'ya ve Halil Paşa'dan evvel Kafkasya'ya gönderdiğim subaylara Bolşeviklerle temas ve anlaşma zemini araştırmalarını ve fakat her türlü kati kararlar için keyfiyetin benim tasdikime bırakılmasını söyledim. Yakın zamana kadar "Novorosiski" ve doğusunda "Denikin" ordusunun mevcudiyeti bu temasa müsaade etmiyordu. Kuzey Kafkasya'da Çerkeslerin teşkil ettikleri şûra tarafından gönderilen bir delege heyeti ile aynı daire dahilinde talimat verdim.

Araplarla anlaşmada kullandığım formülden ve Kafkasya'daki arkadaşlara verdiğim talimattan anlaşılacağı üzere, benim de düşündüğüm, muhtelif İslam kitlelerini, bağımsızlığa mazhar olmak için bugün Türkiye'ye musallat olan düşmanlar aleyhine tahrik etmek ve bu suretle Türkiye'nin baskısını hafifletmek ve maddi ve manevi kuvvetlerini azami menfaatlar elde edebilecek şekilde daha serbest kullanmak ve ilerde bağımsızlıklarını kurtaracak olan İslam kitleleriyle konfederasyon halinde birleşmek. Şimdiye kadar sarf olunan mesainin tecelli eden neticeleri memnuniyet verici gibi görünmektedir. Tahmin olunduğuna göre, İtilaf devletleri ilk zamanlarda baskıyla uygulamayı tasavvur ettikleri imha kararlarından vazgeçerek, Türkiye'nin mevcudiyetini tanımak kararına yaklaşıyorlar.

Fransızlar, İtalyanlar daima, İngilizler zaman zaman Kuvayi Milliye ile anlaşmak için Sivas'a kadar büyük ve salahiyet sahibi siyasi memurlarını seyahat ettirmişlerdir. Biz sınır ve bağımsızlık noktalarında fedakârlık hususuna katiyen yanaşmadık. Bunun için onlardan bize azami fedakârlığı yaptırabilecekleri ümidiyle zamandan istifadeyi tercih edegeldiler. Amerikalılar ile daha çok samimi görüştük. General "Har-

1 Bu telgraf, Mustafa Kemal'in mektubunun sonunda verilmektedir. (İlhan Tekeli-Selim İlkin'in notu.)

bord" bizzat Sivas'ta uzun uzadıya fikir alışverişi yaptı. Ve neticede bizim lehimizde harekete karar verdi.

İtilaf devletlerinde gözlenen azami değişiklik zihniyetinin, son Bolşevik harekât ve muvaffakiyetine bizim Maraş'ta ve Islahiye civarındaki askeri muvaffakiyetlerimizin eklenmesinden ileri geldiği zan olunur.

Suriye ve Irak'taki mütevazı faaliyetler dahi Fransız ve İngilizlerin makul hadde inmelerine sebebiyet vermiş olabilir.

Şimdiye kadar Bolşevikler ile temas ve anlaşma hususunda memur ettiğimiz zevata verdiğimiz talimatta esas şart olarak kendi görüşlerimiz ve gayelerimiz saklı kalmak üzere, eskiden beri ortak düşman aleyhine hareket birliğinden ibarettir. Buna karşılık, bizim şiddetle muhtaç olduğumuz para vesaire talebi mühim görünmüştür. Bolşeviklerle prensip ve görüşte birleşme hususunu bugün için kolay görmemekle beraber, kati zaruret halinde tasavvur etmediğimizden söz konusu edilmemiştir. Dolayısıyla, vatanımızı parçalanmak ve milletimizi İngiliz boyunduruğu altında görmek uğursuz ihtimali karşısında, Bolşevik prensiplerini fiilen tatbik etmekte kurtuluş çaresi tahmin olunursa, tatbiki yönündeki müşkülata rağmen bugün hâkim olduğumuz kuvvete dayanarak, o hususa da başvurmak lazım gelebilir.

Merkezi hükümete baskı yaparak Mebusan seçimlerini icra ettirdik. Şimdi toplanan mebuslar hemen istisnasız bizim esaslarımız dairesinde tarafımızdan yapılan bir programı kabul etmişlerdir. Bununla yetinmeyerek, söz konusu programı disiplin dairesinde müdafaa etmek üzere seksenden fazla mebustan meydana gelen "Felâhı Vatan" namı altında bir çoğunluk grubu vücuda getirdik. Bu grup seçilen dokuz kişilik bir heyeti idare tarafından idare edilmektedir. Heyeti Temsiliye üyelerinden olan mebus arkadaşların hepsini Meclis'e gönderdim. Bunlardan icap edenler Grup Heyeti İdaresi dahilindedirler. Ben de mebusum. Fakat bütün kuvvetleri muhafaza ve olumsuz ihtimaller karşısında serbest sevk ve idare edebilmek için İstanbul'a gitmedim. Tamamladığım Heyeti Merkeziye[1] üyeleriyle şimdilik Ankara'yı merkez aldım. Hem Kuvayi Milliye hem de Heyeti İdare'deki delegelerimiz vasıtasıyla Grup ile irtibat ve münasebetteyim.

Dolaylı olarak icra eylemekte olduğum haberleşmelerle zatı şahanenin niyetlerini öğreniyorum. Zatı şahane, Kuvayi Milliye'den korkmaktadır. Mebuslar, sizce pek güzel tahmin olunur. Daima sevk ve idare edilmek lazımdır. Bundan mahrum oldukları dakikada, türlü türlü tesirler altında, mevcudiyetleri, belli bir gayeye yürümeye hizmet etmekten ve yaramaktan ziyade, engel olur. Şimdi İstanbul'da 30-40 bin İngiliz ve aynı miktarda da Fransız kuvveti vardır. Polis ve jandarmamız dahi yabancıların aletidir. Ali Kemal, Refi Cevat ve hempaları gibi alçaklar, Ferit Paşa ve adamları gibi ahmaklar, kendilerini düşman mevcudiyetinden istifade ederek emin görüyorlar ve melunca teşebbüslerinde serbest buluyorlar. Kuvayi Milliye'den korkan Padişah, Kuvayi Milliye'ye karşı olanlara ve onların aldatmalarıyla belki İngilizlere, hayatını emanet etmeye eğilimli görünüyor. İşte bu kayıt ve şartlardan dolayı, bugün için Dahiliye, Hariciye ve diğer bir iki nazırın değiştirilmesi şartıyla, Ali Rıza Paşa kabinesini iktidar mevkiinde tutmak tercih olundu. Görünürde anlaşmış gibi olduğumuz Ali

1 "Heyeti Temsiliye" olmalı. (Y.N.)

Rıza Paşa, hakikatte Kuvayi Milliye'ye değil, zatı şahaneye bağlıdır. Ve bizi aldatarak Kuvayi Milliye'yi imha için çare aramaktadır. Bütün fikirlerimizi ve maksatlarımızı bütün mebuslara anlatmaya ve onları İstanbul muhitinin ve düşman tehdidinin ve Padişah vehminin tesirinden kurtarmaya imkân olmadığından, bugün hükümet meselesinde radikal hareket edilmek sakıncalı kabul edilmiştir.

Ben, harekât safhasını ikiye ayırıyorum. Birincisi, barışa kadar takip olunacak hareket tarzı: ikincisi, barıştan sonra tavır ve hareket. Bunlar birbirinden farklı olmak lazım gelir. Çünkü bugün yalnız dahili düşmanlarımıza karşı değil, onlarla beraber doğrudan doğruya İtilaf devletlerine, bilhassa İngilizlere karşı vaziyet ve tedbir almak mecburiyetindeyiz.

Halbuki, bağımsızlığımız saklı kalmak şartıyla bir barış imzalandıktan sonra, yalnız dahili hasımlarımızla karşı karşıya bulunacağız ki, bugünkü genel ve yaygın kuvvet ve nüfuzumuzu iyi muhafaza ettiğimiz takdirde, bu zavallılara layık oldukları muameleyi tatbikte hiçbir müşkülat tasavvur etmiyorum.

Fakat birinci safha bence henüz çok mühimdir. İtilaf devletleri yukarıda söylediğim sınır dahilinde (güney sınırı İskenderun güneyi –Halep ile Fusta arası– Cerablus Köprüsü ve doğuda Musul vilayeti) toprak bütünlüğümüzü ve bağımsızlığımızı bütün manasıyla kabul ve tasdik etmek şartıyla bir barış yaparsa ve iktisaden menfaat temini için ortaya süreceği şartlar hayat hakkımızı iptal etmeyecek derecede olursa, barıştan sonra çalışmak için müsait bir sahaya ve şartlara sahip olabiliriz. Eğer bağımsızlığımız iktisaden olduğundan ziyade siyaseten İngilizlerin denetimi altında olacak şekilde bir barış yapılırsa, gelecekte dahi harekât serbestisinden mahrum bırakılmış olacağız. İşte böyle bir neticeye razı olmamak ve bu noktada lüzum görülürse barışı muallakta bırakıp harekete geçmeyi şahsen tercih ederim. Yalnız burada nazik bir nokta vardır. O da, bu fikrin Meclisi Mebusan'ca ve Padişah'ça kabulünde tereddüt gösterilmesidir. Bu takdirde hareket, isyan halinde olacak demektir. Her halde az çok hazmedilebilir barış şartları karşısında gelecekteki mesai ile kaybedilenin telafi edileceğine güvenerek aşırı hareketten sakınılacaktır. Bugün için hükümetin henüz bütün manasıyla milli teşkilatın elinde bulunmadığını belirtmek lazımdır. Büyük ihtimal, barışı yapacak olan kabine Ali Rıza Paşa kabinesi olacaktır. Bu kabinenin barış yapmakta bizim prensiplerimizi takip edeceğini umarım. Fakat, bir tarafın da geleceği düşünerek Kuvayi Milliye'yi imhada mesai sarf edeceğini kabul ediyorum. Bununla beraber bugün bütün icra vasıtaları hemen bizim elimizde bulunduğuna göre, teşebbüslerin neticesiz bırakılacağından eminim. Yukarda tasvir ettiğim gibi bir barış yapılmasından sonra milli teşkilata münasip bir şekil vereceğim. Ve bizzat Meclis'e girerek her halde kuvvetli bir parti yapmaya ve hükümete hâkim olmaya çalışacağım. Bizzat kabine teşkil etmek niyetinde değilim. Kuvvetli bir parti vücuda getirmek ve bu partiyi Meclis dahilinde ve memlekette devam ettirmek ve iyi idare etmek tarafını uzun zaman için daha faydalı ve tesirli görüyorum. Bununla beraber, hükümeti, tamamen emniyet edilir ve enerjik arkadaşlardan ve radikal bir tarzda teşkil ettirmeyi de lüzumlu sayarım. Bittabi böyle bir kabine, gayeye yöneltilecek ve himaye edilecektir.

Türkiye'deki mesainin tarihi mesuliyeti ve şahsi teşebbüslerim ve faaliyetimle alakadar bulundurulunca, görüş ve düşüncem haricindeki teşebbüslere karşıyım. Türkiye'nin talih ve mukadderatına yönelik harici mesainin dahi görüş ve düşüncelerim dairesinde olmasını lüzumlu sayarım. Görüşlerimde ve tasavvurlarımda mutaassıp değilim. Ahval ve hadiselerin icaplarını kolayca takdir ederim.

Türkiye'nin menfaatlarına uyan her türlü mesainin neticesini hürmetle karşılarım. Fikir alışverişiyle, görüşlerimden, genel gayelere faydalı olabilecek fedakârlığı yapmakta tereddüt etmem. Ancak ikinci, üçüncü derecede vasıtalarla, genel mukadderata tesir yapacak temas ve teşebbüsleri sakıncalı görürüm. Yabancılarla dahi yapılacak her türlü temas ve anlaşmalarda son söz ve son karar buraya bırakılmalıdır. Mesela, Lenin'in tasdikine bırakılan Radek ile anlaşma benim tarafımdan da tasdik ile kayıtlı olmalıdır. Barıştan sonraki ortak mesai için daha esaslı projeler yapılabilir. Barışa kadar takip edilmekte olan hareket hattında devam, maksada kâfi gelebilir zannederim. Müsait gibi görünen son siyasi vaziyetin, büsbütün ters bir şekil ve renk alması ihtimaline karşı mücadeleye devam esas olarak kabul olunmalıdır.

Bir seneden beri Avrupa'daki mesainiz memnuniyet vericidir. Aynı tarzda mesai sarfına devam, daha faydalı neticeler verecektir. Ben, müdafaa ettiğim prensipler arasında Harbi Umumi'ye girmenin zaruri olduğunu ve harbe girdikten sonra Alman grubuna dahil bulunmanın yine zaruri olduğunu ve bundan dolayı harp mesulü aramak mantıksız olduğunu, genel olarak Kanuni Esasi hükümlerine aykırı hareket edilmiş ise, bu şekilde hareket eden kabineleri meydana çıkarmak ve haklarında kanuni hükümleri tatbik etmek için Mütareke'den evvel, Balkan Harbi'nden ve Mütareke'den bugüne kadar, iktidar mevkiine geçen kabineleri nazarı dikkate almak lazım geleceğini ifade ediyorum. İşbu görüşlerimi benden Harbi Umumi'yi ilan eden kabine ve Harbi Umumi'ye girme ve Alman taraftarlığı aleyhinde resmen beyanatta bulunmamı talep etmiş olan hükümete karşı resmen, görüşlerimi, sebeplerini söyleyerek müdafaa ettim. Yabancılarla dahi münasebetlerimde aynı görüşlerin müdafaasını lüzumlu gördüm. Ermeni meseleleri hakkında en ziyade aleyhimizde bulunan, Amerikalılardır. General Harbord'a verdiğim izahat, adı geçende büyük değişiklik meydana getirdi ve beni tasdik etti. İstanbul'da İtalya siyasi temsilciliğinde bulunmuş olan Sforza ile benim de özel dostluğum vardır.

Cavid Bey'in mesaisini her zaman semere verici bulurum. Sizin de takdir ettiğiniz gibi, bir zaman için münasebetlerimizin bilhassa dahilden gizli tutulması pek mühimdir. Refet Bey'i, pek mühim olan Denizli cephesindeki kuvvetlere kumandan tayin ettik. Yunanlıların taarruz hazırlıklarında bulundukları sıralarda oradan ayrılması mümkün değildir. Buna benzeyen muktedir ve itimat edilir arkadaşların hepsi, vücutlarıyla ayakta duran önemli vazifeler üzerinde bulunuyorlar. Şimdilik, Asım Bey'in mümkün olan süratle tekrar size ulaşması ve yine kendisinin dönmesiyle aramızdaki bağı muhafaza eylemesini daha emin ve kolay buluyorum. Parasızlıktan bahsediyorsunuz. Ne yazık ki, ben de ondan bahsedeceğim. Bugün, içinde bulunduğumuz vaziyete girerken beş param olmadığını kolayca tahmin edeceğinizden eminim. Girdikten sonra da İstanbul'da bol bol vaatlerde bulunan zengin zevatın bizi hatırlayacaklarını farz etmek gafletinde bulundum. Milletten para istemek onları en

mukaddes gayeler hakkında bile şüphe ve tereddütte bırakıyor. Bundan başka, muhaliflerin en kuvvetli propaganda silahını teşkil ediyor. Bu sebeple pek elim ihtiyaçlar içinde dua ile iş görmeye çalışıyoruz. Fakat bittabi parasızlık yüzünden birçok faydalı teşebbüsler ve katî ihtiyaçlar temin ve tatmin edilemiyor. Dolayısıyla, sizden şimdilik hiç olmazsa elli bin liranın Asım Bey'le gönderilmesini beklerim. Şimdilik münasebet ve irtibatların yalnız benimle ve yalnız Asım Bey vasıtasıyla olmasını lüzumlu görürüm.

Çünkü başka vasıtalarla ve başka şahıslarla münasebette bulunduğunuz takdirde derhal yayılır... Nitekim yayılmıştır... Bu takdirde memlekette bütün teşebbüslerimizi zaten yorumlamakta oldukları İttihatçılık ile niteleyerek kuvvetimizi azaltmaları için düşmanlara silah ve fırsat vermiş oluruz.

Aziz Bey'in Arap meselelerinde burada istifadeli olacağını tasavvur ediyorum. Ancak kendisine maddeten yardım edecek halde olmadığımı bilmesi münasip olur.

***

Mektubunuzu aldım. Öteden beri hemfikir olduğumuz kanaatindeyim. Suriye ve Irak işlerinde buraya gelmekle pek faydalı olabileceğinizi ümit ederim. (Yol, Antalya üzerinden olabilir ve takma adla gelebilirsiniz) icap eden malumatı Asım Bey size verecektir.[1]

***

(...) hakkında görüş 11.2.36 [1920] tarihli telgrafnameden.[2]

1. Azerbaycanlıların İngilizlerle ittifakı doğru değildir. Bakû'dan, Azerbaycan ve Dağıstanlıların mühim bir çoğunluğuna dayanarak verilen karar neticesinde, Bolşeviklerle gizli bir mukavele yapılmış ve bu mukavele icabınca, Azerbaycan ve Dağıstan'ın bütünlüğü ve bağımsızlığı Bolşevikler tarafından tasdik edilmiştir. İşbaşında bulunan Azerbaycan hükümetinin de Bolşevikler ile işbirliğine taraftar olduğu ve fakat henüz resmi bir teşebbüste bulunulmadığı anlaşılmıştır.

2. Nuri Paşa, 3 Şubat 36'da [1920'de] Bakû'dan Dağıstan'a hareket etmiştir. Kuzey Kafkas İslam Ordusu Kumandanlığı'nı yapmaktadır.

3. Azerbaycan ve Dağıstan havalisindeki adamlarımız, Bolşeviklerle ve Türkistan'la irtibat ve münasebetlerinde devam eylemektedirler. Reşt havalisinde faaliyet halinde bulunan Mirza Küçük Han, Bolşeviklerle münasebet temin etmiştir. Küçük Han, talimat almak üzere hemşirezadesini[3] Bakû'ya göndermiştir. Bolşevikler, Dağıstan ve Türkistan Bolşevikleriyle Afganistan'a geniş ölçekte yardım etmektedirler. Dağıstan'da teşkilat vesaire için fedakâr subaylardan başka hiçbir şeye ihtiyaç olmadığı bildirilmektedir.

1 Bu paragraf Mısırlı Aziz Bey'e yazılmıştır. (İlhan Tekeli-Selim İlkin'in notu.)
2 Mustafa Kemal'in, Halil Paşa ve Nuri Paşa'dan elde ettiği bilgileri veren telgrafname budur. (İlhan Tekeli-Selim İlkin'in notu.)
3 Kız kardeş çocuğu, yeğen. (Y.N.)

KONYA'DA 12. KOLORDU KUMANDANLIĞI'NA*

(29 ŞUBAT 1920)

Şifre çözümü

Ankara'dan

Konya'da 12. Kolordu Kumandanlığı'na

Biga hadisesi ve Teşkilatı Ahmediye'yi idare edenler: Tayyar Paşa,[1] Nigehban'dan Binbaşı Hüsnü Bey, Topçu Binbaşı İsmail Hakkı Bey, Çerkez Bekir, Adapazarlı Çerkez Kâmil, Kirmastili Çerkez İdris, Emekli Binbaşı Çerkez Hüseyin Bey, Mektebi Harbiye Tâbiye muallimlerinden[2] Erkânıharp Binbaşısı Hayri Bey *(kpd)*,[3] Kürd Mustafa Paşa, Kiraz Hamdi, Davavekili Fuad, Şükrü, Refi Cevad, Kemal Paşa[4] damadı Doktor Esad, Zeynel'âbidin, Sadık Bey, Kadri Pehlivan, eski Eskişehir Mutasarrıfı Sami, Ali, Ali Kemal, Mehmed, Ali Hikmet Beylerdir.[5] Teşkilat için lüzumlu para İngilizler tarafından şimdilik Biga için doğrudan doğruya Şah İsmail'e verilmiştir. Yedi torbada beş bin İngiliz altını almıştır. İstanbul'da Hürriyet ve İtilaf'a, Sait Molla'ya ve Pehlivan Kadri'ye İngilizler, teşkilat için külliyetli para vermişlerdir. Biga havalisinde *(A b 46 1 i)*[6] elinde bulunan bütün silahların bu teşkilat için Anzavur'a teslimine İngilizler olur vermişlerdir. Teşkilat idaresi meselesi, Hürriyet ve İtilaf ile Nigehbancılar arasında halen ihtilaflıdır. Hürriyet ve İtilaf parayı temin ettiğinden dolayı teşkilata sahip olmak istiyor. Nigehban ise kendi subaylarının maddi fedakârlık yaptıklarından bütün teşkilata *(65 k y)*[7] kumandaya hâkim olmak fikrindedir. Bursa hadisesi pek yakındır. Oraya Çerkezler tarafından 300 kişilik tek tek şahıslar ticaret için sevk edilmiştir. Teşkilatın emrine tabidirler. İlk ayaklanma hareketinde Bekir Sami Bey'in imhası kararlaştırılmıştır. Dün Çarşamba Mudanya'ya hareket eden vapurla, Bursa Hürriyet ve İtilaf Fırkası Reisi Aziz Nuri ve Mahmud Şevket Paşa'nın katillerinden Çerkez Kâzım'ın kardeşi Adapazarlı Hikmet hareket etmişlerdir.

* Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, E.U. Basımevi, Ankara, 1956, sayı 18, Vesika No: 452. Aynı telgrafın "Üçüncü Ek", "Dördüncü Ek" ve "Beşinci Ek" başlıklı örnekleri için bkz. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1960, s.505-506.

1 *İstiklâl Harbimiz*'de "Arnavut Tayyar Paşa". (Y.N.)

2 "Taktik öğretmenlerinden". (Y.N.)

3 Çözülmemiş şifre olmalı. (Y.N.)

4 *İstiklâl Harbimiz*'de "Kâzım Paşa". (Y.N.)

5 "Mehmed, Ali Hikmet Beylerdir" yerine, *İstiklâl Harbimiz*'de "Muharrir Ali Hikmet Beylerdir" ifadesi vardır. (Y.N.)

6 Çözülmemiş şifre olmalı. *İstiklâl Harbimiz*'de, burada "ahali" sözcüğü vardır. (Y.N.)

7 Çözülmemiş şifre olmalı. (Y.N.)

Kürd Mustafa Paşa vasıtasıyla daha iki üç mitralyöz subayı sevk edilmek üzeredir. Aziz Nuri vasıtasıyla ve Hürriyet ve İtilâf Fırkası fertlerinden ayrıca üç yüz kişilik bir kuvvet merkezde hazırlanmıştır. Eski Müftü Ömer Fevzi, Hoca Halîm ve ulemadan daha birkaç zat, Bursa teşkilatını genişletmeye ve takviyeye çalışacaklardır. Bunlar Bursa'da, Biga'da olduğu gibi ayaklanma harekâtını icra edecek ve hükümete el koyarak telgraf haberleşmesini kesip Anzavur'la birleştikten sonra, Kürd Mustafa Paşa, Kuvayi Ahmediye[1] Umum Kumandanlığı'nı üstlenecektir. Adapazarı'na da Çerkez reislerinden birtakım adamlar gönderilmiştir. Ve elli kişilik Milliye karşıdır.[2] Balıkesir ve Bursa'daki fazla mitralyöz ve mekanizmaların dahile sevkleri görüşmeye değerdir.

Nigehbancılardan Topçu Binbaşısı İsmail Hakkı, Çopur Bekir, karşı harekât ve ihtilal için aldıkları karar neticesi vuku bulan tebligatı şudur: İstanbul'dan Karabiga ve Bandırma'ya çıkabilecek subaylarla Tekfurdağı'ndaki[3] Alay Kumandanı Mustafa Nuri Bey'in sevk edeceği Nigehbancı subaylarla bunların Nigehban mensupları, ellerinde *(Y ş l)*[4] küçük kâğıtlarda yazılı kayıt numaraları ile malum oluyor. Birleşerek, evvela kendilerini milli teşkilat ve Kuvayi Milliye taraftarı göstererek ahali arasına ve her altı köyden bir nahiye teşkil ve her nahiyeye bir subay tayin ettikten ve halka Müdafaai Milliye reislerinin, ahlaksız, namussuz adamlar olduğunu propaganda ile, kamuoyunu aleyhlerine tahrik ederek, onları birer ikişer katl ve idam edip *(ayt 63 sy)*[5] kendileri kalacaklardır. Bundan sonra üçüncü safhaya başlayacaklar. *(24 A 2363 ad)*[6] Ayvalık cephesinde sağ kanatlarını denize dayandırarak, İngilizlerin sağ kanadına dayanacak[7] ve Yunan kuvvetlerine bir muhtıra vererek kendilerinin Yunan aleyhtarı olmayıp, İttihat ve Terakki'ci olan milli teşkilata karşı hareket ettikleri ve dolayısıyla kendileriyle müttefik hareket edilmesi lüzumunu tavsiye edecek ve sola doğru harekâta başlayarak bütün cepheyi düşürmeye başlayacakları, sağ kanattaki bu muvaffakiyet, son defa düşüşünü[8] ve Yunanlılarla Nigehbancıların kazanmaları neticesini temin edecektir. Devamı var. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal. 29 Şubat 336 [1920]

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut[9]

Tebliğ edilen mahaller

Denizli 57. Fırka Kumandanlığı
Alaşehir Kumandanlığı
Nazilli
Burdur
23. Fırka

1 Kaynakta yanlışlıkla "Kuvayi Milliye" diye yazılmış. Doğrusu için bkz. 27/28 Şubat 1920 tarihli, "14. Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa, 61. Fırka Kumandanı Kâzım Bey'e" başlıklı telgraf. (Y.N.)
2 Bu cümle, *İstiklâl Harbimiz*'de "Ve elli kişilik Kuvayi Milliye'ye .....dır." şeklindedir. (Y.N.)
3 Tekirdağ. (Y.N.)
4 Çözülmemiş şifre olmalı. (Y.N.)
5 Çözülmemiş şifre olmalı. (Y.N.)
6 Çözülmemiş şifre olmalı. (Y.N.)
7 *İstiklâl Harbimiz*'de "İngilizlerin yardımına dayanacak". (Y.N.)
8 *İstiklâl Harbimiz*'de "ilk vakî'ei sukutunu" (ilk düşme anını) şeklindedir. (Y.N.)
9 Mustafa Kemal'in imzası şifreye dahil edilmiştir. (Y.N.)

URFA HAKKINDA EMİR*

(ŞUBAT 1920)

Mutasarrıflıktan ve halktan alınan telgraflarda Urfa'da yapılan muharebelerin aleyhimize sonuçlandığı, halkın heyecan içinde göçe hazırlandıkları, takviye kuvvetleri gönderilmesini istedikleri bildiriliyor. Bu sonucun meydana gelmesine, Urfa hareketini yapan kuvvetlerin düzensizliği ve beceriksizliği birinci derecede etki yapmıştır. Bu hareketin mümkün olduğu kadar 13. Kolordu'ca düzeltilmesine çalışılmasını Mutasarrıf'a yazdım. Bu yolda mümkün olan tedbirlerin alınarak halkın göç etmekten vazgeçirilmesini ve sükûnetle yerlerinde kalmalarının sağlanmasını rica ederim.[1]

* *Türk İstiklâl Harbi IV ncü Cilt Güney Cephesi*, Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Resmî Yayınları, Ankara, 1966, s.109.

1 Metin, *Türk İstiklâl Harbi*'nde bu şekliyle ve tarihsiz olarak yer almıştır. Şubat 1920 olayları anlatılırken, Mustafa Kemal'in Kolordu'ya bu emri (özet) verdiği belirtilmiştir. (Y.N.)

YUSUF İZZET PAŞA'YA YAZILAN ŞİFRE SURETİ*

(29 ŞUBAT/1 MART 1920)

Ankara
29.2.36 /1.3.36 [1920]

Suret

Zatıâlilerinin 14. Kolordu'dan kaldırılmasını İngilizlerin Harbiye Nezareti'nden talep eylediklerini ve Dersaadet'e gidildiği takdirde tutuklayacakları ve yerinize Nurettin Paşa'nın gönderilmesi tasavvur edilmiş olduğu bildirildi. Nazır[1] Paşa'ya bildirilen görüşümüzde, zatı samilerinin İngilizler aleyhinde sabit olmuş bir hareketimiz bulunmadığı ve maksatlarının milli işlere hâkim büyük kumandanlarımızı düşürmek suretiyle ve muhaliflerinin de manevi kuvvetlerini ve lanetli şevklerini artırmak olduğunu ve dolayısıyla Nazır Paşa'nın vazife ve salahiyetini tam bir bağımsızlık ile yaparak ve kullanarak vaki olan talebe karşı mukavemet göstermesini ve icap eden mukavemette mevkii terk etmek derecesine çıkmasını lüzumlu gördüğümüzü ve vereceği kati kararın, ona göre hareket hattımızın takdir ettirilmek üzere süratle bildirilmesini bildirdik. Neticesi arz olunacaktır. Ancak bir emrivaki karşısında kalındığı takdirde bizce tutulması münasip görülen hareket tarzı, böyle yabancı nüfuz ve müdahalesiyle vuku bulan azli reddederek, kanunsuz ve gayri meşru ve devletin ve milletin bağımsızlığına aykırı bir hareket kabul ederek, o bölgede bilhassa bu sıralarda ehemmiyet kazanan yüce vatani vazifeleri tam bir ciddiyet ve metanetle yapmaya devam etmektir. Eğer Kolordu Kumandanlık unvanını resmen üzerinizde bulundurmayı sakıncalı görürseniz, tabii Fuat Paşa Hazretleri gibi görünüşte kolordu işlerini diğer birine devrettirerek bölgenizde kalmak ve eskisi gibi milli vazifeleri yerine getirmek dahi uygundur. Bu konudaki devletlilerinin değerlendirme ve görüşlerinin süratle bildirilmesini bekliyoruz, Efendim.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Bursa'da 56. Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendi'ye

Yusuf İzzet Paşa'ya yazılan şifre suretidir. Görüşlerinin süratle bildirilmesi rica olunur.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan Bekir Sami Arşivi, 4. Defter. Eski yazı belge Hatice Ergül tarafından okunmuştur. (Y.N.)

1 Eski yazı metinde "Nazım" yazıyor; doğrusu "Nazır" olmalı. (Y.N.)

DİZİN

Abdi Bey, 146.
Acemistan, 378.
Adalar Denizi, 114, 262, 263, 267.
Adalet, 27, 29.
Adana, 29, 64, 77, 81, 82, 98, 114, 115, 116, 121, 126, 127, 213, 214, 227, 244, 245, 248, 270, 282, 287, 295, 301, 305, 306, 312, 321, 334, 337, 356, 360, 373, 374, 377, 395, - havalisi, 26, -lılar, 98
Adapazarı, 11, 259, 398, 399, 403, 407, 413, 414.
Adli gelişme, 168, 170, 174.
Afganistan, 267, 286, 378, 412.
Afyon Karahısar, 114, 115, 116, 138, 188, 208, 260, 352, 365.
Ahali, 25, 31, 70, 71, 72, 110, 112, 120, 128, 141,162, 163, 167, 168, 169, 173, 174, 183, 206, 213, 222, 225, 227, 229, 248, 253, 257, 270, 288 , 290, 301, 307, 309, 313, 315, 320, 323, 325, 330, 342, 353, 365, 366, 396, 397, 398, 403, 414.
Ahıska, (Ahısha), 326.
Ahmet Anzavur, bkz. Anzavur.
Ahmet Fevzi (Big) Paşa, 36, 37, 38, 68, 69, 91, 371.
Ahmet İzzet Paşa, 67.
Ahmet Remzi Bey (Adana Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi Reisi), 245, 275, 282.
Ahmetli, 377.
Aht, 160, 167, 169, 171, 173, 278, 384.
Akbaba, 325.
Akbaş Cephaneliği, 236, 260, 288, 309, 332, 338, 374, 397.
Akçakoyunlu istasyonu, 287.
Akdeniz, 168, 170, 174, 390, 393.
Akhisar, 114, 115, 301.
Aksu Köprüsü, 258.
Alaşehir, 34, 114, 115, 188, 208, 324, 396, 414.
Ali Bey, 413.
Ali Fuat (Cebesoy) Paşa, 36, 38, 68, 69, 115, 214, 217, 416.
Ali Hikmet Bey, 413.
Ali Kemal Bey, 371, 399, 409, 413.
Ali Rıza Bey (Elbistan'da Sulh Hâkimi), 74, 90.
Ali Rıza Paşa (Sadrazam), 31, 67, 69, 192, 195, 196, 197, 202, 204, 207, 209, 241, 280, 358, 361, 362, 363, 364, 371, 373, 375, 403, 410, - kabinesi, 409, 410.
Ali Saib (Ursavaş), 381.
Allenby (İngiliz Generali), 370.
Alman, 411, - taraftarlığı, 411.
Almanya, 204.
Alpullu, 63.
Alsas Loren, 365.
Amanos, 214.
Amasya, 32, 137, 256, 272, 369.
Amerika, 25, 98, 100, 133, 150, 315, -lılar, 359, 370, 408, 411, - bayrağı, 248, - Koleji, 248, 287.
Amman, 217, 334.
Anadolu Kadınları, - Müdafaai Hukuk Cemiyeti, 143, - Müdafaai Milliyei Vatan Cemiyeti, 65, - Müdafaai Vatan Cemiyeti, 64, 137, 185, 256, 272, 298 , 405, 406.
Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyeti, 396.
Anadolu ve Rumeli, -Heyeti Temsiliyesi, 217, - Müdafaai Hukuk Cemiyeti, 49, 58, 73, 78, 81, 121, 127, 130, 131, 136, 142, 143, 145, 148, 149, 153, 156, 182,

193, 195, 196, 214, 221, 265, 346, 375, 381, 390, 407, - Müdafaai Hukuk Cemiyeti Nizamnamesi, 151, - Müdafaai Hukuk Teşkilatı, 124, 145, - Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyeti, 301.
Anadolu, 38, 65, 91, 101, 106, 108, 112, 117, 119, 123, 125, 131, 144, 177, 182, 185, 195, 199, 200, 201, 209, 215, 220, 232, 241, 248, 267, 268, 269, 272, 276, 374, 378, 388, 389, 390, 398, 403, - hanımları, 143, -'nun taksimi, 182.
Anarşi, 69.
Anavatan, 28, 114, 117, 167, 169, 173.
Andırın (Andirin), 264, 336, 395.
Ankara, 25, 33, 34, 35, 39, 42, 43, 49, 50, 51, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 90, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 107, 108, 109, 110, 111, 113, 116, 118, 119, 121, 122, 126, 127, 128, 129, 130, 132, 133, 134, 135, 136, 138, 139, 141, 142, 144, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 157, 159, 160, 172, 177, 181, 185, 186, 187, 188, 192, 197, 200, 201, 202, 206, 207, 212, 215, 216, 219, 222, 228, 230, 233, 234, 235, 236, 238, 244, 245, 246, 248, 250, 251, 252, 253, 255, 256, 257, 258, 262, 263, 264, 265, 266, 272, 273, 274, 278, 279, 283, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 300, 302, 303, 305, 307, 308, 310, 311, 314, 321, 322, 327, 328, 329, 331, 333, 338, 339, 340, 344, 345, 349, 350, 353, 355, 358, 360, 363, 365, 367, 369, 371, 377, 378, 379, 382, 383, 384, 389, 390, 394, 403, 405, 409, 413, 416.
Anlaşma, 29, 408, 409, -lar, 29, 390, 411.
Antakya, 29, 30.
Antalya, 26, 27, 29, 55, 71, 138, 139, 147, 266, 295, 308, 349, 390, 412.
Antep, bkz. Ayıntap.
Antlaşma, 262, 263, 367.
Anzavur, 69, 91, 105, 189, 382, 384, 390, 398, 399, 404, 413, 414.
Araba, 402.
Arabistan, 384.
Arap, 217, 267, 334, -lar, 183, 220, 248, 270, 366, 384, 395, 407, 408, - çoğunluğu, 167, 169, 173, - delegeleri, 407, - hükümeti, 213, - kavmi, 162, - kuvveti, 400, - memleketleri, 162, 163, - meselesi, 412, - milleti, 217, - narı, 257.
Arapça, 29, 30.
Ardahan, 169, 173.
Arif Bey (Kavak Mıntıkası Kumandanı, Kaymakam), 115.
Arnavut Tayyar Paşa, 413.
Asayiş, 26.
Asım Bey, 411, 412.
Asker, 27, 38, 213, 261, 266, 268, 274, 288, 326, 327, 350, 351, 366, 367, 382, 396, -iye, 91, 395, -ler, 72, 133, 150, 260, 270, 315, 352, 361, 402.
Askerî, 409, - birlik, 306, - birlikler, 312, - harekât, 114, - kuvvetler, 26, 295, 311, - müfreze, 309 , - nakliyat, 116, - teşkilat, 296.
Asya, 177.
Asyayı Suğra, bkz. Küçük Asya.
Aşiret, 28, 226.
Atadalığ mahallesi (Maraş), 250.
Ateğeri mevkii (Maraş), 258.
Atina Mebuslar Meclisi, 150.
Avam Kamarası, 182, 243.
Avrupa, 29, 98, 129, 143, 199, 218, 267, 381, 411, -lılar, 129, 225, - devletleri, 28.
Ayaklanma, 399, 413, 414.
Ayaklandırma, 307.
Aydın, 41, 42, 43, 68, 74, 100, 112, 113, 114, 115, 117, 144, 189, 227, 266, 274, 324, 388.
Aydınlar, 342.
Ayıntap (Ayıntab), 26, 29, 71, 99, 110, 128, 141, 183, 213, 214, 217, 226, 258, 284, 285, 287, 295, 301, 304, 305, 306, 334, 335, 370, 383, 395, 400.
Ayvalık, 414.
Azerbaycan, 242, 267, 268, 325, 328, 367, 383, 408, -lılar, 408, 412.
Azınlık, 280, -lar, 67, 164, 168, 170, 174.
Aziz Bey (Mısırlı), 412.
Aziz Nuri Bey (Bursa Hürriyet ve İtilaf Fırkası Reisi), 399, 413, 414.
Aziziye, 304, 336.

Baalbek, 217, 270, 334.
Bababurnu, 128, 287, 395, 400.
Babaeski, 63.
Babıâli, 27, 195, 202, 207, 223, 230.
Badilli Aşireti, 330.
Bağçe, 331, 377.
Bağdat, 286, 378.
Bağımsız, 27, 28, 31, 47, 49, 74, 125, 162, 316, -lık, 30, 32, 66, 67, 71, 116, 117, 122, 145, 149, 153, 154, 155, 162, 164, 168, 170, 173, 174, 177, 192, 194, 199, 204, 209, 217, 256, 261, 267, 334, 360, 381, 383, 407, 408, 410, 412, 416.
Bahçe köyü, 217, 301, 334.
Bahri Siyah, bkz. Karadeniz.
Bahrihazer, bkz. Hazer Denizi.
Bakû, 286, 368, 412.
Balıkesir, 51, 74, 114, 154, 190, 216, 227, 235, 236, 289, 294, 302, 310, 338, 390, 404, 407, 414.
Balkan Barış Antlaşması, 262, 263.
Balkan Harbi, 411.
Balkan Muahedei Sulhiyesi, bkz. Balkan Barış Antlaşması.
Bandırma, 51, 114, 188, 190, 208, 260, 281, 289, 310, 311, 338, 404, 414.
Bankı Osmani, 87.
Barış antlaşması, bkz Balkan Barış Antlaşması.
Barış, 27, 32, 36, 38, 66, 100, 102, 106, 112, 117, 122, 124, 131, 161, 162, 163, 164, 167, 170, 173, 178, 204, 225, 239, 246, 262, 266, 267, 268, 269, 270, 273, 280, 342, 346, 359, 360, 364, 367, 371, 374, 375, 381, 410, 411, -çı, 144, - delegeleri, 102, - şartları, 358, 389.
Basarabya, 286, 367.
Basra, 378.
Batı, 29, - âlemi, 28, - Anadolu, 91, 378, - Kuvayi Milliyesi, 182, - medeniyeti, 316.
Batı Trakya, 112, 162, 163, 167, 170, 173, 262, 263, 342, 366, 396, - Müslüman Komitesi, 62.
Batum, 90, 133, 169, 173, 242, 267, 286, 368.
Bayazıt Merkez Kıraathanesi, 404.
Bayburt, 57.
Bekir Sami (Günsav) Bey (Bursa'da 56. Fırka Kumandanı, Miralay), 39, 46, 51, 53, 54, 56, 74, 85, 88, 91, 95, 100, 103, 106, 111, 113, 115, 116, 119, 147, 190, 219, 222, 233, 238, 244, 246, 250, 254, 255, 257, 258, 264, 266, 277, 283, 286, 287, 288, 306, 353, 363, 399, 413, 416.
Bekir Sami (Kunduk) Bey, 42, 69, 178, 199.
Bekir Sıtkı, bkz. Osman Efendi.
Belpınar, 331, 334, 395, 400.
Bergama, 48, 114, 301.
Beşiktaş, 169, 171, 396.
Beyanat, 77, 98.
Beyanname, 29, 30, 32, 50, 65, 66, 67, 72, 85, 110, 121, 131, 159, 171, 173, 361, 362, 364, 375, -ler, 122, 244, 245, 404.
Beykoz, 259.
Beyoğlu, 396.
Beyrut, 217, 248, 257, 315, 334.
Beytimeval Kabilesi, 257.
Biga, 384, 398, 399, 403, 404, 413, 414.
Bilecik, 54, 56, 115.
Birecik, 257, 270, 306, 320, 407.
Birinci Anzavur Vak'ası, 404.
Birinci Atlantik Filosu, 396.
Birinci Hacı Turahan Fırkası, 286.
Birisod (Brissot, Fransız Binbaşısı), 318, 321.
Birmingham, 156.
Bitlis, 26, - Defterdarı, 256.
Boğaz, 25, 26, -lar, 25, 26, 108, 119, 131, 162, 164, 168, 170, 174, 184, 266, 389, 390, 398, 403.
Bolayır, 338.
Bolşevik, 266, 268, 342, 378, 409, -ler, 31, 129, 133, 220, 230, 267, 268, 270, 286, 318, 367, 368, 408, 409, 412, - cereyanları, 342, -lik, 311, 244, 271, 367, - ordusu, 342, - Prensipleri, 409.
Bolşevizm, 133, 242, 286, 342.
Bolu, 115, 259, 272.
Bomba, 65, 128, 258, 284, 324, 327.
Bozdağ, 324, 396.
Bozkır, 407.
Bristol, Mark Lambert (Amiral), 359.

Bulgar, 28, 283, - çeteleri, 244, 366, - hükümeti, 286, 342, -lar, 112, 114, 244, 262, 263, 270.
Bulgaristan, 162, 244, 262, 263, 270, 318, 342, 389.
Burdur, 70, 71, 74, 93, 94, 115, 138, 206, 295, 339, 349, 362, 405, 414.
Burgaz, 247.
Bursa, 39, 46, 51, 53, 54, 56, 74, 85, 91, 95, 111, 119, 147, 188, 190, 208, 219, 222, 233, 238, 244, 246, 248, 250, 255, 257, 258, 264, 266, 277, 283, 286, 287, 288, 302, 306, 318, 321, 322, 327, 331, 338, 350, 353, 363, 365, 367, 371, 377, 378, 394, 398, 399, 404, 413, 414, 416, - hadisesi, 398.
Bütçe, 87.
Büyük Aslan, 60.
Büyük Millet Meclisi, 160.
Büyükada, 270.

Cabiha, 182.
Cafer Tayyar (Eğilmez) Bey (Edirne'de 1. Kolordu Kumandanı), 51, 53, 62, 111, 113, 134, 151, 152, 199, 262, 263, 363.
Câmi (Baykurt) Bey, 96, 199.
Camiişerif, 128.
Cavid Bey, 411.
Cebelibereket, 282.
Cebelü Lübnan, 366.
Ceceli köyü, 128.
Celâl Bey (Adana Valisi), 81, 98, 121, 126, 127, 245.
Celâl Bey (Nevrekoplu), 396, 397.
Celaleddin Arif Bey (Erzurum Mebusu), 79, 118, 159, 160, 168, 241.
Cemaat, 71.
Cemal Bey, 68.
Cemal Paşa (Harbiye Nazırı), 34, 35, 36, 37, 38, 55, 63, 66, 79, 81, 98, 103, 110, 118, 128, 188, 190, 191, 192, 194, 195, 197, 199, 202, 204, 205, 207, 208, 209, 224, 228, 280, 281.
Cemil Bey (Maraş Mutasarrıfı), 72, 83, 90.
Cemil Cahit Bey, 395.
Cemiyet, 32, 58, 64, 80, 143, 173, 185, 224, 232, 251, 252, 256, 263, 272, 298, 308, 313, 317, 318, 319, 320, 323, 325, 329, 330, 332, 337, 341, 342, 345, 346, 348, 353, 354, 355, 357, 375, 381, 384, 396, 398, 403, 405, 406, 407.
Cemiyeti Ahmediye, 398, 403.
Cemiyeti Akvam, 162, 164, 187.
Cenabı, - Allah, 149, - Hak, 49, 73, 78.
Cerablus Köprüsü, 30, 410.
Cevat (Çobanlı) Paşa (Erkânıharbiyei Umumiye Reisi), 188, 190, 192, 195, 197, 199, 204, 207, 208, 209, 224, 228.
Cevdet Bey (Diyarbekir'de 13. Kolordu Kumandanı, Miralay), 74, 112, 117, 126, 213, 300.
Ceyhan, 214.
Ceylanpınar, 182.
Churchill, Sir Winston, 220.
Cihan, 28, 30, 123, - Harbi, 37.
Cihat, 398, 403.
Clemenceau, Georges, 46, 147.
Cumalı, 324.
Cumhuriyet, 160.
Curzon, Lord Earl (İngiltere Hariciye Nazırı), 131.

Çal, 147.
Çanakkale, 42, 52, 55, 111, 186, 259, 260, 265, 279, 399, - Boğazı, 114, 390.
Çarşı Başı mahallesi (Maraş), 250.
Çatalca, 63, 396.
Çekili, 350.
Çelebi Cemalettin Efendi, 58, 179.
Çerkes Kâzım, 399, 413.
Çerkes Yusuf Bey, 404.
Çerkez (Çerkes), 28, 91, 105, 399, 414 , - ler, 28, 404, 408, 413.
Çerkez Bekir, 413.
Çerkez Eşref Bey, 259.
Çerkez Ethem, 91, 199.
Çerkez Hüseyin Bey (Emekli Binbaşı), 413.
Çerkez İdris (Kirmastili), 413.
Çerkez Kâmil (Adapazarlı), 413.
Çerkez Şevket, 91.
Çerkezköy, 63.
Çete, 306.
Çıldır, 325.

Çiftçi Partisi, 342.
Çiftçiler, 342.
Çin, 368.
Çocuk, 25.
Çopur Bekir, 414.
Çorlu, 63, 247.
Çörçil, bkz. Churchill.
Çukuroba mahallesi, 128.
Çürüksulu Mahmut Paşa, 279, 280-281.

Dağıstan, 268, 286, 328, 367, 412, -lılar, 412.
Darbe, 124.
Darıcalı Hasan, 91.
Darülfünun, 150.
Darülhilâfe, 393.
Demirci Mehmet Efe, 34, 68, 115, 135.
Demiryolları, 26.
Demiryolu, 225, 247, 312.
Demokrasi, 123.
Denikin, 221, 236, 286, 367, 408, - ordusu, 367.
Deniz kuvvetleri, 26.
Denizli, 143, 411, 414.
Derbend-i Hind, 286.
Deretok, 258.
Dergi, 388.
Dersaadet, 42, 43, 55, 60, 67, 72, 79, 81, 84, 86, 90, 96, 98, 102, 107, 111, 117, 129, 133, 134, 147, 157, 178, 180, 186, 200, 201, 218, 219, 220, 241, 242, 265, 270, 278, 279, 284, 285, 289, 291, 293, 310, 311, 314, 317, 323, 353, 356, 358, 359, 365, 366, 389, 390, 391, 396, 397, 398, 403, 416.
Dersim, 329.
Devlet, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 49, 66, 67, 68, 69, 74, 77, 105, 113, 116, 122, 133, 141, 162, 164, 168, 170, 173, 192, 194, 195, 199, 202, 204, 209, 220, 243, 273, 276, 280, 289, 293, 294, 295, 296, 328, 358, 373, 407, -in bağımsızlığı, 416, -ler, 66, 67, 68, 69, 98, 113, 163, 174, 266, 397, 410.
Din, 28, 31, 91, 105, 108, 119, 131, 178, 313, 398, 403, -ler, 28, -en, 31, -siz, 118, - kardeşleri, 91, 105.
Dini, - ananeler, 119, - eserler, 148, - hamiyet, 91, - inançlar, 214, - mücahede, 193, - reisler, 28, - teşkilat, 28, - vazife, 388.
Dindaş, 30, 32, 149, 284, -lar, 30, 237, 256, 302, 306, 329, -larımız, 30, 32.
Dirzor, 30.
Divanıharp, 331.
Diyarbekir (Diyarbakır), 26, 74, 126, 190, 213, 252, 300, 363.
Doğu Orduları Başkumandanı, bkz. Franchet d'Esperey.
Doğu, 32, 113, 114, - arazisi, 110, - cephesi, 70, 268, - memleketleri, 269, - sınırı, 162, - sınırımız, 163, - Trakya, 62, 63, 112, 262, 263, 342, - vilayetleri, 29.
Doktor Esad (Kemal Paşa'nın damadı), 413.
Donanma, 391.
Döbon (Amiral), bkz. Le Bon.
Dörtyol, 214.
Drama, 244.
Dritnot, 396.
Dua, 412.
Dunaburg, 367.
Dünya, - nakliyatı, 168, 170, 174, - ticareti, 168, 170, 174.
Düşman, 28, 29, 39, 46, 48, 66, 67, 68, 107, 183, 217, 248, 258, 260, 264, 270, 286, 287, 301, 304, 311, 316, 324, 334, 335, 365, 377, 378, 390, 395, 409, 410, - lar, 29, 39, 66, 67, 68, 91, 95, 105, 124, 149, 256, 262, 329, 358, 361, 373, 383, 390, 391, 408, 412, -larımız, 29, 39, -lık, 261, 306, dahili - 410, - himayeleri, 124, - kuvvetleri, 124, 376.

Ebubekir Hazım (Tepeyran, Dahiliye Nazırı), 363, 373.
Ebülhindli Cafer Arslan, 80.
Edirne, 51, 53, 62, 111, 113, 151, 152, 190, 263, 396, 397.
Edremit, 114.
Elbistan, 73, 74, 90, 141, 299, 302, 308, 345, 369.
Elviyei Selâse (Kars-Ardahan-Batum livaları), 163, 167, 169, 173.
Emin Arslan (Karakuş) Bey, 306.

Emin Bey (Kaymakam), 213.
Emir Faysal, 248, 257, 408.
Emir Paşa, (Elbistan'da Sivas Heyeti Merkeziyesi Üyesi), 253, 345.
Emirgânlı Kemal (Ağır Topçu, Binbaşı), 404.
Emrullah Bey (Kayseri Mıntıka Kumandanı, Ahzı Asker Kalem Reisi), 232.
Emrullah Bey (Yüzbaşı), 312.
Enis Fahri Bey (Doktor), 157.
Enver Paşa, 408.
Enzeli, 286.
Epoka, 50.
Er, 365, -ler, 63, 188, 207, 236, 244, 247, 270, 292, 302, 318, 366, 396.
Ermeni, 28, 150, 217, 264, 306, 334, 359, - ler, 72, 77, 121, 126, 127, 128, 183, 229, 237, 247, 258, 284, 287, 301, 303, 306, 311, 316, 323, 325, 326, 331, 333, 334, 353, 359, 360, 361, 370, 373, 377, 408, - askeri, 213, - askerleri, 72, - çetesi, 244, - fedailer, 258, - hâkimiyeti, 325, - hükümeti, 325, - kıtalı, 358, 359, 361, 390, - Komitecileri, 248, - kuvvetleri, 359, - meselesi, 411, - milleti, 360, - nasyonalistleri, 373.
Ermenistan, 29, 72, 267.
Eruh, 148.
Erzincan, 172, 266, 272, 278, 314, 333.
Erzurum, 26, 29, 31, 40, 45, 50, 58, 65, 74, 80, 87, 102, 120, 122, 129, 131, 133, 172, 187, 190, 201, 212, 215, 228, 255, 276, 277, 278, 290, 296, 347, 390, - Kongresi, 29, 31, 58, 122, 159, 383, 407, - Oteli, 365.
Esaret, 32, 408.
Esir, 48, 214, 225, 257, 324, -ler, 246, 292, 342.
Eskişehir, 33, 72, 90, 115, 116, 260, 265, 311, 352, 357.
Estonya, 367.
Eşitlik, 27.
Eşkıya, 91.
Eşraf, 25.
Everek, 82, 126.
Ezanı Muhammed, 128.
Fahrettin (Altay) Bey (12. Kolordu Kumandanı, Miralay), 37, 38, 44, 51, 55, 68, 74, 77, 84, 103, 111, 113, 116, 116, 121, 127, 146, 216, 289,134.
Faik Ali Bey, 363, 371.
Fatih, 28.
Fatin Bey (Eskişehir Mutasarrıfı), 72.
Felâhı Vatan, - Grubu, 161, 278, 363, 371, 373, 375, 385, 390, 409, - İttifakı Heyeti, 363, 364.
Ferit Paşa (Damat), 27, 29, 31, 67, 68, 189, 371, 384, 398, 403, 409, - kabinesi, 31.
Fettah Bey (Kaymakam), 404.
Fevzi Bey (1. Fırka Kumandan Vekili), 132.
Fevzi (Çakmak) Paşa (Harbiye Nazırı), 279, 280, 281, 351, 358, 359, 360, 361, 362, 373, 382, 387, 416.
Fındıklı Sarayı, 393.
Fırat, 225, 226, 390, 395, - Nehri, 30.
Fıtnat Hanımefendi (Burdur Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti Reisi), 405.
Filistin, 182, 334.
Foça, 114, 343.
Franchet d'Esperey (Fransız Generali, Doğu Orduları Başkumandanı), 110, 318.
Fransa, 131, 133, 195, 218, 228, 266, 267, - Cumhuriyeti, 110, - Hükümeti, 110.
Fransız, 64, 65, 82, 98, 110, 126, 141, 147, 150, 182, 207, 213 , 217, 237, 258, 274, 284, 303, 315, 334, 359, 370, 390, 393, 409, -ca, 171, -lar, 26, 64, 72, 75, 76, 77, 82, 98, 116, 121, 127, 128, 184, 187, 213, 225, 226, 227, 229, 236, 241, 245, 247, 248, 249, 257, 270, 277, 285, 286, 287, 295, 301, 303, 304, 306, 311, 312, 315, 316, 317, 320, 321, 323, 330, 333, 342, 344, 360, 361, 363, 366, 368, 373, 374, 377, 383, 384, 395, 400, 407, 408, - askeri, 270, 361, - bayrağı, 330, - eri, 236, 292, 365, - evlatları, 365, - Hükümeti, 72, 286, - işgal bölgesi, 213, - kumandanı, 75, - kuvvetleri, 214, 225, 284, 300, 305, 306, 320, 331, 359, - mebusları, 390, - müfrezesi, 183, 225, 258, 304, - ordusu, 183, - siyaseti, 263, - subayı, 365, - süvari, 128, - tayyaresi, 287, - yardımı, 244.

Fuad (Davavekili) , 413.
Fuat Paşa, bkz. Ali Fuat Paşa.
Fusta, 410.

Galatasaray Lisesi, 29.
Galip Tayyar Bey, 152.
Garzan, 149, - Aşireti, 148.
Gâvur İmam, 398.
Gâvurdağı, 395, 400.
Gâvurgölü, 334.
Gazete, 50, 123, 124, 125, 130, 133, 218, 234, 243, 270, 297, 315, 402, -ler, 107, 108, 119, 122, 131, 182, 257, 375, 384, 388, 390, 397, - imtiyazı, 243.
Gazze, - Aşireti, 270, - Urbanı, 248, 257.
Gebze, 60, 157.
Gediz çayı, 115.
Gelibolu, 236, 309, 332, - Mutasarrıfı, 288, - vapuru, 404.
Gemiler, 390.
General Keret, bkz. Querette.
George Picot (Suriye ve Ermenistan Fevkalâde Komiseri), 72, 384.
George, bkz. Lloyd George.
Gerici hareketler, 123.
Gerilla muharebesi, 59.
Gerillacılar, 312.
Gerkük, bkz. Kerkük.
Giritli Naibzade Ali (Yunan eski Drama Mutasarrıfı), 327.
Gizli Mukavele, 412.
Gizli Toplantı, 160.
Gomelos Milois (General), 248.
Göç, 74, 415.
Göksun, 336.
Gölpınar köyü, 128.
Gönen, 69, 91, 398, 403, 404.
Grev, 342, -ler, 244.
Grup, bkz. Felâhı Vatan Grubu.
Gunaris (Yunan Başbakanı), 366.
Gureba Hastanesi, 306, 320.
Güller köyü, 301.
Gümrü, 325, 326.
Gümülcine, 263.
Gümülcineli İsmail, 404.
Güney Grubu, 115.
Gürcistan, 267, 326, 367, 408.
Gürcü, -ler, 367, - hükümeti, 326.

Haber, 50, 55, 68, 75, 80, 121, 191, 222, 260, 263, 271, 273, 285, 286, 302, 325, 326, 327, 365, 414, -dar, 58, 237, 333, -ler, 217, 248, 286, 287, 335, -leşme, 26, 34, 73, 90, 98, 105, 139, 152, 197, 202, 236, 245, 265, 336, 354, 358, 400, 408, 409, 414.
Hacı Kaya Bey, 341.
Hacı Musa Bey, 58.
Hacıbektaş, 58.
Hacim (Gazze Urbanı reislerinden), 257.
Haçin, 244, - Ermenileri, 303.
Hadımköy, 247.
Hahvran, 217.
Hâkimiyet, 25, 30, 31, 65, 124, 178, 184, 187, 266, 316, 325, 334, 389, 398, -ler, 123.
Hakimiyeti Milliye, 124, 123, 125, 130, 133, 381.
Hakkâri, 390.
Hakkı Behiç (Bayiç) Bey, 123, 128.
Hakkı Bey, (Elbistan'da Sivas Heyeti Merkeziyesi Üyesi), 253, 345.
Halep, 30, 213, 214, 217, 304, 315, 333, 334, 335, 374, 377, 410.
Halid Bey (Erzincan), 266.
Halife, 177, 184.
Halil Paşa, 325, 408.
Halis Bey (20. Kolordu Erkânıharbiye Reisi), 382.
Halit Bey (13. Kolordu Erkânıharbiye Reisi), 363.
Halit Bey (Erzincan 9. Fırka Kumandanı), 57, 172, 278, 303, 314, 333, 363.
Halit Bey (Saraçhane Müdürü, Binbaşı), 403.
Halk, 25, 30, 71, 243, 267, 303, 345, 415.
Ham mahallesi (Maraş), 250.
Hama, 217, 335.
Hambury (İngiliz Generali), 396.
Hamit Bey (Mebus), 79, 118.
Harbi Umumi, 116, 378, 411
Harbiye, 362, - Telgrafhanesi, 382.
Harbord, James (General), 408-409, 411.
Harekât, 51, 76, 114, 115, 117, 128, 134, 216, 217, 225, 227, 259, 262, 263, 267,

268, 270, 286, 287, 303, 304, 313, 320, 339, 358, 359, 361, 364, 365, 374, 383, 387, 399, 404, - birliği, 267.
Harp, 25, 36, 38, 71, 115, 116, 162, 164, 246, 256, 315, 342, 367, 378, 403, 411, - gemileri, 390, - malzemesi, 117.
Harput, 26.
Harran, 257.
Hart, 57.
Hassalı Baha, 282.
Hatuniye, - mahallesi (Maraş), 250, - İslam mahallesi, 287.
Hava postası, 350.
Havran, 334.
Hayfa, 366.
Hayri Bey (Erkânıharp Binbaşısı, Mektebi Harbiye Tâbiye Muallimi), 413.
Hayri Bey (Konya'da 12. Kolordu Kumandan Vekili), 379, 363.
Hazer Denizi, 267.
Helmet İstasyonu, 287.
Heyeti, - İdare, 94, 336, 290, - Merkeziye, 39, 47, 58, 60, 63, 65, 73, 75, 77, 80, 81, 82, 85, 88, 90, 91, 94, 96, 98, 100, 106, 107, 120, 139, 141, 151, 152, 157, 184, 185, 187, 197, 215, 220, 228, 234, 237, 240, 241, 243, 245, 247, 251, 253, 256, 271, 275, 277, 282, 283, 290, 299, 302, 301, 308, 309, 311, 313, 315, 317, 318, 320, 322, 323, 324, 325, 330, 332, 336, 337, 341, 342, 344, 345, 346, 348, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 365, 366, 367, 369, 377, 378, 379, 386, 388, 396, 401, 402, 409, - Merkeziyeler, 33, 65, 122, 133, 153, 219, 259, 270, 272, 284, 286, 287, 288, 297, 358, - Milliye, 147, 312, - Temsiliye, 32, 33, 34, 35, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 118, 119, 120, 121, 122, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 139, 141, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 171, 177, 180, 183, 185, 186, 187, 190, 191, 193, 194, 195, 196, 199, 203, 205, 206, 207, 209, 212, 214, 215, 216, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 228, 229, 230, 231, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 240, 241, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 261, 262, 263, 264, 265, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 300, 301, 302, 303, 305, 307, 308, 309, 310, 311, 313, 314, 315, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 343, 344, 345, 346, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 360, 361, 364, 365, 366, 368, 369, 370, 372, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 390, 394, 397, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 409, 414, 416, - umumiye, 51.
Hıristiyan, 28, 215, - ahali, 112, - unsuru, 115.
Hıyanetler, 124.
Hicaz, 267.
Hikmet Bey (Adapazarlı), 399, 413.
Hilafet, 30, 68, 107, 108, 117, 119, 131, 144, 162, 164, 168, 170, 174, - makamı, 112, 177, - merkezi, 108.
Hindistan, 267, 286, 366, 378.
Hintli, 365.
Hoca Halîm, 414.
Hoca Sabri, 375.
Holmes (Amerikalı Yetimhane Müdiresi, Miss), 370.
Hukuk, 27, 29, 31, 77, 112, 163, 164, 168.
Hulûsi Efendi, 60.
Humus, 214, 217, 270, 334.
Hükümdarlar, 125.
Hükümet, 26, 29, 31, 32, 39, 62, 63, 66, 68, 69, 72, 74, 77, 78, 80, 81, 98, 108, 109, 110, 113, 117, 119, 121, 122, 128, 131, 148, 152, 153, 157, 161, 162, 164, 168, 170, 174, 188, 190, 192, 195, 196, 202, 205, 207, 212, 213, 215, 223, 228, 237, 242, 257, 268, 269, 271, 276, 280, 281,

288, 297, 309, 323, 325, 326, 328, 332, 342, 351, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 366, 367, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 384, 385, 389, 390, 391, 399, 409, 410, 411, 414, -ler, 31, 124, 220, 267, 268, 296, - düşürülmesi, 204, - icraatı, 372, - reisleri, 71.
Hülâgü, 124.
Hümayun, 73.
Hür, 27, 125, 214.
Hürriyet ve İtilaf Fırkası, 398, 399, 403, 413, 414.
Hürriyet, 123, 167, 170, 173.
Hüseyin Bâki Bey (Burdur Mebusu), 93.
Hüseyin Kâzım Bey (Aydın Mebusu), 41, 42, 43, 79, 118.
Hüsnü Bey (Binbaşı), 146.
Hüsnü Bey (Binbaşı, Nigehban'dan), 413.
Hüsrev (Gerede) Bey , 159, 382.

Inekler köyü, 301.
Irak, 32, 182, 217, 267, 286, 334, 378, 383, 409, 412, -lılar, 407.
Islahat, 128, 141, 187, 213, 214, 217, 287, 303, 304, 311, 331, 333, 334, 335, 344, 365, 395.
Islahiye, 409.
Isparta, 71, 115, 138.

İbn Muhit, 257.
İbrahim Refik (Saydam, Doktor), 347.
İçil, 222.
İdam, 31, 342, 414.
İhtilal, 414.
İkdam, 220.
İkiçeşmelik, 396.
İktidar, 69, 124, - mevkii, 364, 411.
İktisaden, 163, 410.
İktisadi, 27, 122, 262, 263, 285, - gelişme, 168, 170, 174, - menfaatlar, 121.
İlhak, 51, 53, 74, 97, 100, 112, 113, 117, 135, 144, 153, 154, 155, 214, 227, 367, 402.
İloğlu köyü, 128, - Mevkii, 264, 287.
İltica, 248.
İltihak, 35, 110, 167, 169, 173, 246, 404.
İmparatorluk, 28, 30.
İmtiyaz, 28, 77, -lar, 25, 28, 31.
İnanç, 28.
İnas Mektebi, 350.
İnebolu, 156.
İngiliz, 26, 53, 116, 156, 182, 288, 309, 359, 360, 361, 367, 390, 393, -ler, 26, 53, 105, 159, 184, 187, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 201, 204, 207, 242, 243, 247, 260, 270, 277, 285, 286, 311, 332, 338, 342, 352, 365, 367, 368, 374, 378, 382, 383, 384, 389, 398, 399, 403, 408, 409, 410, 412, 413, 414, 416, - altını, 413, - askeri, 352, 396, - boyunduruğu, 409, - hâkimiyeti, 266, - kıtaları, 286, - kuvveti, 378, - nöbetçileri, 352, - parası, 407, - siyaseti, 66, - subayı, 200, 201, 404, - torpidosu, 399, 404, - yardımı, 407.
İngiliz Bahrisefid Filosu, 390, 393.
İngiltere, 108, 119, 131, 195, 221, 228, 246, 266, 267, 358, 359, 389,- hükümeti, 215 .
İnkılâp, 123, 263, -lar, 123, 124.
İnos, 396.
İran, 267, 318.
İrtica, 123, 384.
İrticai harekât, 399, 404.
İskeçe, 244, 247, 263.
İskeçeli Arif Bey, 262.
İskenderun, 30, 213, 214, 217, 267, 335, 410.
İskoçya, 242.
İslahiye, 183, 264, 301, 303, 400.
İslam, 28, 31, 32, 114, 141, 161, 162, 163, 164, 167, 168, 169, 170, 173, 174, 266, 301, 307, 313, 315, 323, 359, 365, 366, 384, 412, -lar, 28, 112, 128, 256, 325, 359, 360, 361, 377, - ahali, 64, 65, 183, 248, 306, 325, - âlemi, 32, 107, 177, 187, 199, - cihanı, 177, - ehli, 384, - halkı, 128, - hükümetleri, 268, - kitleleri, 408, - mahalleleri, 256, - mücahitleri, 256, - Şûrası, 325.
İslami kamuoyu, 182, - Kavimler, 162, - unsurlar, 163.
İsmail Bey (Burdur Ahzı Asker Kalem Reisi, Miralay), 70, 71, 74, 94, 206, 339.

İsmail Hakkı Bey (Topçu Binbaşı), 413, 414.
İsmet Bey, (İnönü, Miralay), 40, 89, 159, 163, 164, 165, 166, 181, 204, 205, 226, 231, 351, 382, 384, 389, 391.
İspilâto, 315.
İstanbul, 26, 27, 28, 31, 32, 37, 38, 50, 53, 67, 104, 106, 108, 109, 119, 131, 150, 157, 160, 162, 164, 168, 170, 172, 174, 180, 182, 184, 186, 188, 190, 192, 193, 195, 198, 207, 218, 220, 229, 234, 239, 241, 242, 249, 259, 266, 268, 269, 276, 280, 282, 285, 338, 342, 360, 363, 364, 365, 373, 376, 389, 390, 391, 393, 396, 397, 398, 399, 403, 409, 410, 411, 413, 414, - Meclisi, 161.
İster Sterkadis, İstiryadis bkz. Stergiades.
İstihbarat, 215, 301, 315, 365, 367, 377, 378.
İstila, 100, 113, 217, 267, 268, 334, 342, - cı, 311, - emelleri, 162, 164.
İsyan, 51, 217, 334, 410.
İşgal, 26, 29, 48, 51, 65, 72, 75, 77, 97, 100, 101, 121, 167, 169, 173, 243, 257, 260, 261, 263, 266, 267, 274, 281, 285, 286, 289, 297, 303, 306, 311, 312, 318, 320, 323, 325, 327, 339, 341, 350, 361, 364, 366, 368, 373, 390, -ler, 27, 29, 116, 127, - bölgeleri, 213, 214, 226, 227, 244, 334, 359, 390, - kuvvetleri, 98, 213, 217, 334.
İtalya, 195, 228, 266, 267, 315, 378, 411.
İtalyan, 26, 182, 187, 207, 390, 393, -lar, 26, 71, 114, 184, 295, 297, 339, 349, 350, 408, - kaynakları, 184.
İtilaf Devletleri, 25, 26, 27, 29, 31, 48, 66, 74, 100, 112, 113, 117, 122, 144, 161, 163, 168, 170,174, 192, 196, 220, 236, 241, 243, 260, 267, 268, 271, 273, 280, 284, 289, 293, 294, 295, 296, 328, 339, 342, 353, 367, 373, 374, 389, 390, 391, 397, 408, 409, 410.
İtilaf, -çılar, 204, 269, -name, 32, - itaati, 268, - kuvvetleri, 358, 359, 361, 397, - temsilcileri, 64, 65, 230, 323, 385.
İttihadı Terakki, 277, 414.
İttihatçılık, 31, 412.
İzmir, 26, 29, 34, 35, 51, 53, 59, 74, 91, 97, 100, 113, 114, 129, 134, 135, 136, 147, 153, 154, 155, 156, 161, 215, 247, 248, 289, 302, 327, 342, 343, 350, 351, 360, 361, 366, 373, 376, 389, 390, 396, 397, 402, 407, 244, - cephesi, 179.
İzmit, 60, 104, 114, 115, 116, 116, 259, 389.
İzoli, 341.
İzzet Paşa, 204, 205.

Jandarma, 27, 71, 80, 116, 222, 363, 409, - lar, 71, 327, 343.
Japon askeri, 367.
Japonya, 133.
Jeanrar (Fransız istihbarat subayı, Yüzbaşı), 396.
Johnson (Amerikalı), 370.
Jorj Piko bkz. George Picot.

Kabancı Çiftliği, 324.
Kabine, 31, 32, 66, 67, 68, 69, 134, 188, 189, 195, 199, 202, 203, 204, 209, 280, 364, 398, 403, 409, 410, -ler, 162, 164, 411.
Kadı Efendi, 77.
Kadın, 25, 64, 65, 284, -lar, 137, 143, 185, 220, 256, 272, 298, 319, 405, 406.
Kadınlar Müdafaai Hukuk Cemiyeti, 232.
Kadri Pehlivan, 413.
Kafkas, 37, 198, 199, 202, 204, 286, 296, 412, - hükümetleri, 268, - milletleri, 267, 268, 269.
Kafkasya, 28, 267, 268, 286, 296, 325, 342, 368, 383, 408.
Kağızman, 325.
Kamuoyu, 31, 39, 160, 192, 268, 375, 385.
Kanunu Esasi, 162, 164, 411.
Kara Hasan, 91.
Kara Hüseyin köyü, 257.
Kara kuvvetleri, 26.
Karabiga, 404, 414, -lı, 390.
Karadeniz, 31, 168, 170, 174, 259, 266, 267, 271, 285.
Karahisar, 55, 61.
Karasu, 334.
Karesi, 48, 59, 136.
Kars, 169, 173, 271, 325.
Karşıyaka, 327.

Kartal, 60, 157, 259.
Kastamonu, 116, 156, 183.
Katl, 414, -iam, 74, 100, 128, 129, 215, 229, 237, 301, 306, 325, 323, -lar, 374.
Katma, 213, 301, 365, - istasyonu, 30, 82.
Katolik kiliseleri, 264.
Kavak, 115.
Kavala, 262, 263.
Kavimler, 162.
Kayabaşı Mahallesi (Maraş), 256.
Kayseri, 115, 138, 232, 256, 272.
Kâzım (Özalp) Bey (Balıkesir'de 61. Fırka Kumandanı, Miralay), 48, 51, 59, 74, 97, 111, 113, 135, 138, 154, 156, 216, 227, 235, 289, 294, 310, 363, 398, 414.
Kâzım Karabekir (Erzurum'da 15. Kolordu Kumandanı), 40, 45, 74, 80, 89, 102, 109, 112, 115, 129, 133, 150, 172, 181, 197, 199, 207, 230, 231, 274, 276, 278, 296, 328, 333, 340, 389, 398.
Kebet bkz. Querette.
Keles, 324.
Kemal Bey (10. Kafkas Fırkası Kumandanı, Kaymakam), 96, 111, 199, 209, 312.
Kemal Bey (Develi Asayiş Mıntıka Kumandanı, Binbaşı), 336.
Kemal Bey (Everek Ahzı Asker Muamelât Müfettişi, Binbaşı), 82, 126.
Kemal Es'ad Bey (Eski Sayda Mebusu), 257.
Kemal Paşa, 413.
Kemalettin Sami Bey (10. Kafkas Fırkası Kumandanı), 204.
Kenan Bey (Mardin'de 5. Fırka Kumandanı), 99, 74, 190, 333, 363.
Kerebet, Keret (General) bkz. Querette
Kerkük, 30, 171.
Keşfi Bey (Müsteşar), 363, 371
Kılıç (Kılınç) Ali Bey (Kuvayi Milliye Kumandanı), 75, 76, 316, 355, 395, 400.
Kırım, 286, 367, - Yarımadası, 318
Kırklar Kilisesi, 287.
Kıtalar, 52.
Kız kardeşler, 64.
Kızıl Hançer, 404, -liler, 403.
Kilikya, 26, 27, 81, 82, 98, 110, 121, 126, 127, 147, 245, 247, 266, 275, 282, 284, 285, 312, 317, 337, 348, 356, 357, 360, 381, 383, 384, 386, 389, 390, 407, - Cemiyeti, 81, 82.
Kilis, 65, 141, 213, 287, 395, 400.
Kilise, 128, 258, 301, -ler, 264.
Kiraz Hamdi Paşa, 398, 399, 403, 413.
Kolçak Ordusu, 221, 367.
Komünist, -ler, 342, -lik, 244.
Konfederasyon, 334, 408.
Konferans, 29, 102, 187, 396.
Kongre, 40, 45, 47, 50, 62, 64, 65, 85, 86, 91, 117, 121, 131, 196, 390, 398, 407.
Konya, 37, 44, 51, 55, 68, 74, 77, 84, 94, 115, 116, 121, 127, 134, 138, 139, 146, 190, 200, 216, 234, 243, 276, 289, 295, 297, 313, 358, 360, 375, 379, 390, 413.
Kotsık, 367.
Kozan, 226, 282.
Köprülü Hamdi Bey, 235, 236.
Köylüler, 58.
Kral, 150, - taraftarları, 366.
Kulluk, 178.
Kurtuluş, 49.
Kuşadası, 390.
Kuvayi Ahmediye, 414, - Teşkilatı, 403.
Kuvayi Milliye, 30, 32, 36, 38, 46, 50, 51, 55, 66, 68, 69, 74, 91, 100, 113, 114, 124, 126, 128, 134, 154, 177, 183, 199, 202, 206, 207, 213, 217, 225, 226, 236, 239, 246, 248, 250, 257, 258, 259, 264, 268, 287, 289, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 306, 311, 316, 320, 329, 330, 331, 333, 339, 341, 344, 345, 351, 359, 361, 362, 363, 364, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 381, 383, 384, 385, 390, 394, 395, 397, 398, 400, 401, 403, 404, 407, 408, 409, 410, 414.
Kuyucak mahallesi (Maraş), 250.
Kuyuçam, 258.
Kuzey, 114, - Cephesi, 95, 97, 135, 154, 155, 156, 294, 302, - Grubu, 115, - Kafkasya, 267, 408.
Kuzey Kafkas İslam Ordusu, 412.
Küçük Asya, 248, 402.
Kümbet Kilisesi, 287.
Kürdistan, 148, 149.

Kürt, 30, 105, 149, 407, 414, -ler, 148, - kardeşlerimiz, 148.
Kürt Dağı, 365, 400.
Kürt Mustafa Paşa, 399, 413, 414.
Kütahya, 115, 138.

Lapseki, 236.
Lazkiye, 214, 217, 335.
Le Bon (Amiral), 285, 383.
Lehistan, 367.
Lenin, Vladimir İlyiç, 411.
Litvanya, 367.
Lloyd George, David (İngiltere Başbakanı), 108, 109, 119, 131, 133, 147, 182.
Loit, Corc bkz. Lloyd George.
Londra görüşmesi, 389.
Lord Gürzon, bkz. Curzon.
Lord Spencer (İngiliz Harbiye Nazırı), 182.
Lübnan, 315.
Lüleburgaz, 63.

Macaristan, 204.
Mağara (Silifke), 306.
Mahalli hukuk, 162.
Mahmud Bey (20. Kolordu Kumandan Vekili, 24. Fırka Kumandanı, Kaymakam), 38, 54, 56, 69, 80, 85, 89, 92, 95, 102, 108, 111, 113, 115, 119, 121, 122, 126, 127, 129, 133, 150, 169, 207, 219, 222, 230, 233, 238, 240, 241, 244, 246, 248, 250, 253, 254, 255, 257, 258, 264, 265, 269, 273, 282, 283, 285, 286, 287, 288, 302, 319, 321, 322, 327, 328, 331, 333, 337, 338, 340, 348, 350, 353, 356, 357, 360, 362, 365, 368, 377, 378, 385, 386, 394, 404, 414, 416.
Mahmud Şevket Paşa, 399, 413.
Mahmut Nedim Bey, 240.
Makedonya, 101, 366.
Malatya, 329, 341.
Mali gelişme, 168, 170, 174.
Manda, 27.
Manisa, 114, 135.
Maraş, 26, 29, 72, 73, 83, 90, 110, 126, 128, 141, 183, 213, 214, 217, 225, 226, 227, 229, 237, 248, 250, 253, 256, 257, 258, 264, 266, 267, 270, 274, 284, 285, 287, 295, 298, 299, 301, 302, 304, 305, 306, 308, 312, 316, 323, 331, 333, 334, 344, 345, 355, 359, 360, 361, 363, 369, 373, 376, 377, 383, 395, 400, 401, 407, 409, -lı, 251, 311, 316, 329, 341.
Mardin, 74, 99, 248, 333.
Marmara Denizi, 168, 170, 174.
Matbaa, 243, 297.
Matbuat, 107, 133, 147, 182, 202, 284, 363, 368, 374, - Cemiyeti, 107, - Kanunu, 243.
Mazhar Müfit Bey (Hakkâri Mebusu), 390.
Mazlum, 308.
Mebus, 31, 32, 33, 41, 42, 43, 47, 57, 67, 86, 98, 106, 134, 228, 241, 249, 257, 282, 347, 356, 390, -lar, 31, 32, 33, 41, 42, 43, 56, 57, 67, 79, 81, 88, 102, 121, 145, 159, 161, 171, 199, 200, 201, 202, 219, 223, 224, 239, 278, 280, 314, 384, 390, 390, 393, 409, 410.
Mebusan, 133, 403, - seçimleri, 161, 409.
Meclis, 39, 42, 66, 67, 68, 125, 134, 145, 199, 202, 209, 239, 241, 276, 282, 356, 364, 372, 374, 375, 409, 410.
Meclisi Âyan, 375.
Meclisi Mebusan, 32, 50, 68, 69, 79, 134, 145, 159, 160, 167, 169, 172, 173, 178, 195, 196, 202, 203, 209, 228, 228, 241, 314, 346, 347, 375, 390, 410.
Mecusiler, 378.
Medeni, 407, - gelişme, 162, - insanlık, 360, - millet, 28, - milletler, 32.
Medeniyet, 27, 29, 218, 284, 323, 381.
Mehmed Bey, 413.
Mehmet Halit Efendi, 404.
Mehmet Salih Efendi (Erzurumlu), 255.
Mektebi Harbiye, 413.
Memleket, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 58, 63, 66, 67, 68, 69, 91, 116, 118, 122, 124, 139, 144, 164, 170, 182, 190, 192, 199, 214, 215, 225, 246, 263, 268, 269, 276, 285, 290, 293, 313, 316, 339, 358, 359, 360, 361, 370, 371, 373, 381, 383, 390, 410, 412, -ler, 63, 121, 162, 163, 168, 169, 171, 174, 267, 271, 323, - birliği, 162, - bütünlüğü, 66.

Memleketimiz, 28, 30, 31, 114.
Memur, 146, 157, 222, 288, 309, 337, 408, -lar, 141, 171, 332, 349, 364, 371, 375.
Memuriyet, 151, 240, 371.
Menteşe, 115, 241.
Mercimekzade Ahmet Bey, 56.
Merciun, 217, 248, 257, 334.
Merkezi Hükümet, 26, 29, 32, 51, 117, 144, 157, 161, 212, 228, 237, 276, 384, 390, 397, 409.
Mersin, 82, 282, 303, 306, 317.
Merzifon, 115, 369.
Meşrutiyet, 123.
Mısır, 366.
Midye, 396.
Mihaliç, 91.
Millerand (Mileran), Alexandre, 389, 390.
Millet, 25, 27, 28, 29, 29, 30, 31, 32, 49, 50, 58, 64, 66, 67, 68, 69, 77, 78, 80, 92, 100, 106, 107, 108, 113, 116, 118, 119, 122, 123, 124, 125, 139, 143, 145, 151, 161, 173, 177, 178, 179, 190, 192, 194, 199, 202, 204, 217, 239, 256, 259, 267, 268, 276, 280, 313, 316, 334, 360, 361, 370, 371, 372, 373, 374, 381, 390, 407, 408, 409, 411, -ler, 25, 29, 30, 31, 32, 123, 214, 267, 268, 269, 284, 383, 390, - taşlar, 49, - bağımsızlığı, 202, 203, - menfaatları, 91, - mukadderatı, 32, 123, - vekilleri, 32, 161, -in bağımsızlığı, 66, 67, 416, -in hâkimiyeti, 123, 124, -in kurtuluşu, 69, -in menfaatları, 69.
Milletlerarası, 108, 119, 131, 162, 164.
Milli, 105, 213, 220, 324, 331, 364, - anaeler, 108, 119, - ayaklanma, 239, 257, - azim, 58, 311, - bağımsızlık, 30, 148, 193, 204, 205, 209, 311, 383, - benlik, 38, - birlik, 31, 36, 58, 91, 107, 151, 313, 346, 364, 371, 376, 407, - cepheler, 360, - dava, 316, 360, - dayanışma, 371, - emeller, 31, 107, 122, 145, 214, 314, 346, 360, 363, 364, 371, 372, 381, 384, 397, - esaslar, 66, 102, 109, - gaye, 256, 371, - gelişmeler, 174, 168, 170, - hâkimiyet, 30, 123, 125, 145, 346, - haklar, 141, - harekât, 69, 80, 116, 126, 132, 182, 204, 227, 260, 360, 363, 371, 382, 383, - hassasiyet, 77, - havalar, 315, - hayat, 30, - haysiyet, 121, 204, - hazırlıklar, 280, - his, 29, - hizmet, 73, 118, - hukuk, 162, - hükümet, 74, 182, - irade, 163, 30, 162, 199, 346, - işler, 416, - izzetinefsimiz, 288, 309, - karar, 383, - kıyafet, 274, - Kongre, 112, 117, 390, - kumandan, 68, 214, - kuvvet, 114, 115, 124, 182, 214, 260, 261, 342, 365, 373, - maksat, 346, - Meclis, 32, 39, 66, 67, 81, 102, 106, 117, 118, 122, 142, 144, 145, 152, 162, 164, 190, 204, 219, 241, 276, 284, 356, 371, 372, 373, 384, 390, 391, - menfaatlar, 41, 94, 143, 385, - meseleler, 280, - mevcudiyet, 124, 206, 311, 346, 360, 381, 383, 388, - muhabbet, 370, - muharebe, 267, - mukadderat, 145, 374, - mukavemet, 113, 280, - mücahede, 192, 193, - müdafaa, 37, 239, - müfreze, 62, 72, 112, 151, 214, 303, 304, 334, - olmayan emeller, 280, - ordu, 51, - sınır, 28, 383, 384, 407, - şekil, 274, - talepler, 145, - tarz, 144, - taşkınlık, 257, - teşebbüsler, 311, - Teşkilat, 28, 30, 31, 32, 36, 54, 58, 60, 69, 70, 71, 72, 75, 83, 118, 121, 127, 139, 146, 151, 152, 178, 187, 213, 214, 217, 222, 263, 268 , 346, 375, 376, 381, 382, 407, 410, 414, - üzüntü, 107, - vazife, 30, 32, 44, 106, 262, 388, 390, 416.
Milliyet, 29, 122, 171, 260, -ler, 162, 164, -perver, 67.
Milne (Miln), Sir George (İngiliz Generali), 297.
Milne (Milen) Hattı, 247.
Milyotis (Yunan Generali), 396.
Mirza Küçük Han, 412.
Misakı Milli, 159, 160, 161, 163, 165, 166, 167, 169, 171, 172, 173, 278, 384.
Misyonerler, 287.
Miting, 243, 396, - ler, 74, 100, 229, 237, 323.
Mondros Mütarekesi, 26, 27, 28, 29, 30, 37, 112, 150, 161, 163, 167, 169, 171, 173, 207, 222, 384, 411.
Mösyö Verpiko bkz. Georges Picot.

Mucur, 179.
Mudanya, 318, 399, 413.
Muğla, 295.
Muhabir, 220.
Muhalefet, 363, 371.
Muhalif, 114, 122, 314, 375, 384, 390, -ler, 366, 389, 390, 407, 412, 416.
Muharebe, 26, 29, 30, 75, 115, 124, 286, 287, 306, 320, 367, 377, 378, 407, 408, 415.
Muhtıra, 122.
Mukaddes İslam Halifesi, 177.
Musa Bey (Garzan Aşireti Reisi), 148.
Museviler, 28.
Muslihiyye, 248.
Mustafa Bey (Müdafaai Hukuk Cemiyeti Reisi), 252.
Mustafa Nuri Bey (Alay Kumandanı), 414.
Musul, 26, 30, 410.
Mutasarrıf, 415.
Mutki, 58.
Müdafaai Hukuk Cemiyeti, 33, 47, 65, 74, 77, 80, 88, 121, 143, 187, 192, 204, 212, 234, 240, 245, 247, 249, 251, 252, 256, 259, 269, 270, 275, 284, 308, 309, 311, 315, 316, 317, 318, 320, 323, 325, 329, 330, 332, 337, 341, 342, 348, 353, 354, 355, 357, 386, 400, 402, - Grubu, 66, - Nizamnamesi, 72.
Müdafaai Hukuk Grubu, 161, 163, 172, - Programı, 159, 160, 165, 166
Müdafaai Hukuk, 219, 278, 299, 366, - Teşkilatı, 321, 407, - Heyeti Merkeziyesi, 45, 55, 87, 107, 128, 129, 136, 253, 254.
Müdafaai Hukuku Milliye, 356, - Cemiyeti, 270.
Müdafaai Milliye, 414.
Müfreze, 48, 115, 128, 132, 183, 236, 257, 258, 264, 288, 303, 304, 309, 311, 334, Akıncı -, 48, Milli -, 227, Seyyar - , 225, Temas -leri, 226, Ulaşım -leri, 226, -ler, 63, 135, 214, 225, 226, 324, 344, 390.
Mümtaz Bey (Niğde 11. Fırka Kumandanı), 275, 312, 356.
Münih, 277.
Münir Bey (Malatya'da Topçu Kumandanı), 341.
Müsavat Fırkası, 242.
Müslimiye, 213.
Müslüman, 31, 46, 62, 64, 72,168, 170, 315, 366, 378, 396, -lar, 77, 100, 121, 162, 163, 229, 237, 325, 342, 359, 360. - ahali, 174, - düşmanlığı, 46, - olmayan azınlıklar, 162, 163, - olmayan unsurlar, 25, 27, 28, 30, 31, 77, - olmayan vatandaşlarımız, 28, 31, - unsur, 220.
Mütareke, Mütarekename bkz. Mondros.
Müteşebbis, 30.
Müttefik devletleri, 266, 267.
Müttefikler, 26.

Naci (Eldeniz) Bey, (Padişahın Yaveri), 177.
Nail Efendi, 60.
Namık Bey (Urfa'da Kuvayi Milliye Kumandanı), 370.
Nasihat gazetesi, 297.
Nasyonalist, 373.
Nazır Paşa, bkz. Fevzi Paşa.
Nazilli, 34, 37, 51, 61, 70, 71, 74, 94, 97, 111, 114, 135, 155, 216, 227, 266, 289, 294, 310, 349, 362, 414.
Nebatiye, 257.
Necati Bey (Kartal Müdafaai Hukuk Reisi, Binbaşı), 60.
Nevarkas, 286.
Nevşehir, 375, 384.
Nif, 402.
Nigehban, 413, -cılar, 398, 404, 413, 414.
Nigehbanı Askeri Kulübü, 403.
Niğde Esliha Deposu, 114.
Niğde, 81, 82, 98, 115, 138, 245, 275, 317, 337, 348, 357, 375, 384.
Niya, 320.
Nizamiye, 112.
Nizamname, 29, 30, 32, 54, 60, 67, 70, 72, 77, 85, 94, 116, 121, 151, 159, 172, 240, 291, 375, 383, -ler, 143.
Novorosiski, 408.
Nur, 77.
Nurettin Bey (5. Kolordu Ahzı Asker Heyeti Reisi), 116.
Nurettin Paşa, 37, 44, 68, 103, 416.
Nuri Bey (Gönen eşrafından), 404.
Nuri Paşa, 408, 412.

Odesa yolu, 367.
Ordu, 28, 30, 51, 69, 80, 220, 221, 236, 286, 287, 334, 366, 367, 391, 407, 408, 412, -lar, 26, 30, 167, 169, 173, 268.
Osman Efendi, 336.
Osmaniye, 213, 217, 334, 335.
Osmanlı Bankası, 87, 322.
Osmanlı, 27, 49, 63, 72, 127, 148, 149, 162, 163, 167, 168, 169, 170, 173, 174, 284, 323, 327, - bayrağı, 330, - camiası, 30, 213, 384, - Devleti, 25, 28, 113, 161, 162, 163, 164, 167, 169, 173, 209, 246, 358, 359, 407, - hâkimiyeti, 263, 360, 373, 164, - hükümeti, 65, 72, - İmparatorluğu, 30, 215, - kanunları, 72, - memleketi, 182, 263, - memleketleri, 63, 163, 271, - milleti, 113, 116, 177, 407, - nöbetçileri, 352, - siyaseti, 262, - tabiyeti, 77, - tebası, 366, - toprakları, 26, - ülkesi, 178, - vatanı, 30.
Otomobil, 225, 317, 348, 361.

Ödemiş, 396.
Öğüt , - gazetesi, 297, - matbaası, 243.
Ömer Fevzi (Müftü), 414.
Ömer Lûtfi Bey (Kaymakam), 51, 52, 105, 115.
Örfi idare, 331, 342.
Özel, - anlaşmalar, 177, - teşebbüs, 202.

Padişah, bkz. Vahdettin.
Para, 55, 238, 308, 345, 407, 409, 411, 413, -sızlık, 412, - cezası, 77.
Paraskevopulos, Leonidas (Yunan Başkumandanı, General), 289.
Paris, 29, 31, 46, - Sulh Konferansı, 108, 119, 121, 131, 163, 184, 199, 202, 204, 207, 227, 323, 353, 390.
Parti, 80, 410, -ler, 125, - teşkilatı, 390.
Paşaeli, 63, 152, 262, 263.
Payitaht, 26, 107, 108, 112, 119, 131, 184, 358, 359.
Pazarcık, 75, 76, 141, 213, 226, 257, 334.
Pehlivan Kadri, 413.
Perry (Amerikalı), 370.
Petrokuf, 286.
Peygamber, 57.
Pınarbaşı, 402.
Pierre Loti, 218.
Piko, bkz. Georges Picot.
Pire, 150.
Plan, 116, 117, 141.
Pogrom, 28.
Polis, 80, 363, 409, - Müdürü, 67.
Politika, 408.
Polonya, 28.
Pomaklar, 404.
Pontus Rum Hükümeti, 271.
Posta, 87, 130, 315, 342, 350, 390.
Pozantı, 303, 312, 377.
Prens, 134, - Sabahattin Bey, 134.
Propaganda, 48, 71, 118, 128, 412, 414, - cı, 77.
Protesto, 26, 27, 65, 74, 78, 98, 128, 129, 131, 209, 229, 234, 243, 252, 281, 284, 288, 309, 337, -lar, 100, 108, 119, 353, - name, 64, 100.
Pülümür, 251.

Querette (Fransız Generali, Kilikya İşgal Kuvvetleri Kumandanı), 99, 110, 248, 359.

Raco Köprüsü, 365.
Radek, 411.
Radikal, 410.
Rallis, Dimitrios, 114.
Ramazanzade Savni, 282.
Rauf (Orbay) Bey, 69, 102, 106, 159, 160, 163, 164, 167, 169, 170, 171, 172, 174, 178, 181, 198, 199, 200, 201, 202, 204, 207, 209, 219, 223, 239, 241, 254, 259, 262, 265, 266, 273, 278, 279, 280, 286, 291, 292, 297, 351, 363, 371, 373, 375, 384, 385, 387, 389, 391, 393, 403.
Rawlinson, 109, 201.
Reden Nehri, 286.
Refet (Bele) Bey (Heyeti Temsiliye Üyesi, Miralay), 34, 48, 51, 52, 55, 61, 68, 70, 71, 74, 94, 97, 111, 113, 115, 135, 155, 190, 227, 260, 266, 303, 333, 349, 398, 411.
Refi Cevad Bey, 399, 413, 409.
Resneli Mehmed Ali Efendi (Eski İçil Jandarma Kumandanı), 222.

Resûl Bey (Zinya Aşireti Reisi), 148.
Resülayn bkz. Ceylanpınar, 182.
Reşadiye, 182.
Reşat Hikmet Bey (İstanbul Mebusu), 241, 249, 277.
Reşit Bey (Salihli Cephesi milli kumandanlarından), 105.
Reşit Paşa (Sivas Valisi), 46, 156, 221, 270, 298, 301, 319, 324.
Reşit Paşa (Erzurum Valisi), 122.
Reşt havalisi, 412.
Rezenti, 286.
Rıza Paşa, 384.
Robeck, Sir John de (Amiral), 131.
Roma, 50.
Romanya, 367.
Rosidis (Fransız Kumandanı, Miralay), 396.
Rovelver, 65.
Rum, 63, 114, 151, 153, 270, -lar, 62, 74, 150, 242, 271, 353, 366, 377, 402, - gazeteleri, 402, - patriği, 28.
Rumeli, 112, 114, 177, 390.
Rus, 318, - vapuru, 236.
Rusya, 28, 133, 270.
Rüştü Bey (İzmit'te 1. Fırka Kumandanı), 60, 132, 259, 399.

Sabit Bey (Konya Başmüdür Vekili), 139, 140.
Sadaret, 229, - makamı, 202.
Sadık Bey (Mucur Askerlik Şubesi Başkanı), 179, 399, 413.
Sadık, 60.
Sadrazam, bkz. Ali Rıza Paşa.
Saffet Bey (Binbaşı), 40.
Sait Molla, 375, 413.
Sakız, 248.
Salaca, 312.
Salâhaddin (Selahattin) Bey (Sivas'ta 3. Kolordu Kumandanı, Miralay), 74, 75, 76, 83, 90,111, 113, 126, 253, 254, 305, 345, 369, 389.
Salih (Omurtak) Bey (Harbiye Nezareti Başyaveri, Kurmay Binbaşı), 66, 83, 163, 164, 189, 199, 291, 293, 351, 371, 373, 382, 387.
Salih Efendi, 238.
Salih Paşa (Bahriye Nazırı), 32, 188, 363.
Salihli, 51, 68, 105, 135, 216, 247, 324.
Saltanat, 30, 107, 117, 124, 144, 164, 168, 170, 173, 174, 358, 359.
Salter, 286.
Sami Bey (Eskişehir Mutasarrıfı), 413.
Samsun, 31, 115.
Sanat, 80.
Sansür, 98, 284.
Saray, 384.
Sarıcalar, 324, - köyü, 128.
Sart istasyonu, 324.
Savaş, 312.
Sayda, 217, 257.
Saydâ, 334.
Schneider dağ topu, 300.
Seçim, 39, 56, 94, 120, 239, 291, 314, -ler, 39, 56, 81, 98, 121, 161, 282, 356.
Selanik, 112, 114, 327.
Sermayeler, 125.
Servet Bey (Nazilli Mevki Kumandanı), 216, 289, 294, 310, 349.
Sforza, Kont Carlo (İtalya Dışişleri Bakanı), 411.
Sınai, 122, - imalat, 116.
Sınır, 27, 28, 30, 32, 67, 110, 117, 144, 162, 167, 169, 171, 269, 397, 408, -lar, 26, 67, 160, 163, 177.
Sırplar, 366.
Sibirya, 133, 367.
Silah, 27, 30, 31, 63, 65, 75, 76, 77, 114,116, 183, 214, 226, 247, 256, 260, 263, 267, 268, 268, 270, 306, 310, 311, 315, 316, 324, 325, 338, 342, 350, 359, 360, 373, 389, 396, 397, 402, 403, 412, - lar, 63, 91, 110, 141, 236, 331, 367, 400, 413, -landırma, 128, 141, - deposu, 63.
Silahlı, 62, 63, - muhalefet, 267, - mukavemet, 75, 76, - müdafaa, 75, 76, 306, - taarruz, 72, - tecavüz, 72, 121, 127, - teşkilat, 73, 151, 152..
Silifke, 115.
Sinop, 115.
Sirkeci, 365.
Siroz, 244.
Sivas, 26, 29, 31, 40, 46, 50, 58, 62, 64, 65, 67, 73, 74, 75, 83, 85, 90, 106, 112, 117,

126, 131, 143, 153, 156, 184, 190, 200, 220, 221, 237, 240, 241, 247, 249, 253, 254, 256, 259, 270, 271, 272, 298, 301, 305, 309, 315, 318, 320, 323, 324, 325, 330, 332, 336, 342, 344, 345, 352, 366, 369, 383, 384, 390, 396, 402, 405, 408, 409, - Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti, 319
Sivas Kongresi, 29, 31, 40, 50, 58, 109, 118, 122, 144, 159, 383, 384, 407, - Beyannemesi, 67, 121, - Nizamnamesi, 121, - Teşkilat Nizamnamesi, 62.
Sivastopol, 367.
Siverek, 287, 300, 354.
Siyaset, 28, 31, 66, 68, 100, 263, 285, 313, 359, 361, 382, 384, 384, 390, -en , 35, 114, 410, -imiz, 31, -ler, 125, Harici - , 31, - meydanları, 124.
Siyasi, 27, 31, 69, 72, 168, 170, 171, 177, 178, 267, 285, 407, 408, 411, - bağımsızlık, 192, 199, - denge, 162, - gelişme, 174, - hâkimiyet, 31, - haklar, 162, - karar, 383, - kuvvet, 373, - mesai, 32, - mevcudiyet, 192, - sakıncalar, 225, - temsilci, 360, 361, - temsilciler, 150, 228, - temsilcilik, 358, 359, - teşebbüs, 62, 75, 98, 121, - vaziyet, 39, 266, 269, 284, 333, 364, - zümreler, 125.
Sobranya, 396.
Sol, 187.
Soma, 247, 303, 324.
Sovyetler, 270.
Söke, 114, 115.
Sömürge, 213, 261, 268.
Stergiadis, Aristedis (Yunan Fevkalade Komiseri), 248, 289, 327.
Suikast, 248.
Sulh Konferansı, bkz. Paris Sulh Konferansı.
Sultanî Mektebi (Galatasaray Lisesi), 29.
Suphi Bey (Konya Valisi), 243, 379.
Suphi Paşa, 77.
Suriye ve Kilikya Fevkalâde Komiseri, bkz. George Picot.
Suriye, 32, 72, 110, 217, 267, 270, 334, 334, 366, 374, 383, 384, 395, 407, 409, 412.
Suruç, 257, 270.
Susurluk, 91.
Süleymaniye, 30, 171.
Süreyya Efendi (Yüzbaşı), 404.

Şah İsmail, 91, 399, 413.
Şahinbevi, 286.
Şakir Nimet Bey (Halep Polis Müdürü, Erkânıharp Kaymakamı), 213, 334.
Şam, 217, 315, 333, 334, 366.
Şâm-ı Zübdanî Boğazı, 334.
Şefik Bey (Ammân Çerkez Fırkası Kumandanı), 334.
Şekerdere Kilisesi, 258, 264.
Şekerobası köyü, 128.
Şemsettin Bey (Konya'da 12. Kolordu Erkânıharbiye Reisi), 295, 363.
Şerafettin (Bulgar Erkânıharp Binbaşısı), 283.
Şerefoğlu köyü, 128, - Mevkii, 264.
Şerif Paşa (Dahiliye Nazırı), 67.
Şevket Bey (Çanakkale Mevkii Müstahkem Kumandanı, Miralay), 40, 42, 55, 111, 157, 170, 171, 180, 186, 199, 259, 265, 279, 338.
Şeyh Eşref, 57.
Şeyh Etmekçi mahallesi, 287.
Şii, 57.
Şimendifer, 27, 97, 114, 115, 116, 213, 225, 226, 248, 257, 264, 303, 307, 318, 342, 351, 357, 366, 377, 390.
Şükrü Bey (Atış Okulu Müdürü), 259, 413.
Şükrü Efendi (Mutemet haberci), 77.

Taarruz, 74, 97, 111, 113, 138, 155, 162, 216, 247, 287, 289, 334, 361, 364, 367, 373, 377, -lar, 135, 192, 344, 366, 375, - hazırlığı, 351
Taarruzi harekât, 100
Tahkik Heyetleri, 100
Tahsin Bey (Mebus), 79, 118
Taksim, 177, 192, 313, 407
Talât Paşa, 161, 277, 407
Tarık Mümtaz Bey (*Ümid* Mecmuası Müdürü), 218
Tarih, 122, 124, 127, 323, 359, 371
Tarihi, - devir, 151, - mesuliyet, 145
Tarsus, 303

Tarsuslu Müftüzade Niyazi, 282.
Tavarak mahallesi (Maraş), 250.
Tavşancıl, 104.
Tayyar Paşa, 413.
Tayyare, 287.
Tealii İslam Cemiyeti, 313, 375, 398, 384, 403.
Tecavüz, 26, 72, 126, 183, 192, 201, 204, 213, 302, 360, 366, 373, -ler, 199, 200, 261, 374.
Tehcir, 271.
Tekfurdağı, 414.
Tekke Kilisesi, 287.
Telabik, 320.
Telgraf, 26, 31, 37, 40, 41, 45, 48, 50, 52, 53, 58, 79, 87, 120, 131, 139, 147, 148, 152, 180, 183, 188, 195, 197, 198, 199, 202, 207, 209, 213, 218, 238, 241, 248, 256, 274, 298, 300, 308, 311, 318, 320, 338, 342, 354, 355, 359, 361, 365, 381, 382, 398, 399, 400, 414, -hane, 327, -lar, 31, 37, 106, 212, 229, 284, 323, 337, 403, 415, -name, 42, 43, 86, 139, 149, 156, 196, 221, 230, 252, 270, 301, 324, 328, - memurları, 327, - merkezi, 327, - ve Posta Başmüdiriyeti, 212.
Telsiz, 26.
Temps, 220.
Teşkilat, 28, 29, 30, 32, 36, 50, 54, 62, 71, 72, 73, 76, 77, 85, 95, 121, 151, 152, 180, 213, 214, 222, 259, 263, 275, 286, 296, 321, 333, 334, 364, 375, 381, 388, 390, 395, 398, 400, 403, 404, 407, 410, 412, 413, 414, -lanmak, 29.
Teşkilatı Ahmediye, 404, 413.
Tevfik Bey (Kalem Reisi), 147.
Tevfik Paşa, 29.
Ticaret, 162, 168, 170, 174.
Tiflis, 286, 326, 368.
Times gazetesi, 220, 270, 378.
Toprak bütünlüğü, 148.
Toprakkale, 213.
Torbalı, 114.
Toros, 29, 116, - tünelleri, 26.
Trablusşam, 217, 334.
Trabzon, 31, 107, 276.
Trakya, 117, 151, 152, 247, 262, 263, 342, 366, 378, - Cemiyeti, 396, 397, - Paşaeli Cemiyeti, 262, - Paşaeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti, 263.
Tramvaylar, 27.
Tren, 265, 361.
Troçki, 378.
Tutuklama, 273.
Tünel, 26, 116.
Türk, 29, 30, 46, 53, 64, 91, 105, 108, 148, 149, 171, 213, 217, 247, 334, 342, 407, - ler, 29, 74, 143, 182, 206, 214, 220, 266, 267, 268, 270, 289, 342, 365, 390, - düşmanlığı, 46, - hükümeti, 108, 119, 131, 204, - kadını, 64, 220, - kamuoyu, 53, - kanı, 29, - milleti, 214, 390, - milli ordusu, 220.
Türk Havas Reuter (Royter) Ajansı, 394,
Türkçe, 107, 338.
Türkistan, 408, 412.
Türkiye, 25, 27, 28, 50, 116, 167, 170, 173, 177, 182, 184, 215, 217, 218, 220, 243, 266, 267, 268, 334, 383, 389, 390, 394, 407, 411, - menfaatları, 408.

Ukranya, 367.
Ulukışla, 377.
Urfa, 26, 29, 72, 110, 128, 217, 225, 226, 257, 266, 270, 284, 285, 287, 295, 300, 304, 305, 306, 312, 320, 323, 330, 334, 354, 361, 365, 370, 373, 381, 407, 415.

Ülke, 28.
Ültimatom, 195, 196, 204, 207, 228.
Ümid Mecmuası, 218.
Ümmet, 77, 177.
Üsküdar, 60, 259, 396.

Vahdettin (Padişah), 67, 134, 142, 177, 178, 184, 218, 364, 375, 409, 410.
Vali Bey, 313.
Van, 26.
Vapur, 236, 241, 288, 309, 315, 327, 343, 350, 404, -lar, 402.
Varna, 270.
Vasıf Bey, 103, 202.

Vatan, 29, 30, 31, 32, 38, 49, 51, 64, 65, 66, 68, 69, 92, 116, 118, 122, 123, 124, 137, 143, 149, 162, 177, 182, 185, 194, 206, 214, 232, 252, 256, 272, 290, 298, 303, 311, 313, 319, 333, 341, 346, 361, 381, 391, 405, 406, 409, -daş, 25, 29, 31, 32, 213, 303, 304, -daşlarımız, 29, 31, -ın bütünlüğü, 122, 383, -ın kurtarılması, 390, -perver, 95, 113, 388, -perverane, 13, 25, 83, 185, 252, 253, 297, 333, 341, 372, -sız, 118, 133, - toprağı, 263.
Vatani, - hıyanet, 313, 371, - hissiyat, 64, - hizmetler, 73, - menfaatlar, 143, 228, 41, 195, 356, 361, 376, 379, 385, 394, - mesailer, 379, - muhabbet, 91, - vazife, 30, 32, 44, 194, 303, 371, 390, 416.
Vehbi Efendi (Yüzbaşı), 98.
Vekiller Meclisi, 212.
Venizelos, Eleftherios (Yunan Başvekili), 150, 244, 248, 263, 271, 289, 310, 366, 378, 402.
Versay (Versailles) Konferansı, 27.
Viladivostok, 367.
Vilâyatı Sitte, 26.
Vilayetler, 26.
Vizan Boyer, 182.

Wilson (Vilson), Woodrow (ABD Başkanı), 25.
Wilson (Vilson) Prensipleri, 25, 27, 28.
Wortsh Alkinson, Mr., 215.

Yabancı, 2, 29, 31, 66, 68, 206, 361, 368, 390, -lar, 27, 28, 29, 31, 66, 68, 196, 261, 409, 411, - devlet, 122, - entrikaları, 28, - hükümet, 363, - kıtalar, 116, 117, - kuvvetler, 117, 124, - müdahale, 416, - nüfuz, 416, - temsilciler, 148, 153, 237, - tesirler, 364, - unsurlar, 28.
Yağhane Sokağı, 396.
Yahya Galip Bey (Ankara Vali Vekili), 363.
Yahya Kaptan, 60, 104, 132, 180, 186.
Yayın, 389, 396.
Yemen, 32.
Yeni Sabah, 218.
Yeşil Ordu, 318.
Yevmi İstiklâli Osmani (Osmanlı Bağımsızlık Günü), 49.
Yugoslavlar, 315.
Yukarı Bedestan, 258.
Yunan, 48, 63, 74, 112, 150, 153, 244, 247, 248, 343, 366, 390, 393, 414, -lılar, 26, 34, 48, 51, 53, 59, 62, 63, 91, 97, 100, 113, 117, 135, 144, 153, 182, 192, 216, 247, 263, 267, 301, 342, 350, 351, 358, 359, 361, 366, 389, 396, 397, 411, 414, - askeri, 244, 247, 327, 396, - işgali, 100, 289, 390, - jandarmaları, 327, - kıtaları, 366, - kuvvetleri, 113, 114, 294, 361, 390, 414, - mezarı, 247, - neferi, 48, - ordusu, 366, - tahrikleri, 366, - vapuru, 327.
Yunanistan, 51, 74, 100, 112, 114, 215, 244, 267, 366, 402.
Yurt, 179, -sever, 179, -severlik, 259.
Yusuf İzzet Paşa (Bandırma'da 14. Kolordu Kumandanı), 51, 91, 111, 113, 289, 310, 398, 414, 416.
Yusuf Kemal Bey (Kastamonu Mebusu), 86.
Yusuf Ziya Bey (Hacınlı Doktor, Yüzbaşı), 282.

Zafer, 124.
Zahum, 271.
Zanzezur, 408.
Zarşat, 325.
Zatı şahane, 31, 67, 110, 364.
Zaydani Boğazı, 217.
Zencirli köyü, 301.
Zengisur, 325.
Zeynel Abidin Bey, 375, 399, 413.
Zeytun, 141.
Zinya Aşireti, 148.
Ziraat Bankası, 87, 130, 299, 302, 308, 345, 369.
Ziya Paşa, 371.
Ziyaeddin Efendi (Şeyh), 149.
Zonguldak, 188, 207.
Zulkadir, 312.
Zulüm, 28, 121, 124, 128, 131, 141, 244, 253, 257, 299, 311, 316, 360, -ler, 183, 248, 284, 306, 323, 374.
Zübdanî, 334.